IONEL POP
Instantanee din viata animalelor
Editia a ll-a
EDITURA STIINTIFICA
llustratii de IOAN UNTCH
Coperta si supracoperta de
DAM IAN PETRESCU
BUCURESTI -1968
Introducere
în paginile acestei cărți, cititorul care se interesează de animalele din țara noastră va găsi o serie de scene din viața lor. Ca să-l scutim de o decepție, îi atragem luarea aminte că nu are în fața sa o lucrare din care ar putea cunoaşte aceste animale şi viața lor în întregime. Acest scop îl au tratatele de zoologie şi monografiile. Cele vreo trei sute de „instantanee" sînt fotografii de minut, prinse pe viu din imensul caleidoscop al vieții animalelor, asa cum I-au favorizat pe observator întîmplarea şi norocul. Sînt pietricele de mozaic în multe culori, din care nu se poate alcătui tabloul complet al vieții vreunei specii şi, mai puțin, al tuturor speciilor care trăiesc la noi. Sînt crîmpeie care totuşi dezvăluie laturi — obişnuite unele, ciudate altele — poate cunoscute de puțini.
Nu sînt nici fabule în care animalele vorbesc moralizator şi nici „poveşti cu animale", în care fantezia îl poartă pe autor dincolo de marginile realităților, adeseori sporind destulele credințe eronate în legătură cu viața animalelor. Aici sînt redate cît mai nemeşteşugit observările făcute de noi şi de colaboratorii linei reviste cinegetice pe care o conduceam. Cele înfățişate îşi reclamă meritul autenticității.
Cînd am revăzut manuscrisul am avut o nedumerire : oare nu sînt plasate prea multe dintre aceste instantanee în cadrul vînătorii ? Or, este departe de gîndul nostru să prezentăm scene de vînătoare. Dar a fost inevitabil : şi observările noastre personale şi cele ale corespondenților, în majoritate, au fost făcute cu prilejul hoinărelilor cu puşca, chiar dacă vînătoarea ne era un pretext pentru a ne putea încînta de frumusețile naturii si a pîndi cîte un crîmpei din minunata ei viață. în realitate însă, n-am istorisit întîmplări de vînătoare, ci ceea ce **am observat**
din viața animalelor cu prilejul unor excursii cu arma de vînătoare sub braț. Sperăm că atenția cititorului va fi atrasă mai mult de imagine decît de cadru, pe care, de altfel, ne-am străduit să-l facem cît mai modest.
Ne-am ferit să repetăm scene pe care am avut prilejul să le înfățişăm în lucrările noastre apărute în Editura Ştiințifică : *Din fauna noastră,* 1959 şi *întîlniri cu animale,* 1960.
Am încercat să situăm în capitole observările, după natura lor. Desigur, categorisirea este defectuoasă ; unele întîmplări se întretaie, sau pot fi uşor aşezate şi în alt loc. O grupare — bună sau rea — era însă necesară, socotind mulțimea şi diversitatea . faptelor.
Observațiile comunicate de corespondenți le-am notat cu semnul (*). Cîteva — foarte puține — le-am transcris cu textul lor original, aşa cum ne-au fost comunicate, indicînd acest lucru.
Am dori să dăm un sfat cititorului : să nu se grăbească. Este bine să se oprească la cîte o întîmplare care îl interesează, să lase cartea pe genunchi

cîteva clipe şi să încerce să tălmăcească şi să aşeze în psihologia animalului fapta istorisită. în puține cazuri am făcut-o noi aici, în scris ; totdeauna am procedat însă astfel în gînd, după ce ni s-a dezvăluit, întîmplător, o părticică necunoscută din minunata viață a animalelor. Tălmăcirile noastre, puține cîte sînt scrise, n-au pretenția infailibilității. Cititorul, gîndindu-se, poate va ajunge la alte concluzii, mai aproape de adevăr. Să nu uităm însă că şi animalele au individualitate, şi uneori acționează, în aceeaşi situație, în alt chip decît alte exemplare din neamul lor.

IONEL POP

între animale şi om

PRIETENIE

Am hrănit păsărele

Stol de vrăbii *(Passer domesticus)* se strângea îndată sub fereastra pe care scuturam fața de masă. în cîteva clipe se termina hrana puțină răspîndită pe zăpadă, apoi bietele vrăbii stăteau cu penele înfoiate prin ramurile copacilor de lîngă casă, desigur tare flămînde şi stoarse de ger. Auzisem eu, şi am mai si citit, despre oameni care se milostivesc şi întind o mînă de ajutor păsărilor istovite de răutățile iernii. De ce aş fi eu mai fără milă decît ei ? De la bucătărie, de prin casă se leapădă fără folos atîtea rămăşițe, care pentru ele ar însemna îndestulare şi viață ; şi apoi, chiar de ar fi să cheltuieşti un bănuț în plus, nu s-ar cunoaşte. Nu m-am gîndit la foioasele pe care le aduc păsărelele livezilor, si nu mi-au venit în minte cifrele astronomice pe care le scriu pomicultorii, parcă ar fi numărat una de una omizile rele pe care le adună cîte un pi-tigus sau altă pasăre măruntă. Aşa, din milă, m-am hotărît să le ajut şi eu oleacă pe necăjitele iernii. Poate mă ademenea şi curiozitatea unei experiențe noi.

Aveam o terasă descoperită, deasupra căreia copacii mari din grădina vecină îşi întindeau crengile. Aici am hotărît să fac „hrănitoarea". Locul mai avea un avantaj. De după geamul uşii care dădea în terasă puteam pîndi ce se întîmplă acolo.

Am găsit o cutie de carton mărişoară, fără capac, şi am atîrnat-o cu nişte sfori de crengile copacului. în ea am pus o mîna bună de gnu. slab, căzut de la trior, şi nişte miezuri de pîine uscată. îndată au năpădit vrăbiile. Dar cum se aşezau pe marginea cutiei şi aceasta începea să se balanseze, imediat zburau speriate, bănuind vreun vicleşug omenesc. Trebuie să fixez cutia, mi-am zis. N-a trebuit. O vrabie mai îndrăzneață sau
mai cuminte s-a aşezat de-a dreptul în mijlocul cutiei. A stat tupilată să vadă ce se întîmplă şi, cum nu s-a întîmplat nimic rău, a început a înfuleca grăuntele. Celorlalte vrăbii, care se adunaseră stol, nu le-au trebuit alte argumente. Deodată au dat buzna şi într-o clipă cutia era plină de păsări, care se frămîntau, se certau, se băteau de la mîncare — aşa cum e năravul vrăbiilor. în mai puțin de o jumătate de oră de la această năvală s-a restabilit pacea, fiindcă s-a golit cutia.

Prima experiență a reuşit de minune, deci. Cîteva zile în **şir,',** uneori şi de două ori pe zi, cutia se umplea cu bunătăți ; vrăbiile parcă aşteptau darul : îndată se buluceau, fără frică acum, chiar dacă vedeau aproape pe omul de după geam, chiar dacă cutia pendula ca limba ceasornicului. A dat însă ninsoarea,, miezurile şi grăunțele se acopereau. Trebuia făcut ceva. Din - capacul cutiei am făcut deasupra acoperiş, lăsînd intrare puțină. Asta tare

semăna cu o capcană ! Iarăşi s-au sfiit vrăbiile, dar şi de data aceasta s-a găsit o pionieră şi a intrat. într-o clipă a fost adoptată noua născocire.
Cu vrăbiile am ajuns în prietenie bună. Dar, atraşi de holca ospățului, veniră în crengile copacilor şi nişte pițigusi. „Pinc-pinc?, se întrebau, ce-i aici ? Zburătăceau prin ramuri, se apropiau şi priveau lung lucrul ciudat. Cum s-ar putea apropia ei de ceata vrăbiilor, multe şi mai tari, bătăioase şi mai pizmuitoare decît toate păsările ? Ca nişte rude sărace stăteau fără folos pe lîngă masa altora. Aducîndu-mi aminte de ceea ce mai ştiam şi eu din viața păsărilor, mi-am zis că pițiguşii nici nu mănîncă grîu, miezuri de pîine şi de mămăligă. Nu-i puteam lăsa flămînzi pe o sicreată de vreme ca aceea. Stai! mi-am zis iarăşi : cînd eram copil prindeam pitigusii ademeniți de semințele de bostan din capcană ; şi cele de floarea-soarelui le plac. Cînd m-am întors din oraş, aveam două pungi pline cu aceste bunătăți. Altă cutie, atîrnată mai la o parte, a devenit masa pițiguşilor. Au venit numaidecît vrăbiile ca să cerceteze ; nu le-a plăcut, nu-i mîncarea lor. Iată un pitigus, de cel cu creştetul negru şi cu burta ca gălbenuşul oului *(Parus major).* Se apropie, se mută de pe creangă pe creangă, priveşte ou un ochi, întoarce capul ca să vadă şi cu celălalt, se hotărăşte. Zvrr ! din aripioarele harnice, fură repede o sămînță de bostan si îndată-i cu ea pe o ramură dinspre vîrful copacului. O prinde intre lăbuțe şi creangă, o ciocăneşte repede cu clonțul, scoate din coaja sfîşiată bunătate de miez. Asa ceva bun de mult

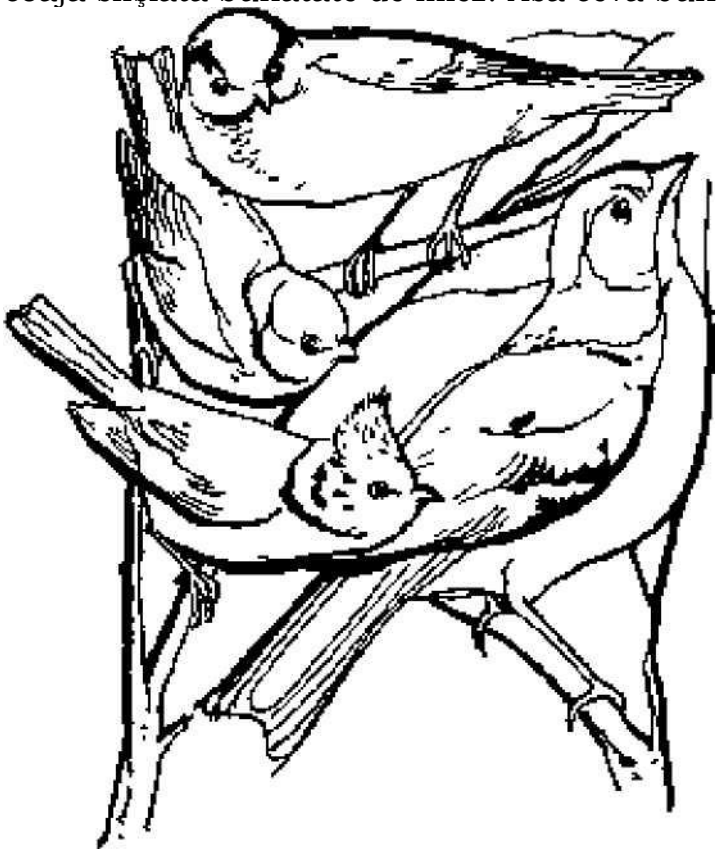

n-a mai gustat ! Miezul e şi dulce şi uleios — tine de foame bine, dă vlagă trupului înghețat. Repede după altul. Pe acesta nu-i mai duce pînă în vîrful copacului, ci îl dezghioacă aici aproape. Si pe altul, şi pe altul. Acum sînt doi pițiguşi, acum sînt trei. Unuia parcă îi plac mai mult semințele de floarea-soarelui — pe acestea le alege ; doi sînt amatori de cele de bostan. Şi-i pace şi cu vrăbiile. Ele la cutia lor, pițiguşii la a lor. Vor fi dus în lume vestea

comorii descoperite : a doua zi erau vreo cinci de cei cu burta galbenă. A venit şi un văr al lor, mai mărunţel şi cu altă haină pe el. Scufiţa îi e albastră, *9*
spatele măsliniu, galbenul de pe burtă mai sulfuriu. îl ştiu, scufiţa i-a dat numele de piţiguş albastru *(Parus caeruleus).* îmi pare bine de el, ca de un oaspe rar. Şi-i vioi, şi face acrobaţii ca la circ. Alege numai seminţele de floarea-soarelui, parcă n-ar îndrăzni să atace coaja tare a celorlalte cu pliscul lui scurt şi subţire.
Dar ăstălalt, atît de distins în haina lui ţesută în negru şi în alb ? De ce i-o fi zis ornitologul piţiguş jalnic *(Parus lugubris) ?* Nu-i de loc întristat şi adormit ; parcă joacă din picioarele lui subţiri ca două sîrme şi se bucură în fel şi chip de ceasul bun care l-a adus aici. Că-i negru şi alb ? Dar oare sălişţenele noastre n-au portul în negru şi alb şi cine ar putea să spună că nu-s drăguţe şi rîzătoare ?
In altă zi s-a arătat un mesean într-adevăr rar. Tare rău veac trebuie să fie în muntele lui, că a pornit la drum şi a făcut atîta cale. Sfătos este totuşi — şi are de ce să fie. Nici unul din neamul lui n-are în cap moţ ca el. Şi ce moţ ! Pe tot creştetul, lung, şi la vîrf adus cochet înainte *(Parus cristatus mitraius).* Colecţie întreagă de piţiguşi ; pe unii, ca să le ştiu numele, trebuie să-i caut prin cărţi. Se ţin toată ziua prin arborii din apropiere, una-una le vine în minte masa întinsă şi vin ,să ciupească. Trebuie să mai cumpăr seminţe — s-au golit coşurile.
Vrăbiile nu-s alegătoare. Mult să fie I Oare cu ce aş mai putea îmbogăţi ospăţul piţiguşilor ? îmi aduc aminte că ani văzut iarna piţiguşi ciupind din stîrvul vulpii, rămas agăţat în copacul din 'pădure, după ce vînătorul i-a luat bundiţa. Pe ciolanul din rasol au mai rămas pielcute si nici măduva n-a fost scoasă toată. încercarea nu-i cu ruşine, iau osul şi-l atîrn cu o sfoară de altă creangă . a copacului de deasupra terasei. Tot piţiguşul cel mare, cel cănit cu gălbenuş, a îndrăznit mai întîi. S-a agăţat cu ghearele şi a început să desprindă de pe os. Pendula osul, se răsucea roată, nici că-i păsa păsării. Şi nici nu mai zbura cu bucăţica să o mănînce în copac. Ciugulea harnic, se ospăta pe loc. Acum sînt doi atîrnaţi, unul chiar cu spatele în jos ca să ajungă să culeagă din măduva ascunsă în ţeava osului. Pînă să mă întorc de la treburile mele din oraş, pe ciolan nu mai era firicel de pielcută. Deci am găsit întrebuinţare bună şi pentru aceste resturi de la bucătărie. Aici însă erau concurenţi serioşi cei doi cîini de vînătoare ; trebuia să găsesc pe seama piţiguşilor şi altă bucată aleasă. Am tăiat din slănina *10* din cămară o bucată şi am aninat-o. Asta a fost apoi bucuria
cea mare în neamul piţigusilor. Cîte doi, cîte trei stăteau ciucure, nu se desprindeau decît ca să treacă pe vreo ramură şi să-şi curepte pliscul şi ghearele, şi apoi să aştepte nerăbdători pînă se face la masă un loc liber. Le place grăsimea, au nevoie de combustibil pe gerul ăsta ! Şi am mai inventat ceva. Am luat cîteva jumătăţi de coji de nucă, le-am umplut cu grăsime de porc şi le-am atîrnat ca nucile aurite pe pomul de iarnă. Aici să fi văzut acrobaţii, cum se răsuceau în aer ca să ajungă, cu capul în jos, şi să se prindă cu ghearele de coaja nucii, care se mişca şi se răsucea în sfoara ei. Mai isteţ era cel cu moţ pe cap ; cînd ajungea în zbor sub nucă, făcea deodată o voltă peste cap, precisă, picioruşele prindeau îndată, ciocul culegea uşor şi harnic. De acum nu se puteau plînge. Aveau masă variată :

semințe, uneori ciolan, slănină, untură... Haide să le întind si un desert! Am rugat-o pe soția mea să-mi împletească din sfoară o pungulița, cu ochi de plasă. Am umplut-o cu sîmburi de nucă şi am atîrnat-o şi pe ea. Aşa ceva n-au mai văzut pițiguşii mei. S-au mirat, s-au întrebat picurind cîte o vorbă în limba lor, au trimis iscoadă. I-a fost acesteia uşor să se prindă de sfoară cu ghearele ; a cercetat de aproape. Apoi, printr-un ochi al plasei, a ciupit. Bun, bun, tare bun şi nici nu trebuie să te căzneşti să-i dezghioci din coajă, ca semințele. Veniți repede, fraților, că am descoperit o comoară ! Pînă seara, punga era goala. „Ehei, prietenilor ! le-am zis în gînd, voi mă sărăciți. Din astă plasă aleasă veți primi numai tot a doua zi. Poftiți la sîmburi şi la celelalte feluri, nu-mi fiți alegători ! Nemulțumitului i se ia darul. Aceasta trebuie sa o stiti si voi, că e vorbă veche si cuminte".

„Pine-pine" aud într-o dimineață glas nou, asemănător cu al pițigusilor şi totuşi altul. Iată două biete cinteze *(Fringilla coelebs),* stînd modeste pe o cracă. Foamea le-a adus şi pe ele pînă în mijlocul oraşului ; aici văd adunătură de păsărele şi belşug. Nu înțeleg cum ar fi asta, în veacul frigului şi al foamei. Mănîncă vrăbiile, mănîncă pițiguşii din feluri pe care ele nu le cunosc. Dar iată şi ceva cunoscut : semințe de floarea-soarelui, însă în asemenea loc, şi aşa grămadă n-au mai văzut. Un pițiguş s-a aşezat pe creanga lor ; ține în cioc tocmai o sămînță de aceasta şi îi scoate miezul. îndată zboară şi aduce alta. Aici nu poate fi nici înşelare şi nici primejdie, iar foamea îndeamnă, Au coborît repede şi cintezele şi au furat semințe, *11* apoi nu le-au mai furat şi nici nu le-au mai dus, ci au început să le despice pe loc. A doua zi m-am întors acasă cu semințe[1] de cînepă şi cu mei în buzunare şi am aşternut masă separată cintezelor. Nu mai erau două, ci vreo patru, cinci. Au venit apoi şi presuri galbene ca lămîia *(Emberiza citrinella);* oaspeții s-au înmulțit — roiau prin crengile copacilor ; cred că şi noaptea se aciuau pe aici pe aproape. Vrăbiuțele mai îndrăznețe şi mai de casă se înşiruiau de cu noapte pe pervazul ferestrelor : poate li se strecura o părere de căldură din casă, poate voiau să rămînă aproape de sufrageria lor. O mierlă neagră *(Turdus merula)* a descoperit, astă-toamnă, ciorchinii albaştri ai viței de vie sălbatice, care se cățăra bogată pînă sus pe un zid' de la spatele casei. A găsit că e hrană destulă pentru o iarnă întreagă si a rămas la noi. De cîteva ori -a venit şi ea la terasă, ademenită de forfoteala veselă de acolo. A cercetat toate, a dat să ciupească şi nu i-au plăcut bucatele. S-a întors la strugurii ei şi, pînă primăvara, nu s-a mişcat de acolo. Vrejurile încîlcite îi dădeau şi loc bun de înopt'at, iar pisicile nu se puteau cățăra pînă la ea.

S-a înmuiat mînia iernii, a mijit primăvara. Rînd pe rînd ; mi s-au împuținat oaspeții. întîi au lipsit cintezele şi presurile, apoi n-au mai fost pițiguşii cu mot, care aveau drum lung pînă în muntele lor, apoi' s-au răspîndit şi ceilalți. Au rămas vrăbiile. Dar de acum îşi vor găsi lacomele ceea ce le trebuie şi. aiurea. Am adunat cutiile şi sforile, care urîțeau crengile pline de muguri gata să plesnească. S-a terminat o mică binefacere si o mare plăcere a mea. Fiindcă, deşi nu aveam livezi în care păsărelele mele să culeagă gîngănii stricăcioase, ele m-au răsplătit.

în ceasurile de odihnă de peste zi stăteam timp îndelungat lîngă geamul care dădea spre terasă. Prietenele mele s-au obiş- , nuit cu mine, nu le speria omul de la doi paşi, de după geam. Unele dintre ele veneau la mîncare şi

după ce ieşeam pe terasă. De fiecare dată, parcă se întreceau să-mi facă o bucurie.
Am început să-mi cunosc unii dintre oaspeți. Iată, pițiguşul ăsta are dunga neagră mai lată decît ceilalți ; ăstălalt o are întreruptă pe la mijloc ; unul are în moț o pană albă ; presura aceasta e galbenă-galbenă, altfel decît celelalte ; şi cîte alte semne pe care, rînd pe rînd, le-am desluşit, bucurîndu-mă de fiecare dată că le revăd. Drag îmi era şi milă-mi era de un *12* cintezoi. Piciorul drept îi era frînt: îl ținea oblic şi țeapăn,
abia se sprijinea pe el. Parcă îşi cunoştea infirmitatea. Era sfios, ciugulea mai pe la margini, îndată făcea loc altuia, teafăr, care îi rîvnea o boabă de sămînță. în fiecare dimineață am cercetat cu îngrijorare dacă mai vine necăjitul. A fost cel de pe urmă care a plecat.
Minunatele acrobații ale pițiguşilor îmi trezeau zîmbetul, istețimea lor mirarea. Nu mă săturam să văd cu cîtă iscusință scoteau cintezele miezul din semințele de cînepă. Pițiguşii se ajutau cu ghearele, cintezele aveau ca unealtă numai ciocul. O dată luată boaba în plisc, o purtau cînd pe o parte, cînd pe cealaltă, strivindu-i coaja, pînă rămînea numai ce-i bun. Nicicînd n-am văzut să fi scăpat din cioc vreo boabă. Operația mergea repede-repede, în vreme ce pasărea îşi mişca drăguț capul şi privea în jur, ca şi cînd unealta ei ar fi lucrat singură, fără să-i trebuiască vreo cîrmuire. Dintre vrăbii se alegeau unele mai istețe. Aveau ele hrana lor, dar, pizmuitoare cum le este firea, au început să rîvnească şi la bunătățile pițiguşilor, la cele atîrnate de sfoară. Cum să poată oare ajunge la ele, deoarece vrăbiile nu se pot cățăra ca pițiguşii ? într-o zi, cînd bătea vîntul şi pendulau tare nucile umplute cu untură, am văzut o viclenie. O vrabie s-a aşezat pe o crenguță din apropiere, la pîndă. Cînd aducea vîntul nuca sau bucata de slănină la îndemîna ei, hați, o prindea cu un picior, apuca degrabă cu ciocul cît putea, apoi aştepta ca vîntul să-i aducă iarăşi ploconul. Au învățat cîteva acest meşteşug şi acum pîndeau aproape lîngă fiecare bucată. S-a oprit vîntul prieten, mîncarea nouă s-a dovedit a fi foarte bună. Trebuia inventat altceva. Si iarăşi s-a găsit un Edison vrăbiesc. S-a aşezat pe creangă deasupra nodului sforii şi atîta a încercat şi a lucrat cu lăbuța pînă a tras în sus bucata de slănină ca să o ajungă cu ciocul. îndată au năvălit exploatatoarele invenției. învălmăşeală, bătaie, slănina a scăpat, şi au rămas toate, să zicem, cu buzele umflate. Dar metoda a prins şi a trebuit să lungesc mult sforile ca să rezerv-pițiguşilor tainul lor.
...-Apoi am aşteptat altă iarnă. Au venit multe păsărele. Aceleaşi, altele ? Nu ştiu. Am aşteptat în zadar cinteza cea oloagă. M-am mîngîiat cu gîndul că poate a găsit altundeva alt prieten, mai bun şi mai darnic.
13
Fără sfială...
într-o vară, vînătorul care ne scrie stătea lungit pe păceiul din colibă. Venise, aşa, la o hoinăreală fără gînd rău, ca să mai dea față cu mulțimea vietăților pădurii. îi plăcea să le vadă ca pe nişte prietene. Acum, în ceasul de arşiță, se odihnea în răcoarea colibei, cu uşa larg deschisă.
Iată că se iveşte pe prag un pițiguş, galben pe pîntece. Priveşte în dreapta, în stînga, observă pe jos fărîme de pîine.. O clipă s-a mai sfiit de om, apoi s-a apropiat şi a ciugulit isteț miezurile, pînă le-a cules pe toate. Apoi, venindu-i în minte altceva, s-a avîntat pe bocancii vînătorului şi a început să smulgă

cu multă rîvnă fire din lîna ciorapilor. Probabil avea nevoie să mai înnoiască patul din cuibul lui. Material mai bun pentru asemenea lucru decît lîna nu-i, si iată aici, la îndemîna, bogăție mare. Iar omul rabdă, fără să-i alunge. A smuls cîteva fire şi, tare mulțumit, a zburat pe uşă afară.
Altă dată, acelaşi vînător, iubitor de animale, stătea rezemat de un copac şi îşi răsucea o țigară. Deodată simte pe picior un fel de gîdilătură : un țoi *(Sitta europaea)* făcea exerciții de gimnastică, cățărîndu-se ca pe coaja copacului. (*)

în parcurile multor oraşe, în care oamenii se bucură nu numai de copaci, flori şi aer proaspăt, ci şi de micile vietăți care trăiesc acolo, este un lucru obişnuit să vezi veveriţele venind fără frică în fața băncii pe care te odihneşti şi să aştepte de la tine o firimitură bună. Acele veverițe au devenit semidomestice, şi-au pierdut sfiala şi frica de om, îl ştiu fără primejdie, iar pe unii îi recunosc a le fi prieteni statornici.
Mai ciudată este comportarea veverițelor din singurătățile adînci ale muntelui, ale celor care probabil că n-au mai văzut om. De nenumărate ori, în orele de pîndă din zori sau din amurg, mi-a ținut tovărăşie cîte o veveriță, care era curioasă ce fel de făptură ciudată ar putea fi aceea care sade la rădăcina molidului. Ar semăna cu un urs, şi totuşi nu-i urs. Se apropia cîte una, săltînd din creangă în creanga, mai să pot pune mîna pe ea. Cele mai multe se ghemuiau pe o cloambă joasă, mă priveau lung cu ochii lor mari şi se ciudeau în sughițuri şi în dubăit din lăbuțe că nicidecum nu pot dezlega taina. 6dat'ă *14* una a fost mai poznaşă decît toate.

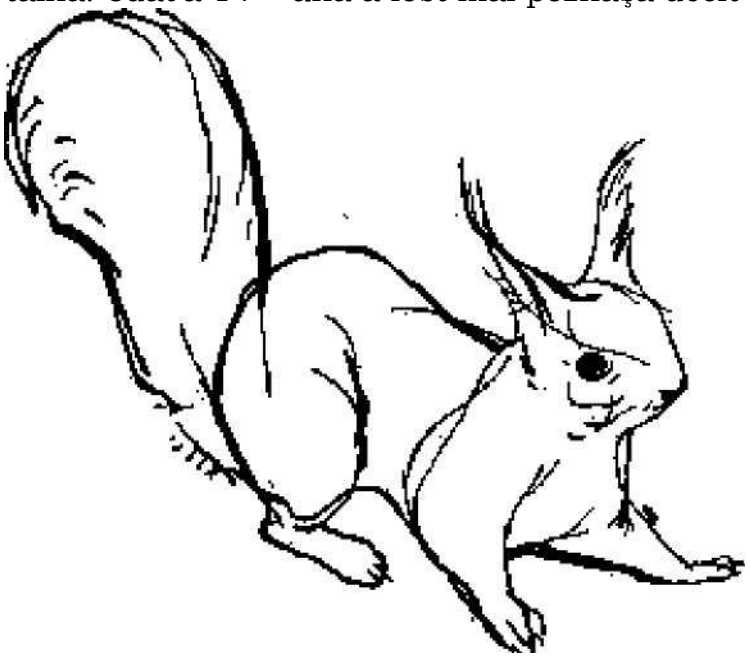

în drum spre o poiană apătoasă, în care obişnuiau să iasă mistreții ca să scurme după rădăcini de ferigă, am trecut printr-un aluniş. Ciucure-ciucure mă îmbiau alunele coapte. Am adunat o pălărie plină : vor fi bune să ronțăi la ele în ceasurile de aşteptare, pînă se înserează. îmi fac culcuş cu spatele rezemat de un molid uriaş, scot din pălăria de lîngă mine cîte o alună, mă necăjesc să o sparg fără zgomot şi să-i scot miezul, trece vremea.
„Duc-duc-duc", aud deasupra mea veverița, care venise pe nesimțite şi acum

mă examina. Cînd am întors capul spre ea a sărit pe altă cloambă, dar îndată s-a oprit acolo ghemuită, cu capul între umeri, cu coada adusă arc pe lîngă spate. A stat, a chibzuit, şi-a bătut capul; a coborît cu o treaptă mai jos pe scara cetinilor, apoi cu încă una. A ajuns pînă la cea care se întindea, lungă, aproape de pămînt. A spionat şi de aici, apoi a săltat de-a lungul ei, pînă în capătul cloambei. De la o
15
vreme mă cam neglijează. Se uită holbat şi la mine, dar se suceşte şi e tare atentă în altă parte. Iar ^se urcă pe fuşteii crengilor, iar coboară : s-a întîmplat ceva. într-un tîrziu sare la pămînt şi rămîne ghem. Văd că-i stă ceva în gînd şi nu îndrăzneşte. Doar n-or fi alunele din pălăria de lîngă mine ? Alunele au fost. Le-a zărit, le-a recunoscut, cu toate că aşa, grămadă, nu le-a mai văzut niciodată. Urs să fie lighioana de la rădăcina bradului, sau ce alta ? Urs cu alune n-a mai văzut. Ce o fi, nu s-a arătat cu duşmănie, iar alunele-s într-adevăr alune. Top-țop-țop, trei sărituri scurte ; namila de colo nu se mişcă, fîop ! o săritură mai lungă, repede încă una ; în clipa următoare veveriţa-i undeva sus prin cetini cu agoniseala ei. A revenit sfioasă şi a mai furat una şi apoi altele. Pînă la urmă, de ce să mai facă atîta cale pînă în susul molidului ? S-a aşezat pe marginea pălăriei şi a ales în voie, ronțăind pe loc. Cît de isteț prindea în lăbuțe aluna, cum o întorcea ca pe o minge pe toate părțile pînă constata că nu-i goală, pînă potrivea la dinți partea unde putea să deschidă mai uşor uşiță ! Nu puteam sta încremenit prea multă vreme ; cînd mă mişcăm, sărea un pas, iscodea şi îşi făcea iarăşi curaj.
Se va fi săturat de la o vreme. A hupăit pe jos pînă la molidul din vecini si dusă a fost.

Am nimerit vreme rea la vînătoarea de capre negre. Prin viscol abia am putut străbate pînă la stîna, părăsită de mult de oameni şi de turme, în care am hotărît să sălăşluim acele cîteva zile. Qnd am intrat pe uşa stînei am tresărit de fîlfîit de aripi : o pasăre se învîrtea în zbor pe sub acoperişul fără plafon, apoi a ieşit pe deschizătura prin care scapă fumul din vatra din mijloc. Am recunoscut-o : era o cucuvaie *(Athene noctua).* „Asta ne mai trebuia !" — bombăni paznicul, superstițios. Mie mi s-a făcut milă de biata pasăre, care s-a aciuat aici de frica urgiei de afară şi noi am alungat-o. Unde îşi va găsi ea un adăpost atît de bun ?
Eram trudiți, morți. Afară n-aveam ce căuta pe o asemenea vreme afurisită. Am clădit în vatră focul, ne-am aşezat boclucurile, am îmbucat ceva, ne-am întins pe pacelele de cetină şi am ațipit. Cînd mă trezesc, pe ce-mi cad ochii ? Cucuvaia
16 stătea pe o grindă, proțăpită, cu ochii închişi — două linii oblice în oglinda feței. S-a trezit cînd ne-am răscolit şi ne-am ridicat. S-a cam umflat în pene, şi-a deschis mari ochii galbeni, dar nu s-a mişcat din loc. Cînd a venit, cum de-a îndrăznit să vină în casa oamenilor ? L-am potolit pe paznic şi ne-am văzut de treburi. Cucuvaia ne petrecea din ochi toate mişcările, fără să dea vreun semn de frică. Poate că aştepta să plecăm, ca să mai prindă din şoarecii pe care i-am auzit şi noi foşnind prin stîna.
Spre seară s-a domolit viforniţa, apoi a adormit. Cucuvaia a săltat de pe grindă şi a ieşit la larg, prin hoceag. „Am scăpat de ea", se bucură paznicul ;

„de-acum nu-i rău nici pe-afară", mi-am zis eu. Dar a doua dimineață, cînd ne trezim, cucuvaia la locul ei. Se răzbunase cerul, se topiseră negurile, muntele de stîncă rîdea în toată splendoarea culorilor vrăjite de soare pe zăpadă, pe stîncile prinse. în pojghiță de gheată, pe hornete si pe şurlaiele[1] ascunse. Din expediția noastră' ne-am întors la stînă cu un țap negru, voinic şi cu oasele din noi întregi. Cu toate cobirile lui flie, paznicul, pasărea nu ne-a adus nenoroc. Şi a venit să-şi doarmă somnul de zi cucuvaia noastră în toate patru zilele cît am stat noi la stîna. Era o pasăre... ospitalieră. Doar ea era acasă si noi eram musafiri trecători...

Mă găseam la casa de vînătoare din Munții Sebeşului, aşezată la o înălțime de aproape o mie trei sute de metri. într-o seară, după ce m-am culcat, aud prin cameră zborul zbîrnîitor al unei insecte. Cînd mai aproape, cînd mai departe, uneori înceta, ca să înceapă iarăşi. Am adormit în muzica ei. Dimineața descopăr că e vorba de un fluture coadă-de-păun *(Maccroglossa stellatfarum)* care intrase pesemne prin geamul deschis. Coadă-de-păun este un fluture ciudat. Are trupul gros şi mare față de cele patru aripi, pe care le mişcă extrem de repede şi care îl duc ca pe o săgeată. Caracteristic este faptul că nu se aşază pe florile din care se hrăneşte, ci, din zbor pe loc, introduce în caliciul lor o trompă lungă de vreo doi centimetri şi suge în felul acesta din dulceața florilor. Este foarte sperios : îmi aduc aminte că, pe cînd eram licean şi vînam fluturi şi gîn-
i Văi strimte şi prăpăstioase în munții stîncoşi.

daci pe seama „colecției", era un eveniment prinderea unei cozi-de-păun. Aşadar, oaspele meu era o cunoştință veche. Deschid fereastra, ca să plece în lumea lui. La amiază era tot în cameră. Zbura în dreapta si în stînga, se aşeza pe undeva ca să se odihnească şi pornea din nou. Bietul de el, mă gîndeam, cît de nenorocit trebuie să fie ! A treia zi dimineața, întors de la o plimbare prin terenul de vînătoare, mă aşez la măsuța de lîngă fereastră, ca să scriu o scrisoare. Deşi era mijlocul lui august, geamurile prinseseră aburează de răceala nopții (şi de căldura din cameră, unde ardea foc prietenos şi vara), şi acum începeau să se formeze picături şi să alunece pe sticlă în jos. Soarele abia răsărit bătea în geam şi făcea din picăturile acestea diamante strălucitoare. Furat de frumusețea acestui neînsemnat fenomen, deodată aud zbîrnîind fluturele meu aici, pe aproape. îl caut din ochi şi îl descopăr curînd. Pe măsuța
de lîngă fereastră era,o glastră ;. în ea, un mănunchi de flori de bisacăn 1 , frumoasele flori ale tăieturilor din munte, pe care
le adusesem din excursia mea de dimineață. Fluturele era în mare treabă. Zbura de la o floare la alta, ca afară în libertate, şi se hrănea în chipul lui obişnuit. Nici că-i păsa de mine, care eram la două palme de buchetul de flori : îşi căuta liniştit de treabă. îl vedeam chiar cum îşi desface trompa din spirală, cum o întinde în formă de L cam deschis la unghi, cum o introduce în floare după floare, sugînd mierea, în vreme ce nu înceta să zbîrnîie din aripile repezi. Interesant era că nu neglija să cerceteze nici florile veştede. Cu mare iscusință ridica cu trompa petalele care se ofiliseră astupînd magazinul de miere, şi ajungea pînă la urmă la el. Cum îl priveam necăjindu-se cu

florile ofilite si cum vedeam că nu poate ajunge la cele din mijlocul buchetului strîns, după ce I-am observat mai mult timp, m-am gîndit să-i vin într-ajutor, chiar riscînd să-l sperii, întind mîna şi scot mai la iveală cotoarele din mijlocul jerbei, pline de flori încă neexplorate. Fluturele săgeta prin cameră, ca speriat într-adevăr, ca să revină însă imediat la noile bunătăți. Am luat aparatul de fotografiat ca să încerc să fixez pe placă această gînganie împrietenită cu cămăruța mea şi care părea că-şi pierduse cu totul frica de om. Pe placă, cu ajutorul

1 Pufuliță *(Epilobium).*
lupei, se putea vedea chiar trompa fluturelui, introdusă în sînul unei flori. A doua zi amicul meu s-a bucurat de un nou buchet de bisacăn, pe care I-am aşezat în acelaşi loc. Apoi a dispărut. în aceste două zile ferestrele erau aproape permanent deschise ; fluturele a preferat să rămînă însă în casă, unde era umblare de oameni. Se poate că, simțind că se apropie toamna, îşi va fi ales pe după grinzi locul de iernat ; poate a plecat; poate i s-a terminat viața

Tovărăşie

în dogoarea mijlocului lui august vînătorul de la şes piaptănă în lung şi în lat miriştile încă neîntoarse de fierul plugului. Prepelicarul face zigzaguri în fața lui, se opreşte deodată ca încremenit : sfîrîie din aripi prepelița grasă, pocneşte arma şi o aduce la pămînt. Pe încetul, ciorchinarul de la brîul vînătorului se face strugure de trupşoarele pestrițe. Plăcerea vînătorului e vie, oboseala se va face simțită abia colo deseară, ca şi cînd arşița de sus n-ar stoarce din el şiroaie de sudoare. Patima acoperă totul, în afară de mirişte, cîine, prepeliță şi puşcă.
Cei ce se pot rupe din această vrajă văd că, în afară de vînătorii care înaintează pe celălalt hat, mai au şi alți tovarăşi de vînătoare. I s-au ataşat, nu ştii cînd şi de unde, dar sînt de față şi îl petrec credincios, pas de pas. Rar se întîmplă să nu întovărăşească pe vînătorul de prepelițe cîteva rîndunele. Zboară încoace şi încolo pe deasupra omului, aproape, pe deasupra cîinelui, fac cercuri, se avîntă şi revin, îşi frîng săge-tarea zborului în cotituri neaşteptate, îi vin vînătorului pînă înaintea picioarelor. Nici de trosnetele dese ale puştii nu se sfiesc, ca şi cînd nici nu le-ar auzi. Vînează si rîndunelele, şi încă la goană. Omul, cîinele ridică fel de fel de gîze înaripate, care stăteau pitite în miriştea de unde nu le puteau culege rîndunelele. Aşa, speriate de paşi, se ridică multe, fel de fel şi sînt adunate cu uşurință.
Mărginaşii de sub munte, din Țara Făgăraşului, au livezi frumoase. Mai cu seamă merilor ie prieşte acolo şi oamenii harnici trag mult folos de pe urma lor în anii cu rod. Mere de
2*
soi, căutate de orăşeni, avea şi omul meu de nădejde la vînătoarea de capre negre, care îşi avea gospodăria tocmai la gura Viştei Mari. Lîngă focul din uşa bordeiului, clădit sus în stîncării, în care ne-am tras după o zi de vînătoare, mi-a povestit şi o „poznă" cu un urs, care s-a nădit la merele lui.

Pomii erau ciucure de mere, gata să rupă crengile. Nu i-a părut rău omului că au început să se uşureze de cele viermănoase. Mai aduna din ele pentru porci, rămîneau pe jos destule, într-o dimineață, după ploaie, dă de urmă de urs pe sub pomi. De urs era, i se cunoştea talpa încreștită şi împunsătura ghearelor, cu toate că era mică. Ursac tînăr — a judecat vînătorul — de vreo doi ani, nu mai mult. Nici de asta nu i-a părut rău : decît să putrezească pe jos, mai bine să adune din ele şi flă-mîndul ăsta. într-o seară cu luna l-a si văzut moşmonind pe sub pomi, ursac mic, cît un berbec. Venea noapte de noapte, ca la el acasă.

Apoi s-a obrăznicit. A chitit că ar fi mai bune merele din pom decît cele lepădate. Omul i-a găsit zgîrieturile cum se aburca, poate mînca cățărat în pom, dar şi scutura, de era pe jos polog de mere bune. Şi făcea pagubă şi mai mare ; rupea crengile, betegea pomii. L-a alungat în cîteva nopți. Nu venea două-trei zile, apoi nu mai putea răbda. I-a pus sperietori — s-a învățat cu ele. Să-l împuşte, nu avea autorizație ; dar chiar cu autorizație legea îl oprea să împuşte ursac mic. Aici nu era alta de făcut decît să se înțeleagă cu ursul prieteneşte. Să aibă şi ursul ce-i trebuie, să fie fără pagubă şi omul. Şi au făcut pace.

Tocmai lîngă casă era un păr mare şi bătrîn. Rodise şi el cum nu s-a mai pomenit. Pere mălăiețe, cu miezul roşu, dulci, dar fără preț bun la oraş. A scuturat omul un coş mare de pere şi le-a dus în livadă, grămăjoară sub mărul cel mai căutat de urs. Cum să nu-i placă ursului perele dulci ? De ce să-şi strepezească dinții cu merele necoapte ? În prima noapte a şi găsit bunătatea şi s-a înfruptat. Nici nu le-a putut mînca pe toate, atît de darnic a fost omul. Şi astfel a fost încheiată pacea. Ursacul îşi găsea noaptea porția de pere, servită gata, la înde-*20* mîna, o lua şi pleca în treaba lui.

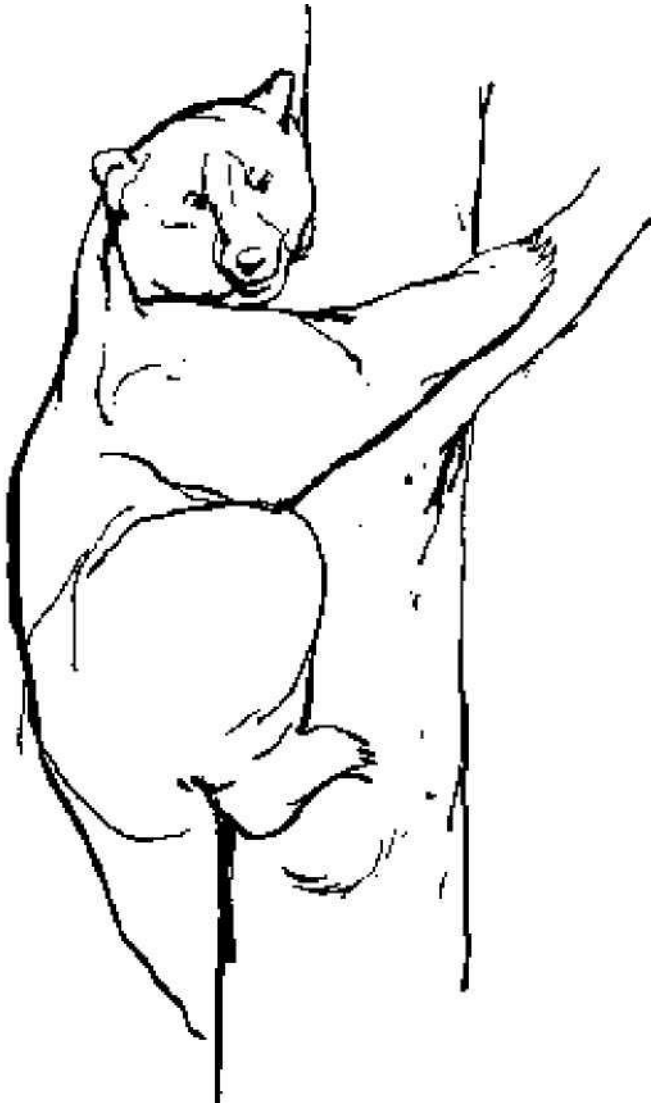

Pe cînd s-au terminat din pom perele, au fost bune de cules şi merele şi s-au golit pomii de ele. Va fi bombănit ursul, nemulţumit, culegînd de acum ce poame slabe mai putea găsi pe jos. Şi n-a înţeles că tratatul de pace cu haraci a fost încheiat pe termen.

Stăncuţe deştepte

în coşurile şi pe sub streşinile casei în care locuia profesorul universitar care ne povesteşte, au cuibărit şi în anul acela familii de stăncuţe şi, pe la mijlocul lui iunie, şi-au scos puii la primele încercări de zbor. Un pui mai neîndemînatic a căzut în curte şi o fată din casă a dat să-l prindă. Mare scandal între stăncuţele bătrîne : cîrîiau, ţipau, zburătăceau de colo-colo, ca să sperie pe duşman şi să scape puiul. în curînd s-au alarmat şi neamurile de prin vecini şi a fost mare zarvă, pînă ce fata a pus mîna pe pui şi l-a dus în casă. Puiul s-a zbătut cît s-a zbătut, apoi s-a liniştit si a mîncat îndată cu mare nesaţ bucăţelele de carne ce i-au fost întinse de fata care îl prinsese. Căsca larg ciocul, zbătea din aripi şi primea bucuros darul. Apoi cerea altă bucată. Sfatul celor din casă a hotărît să i se dea drumul ; fata l-a dus în curte şi l-a aşezat pe pămînt. îndată au coborît bătrînele, au început să

îndemne puiul şi, pînă la urmă, au reuşit să-l facă să se ridice în aripile lui slabe şi să plece. Holca s-a liniştit.
Frumoasă experiență, care dovedeşte şi grija, şi solidaritatea păsărilor bătrîne, şi nesațul puiului. Dar mai frumos a fost ceea ce s-a întîmplat a doua zi, şi apoi în cele următoare.
A doua zi, pe cînd aceeaşi fată lucra ceva prin curte, iată că deodată se pomeneşte cu puiul de stăncuță care se lasă în fața ei la pămînt. Ridică capul, deschide ciocul şi zbate din aripi. După o clipă de spaimă fata înțelege rostul purtării puiului ; îl ridică, fără ca acesta să se împotrivească, îl aduce în casă şi îl hrăneşte din nou. Apoi îi dă drumul.
Ceea ce e ciudat mai cu seamă este că de data aceasta stăncuțele bătrîne n-au mai făcut nici o gălăgie, ci au privit liniştite cum este prins puiul, cum este dus în casă şi pe urma *22* eliberat.
Puiul de stăncuță s-a prezentat de atunci în fiecare zi, ca sa fie prins si hrănit, pînă mi s-a povestit întîmplarea. Nu mînca decît bucățele mici de carne. Pentru pîine, legume şi altele avea un dispreț desăvîrşit. Puiul arăta această mare încredere numai față de fata care l-a prins şi l-a hrănit prima dată. Pe ea o cunoştea, ei îi cerea de mîncare şi numai ei.
Ştim că stăncuțele sînt păsări deosebit de istețe. Aceasta o dovedeşte şi întîmplarea de față. Dar un lucru iese cu totul din comun : cum se face că aceleaşi bătrîne, care prima dată s-au alarmat şi au făcut atîta scandal, a doua zi au privit impasibile (şi oarecum aprobatoare) cum a fost prins şi dus puiul ? Dacă am putea crede că păsările pot... povesti, am zice că puiul le-a spus că n-a pățit nimic rău, ci, dimpotrivă. Prin urmare, alarma părinților grijulii este fără temei.
Ciudată întîmplare şi totuşi cu desăvîrşire reală ! (*)

SCĂPARE LA OM

Ajutor!
Mai mulți săteni din satul Dealul Mărului (Roman) erau în pădure cu carele după lemne, în ziua de 23 decembrie 1936. Pe cînd tăiau, ciunteau, încărcau cu zgomot mare, unul dintre oameni vede un căprior. Venea în goană mare drept spre căruța lui ; în urma căpriorului — doi lupi. Căpriorul era istovit, gîfîia cu gura deschisă, un picior din față i se bălăbănea frînt; era rupt şi la spată şi la o ureche. A ajuns la căruță, îndată a intrat sub ea şi s-a culcat acolo. Lupii s-au oprit la o depărtare mică, omul a hăulit spre ei, s-au întors şi au plecat. Țapul nu s-a mişcat de sub căruță ; omul l-a legat si l-a dus fa ocolul silvic. Dar rănile erau atît de grele, încît n-a putut fi salvat. (*)

Şi tot sub căruța unui țăran şi-a căutat scăpare şi o altă vietate în primejdie de moarte.
Omul odihnea de prînz : îşi dejugase boii de la plug, stătea lîngă car şi îşi mînca merindea. Cînd iată că o ciocîrlie vine în zbor repezit, intră sub car, se aşează acolo şi rămîne lipită la *23*
pămînt, nemişcată. îndată observa omul şi primejdia : un uliu păsărar *(Accipiter nissus)* care urmărise ciocîrlia şi, desigur, ar fi apucat-o dacă

aceasta n-ar fi avut instinctul să caute scut în vecinătatea omului şi refugiu sub car. Uliul s-a rotit de cîteva ori pe deasupra — poate nu înțelegea unde a putut dispărea dintr-o dată prada pe care o avea ca în plisc şi o căuta — apoi a plecat. Ciocîrlia a mai stat pitită sub car o bună bucată de vreme, fără să-i pese de omul care o privea de aproape. într-un tîrziu a îndrăznit să iasă, păşind mărunt, a văzut că primejdia a trecut şi şi-a luat zborul... Poate că tocmai ea era aceea care mai tîrziu se înălța în slavă deasupra plugarului, cîntînd ca o mulțumire... (*)

Un gospodar îşi avea locuința departe de comuna Cojocna-Cluj, tocmai sub pădure. Un țăran a prins o ieduță de căprioară şi i-a adus-o în dar. dmul era vînător şi stiâ că, dacă o va lăsa în pădure, ieduța, plăpîndă, n-are să trăiască în lipsa mamei. O va prinde vulpea sau mîța sălbatică, ori va muri de foame. Gospodarul nu s-a bucurat de darul acesta, care era mai curînd o belea, dar n-a avut ce face. A îngrijit-o pe orfană cum a ştiut el mai bine si a scos-o din iarnă mărişoară, dolofană. Apoi, primăvara, i-a dat drumul în pădure. A trecut vara, a trecut toamna, omul a şi uitat de protejata lui. Cu cîteva zile înainte de Anul nou, se pomeneşte însă cu căprioara la uşa casei. Dacă n-ar fi avut semnul tăiat în urechea stînga, n-ar fi recunoscut-o, în aşa hal era. Slabă, numai pielea întinsă pe oase, cu părul zbîrlit, în coastă cu o rană urîtă din care se scurgea puroi galben-verzui. Probabil rănită de vreun braconier fără suflet. Omul, milos, i-a ales culcuş într-un colt al grajdului cald şi a făcut tot ce a ştiut ca să o salveze. Căprioara suferea toate durerile tratamentului : stoarcerea puroiului, spălaturi, badijonări cu tinctură usturătoare, bandajări. în zadar. După patru zile, biata ființă a murit.

Iarna din 1939—1940 a fost deosebit de grea. Geruri aspre, zăpezi mari, lupi mulți — mai ales jivinele muntelui au dat veacului rău haraci de vieți multe. într-o zi din acea iarnă grea un țăran din comuna Ibaneşti de sub Munții Gurghiului s-a pomenit în curtea lui cu un cerb. Era cerb în vîrsta bărbăției,

puternic în coarne, mare în trup, însă foarte slăbit. Gîtul îi era subțire, oasele spinării şi ale şoldurilor împungeau prin piele. Era oare alungat de - lupi, l-a împins foamea ? Nu se ştie. Cerbul a privit puțin în jur, ca şi cînd ar fi vrut să se orienteze, apoi a intrat în grajd, ca la el acasă, şi îndată a început să mănînce fîn din iesle, alături cu vitele de acolo. Boii şi, vacile la început au dat oarecare semne de nelinişte si de neîncredere față de oaspele din neam străin, dar în curînd au revenit la apatia lor de rumegătoare paşnice.

A auzit întîmplarea brigadierul de vînătoare, a venit si a văzut. S-a înțeles cu gospodarul, căruia i s-au înmulțit în felul acesta ciudat vitele, să îngrijească cerbul pînă îl va scoate în primăvară. Podul era plin de fîn, alte clăi se ridicau mari după pură — nu se va cunoaşte că va mînca şi necăjitul muntelui. Şi s-a dovedit că nici multă bătaie de cap cu el nu avea omul. L-a legat de iesle, însă cu o funie lungă, trecută pe după rădăcina poamelor. Cînd scotea vitele la adăpat sau ca să mai umble prin curte la aer, ieşea şi cerbul. Nici nu trebuia să-l tragă cu funia înapoi la iesle : se întorcea cuminte la locul lui. S-a obişnuit cu oamenii şi cu flăcăul care îngrijea vitele şi care îi Sădea şi lui porția de fîn, şi nu arăta nici oleacă de sfială sau de fereală față de ei. Cerbul a început să prindă putere, a pus pe el carne ; la

sfîrşitul lui ianuarie şi-a lepădat coarnele, aşa cum e legea neamului său, şi au început să-i crească altele.
Apoi a venit primăvara. Iernatul în grajd al locuitorului muntelui s-a sfîrşit ; trebuia să se întoarcă în lumea lui. A fost dezlegat şi i s-a deschis uşa grajdului. A ieşit pînă în prag, a privit în jur, apoi a făcut ocolul curții. S-a oprit primind cu sete în nări vîntul muntelui, ca şi cînd ar fi stat pe gînduri. Deodată s-a avîntat, a sărit uşor peste împrejmuirea curții şi a plecat în goană mare spre muntele lui.
O întîmplare care li s-ar putea părea unora de necrezut. Noroc că cel ce a comunicat-o era de fată la eliberarea cerbului si a putut prinde cîteva momente pe placa fotografică. (*)

în luna mai a anului 1934, o echipă de săteni din comuna Viştea de Sus (raionul Făgăraş) lucra la repararea unui drum, care trecea jos printre semănăturile de pe şesul Oltului, prin apropierea satului. Zăresc deodată un țap de capră neagră,
care vine spre ei în fugă, se apropie şi rămîne pe loc la o distanță mică. Oamenii rămîn mirați, văd îndată că biata vietate este istovită de puteri în aşa măsură încît abia se ține pe picioare, apoi se culcă. Ca să-l prindă, sătenii fac cerc în jurul țapului, fără ca acesta să arate vreo frică sau să încerce să scape din încercuire. Printre muncitori era şi G. Boantă, din neam de buni vînători şi paznici, el însuşi excelent paznic şi călăuză la vînătoarea de capre negre. Opreşte oamenii şi se apropie singur, pînă la un pas. Țapul nu sare şi rabdă ca Boantă să pună mîna pe el. Apoi, cu ajutorul oamenilor îl ia în spate şi-l duce la el acasă, fără ca țapul să se împotrivească prea mult.
La aşezarea lui de sub munte, G. Boantă îl închide într-o şură. Aici țapul începe să fie nelinişţit ; cînd auzea lătrat de cîine îl cuprindea o adevărată panică. încerca să iasă, sărea pe pereți, se izbea de lucrurile din şură. Boantă îl mută într-un grajd mai întunecos. Aici țapul se linişteşte. începe să mănînce iarba pe care i-o pune omul, bea apă chiar din mîna omului, fără nici o frică. Numai lătratul cîinilor îl sperie. A doua zi paznicul l-a dus la Sibiu şi l-a dăruit grădinii zoologice de acolo.
Țapul, care la data cînd a fost prins avea patru ani, a trăit mult în grădina zoologică. Era foarte blînd, lua mîncare din mîna paznicilor şi a vizitatorilor, dar i-a rămas frica de cîini. Cînd vedea cîine sau auzea lătrat se cutremura, era nelinişţit, speriat.
Oare ce s-a putut întîmplă cu țapul acesta, de s-a coborît din golul muntelui pînă în marginea satului, a intrat între oameni, s-a lăsat prins, nu mai arăta nici o frică față de om şi foarte curînd îi lua mîncarea din mînă ? Uneori, destul de rar la noi, caprele negre se îmbolnăvesc de „capie", boală provocată de un parazit *(Coenurus cerebralis) care* se fixează în creier. Capra bolnavă îşi pierde treptat simțul de orientare, vagabondează fără rost, se mişcă în cerc, se lasă prinsă de om, nu se hrăneşte şi la urmă moare. Dar acest țap era perfect sănătos şi sănătos a rămas, nu prezenta nici o anomalie, decît desăvîrşită lipsă de frică de om şi groaza față de cîini. îmblînzit de om, scăpat din vreo grădină zoologică sau de pe lîngă vreo aşezare omenească nu era. S-ar fi auzit — s-a făcut şi publicitate — s-ar fi pre- zentat stăpînul.

Şi ţapul venea în goană mare dinspre muntele
lui. Probabil că a fost gonit de lupi pînă la istovire şi a căutat Scăpare între oamenii care lucrau la drum. Aceasta ar explica si frica lui de cîini. Şi totuşi e de neînţeles cum şi-a schimbat [deodată firea, pierzîndu-şi teama de om, şi nu numai în momentele de mare primejdie. (*)

Oaspeţi

Abia am putut răzbi de acasă pînă la serviciu, cu toate ca depărtarea nu este decît de cîteva sute de paşi. Fiecare pas era însă o luptă şi cu pavajul îngheţat sticlă şi cu îmbrîncelile viscolului. Hain viscol, acesta care acum urlă de trei zile ! Pe întinsul Bărăganului îşi ia avîntul, în lărgimea cîmpului atacă pieptiş, dar oamenii îşi pot face un plan de apărare. Aici în gras însă e viclean : în fiecare stradă îşi trimite altă trupă, fiecare de capul ei. Abia aşteaptă să scapi de după un colţ de stradă spre care înaintezi cu capul proptit în fuiagul de vînt |i de zăpadă ; cînd ai ajuns acolo, bucuros că ai scăpat, te atacă de la spate, gata să te răstoarne. Apoi, deodată, te izbeşte drept în piept.
In cameră găsesc o fereastră deschisă de vînt. Pe mese, pe hîrtii, pe jos pulbere de zăpadă, pe alocuri strat gros. Dezastru. Adunăm zăpada, dreg şi eu ce pot.
— Uite, vrabia !
Pe dulapul de cărţi stătea un vrăbioi... cam zgulit, cam fricos, nemişcat. Desigur, l-a adus pufnitură de vînt care a deschis fereastra. O fi degerat de frig.
Dau să pun mîna pe el, saltă în aripi şi se aşază pe rama unui tablou. De frig tot e frig în cameră, să deschidem amîndouă ferestrele, ca să plece. Ce să plece ? In zadar I-am hîşîit : se învîrtea prin casă şi nici prin gînd nu-i trecea să iasă în viscolul de afară.
Am prins vrăbioiul şi I-am aşezat pe pervazul ferestrei. îndată a revenit şi şi-a luat locul pe dulapul cu cărţi.
Cuminte pasăre ! Şi am fost mişcat de încrederea pe care o are faţă de om. Acum eram sigur că nu a adus-o puterea viscolului, cînd a deschis geamul, ci ea singură a găsit acest refugiu bun. A doua zi se potolise viforniţa. Vrăbioiul a plecat îndată pe geamul pe care i I-am deschis.
27
ÎNTRE FRICA SI ATAC

Miros de primejdie

Foarte multe şi dezastruoase experienţe au avut cele mai multe animale în contactul lor cu omul, încît s-a sedimentat în firea lor, ca un instinct de temelie, frica de acesta. Oricît ar fi de înzestrate unele animale cu arme de apărare şi de atac mult superioare celor fizice ale omului, din vechimile adînci au recunoscut superioritatea acestei fiinţe care a născocit unelte şi meşteşuguri pe care ele, animalele, nu le pot egala. în afară de situaţii excepţionale, primul impuls al animalelor ajunse în faţa omului este să fugă,

să scape. Aceasta o constată si vînătorii de fiare mari — urşi, mistreți, lei, tigri, elefanți, rinoceri etc.
O mică întîmplare a vărsat multă fiere într-unui din ceasurile mele de seninătate.
„Cîmpul mic" este o poiană care se întinde în fîşie îngustă şi lungă între molizii pădurii seculare. Rar se abate pe acolo, în treacăt, vreun om ; cerbii şi căprioarele care ies la iarba măruntă şi mustoasă au mai ales grija lupilor şi a rîşilor. La început de vară am urcat drumeagul care porneşte din şoseaua Bucinului şi a trebuit să calc cu zor aproape două ceasuri pînă am ajuns, dar am fost răsplătit. De după copacul gros din margine, îndată am zărit două ciute cu viței lor, încă tineri şi cu blănițele pistruiate. Bătrînele păşteau paşnic, din cînd în cînd îşi înălțau capetele, ciuleau în toate părțile urechile lo-pătoase, întrebau din nas aerul, apoi, liniştite, coborau iarăşi în iarbă boturile lungi. Boarea uşoară îmi adia în față, acope-rămîntul îmi era bun — abia îmi scoteam încet capul ca să privesc de după copac — nu mă puteau simți. Viței puneau rar gura pe iarbă, ca o încercare ; ugerele mamelor erau ploscuțe pline, una-două se grăbea fiecare la a lui, măcar pentru cîteva guri de lapte. Ciutele îi răbdau, îşi deschideau uşor picioarele, se coborau puțin din şale, ca să ajungă puii mai bine la izvor ; îşi întorceau capetele şi îi mîngîiau pe spate cu limbile umede, apoi, cînd simțeau că a fost destul, se desprin- deau şi începeau iarăşi să adune din verdele ierbii albul laptelui.

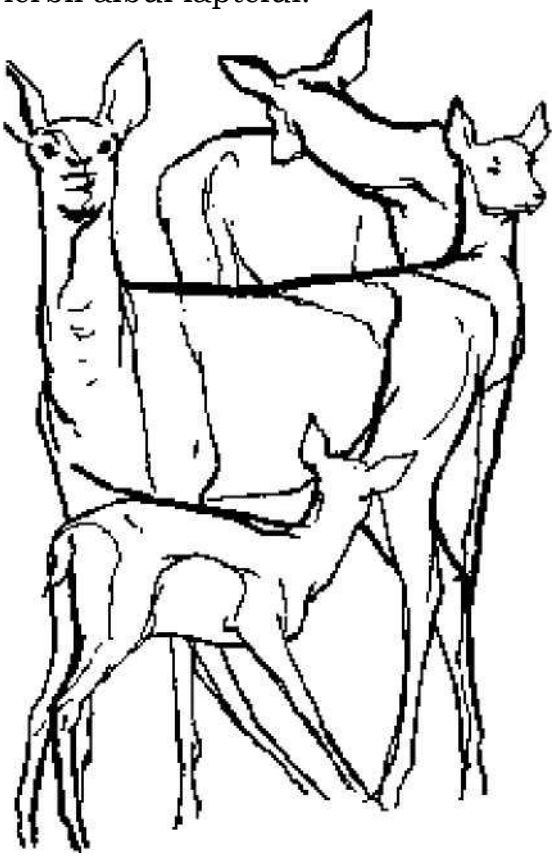

Păscînd încet, ciutele s-au îndepărtat spre colțul poienii ; viței, prieteni buni, au început să se joace. Alergări, salturi căpreşti, chipuri de luptă frunte la frunte, împăcare în mîngîieri, alte sărituri, alte iureşe în cerc, în lung ; mi se încîntau ochii şi mi se înmuia în bucurie inima la privelişte a aceasta de pace şi veselie.

Apoi tabloul s-a năruit. Viţeii, în jocul lor, au ajuns destul de aproape de mine, îndepărtîndu-se şi mai mult de mamele lor. Vîntul, cu toane, şi-a schimbat direcţia ; I-am simţit acum *29*
în ceafa. în aceeaşi clipă viţelul mai mărişor s-a oprit, şi-a întors capul spre mine, a adulmecat, i s-a cutremurat tot trupul pe picioarele lungi şi a pornit în fugă speriată spre mama lui. Celălalt l-a urmat îndată, mai tărăgănat. Ciutele au înţeles, s-au alarmat, în cîteva sărituri toată ceata a dispărut în pădurea de dincolo.
Era clar : acel viţel, care în viata lui scurtă probabil că nici n-a văzut şi nici n-a simţit om, dintr-un fuior de aer prins în nările lui a desprins mirosul omului. La gîndul că m-a recunoscut ca duşman, în drumul meu spre cabană am dus povara unui sentiment de ruşine.

Un vînător francez, care şi-a purtat prin multe părţi puşca şi vrednicia, a vrut să cunoască şi raiul vînătoresc al' Deltei noastre. A stat în Deltă vreo două săptămîni, vînînd, observînd, şi s-a întors în Capitală încîntat. Cum era la începutul lui septembrie şi mai avea răgaz de cîteva zile, a poftit, fiind în „ţara cerbilor", să împuşte şi un cerb. în munte cerbii încă nu începuseră mugetul, în schimb de pe acum mugeau în parcul de vînătoare Şarlota, de pe la Timişoara. De acolo nu putea scoate vreun trofeu de seamă, în comparaţie cu cele ale cerbilor carpatini, dar oaspele nici nu rîvnea la ceva extraordinar. Am fost rugat să-l însoţesc, să-i dau o mînă de ajutor, să mai fac şi pe tălmaciul.
In parcul închis de la Şarlota nu era nici o greutate să împuşti cerbi sau lopătari. Erau mulţi, erau semiîmblînziţi, obişnuiţi cu paznicii, veneau la hrănitoare, sufereau bine apropierea omului. într-o plimbare de o oră-două, desigur aveai prilej să tragi, mai ales cum era atunci, în epoca mugetului. Paznicii erau buni, administratorul parcului vînător excelent, parcă îşi cunoştea pe nume toate jivinele. Eram sigur că, chiar a doua zi după sosirea noastră acolo, oaspele va avea succes şi apoi va putea lua trenul spre Paris.
*
Minune ! Ca şi cînd ar fi năpădit în parc musca columbacă. Cerbii, ciutele ne simţeau de departe, fugeau de noi mai cu spaimă decît cei din sălbătăcia muntelui. Nu era chip să ne. putem apropia de vreun cerb. Ne-am căznit o dimineaţă şi o seară şi încă o dimineaţă şi o seară ca străinul să-şi împuşte *30* cerbul' bun-rău cum o fi, numai coarne să aibă. în zadar !
Oaspele trebuia să plece ; mai aveam o singură dimineaţă de vînătoare. Ce să ne ştim face ca străinul să nu plece de aici dezamăgit ?
Seara am ţinut cu administratorul sfat, în doi. Am tălmăcit în fel şi chip purtarea neobişnuită a cerbilor, am făcut planuri lupă planuri. în sfîrşit, ni s-a părut că inginerul sef al parcului a avut o revelaţie, probabil stîrnită de mirosul parfumului francez care îl însoţea ca un nor pe distinsul oaspe şi umpluse toată casa. Cerbii „au înnebunit" din cauza acestui parfum, pe care boarea-1 ducea în nările lor. Miros străin, necunoscut. Ce-i necunoscut e cu primejdie ! Se fereau cerbii de la o poştă de loc. Am şi făcut îndată planul de bătaie. Mie mi-a revenit sarcina delicată să-i comunic oaspelui că... are un miros insuportabil. Nu pentru noi — doamne fereşte ! —, ci pentru nasul cerbilor. Nu-i alt leac decît ca acum, seara, să facă o baie bună, cu săpun

fiert acasă din seu şi leşie, mîine dimineaţă alta, apoi să se îmbrace din creştet pînă în tălpi cu hainele unui paznic fie vînătoare. Cerbii cunosc mirosul mai puţin... delicat al paznicilor şi nu se alarmează de el. Franţuzul s-a cam mirat de explicaţia si de propunerea noastră, dar s-a supus. 1 După băile prescrise, dimineaţa a îmbrăcat cu oarecare silă hainele unui paznic şi, într-o jumătate de ceas, şi-a împuşcat cerbul.
Apoi s-a îmbăiat a treia oară, temeinic, şi era să-şi golească flacoanele de parfum şi cutioara de briantină.

Bătăioşi!

Un paznic de vînătoare din Munţii Sebeşului raportează o întîmplare ciudată.
Primul pospai de zăpadă s-a aşezat pe muntele nostru pe la mijlocul lui octombrie. Mi-am luat arma şi am plecat dis-de-dimineaţă, ca să citesc pe hîrtia curată ce s-a mai întîmplat prin terenul de vînătoare. între alte urme, dau de una de jder, cu totul proaspătă. Cum ninsoarea se oprise abia înspre ziuă şi în urma jderului nu se vedea nici un fulg căzut după ce trecuse animalul, socotii că urma nu poate să fie mai veche decît de vreun ceas şi că urmărirea jderului nu m-ar abate prea mult de la drumul pe care mi I-am propus să-l fac. *31*
Iau urma, care mergea pe jos fără semn de grabă. Cred că jderul căuta ceva de-ale gurii : cotea în dreapta, cotea în stînga, se oprea, revenea, pît a ţinut ninsoarea a stat în scorbură şi l-a răzbit foamea. într-un loc s-a urcat în brad. I-am dus urma şi aşa, după muşchii şi crenguţele uscate pe care le-a doborît sărind din copac în copac. Apoi s-a oprit la un brad bătrîn, cu vîrful rupt de vreun viscol.
îl caut între crengile bradului şi nu-l găsesc. Poate să fie în vreo scorbură. Poate să aibă cuib, pe care nu-l văd din cauza desimii cetinilor. Cum n-aveam la mine topor, bat cu bîta în trunchiul copacului, ţinînd în stînga arma cu cocoaşele ridicate. Abia dau de cîteva ori, observ deasupra mişcare si, ca fulgerarea unei umbre, văd jderul sărind. Abia o clipa, apoi nu-l mai văd. Ţin arma gata, cu ţevile îndreptate în sus, ca să pot trage îndată ce-l voi zări iarăşi.
Deodată mă pomenesc cu jderul în faţa mea. Se coborîse pe trunchiul gros al bradului, pe partea de dincolo, şi acum apăruse de după trunchi drept la înălţimea capului meu. Rămăsei surprins de această vedenie, atît de neaşteptată. în clipa următoare jderul sare la pămînt, în altă clipă, din două sărituri, e la picioarele mele. Scotea nişte ţipete scurte, înfundate, din gît, pufnea mînios. Să trag cu puşca, nici vorbă, doar era lîngă picioarele mele. îl lovesc cu piciorul cu o izbitură norocoasă, încît îl arunc la vreo doi metri. Un moment părea că stă pe gînduri, dacă să mă mai atace, apoi, cu un salt frumos a fost iarăşi în copac. L-am zărit cum sărea din creangă în creangă spre vîrful ciuntit, şi I-am adus iarăşi la pămînt, dar de data aceasta foarte blînd şi peste cap.
Era un mascul — „motan" cum îi zicem noi — nu prea mare, dar cu blana deosebit de frumoasă. Un băiat, pe care I-am făcut să se urce în bradul cu întîmplarea, n-a găsit nici scorbură, nici cuib.

De ce s-a înfuriat atît de aprig acest jder şi de unde şi-a luat curajul să mă atace ? Doar jderii fug de nu-i poți ajunge o zi, nu să se întoarcă la om. (*)

Uneori, cîte un urs în toane rele se năpusteşte ca nebun *32* asupra omului care nu-i poartă nici un gînd rău. Asemenea întîmplări au fost nenumărate, dar puține au mai putut fi povestite.
Țăranul Ion C. din Viştea de Sus, Făgăraş, la sfîrşitul lui octombrie 1933 a suit la munte după lemne de foc, cu carul cu vaci. La locul Highiul Cerbilor a dejugat şi a început să-şi taie lemne, apoi să-şi încarce carul. După-masă, cînd avea carul încărcat, a pornit, cu securea pe braț, prin pădure după vacile care se cam îndepărtaseră păşunînd. Ajuns la o băltoacă din marginea unei poienițe peste care avea să treacă, a ocolit-o, intrînd în pădure. S-a trezit deodată în față cu un urs, care stătea nemişcat, tupilat. N-a avut vreme omul nici să fugă şi nici să ridice securea ; ursul s-a repezit, l-a înşfăcat cu brîncile, i-a tras peste ochi toată pielea capului, l-a sînge-rat cu ghearele pe față şi pe gît şi a plecat. La strigătele omului aleargă la el copilul care rămăsese la car, îl ridică, îl duce oarecum pînă la car, adună vacile şi îl duce la spital în Făgăraş. Omul s-a vindecat după lungi săptămîni de suferință. Este cert că nu fusese o ursoaică cu pui, care l-a atacat. Din toate împrejurările se poate crede că ursul dinadins a pîndit omul, pe care l-a simțit apropiindu-se, ca să-l atace. Era în toane bătăioase... (*)

Un vestit vînător din Sibiu istoriseşte :
„Ciobanul Vasile Arsenie mergea în fruntea turmei sale de oi pe Calea Lungă din Muntele Strîmba. Tocmai voia să treacă peste un trunchi de brad căzut peste potecă, cînd, fără veste, a fost atacat de un urs şi lovit de acesta cu atîta putere, încît s-a rostogolit pînă în fundul prăpastiei pe buza căreia trecea. Spre norocul lui n-a pățit nimic altceva, decît că i s-au sfîşiat mînecile cămăşii".
„Acelaşi urs, vara, în amiaza-mare, în acelaşi munte, a atacat pe ciobanul Vasile a lui Ion Padou, pe cînd acesta, după ce au fost mulse oile, privea cum paşte turma, fiind suit pe o buturugă de brad tăiat. Atacat pe neaşteptate, Vasilie s-a răsturnat pe spate ; ursul i-a sfîrtecat urît coapsele. Cînd însoțitorul lui — un cioban mai tînăr — a început să strige la urs, a fost atacat şi el, dar a avut vreme să se urce în grabă pînă în vîrful unui molid, unde ursul i-a dat pace".
3 — Instantanee din viata animalelor
O altă întîmplare, care s-a petrecut pe plaiul dintre Munții Şerbănei şi Rozdeşti, poate să pară comică pentru cel ce o citeşte ; pentru actorul principal a fost însă mai puțin veselă.
„Ciobanul Vasilie Julcuş din Rîul Sadului se odihnea lîngă turma de oi care păştea în jurul lui ; se acoperise cu cojocul, cu mițele întoarse în afară. în razele căldicele ale soarelui poate visa pe Ileana, drăguța lui oacheşă. Deodată s-a trezit într-o lovitură puternică, şi apoi înşfăcat de două brînci enorme. Speriat, a sărit în picioare şi s-a văzut față în față cu un urs, care îşi rînjea colții din gura căscată. Pînă departe s-a auzit strigătul de groaza al omului. Moş Martin, parcă ruşinat de greşeala lui, a mormăit şi a plecat

încet spre pădure. Crezuse că ciobanul acoperit cu cojocul miţos e o oaie..."

Se întîmplă oare ca cerbii şi căpriorii să atace omul ?
Cei ce din plăcere sau în scopuri de colonizare au ţinut în captivitate aceste animale „blînde" vor răspunde îndată afirmativ. Aproape nu este căprior ţinut pe lîngă casă sau într-un loc mai mare împrejmuit, care, atingînd vîrsta de trei-patru ani, să nu se facă rău, să nu atace chiar şi pe cei ce îl îngrijesc şi pe care îi cunoaşte. Ar însemna să înşirăm lucruri prea cunoscute dacă am da pilde. Rănirile pe care căpriorii le provoacă cu coarnele adeseori sînt grave ; au fost şi cazuri mortale. Acelaşi lucru se petrece şi cu cerbii din captivitate şi din semicaptivitate. Aici voi povesti două cazuri.
Eram invitat în parcul de vînătoare Şarlota, ca să-l cunosc, şi aveam autorizaţia să împuşc un cerb lopătar, căci aceştia erau în număr prea mare acolo. Stînd în marginea unei poieni, însoţit de unul dintre paznicii parcului, aud la spate paşi, şi apoi, din apropiere, un sunet ciudat : scrîşnet din dinţi. Mă întorc şi, spre surprinderea mea, mă văd în faţă cu un cerbulean, care se apropia cu coarnele lui scurte împinse înainte, evident gata să facă uz de ele. îşi rotea furios ochii : el era cel ce scrîşnea din dinţi în mînie. Paznicul a strigat la el, s-a repezit cu bîta şi l-a alungat. Apoi m-a lămurit. Ca să împrospăteze sîngele cerbilor degeneraţi din parc, fusese adus un viţel de cerb *34* din Carpaţi. Rezultatul a fost neaşteptat. Cerbii din parc, autohtonii, nu I-au primit pe venetic : îl băteau de la hrănitoare, unde îl zăreau se luau după el şi-l goneau. Carpatinul, ajuns în mediu nou, nu s-a dezvoltat, a rămas pipernicit, cu toate că era pe atunci de patru ani, şi s-a făcut rău : ataca oamenii. Şiret, de cele mai multe ori se apropia tiptil şi, pe neaşteptate, lovea cu coarnele. Aveau de gînd să-l împuşte, nu ştiu dacă au făcut-o.

Oameni de vîrsta mea, şi mai bătrîni, din comunele de pe valea Ierii (Turda) mi-au povestit necazul pe care I-au avut cu un cerb.
înainte de primul război mondial, stăpînul de atunci al întinsului domeniu forestier de la Dobrin a vrut să colonizeze acolo cerbi. A lăsat să se facă un ţarc larg, a adus un număr de cerbi şi de ciute şi doi ani i-a ţinut în ocol, ca să se obişnuiască, sub paza şi îngrijirea personalului angajat anume. După doi ani ţarcul a fost deschis şi au fost eliberaţi cerbii, care s-au răspîndit îndată. Printre aceşti cerbi era unul de frunte : frumos, mare, cu coarne puternice. Hrănit şi îngrijit în împrejmuire, a pierdut frica de om. După ce a fost eliberat, a început să atace pe cine vedea. Ieşea chiar la drumul mare, care coboară din satul Valea Ierii pînă în drumul Arieşului, şi ataca trecătorii. Parcă anume pîndea şi îi făcea plăcere să atace oamenii. Odată, mi se spune, s-a năpustit asupra unei căruţe şi a spintecat unul dintre cai ; rănirile oamenilor, unele grave, erau dese. Trecătorii umblau cu groaza în sîn că va apărea deodată primejdia — cerbul Pista al grofului Iuliu Andrâssy. Administraţia domeniului plătea despăgubiri, dar avea poruncă de la stăpînul atotputernic să cruţe acest taur de prăsilă, menit să-şi treacă vrednicia altor generaţii de cerbi. Oricît s-au milogit bieţii ţărani de acolo,

Pista n-a fost împuşcat de vînătorii grofului. într-o dimineață I-au găsit mort lîngă drum. Vreun țăran braconier i-a făcut felul, spre bucuria satelor dimprejur şi spre nespusa furie a grofului. Jandarmii au răscolit satele după „blăstămatul braconier", dar nu I-au putut dibui.

3*
Destul de dese accidente provoacă cerbii şi căpriorii căzuți, dar încă vii, dacă vînătorul nepriceput se apropie pînă lîngă ei. O lovitură de coarne sau de picior îl poate chiar omorî.

Sînt rare cazurile, dar ele nu lipsesc, cînd cerbi şi căpriori teferi, din libertatea şi sălbăticia lor, atacă omul. O asemenea întîmplare s-a petrecut pe Muntele Căzile, de pe valea Sebeşului.
Toată noaptea mugiseră cerbii în jurul cabanei, şi nici nu mijise de ziuă cînd am plecat ca să-i mai prind în plantația de molizi, întinsă din apropierea cabanei pînă spre culmea dantelată de primii copaci ai pădurii seculare de dincolo. Vîntul bătea spre această frînghie de arbori. Ocolind pe departe ajunsei încă de cu bună vreme sub ea şi astfel aveam sub mine cerbii printre brăduii plantației şi pîlcusoarele de molidiş tînăr rămase de la exploatare. Cum a prins sa se cearnă o părere de lumină, cerbii — mugeau, unul bătrîn şi doi coldani — începură să se apropie de pădure. încet, fără grăbire, zăbovind după ciutele care nu se mai îndurau să nu mai ciugulească ici o frunză, colo un colț de iarbă. Stau nemişcat, lipit de trunchiul uriaş al unui molid uscat. Cerbii mugeau întărîtat. Se zolea mai ales unul dintre coldanii tineri. Nu contenea, cît să ia o gură de iarbă. Mugea şi mugea, şi dădea tîrcoale de trosneau sub el crengile uscate, cînd în dreapta, cînd în stînga mea. Bătrînul zvîrlea uneori cîte o amenințare mînioasă, se mai arunca după cel obraznic, ca să-l îndepărteze de vreo ciută de care se apropiase prea mult... Concertul era minunat ; îi puteam desluşi toate nuanțele, scena îmi înfățişa toate fazele jocului de dragoste, cu toate că prin zarea încă slabă a dimineții nu vedeam decît cîte o umbră, trecînd printre brădui ca o părere. Cerbul bătrîn rămînea înapoia ciutelor, împingîndu-le încet spre scutul pădurii, coldanui cel înfocat circula prin fața mea, deasupra ciutelor. Mă aflam într-o situație proastă : ceata se apropia încet de mine, mă va simți vreo ciută atentă şi vor pleca, fără măcar să văd bine pe purtătorul de coarne puternice, stăpînul pilcului.
Se făcuse ziuă. Văd cînd o ciută, cînd alta, abia la şaizeci-optzeci de paşi sub mine. Iată şi coldanui : un cerbulean tînăr,
 pornit bine, cu nădejde ca în cîțiva ani să ajungă taur de frunte.
Pîlcul se apropie şi mai mult. O clipă zăresc printre brăduii crescuți înalt clătinîndu-se prăjinile puternice ale bătrînului. Arma este despiedicată : aştept să iasă în luminiş taurul cel vrednic. Cu toată atenția îndreptată spre cerbul cel tare, deodată mă pomenesc în rața mea cu coldanui, abia la vreo treizeci de paşi. Stă cu capul înălțat, mă priveşte fără să mişte decît din nările fine, care sugeau aerul purtător de miros. Rămîn nemişcat şi eu. Desigur, nu-şi dădea seama ce sînt ; vîntul nu mă trăda, stăteam stană de piatră lîngă bradul vechi. Dacă ar şti că are în față marea spaimă, omul, cum ar sări, ca să nu se mai oprească — peste şapte munți ! îmi venea să rîd

de nepriceperea acestui cerb tînăr, care mai avea pesemne multe de învățat în lume.
Pofta de rîs mi-a trecut însă degrabă. Cerbul din fața mea întinse deodată grumazul : „Auuuuu !" îmi aruncă mînios sfidarea. Apoi începu să frămînte pămîntul, luă în coarne un braț de crengărie şi de muşchi şi îl zvîrli, smucind înapoi capul. Mugi scurt şi se apropie şi mai mult, cu evidente semne de bătaie. Mă mişc din loc, ca să mă recunoască, ridic mîna, chiar fMi cu pălăria ca să-l sperii. Nu se poate să nu fi recunoscut acum omul, chiar dacă înainte s-ar fi îndoit. Dar ce să se sperie ? Boncăluind mă înconjură spre stînga fără să mă slăbească din ochi şi micşorînd într-una distanța. îşi mai înfundă crengile coarnelor în pămînt, răscolindu-1, mai sapă cu copitele, apoi se opreşte încordat în tendoane şi muşchi.
„Cerbul ăsta-i nebun !" — îmi zic. Să mă las oare batjocorit de un coldan ? Dar cum să trag în el, cerbulean necopt, pentru mine azi fără valoare, pentru viitor o nădejde bună ?
Porneşte drept spre mine cu capul în pămînt, cu coarnele proptite înainte. Voi fi făcut bine, voi fi făcut o prostie ? I-am strigat. Cerbul, în puterea avîntului, nu s-a oprit : doar şi-a deviat puțin direcția şi a trecut pe lîngă mine ca un tanc, abia la cinci paşi, şi s-a înfundat în pădure. îl aud trosnind sub picioare, cum se îndepărta... Şi aud şi în plantație trosnind : bătrînul şi haremul lui, speriați de strigătul meu, gonesc la vale, apucă spre dreapta şi... scena e goală.
Sînt sigur că cerbuleanul m-a recunoscut cel puțin atunci cînd am început să-i fac semne. înfierbîntat de volburile dragostei nesatisfăcute, nebun, a uitat frica de om şi a voit să-şi
verse mînia asupra intrusului nepoftit. Măcar că eu — zău ! — nu-i eram rival, ci un bun aliat. Nu voiam decît să-i şterg din cale pe egoistul acela bătrîn şi gelos, care nu înțelege că şi tineretul are inimă... Impresionat de strigătul omului, în ultima clipă şi-a revenit.

Pe cînd petreceam vara la casa de vînătoare de la Oaşa, vine într-o zi un muncitor de pădure să se plîngă cerînd leacuri. Avea o împunsătură adîncă în coapsă, alta în palma stînga — străpunsă din parte în parte pînă în pielea podului palmei. Hainele îi erau sfîrtecate în mai multe locuri. Ne-a povestit ce i s-a întîmplat. Lucrau doi inşi la repararea unui scoc de plutire. Deodată aud tropot venind spre ei. Năpăstuitul abia a avut vreme să se întoarcă şi a si fost burduşit şi răsturnat de un căprior, care s-a repezit la el. Din prima lovitură a primit împunsătura în coapsă. L-a prins pe țap de coarne cu mîna dreaptă ; cînd să pună şi stînga, s-a smucit „fiara" şi i-a străpuns palma. Pînă să sară tovarăşul şi să dea cu securea, i-a mai sfîrtecat şi hainele.
Am făcut ce ne pricepeam să facem cu medicamentele de campanie — spălătură, tinctură, bandaje, şi I-am sfătuit să meargă la Sebeş, la spital.
— Ce să facem cu țapul, domnule ?
— Ce să faceți ?... îl mîncați...
A stat o clipa omul pe gînduri, apoi :
— Dacă-i aşa, nu mă mai duc la nici un spital...

Pot fi „primejdioase" sălbătăciuni la care nici nu te gîndeşti. Pe podul mîinii mele stîngi port urmele unei răni tare vechi. Pînă s-a vindecat am suferit timp de cîteva săptămîni, fiindcă se şi infectase. Autorul... un iepure. S-a dat peste cap, dar nu murise. L-am ridicat de picioarele dinapoi cu mîna stînga, ca să-i dau cu dreapta lovitura după ceafă, cu care se obişnuieşte să fie omorîți într-o clipă iepurii răniți. Nici azi nu ştiu cum s-a răsucit acel iepure, a ajuns cu gura la mîna mea şi m-a muşcat, sfîşiind pînă la os. Urs sau vier încă nu m-a mursecat *38* — iepure, da !
Şi încă un iepure „primejdios". Vînam doi inşi, cu un pre-pelicar, printr-un loc cu răzoare pline de bălării. S^are un iepure, tovarăşul meu trage si îi rupe un picior dinapoi. Alergăm pe muchia unui răzor sub care dispăruse iepurele ologit. Acesta — nicăieri. îl căutăm... ca în palmă i Prepelicarul îi ia urma si o duce pînă unde nu socoteam : la o vizuină de vulpe, unde începe să latre, să scormonească. Acolo se refugiase iepurele rănit. Ne uităm în vizuină : în gura ei stătea ghemuit urecheatul. Cel ce trăsese se întinde să-l prindă şi să-l scoată, si în clipa următoare sare înapoi, strigînd. Iepurele îl muşcase zdravăn de mînă. A trebuit să aducem de acasă un bursucar, care să intre pînă în adînc, ca să-l omoare şi să-l scoată.

Regret că azi nu mai pot identifica pe cel ce mi-a descris întîmplarea ce urmează. Atîta îmi aduc aminte, că era un profesor de liceu. îmi scria :
Pe cînd copiii mei erau mărunți, locuiam în apropierea clădirii liceului. într-o seară, fiica mea vine plîngînd în casă, fiindcă a lovit-o vreun băiat rău cu o piatră în ceafă, peste gard, pe cînd era în curte. O caută mamă-sa şi găseşte în ceafa fetei urma loviturii : o zgîrietură destul de pronunțată. Va fi fost o bucată de cărămidă — ne zicem, mîngîiem fata, blestemăm în gînd pe ticălosul care a lovit-o şi ne bucurăm că n-a nimerit-o în ochi. A doua zi, pe înserate, mă plimbam prin grădină, cînd fără veste simt o lovitură în cap, destul de puternică, mai să-mi sară pălăria. Mă întorc repede — nu văd nimic. Piatră n-a fost, doar o auzeam căzînd la pămînt din capul meu, şi mi se părea că nici n-a fost ^lovitură cu un corp tare. Sfat în casă, ce să fie minunea asta. în lipsă de altă explicație era aproape să ne oprim asupra tălmăcirii femeilor : vreun duh, care nu-şi găsea odihnă. „S-au mai văzut asemenea întîmplări, cu bolovani ploaie, cu mese ridicate în aer..." Asta ne-ar mai trebui, să mai credem şi în asemenea năzbîtii !
Misterul s-a dezlegat tocmai a doua zi. Ieşisem din nou la plimbare prin grădină, nu fără gîndul ascuns de a provoca iarăşi „duhul" să se „manifeste". Cadrul era cît se poate de potrivit unei aventuri cu spiritele. Luna îmbrăca lumea în raze reci ; de sub streaşină liceului se desprinse o cucuvaie aşezîn-du-se pe marginea coşului casei mele şi începu să țipe a pustiu. *39*
Stăteam şi priveam pasărea aceasta care, deşi zice credința deşartă că prevesteşte moarte, este atît de simpatică cu capul ei mare, cu ochii fără fund, cu glasul plîngător. Cum o priveam, deodată cucuvaia mea se slobozi din vîrful coşului, ca o săgeată, de-a dreptul în capul meu. Abia avui vreme să mă feresc şi să ridic în apărare bastonul, pe care îl luasem cu mine, cu toate că mă pregăteam de o întîlnire cu... duhuri fără trup. Cucuvaia mă ajunse peste ureche cu o aripă, apoi se ridică în vîrful unui păr din grădina vecinului de dincolo şi continua să ciovlicească.

Pe cînd căutam pe jos o piatră ca să arunc după ea, observ cu coada ochiului că iarăşi se aruncă asupra mea. Bălăbănesc cu bastonul (trăgîndu-mi totuşi capul între umeri) şi reuşesc să o sperii şi să o fac să treacă pe acoperişul casei, de acolo pe liceu, şi să nu o mai văd în seara aceea. Dezlegarea „misterului" în felul acesta a produs deziluzie în rîndul femeilor. Ce temă admirabilă este o întîmplare cu duhuri, şi încă una „adevărată, văzută cu ochii de dumnealui, care e om în toată firea..." Dar cheia misterului m-a dus la alt mister : ce păcatele va fi avînd cucuvaia asta cu noi ? Mai ales că a patra zi a băgat în draci o femeie şi s-a mai repezit şi la alt copil al meu.
Apoi nu s-a mai prezentat. A rămas tăinuită între multele ei surori de pe sub streaşină liceului bătrîn sau a plecat spre alte locuri. Parcă mintea ei înțeleaptă (nu în zadar e pasărea Atenei !) a dibuit că I-am rugat pe prietenul meu S. să vină deseară cu puşca, si să ne scape de pasărea aceasta... periculoasă. (*)

într-o zi de iulie, paznicul Todiță povesteşte vînătorului :
Pe cînd îmi făceam runda de serviciu azi, pe hotarul Beiuşu-lui, aud că mă strigă cineva. Era o țărancă ; îmi făcea semne să mă apropii. Merg să văd ce vrea. Grebla nişte trifoi cosit. „Vezi, bade Todiță, de prinde puii ăştia de iepure", şi îmi arată chiar lîngă picioarele ei doi iepuraşi de vreo săptămînă. „Ia-i şi du-i, că de nu îi pocnesc cu grebla. Unul tot sare la mine, ca nebun". „Femeie proastă ! Cum să sară la dumneata pui de iepure, ca să te muşte ?" Mă apropii şi dau să pun mîna dar, sur-

prins, am sărit şi eu un pas înapoi. Unul dintre iepuraşi s-a repezit la mîna mea, a sărit spre mine, scuipînd şi făcînd cum ştia el mai urît. Celălalt stătea molcom, ghemuit. I-am prins şi i-am pus în pălărie. Viteazul şi de acolo pufnea mînios si dădea să mă zgîrie şi să mă muşte de mînă. I-am dus apoi într-o porumbişte şi i-am pus frumuşel sub o frunză de bostan. Blîn-dul a stat pup, războinicul s-a răstit şi a făcut spre mine două sărituri, gata să mă... mănînce. Ce era să fac ? Am plecat grăbit, ca nu cumva să mă ajungă din urmă „fiara"... (*)

ÎMBLÎNZIRI Şl SĂLBĂTĂCIRI

Potârniche blîndă

Am fost invitatul unui prieten de vînătoare. în jurul casei lui, la țară, avea o livadă frumoasă, pe care o împodobeau şi diferiți arbuşti decorativi. A fost o mare plăcere pentru mine să iau masa cu familia prietenului meu în chioşcul din grădină. Lîngă uşa deschisă a chioşcului stăteau tolăniți cei doi prepeli-cari ai stăpînului. Dormitau, aşteptînd să le vină rîndul şi lor, pe cînd se vor fi dezbrăcat de carne oasele puilor la frigare.
Deodată aud zbîrnîitul tipic al zborului de potîrniche. M-a mirat că nici

oamenii si, mai ales, nici cîinii nu s-au mişcat la acest zgomot de sălbătăciune, neobişnuit aici în grădină,' în apropierea casei. Apoi, iată o potîrniche, care pesemne se aşezase pe undeva prin apropiere, a ieşit pe cărarea chioşcului şi venea sprintenă spre noi. A ajuns la cei doi cîini culcați. Fără ruşine şi frică păşeşte peste ei şi se opreşte la lemnul pragului. Cîinii doar că au deschis cîte'un ochi leneş, ca apoi să-l închidă iarăşi, numaidecît.
Amfitrionul meu a rîs cu poftă de figura pe care voi fi făcut-o şi mi-a explicat apoi că potîrnichea aceea era Sura, o pasăre îmblînzită cu desăvîrşire. Şi-a şi dovedit vorbele, chemînd-o pe nume. Potîrnichea a alergat la picioarele stă-pînului şi a cules bucuroasă firimiturile de pîine. A dat şi glas : un ciripit domol, ca şi cînd ar fi vorbit cu ea însăşi. ^
Cînd am plecat din chioşc a fost o scenă de neuitat. înaintea noastră săltau cei doi prepelicari, iar între ei potîrnichea, umflîndu-se cîteodată în pene. Apoi pasărea, ca nemulțumită de încetineala convoiului, s-a ridicat în aripi si a zburat spre curte. Am găsit-o acolo unde îmi spusese dinainte prietenul

meu : în ocolaşul cîinilor de vînătoare. Fiindcă potîrnichea aceasta nu se împrietenise de loc cu păsările de curte — se duşmănea chiar cu găinile şi cu celelalte orătănii, care probabil vedeau în străină o concurentă la hrană — şi legase bună prietenie cu cei doi prepelicari — duşmanii atavici ai neamului ei. Adeseori — spunea prietenul meu — pe cînd dorm cîinii, potîrnichea chiar vînează muştele care se adună şi-i necăjesc prietenii.
De doi ani era adoptată de oameni şi de cîini această potîr-niche si nici prin gînd nu-i trecea să plece în lumea ei. Hoinărea prin livadă, liberă, se întorcea „acasă". Prietenul meu o primise în dar de la un țăran, care o prinsese de mică şi o îmblînzise. Cînd i-a fost adusă era de două-trei luni.

Sălbătăciunile cele mai multe acceptă sau simt prietenia omului şi în anume împrejurări pierd frica de el. Dar prea puține pierd şi nevoia de libertate. Iată ce i s-a întîmplat unui vecin al meu. Şi el a primit o poală întreagă de pui de rață sălbatică, mici ca şoarecii. Şi el i-a crescut pînă s-au făcut mari. Erau blînzi, veneau la mîncare alături de celelalte păsări din curte, se bălăceau cu plăcere în bazinul mic, pe care bunul stăpîn a avut grija să I-l facă. Nu dădeau nici un semn că ar fi vrut să se despartă de locul cu mîncare bună şi multă, cu adăpost, cu tot ceea ce le trebuie. Pînă într-o zi. Omul le-a împrăştiat pe jos hrana, au luat-o harnic, apoi s-au tras mai la o parte, adunate strîns, ca la sfat. Şi deodată s-au ridicat în aripi, s-au rotit deasupra casei sfredelindu-se tot mai sus, s-au înşirat în linie si duse au fost. Pentru totdeauna.
„Domesticirea", oricum ai lua-o, este o înrobire. Mai mişcătoare şi mai instructive sînt însă cazurile de „prietenie" care se leagă între omul care nu le prigoneşte şi sălbătăciunile care au văzut că el nu le e duşman. Se apropie şi ele de om, şi în aceeaşi vreme îşi păstrează bunul cel mare, libertatea.

Păstrăv în fîntînă

Pentru pescarii cu undița din Cluj, valea Drăganului nu are pereche. în partea de jos joacă lipanii vînînd după musculițele
 cele mai mici, îndată se învrîstează între ei şi păstrăvi, care apoi pun stăpînire pe şuvoaie şi bulboane pînă spre izvoarele din muntele înalt. Priveliştea se schimbă în fața pescarului după fiecare cotitură a rîului, toate imagini de munte şi totuşi sur-prinzînd fiecare prin frumusețea ei proprie. Coborînd într-o înserare pe rîu în jos, unuia dintre cei ce au avut norocul să descopere încîntările unditului la păstrăvi i s-a alăturat un țăran :

— Frumoşi peşti ai prins, domnule, dar nici unul nu-i ca cel din fîntînă.

Pescarul n-a înțeles vorba, pînă a fost lămurit. într-o fîntînă din sat trăieşte de ani de zile un păstrăv „uriaş". Drumul spre casă îi trecea prin sat, aşa că pescarul s-a oprit să vadă ce-i si pozna aceasta. Găseşte casa cu fîntînă în curte. Gospodarul îi mărturiseşte că într-adevăr în fîntînă are un păstrăv. L-a prins din rîu înainte cu nouă ani şi l-a pus în fîntînă „ca să mai adune broaşte şi din gîngăniile care ar cădea în apa de băut". S-au apropiat de fîntînă dată în grija acestui original agent sanitar.

Era o fîntînă cu^ cumpănă şi cu colac de ciment, adîncă de vreo patru metri. în fund, apă puțină — poate nici un metru cub. In umbra adîncimii se mişca în jur o altă umbră, şi mai închisă.

— Simte oameni, zîmbi mulțumit bătrînul casei, aşa umbla cînd aşteaptă să i se dea mîncare.

Au coborît în fîntînă o scară lungă şi pescarul s-a dus să prindă cu minciocul păstrăv din adîncul pămîntului. L-a apucat uşor în plasa minciocului din apa puțină şi îngustă. S-a încovoiat cercul de sîrmă sub greutatea peştelui. Nu va muri în cele cîteva clipe cît îl va scoate la suprafață, ca să-l cerceteze mai bine. Era un păstrăv zdravăn, lung de vreo cincizeci de centimetri si gros de douăzeci si sase ; trebuia să cîntărească cel puțin un kilogram şi jumătate. Era lăptar — femelă — avea culoarea mult mai deschisa decît cea obişnuită a păstrăvilor din rîu şi părea orb. Ochii îi erau tulburi, cu o ceață albicioasă pe ei — probabil modificări în urma vieții îndelungate petrecute în întunericul fîntînii.

După examinarea aceasta sumară pescarul s-a coborît să-l transporte în ciudatul lui mediu de viață. Era nerăbdător şi păstrăvul care se zbătea şi apuca aer în loc de apă prin gura
deschisă, dar nerăbdător şi omul cu fîntîna, care ținea la păstrăvul lui ca la ochii din cap şi se temea să nu i se întîmple vreun rău.

în fîntînă se potriveşte să fie puțină hrană, deci oamenii casei îşi hrănesc avuția. îi aruncă peştişori, broscuțe, bucățele de carne ; vara copiii prind cosaşi şi le place să vadă cum îi culege pe rînd peştele de pe suprafața apei. Şi are acesta o poftă de mîncare ! într-un rînd au vrut să-l pună la încercare. I-au aruncat unul după altul patruzeci şi cinci de boişteni mici, din cei care mişună în rîu. Pe toți i-a apucat păstrăvul şi poate că ar fi mai răzbit si cu alții, dacă mai erau.

Apa din fîntînă are temperatura de nouă grade şi este foarte bună de băut. Pesemne că agentul sanitar îşi face datoria, cu toate că, vrînd-nevrînd, şi el trebuie să o mai murdărească. Oricum ar fi, stăpînul este foarte mulțumit de serviciile lui, ca şi vecinii, care duc cu mai multă plăcere apă din „fîntîna cu peşte" decît din altele.

Acest păstrăv poate să intereseze din mai multe puncte de vedere. Greutatea

de un kilogram şi jumătate pentru păstrăv este o greutate respectabilă. Şi totuşi, socotind vîrsta de noua ani, pare prea mică : o influență a lipsei de lumină, a spațiului redus, chiar a singurătății, factori care, după părerea ihtiologi-lor, stînjenesc creşterea. Si experiența pescarilor arată că păstrăvii care îşi au punctul de pîndă în locuri întunecoase, în cotloanele de sub maluri şi de sub stîncă, au o culoare închisă, iar cei din şuvoaiele expuse luminii — una mai deschisă, colorații care se modifică curînd dacă se schimbă locaşul peştelui. Acest păstrăv din întunericul fîntînii avea o culoare deschisă. Dar el trăieşte de nouă ani într-o lingură de apă — apă de izvor, stătătoare, care nu se oxigenează prin cascade şi şuvoaie, ca acelea din rîurile de munte si care n-are nici plante acvatice. Apoi, această biată păstrăvoaie sihastră nicicînd n-a putut urca spre izvoare ca să se bucure de jocurile boiştei şi să-şi încredințeze icrele fecundate patului săpat în pietrişul mărunt...(*)

Animale sălbătăcite

în vremea noastră se întîmplă rar ca un animal de casă, domesticit de milenii, să se sălbătăcească, adică să se îndepăr-
 teze de casa omului şi să trăiască o viață la fel ca sălbătăciunile pădurii şi ale şesurilor. Poate că în firea unui asemenea animal „se aruncă" peste pod de mii de generații instinctul strămoşului ; poate împrejurările noi de viața în care a ajuns îl fac să se adapteze vieții de sălbatic. O pildă cunoscută o dau mustan-gii, caii sălbatici care trăiau pînă pe la sfîrşitul veacului trecut în preriile Americii de Nord. Aceştia erau descendenți ai cailor aduşi de europeni şi rămaşi fără stăpîni în diferite împrejurări. La noi, mai dese cazuri de sălbătăcire prezintă pisicile, mai cu seamă cele ale căror stăpîni îşi au aşezarea afară pe cîmp, la margine de pădure sau de sat. Curînd se obişnuiesc să vîneze tot mai departe de casă şoareci, păsări, ajung la pui de iepure. Instinctul de răpitoare li se trezeşte din plin, unele nu se mai întorc şi încep o viață de animal sălbatic. Mai des se sălbătăcesc cele cu păr asemănător pisicilor sălbatice, în viața nouă pe care o încep nu numai că îşi dobîndesc toate istețimile rudeniilor lor din pădure, dar se fac şi mai mari. Vînătorul fără experiență de multe ori este îndoit dacă a împuşcat o mîța sălbatică tînără sau un motan de casă sălbătăcit, atît de mult se aseamănă. îi vine în ajutor vînătorul bătrîn şi îi arată semnele după care poate recunoaşte fără greş. întîi : pisica de casă are la picioarele dinapoi, din jos, o pată închisă, uneori neagră, lungă de la talpă pînă la călcîi ; la cea sălbatică pata este mică şi se găseşte deasupra tălpii. Apoi, coada celei sălbatice este mai groasă, cu trei inele complete spre vîrf. Al treilea : pe talpa neagră a mîței sălbatice se găseşte totdeauna un mic smoc de păr alb ; la cea de casă lipseşte de cele mai multe ori. în fine, marginile urechilor pisicii sălbatice sînt tivite cu păr mult mai lung. Pisicile de casă sălbătăcite se împerechează adeseori cu cele sălbatice, iar bastarzii sînt greu de recunoscut. Cîinii hoinăresc, braconează după vînat, dar întotdeauna se întorc mai curînd sau mai tîrziu la stăpînul de care sînt ataşați. Iată cîteva cazuri de sălbătăcire a altor specii.

Pe cînd eram licean şi umblam în vacanță cu puşculița, un băiat care păştea

viței mi-a spus că într-o pădurice „se ține o găină de munte". A văzut-o de mai multe ori, şi pe jos, şi prin copaci — să merg să o împuşc. Găina de munte nu putea să fie în acea regiune de dealuri joase ; ştiam că potîr-
nichea nu se aşază în copac ; de ieruncă pe acolo n-am auzit. Poate să fie vreun fazan, rătăcit cine ştie de unde. Ar fi fost un mare eveniment să împuşc un fazan ! M-a dus băiatul pe unde văzuse acel vînat misterios, dar n-am dat de el. încăpățînat, am venit a doua zi şi am căutat cu de-amănuntul peticul de pădure. Iat-o țîşnind de sub o tufă ! Ce ieruncă, ce fazan ? Găină ca toate găinile, din soiul celor cenuşii cu pete mici, albe. Pînă să văd de puşculița mea, a alergat repede -repede şi s-a pierdut între tufe. Apoi am auzit-o bătînd din aripi şi am zărit-o cocoțată în coroana joasă a unui copac. Cînd m-am apropiat plecase, în zbor sau pe jos — nu ştiu. M-am ambițional să o împuşc cu flobertul meu de nouă milimetri, m-am căznit cîteva zile, am şi văzut-o, dar nu m-am putut apropia de ea. Atentă, şireată — sălbatică.
Aveam un prieten, pe Aurel, care era pîndar la vii şi, mai tîrziu, a fost paznic de vînătoare. într-o seară am zărit găina în copac. Aurel, cu puşca lui vrednică, a coborît-o îndată. Era într-adevăr o găină de curte, care se sălbătăcise. Şi nu-i mergea rău în pădure, era mare şi grea, cu pene frumoase, ca lustruite. Nevoia a învătat-o să si zboare. Atît cît avea trebuință ca să se apere de duşmanii de pe jos.

Adunîndu-ne la cabană cei trei vînători, după ce am dibuit în dîra cerbilor, benjaminul nostru, care atunci luase mai întîi contact cu muntele sălbatic, ne surprinse cu vestea că a văzut un muflon. De cînd s-au ridicat munții ăştia, muflon nu i-a călcat. Muflon trebuie să fie, ce ar putea fi alta ? întări novicele. Ca oaia, sur-negriu, cu coarne răsucite.
— Măi, va fi vreo oaie de casă !
— Cum să fie oaie de casă ? Turmele nu coborît de mai bine de trei săptămîni, aşezare omenească nu-i împrejur de patru poşte. Şi m-a simțit de la trei sute de paşi şi a fugit. Sălbătăciune. Muflon trebuie să fie.
A treia zi, celălalt prieten, vînător vechi şi bun, a venit la cabană cu o pradă neobişnuită : un berbec de oaie tigaie, zdra- văn. A trebuit să-şi pună în joc toată măiestria ca să-l poată apropia pînă în puterea puştii, într-o tăietură în care păştea. S-a despărțit de turmă poate încă din primăvară, a rămas de ea în munte, s-a sălbătăcit. Mirare că a scăpat de lupi.

Un vînător bătrîn din Moldova ne informează :
Am văzut o vacă sălbatică. Eram la o vînătoare pe şesul Şiretului, la Hălăuceşti. în anul acela căzînd toamna şi iarna degrabă, oamenii abia au apucat să culeagă porumbul şi au fost nevoiți să lase strujenii pe cîmp, în picioare. în nişte stru-jeni, aproape de zăvoi, am dat peste o vacă. Cînd ne-a văzut, de departe, a luat-o la goană în salturi mari spre zăvoi. Fugea cu capul ridicat sus şi cu coada întinsă. Se ținea şi fugea frumos, cu salturi lungi şi elastice, parcă era un cerb. După două goane în zăvoi, cînd am ieşit la cîmp am găsit vaca păscînd iarăşi în strujeni. Şi de data aceasta ne-a

observat de departe şi a luat-o la fugă spre desişul zăvoiului.
Am ştiricit la oamenii din sat, ce-i cu vaca aceasta. Mi s-a spus că nu se ştie de unde a venit, cu vreo trei luni în urmă. Trăieşte ca o Sălbătăciune ; toate încercările de a o prinde au rămas zadarnice. Mai tîrziu am auzit că vreo douăzeci de oameni călări, făcînd un fel de goană, au reuşit să o aducă în sat, după multă trudă. (*)

în vara anului 1945, întorcîndu-ne de la o pîndă de căpriori, prietenul meu îmi istoriseşte următoarele :
Vînam la pîndă în pădurea din hotarul Noul (Sibiu). Mă întovărăşea paznicul Cîrstea, care avea acolo cantonul. Ne-am găsit loc după o tufa dintr-o livadă care se întindea de-a lungul pădurii bătrîne. Eram ca la o sută douăzeci de paşi de pădurea din care aşteptam să iasă căpriori. Pe cînd se înserase binişor, totuşi încă pe lumină bună pentru a putea trage cu carabina prin lunetă, observăm mişcare în marginea pădurii, apoi, printre crengile tufelor un animal mare, negru, care stătea nemişcat, evident cercetînd luminişul înainte de a ieşi în lărgime. Eram convinşi că e un mistreț enorm, mare cum n-am mai întîlnit, şi aşteptam să iasă din scutul desimii. Nu voiam să risc o împuşcătură nesigură, în desime, deşi forma se contura
destul de bine. După un timp, care mi se păru fără sfîrşit, se mişcă negreață şi iese în livadă... un bivol. Negru ca tăciunele, gras, cu pielea' lucie, cu coarnele mari, încovoiate pe lîngă grumaz.
Desigur că nu mi-a fost mare bucuria, şi îi spun lui Cîrstea să meargă să alunge bivolul, cel puțin să nu ne strice pîndă, dacă nu-i vier. Abia se ridică de lîngă mine paznicul, bivolul îşi înalță nasul în aer, adulmecă, dă semn de neliniște, sforăie, pune coada pe spate şi, cu toate semnele de spaimă ale unei sălbătăciuni care a luat miros de om, se pierde în pădure. I-am mai auzit sărîturile rupînd sub copite uscături, cum trecea grăbit în depărtare.
După această întîmplare am auzit de la oamenii din satele din împrejurime că acel bivol a mai fost văzut de cîteva ori, mai ales prin pădurile din jurul Ocnei Sibiului. Era complet sălbătăcit, trăia "prin păduri, ieşea la luminişuri numai seara, simțea de departe oamenii, fugea de ei, şi fugeau şi oamenii, înfricati. Nu s-a auzit să-l fi căutat cineva, care I-ar fi pierdut. N'imeni nu ştia de unde a venit şi unde a dispărut după vreo trei luni, cît a speriat oamenii din cîteva sate. (*)

Animalele între ele

PRIETENIE, AJUTOR, PACE ÎNTRE DUŞMANI

Joc sau duşmănie ?

0 scenă curioasă, pe care am văzut-o repetîndu-se de mai multe ori într-o vară şi pe care am provocat-o şi eu de cîteva ori, îmi pune întrebarea dacă era de joc sau duşmănie, fără să-i pot da vreun răspuns.
în apropierea unei case de la țară era o preafrumoasă dum-brăvioară, în care

creşteau tei mulţi şi mari. Aici e un rai al grangurilor. Cum nu sînt tulburaţi de nimeni, an de an cuibăresc aici mai multe perechi şi nici nu se tem de apropierea omului. Ca la toate casele de la ţară, nu lipseau nici aici Cîinii, în vara trecută am făcut rost de un bursucar roşu, cu care aveam de gînd să necăjesc viezurii din vizuini. Bursucarul meu, după cum se cuvine, în primele zile ale vacanţei a făcut recunoaşterea terenului. A stabilit pe la grajduri şi hambare locurile pe unde umblă şobolanii, gardul viu pe unde trăiesc aricii, şi a ajuns şi în dumbrava cu tei. Aici însă a dat de ceva cu totul neaşteptat. S-au adunat deasupra lui cîţiva granguri şi au început să ţipe la el, cu glasul acela urît care contrastează atît de mult cu obişnuitul lor fluierat melodios ca din flaut. Eram prin apropiere şi m-am grăbit să văd care e cauza scandalului. Bănuiam la cuiburi vreo mîţa, vreo gaiţă sau altă hoaţă.
Hansl, bursucarul meu, stătea pe coadă şi hăpăia cu gura, neputincios, după grangurii care îl atacau. Se coborau în zbor repezit pînă la capul cîinelui, mai să-l ajungă, şi se ridicau, iarăşi, ca să revină din nou şi din nou. Apoi, cîinele s-a culcat pe spate, comic, cu picioarele în sus şi la fiecare atac răspundea cu cîte o smucitură din labe.
Cînd m-am apropiat, grangurii au încetat, s-au suit în umbra teilor şi au început să şuiere paşnic.

Si în zilele următoare am auzit asemenea holcă în dumbravă şi iarăşi am văzut scena de mai sus. Apoi am făcut o... experienţă. Am dus pe rînd alţi cîini si i-am lăsat să scotocească prin dumbravă. Grangurii n-au luat notă de prezenţa lor. Cînd am dus mai tîrziu apoi bursucarul, numaidecît a început jocul sau războiul. Nu ştiu ce era în capul grangurilor. De ce ar fi duşmănit pe acest dine mic, care nici într-un fel nu prezenta pentru ei vreo primejdie. Dar sînt sigur, din toată purtarea cîinelui, că manejul îi făcea plăcere. Cînd am dus în dumbravă bursucarul împreună cu alt dine, preferinţa păsărilor a rămas fermă pentru cel dintîi, ignorîndu-l complet pe celălalt.
Fie joc, fie război, scenele acestea mi-au dat repetate răstimpuri de destindere, dar şi puţină bătaie de cap, ca să le înţeleg rostul.

O prietenie originală

Cîţiva vînători din Sibiu se întorceau într-o dimineaţă de iulie de la o pîndă de căpriori. Ajungînd în apropierea comunei Amnas, în hotarul căreia vînaseră, în mijlocul drumului, la o distanţa ca de trei sute de metri, văd ceva cu adevărat de necrezut. Poate distanţa e prea mare şi se înşală. Se apropie, ajung pînă la o sută de metri, ajung şi mai aproape. Acum nu mai putea fi înşelare. Se juca o vulpe cu un cîine. Vulpea, deplin crescută, cîinele, alb, cu ceva mai mic decît ea. Da, era joacă în toată legea. Alergau unul după celălalt, se ajungeau, se tăvăleau în ţărîna drumului, săreau unul în jurul celuilalt, se hîrjoneau, se prindeau cu gura fără să-şi facă vreun rău, evident în joacă.
Atît de cufundaţi erau amîndoi în petrecerea lor, încît n-au observat pe vînători decît cînd aceştia, înaintînd, au ajuns pînă la vreo douăzeci şi cinci de metri. S-au oprit ca miraţi de străinii care îi tulbură. Mai întîi a fugit

cîinele în tufişul de lîngă drum, apoi l-a urmat şi vulpea, fără să dea semne de spaimă prea mare.
Au avut vînătorii ce să discute pînă acasă, tălmăcind în fel şi chip întîmplarea. Ceea ce au văzut nu semăna de loc cu joc de împerechere, şi apoi era miez de vară — vulpile se împerechează iarna.
N-a trecut multă vreme şi a venit veste nouă. Vînătorul bătrîn H.G. a istorisit la o masă vînătorească :
„Am fost şi eu alaltăieri la vînătoare în hotarul Amnaşului, cu ăşti doi prieteni pe care îi vedeţi lîngă mine. La un loc, pe cîmp deschis, mare uimire pe noi. Un cîine mic, alb, se juca cu o vulpe. Se jucau cu toate figurile şi giumbuşlucurile închipuite. Cînd ne-am apropiat şi am fost observaţi, au luat-o amîndoi la fugă şi au dispărut într-o vizuină de vulpe care era săpată într-o rîpă din apropiere.
Nu puteam trece fără să cercetăm. M-am apropiat de gura vizuinii şi îndată am făcut înapoi doi paşi grăbiţi. Cîinele cei alb şi-a scos capul pe uşă şi a mîrîit la mine mînios, arătîndu-şi colţii, apoi s-a retras. Dintre cei doi, cîinele era mai învăţat cu oamenii şi ştia că aceştia se cam sperie cînd hîrîie şi se repede le ei ; deci, el a luat rolul de apărător al locaşului.
Curiozitatea noastră se aprinse şi mai mult. Ne-am îndepărtat binişor, pînă la o rufărie, ne-am ascuns acolo şi, prin binocluri, am pîndit ce era să se mai întîmple. Aşteptarea noastră nu a fost prea lungă. A apărut cîinele, a apărut vulpea, au cercetat împrejurimile şi... hai la joacă nouă în faţa vizuinii. Unul dintre noi a propus să le trimitem o mînă de alice. A rămas în minoritate. Vulpea era în haină de vară, jerpelită, cîinele nu se vedea să fie dintre cei ce umblă să prindă vînat. Şi apoi, n-ar fi oare păcat să strici o prietenie ?
După un timp, cîinele... şi-a luat rămas bun de la prietenul (sau prietena) lui şi a pornit încet spre sat, iar vulpea a intrat, tot încet, într-un lăstăriş".
Ceea ce e deosebit de ciudat în această întîmplare este faptul că nu e vorba despre o întîlnire fără ură, întîmplătoare, între cîine şi vulpe — lucru ce s-a mai văzut aproape numai în epoca împerecherii vulpilor. Aici, după toate semnele, s-a legat o prietenie statornică, mai tare decît un capriciu sau o nebunie de o clipă. Doar aceeaşi parteneri au fost văzuţi de două ori şi în zile distanţate, bucurîndu-se unul de celălalt. Şi cîte întîlniri ale lor, desigur... programate, nu vor fi avut loc fără de martori ! (*)

Cîine milos

Pînă cînd n-am văzut cu ochii mei, nu-mi venea să-i cred pe prietenul meu, inginerul silvic. I-a fost uşor să-mi dove-
dească că nici de data aceasta n-a născocit nimic ; m-a invitat să fiu martor al scenei. Am mers, şi nu o singură dată, fiindcă ceea ce vedeam era într-adevăr vrednic de văzut.
Inginerul, ieşit la pensie, locuia la marginea oraşului, într-o casă din mijlocul unei livezi mari. Avea un cîine — probabil corcitură între foxterier sîrmos şi bursucar — scund, lung în trup, cu părul ţepos, alb pătat cu negru. Şi gras, mai gras decît s-ar fi cuvenit sa fie. îi mergea bine, era alintat, în strachina lui ajungeau din belşug resturi bune de la bucătărie şi

de pe masă. Era şi vrednic : păzea casa, păzea de ulii orătăniile din curte, îşi însoţea — legat de lesă — pînă în oraş şi înapoi stăpînul, care avea vederea foarte slabă şi pe care aproape că îl conducea.
în vecini, dincolo de gardul de nuiele, îşi avea căsuţa şi gospodăria puţină un om sărac. Cît de sărac era, cîine tot ţinea. Acesta era un dulău pe cît de mare, pe atît de costeliv, piele şi oase. Stătea legat în lanţ toată ziua, iar mîncare îi cădea prea puţină.
Potrivit programului stabilit cu prietenul meu inginerul, am fost la el îndată după-masă. Soţia lui a umplut cu vîrf strachina lui Pil, cîinele casei : rest de supă, coji de pîine înmuiate în ea, cartofi fierţi, oase multe şi altele asemenea. A mîncat Pil, alegînd ca sătulul. Apoi, după ce a ascultat cîteva minute lătrăturile şi scheunăturile cîinelui din vecini, a luat în gura un ciolan şi a pornit cu el, măcinînd harnic din picioarele-i scurte. A mers la o gaură din gard, s-a înfundat prin ea, s-a grăbit la cuşca lîngă care era înlănţuit flămîndul şi i-a pus la picioare darul. S-a culcat alături, de parcă îi tihnea să vadă cu cîtă poftă ciuguleşte celălalt ciozvîrtele de carne de pe os şi cum îl roade apoi, perindîndu-1 de pe o parte a fălcii pe cealaltă. A stat multişor aşa, apoi a venit acasă la treburile lui.
Atît de ciudat era lucrul acesta, încît de două, ba chiar de trei ori, am mers să văd scena, atunci cînd inginerul îmi trimitea vorbă că se prevede în strachina lui Pil un ciolan bun, uşor de purtat. De fiecare dată cîinele flămînd al vecinului parcă ştia ora ospăţului : se frămînta, lătra, chema ; de fiecare dată Pil găsea ceva ce să-i ducă, şi îi ducea. Dacă Pil ar fi fost dresat pentru asemenea lucru n-ar fi fost nici o mirare, mai ales că nu-şi trăgea de la gură, mîncarea fiind peste trebuinţele lui. Dar „ideea" i-a venit lui Pil fără de nici un îndemn din *52* partea omului.
Fără răutate, m-am întrebat în gînd : oare inginerul trimite vreodată cîte o ulcică de lapte pe seama copiilor din vecini ? Nu I-am întrebat. Poate lua pildă de la... Pil şi trimitea. Nu ştiu.

În ajutor

într-o zi de toamnă tînără aşteptam jocul de seară al raţelor sălbatice pe malul unui lac nu prea mare, cuprins în beteală îngustă de stuf. Atunci am văzut cum încerca un şoim călător să prindă un pescăruş de baltă *(Stema hirundo).* Oricît de tragică era scena, măiestria de zbor neîntrecută a amîndurora o făcea pasionantă şi o urmăream si cu teamă pentru soarta pescăruşului, dar şi cu plăcerea celui ce admiră perfecţiunea. Şoimul se ridica deasupra victimei şi săgeta asupra ei cu aripile aproape adunate lîngă trup ; în clipa supremă, pescăruşul cu ceafa neagră şi cu penele deschis-vineţii, aproape albe pe alocuri, făcea o voltă laterală fulgerătoare, şoimul frîna din aripi şi din coadă şi începea alte înşurubări ca să ajungă deasupra celui ce zbura în cotituri dese, rămînînd totdeauna deasupra luciului apei. Atacul neizbutit s-a repetat de cîteva ori. Va fi obosit pescăruşul sau doar groaza de moarte l-a făcut să se aşeze pe apă. Oricum, era lucrul cel mai cuminte pe care îl putea face, deoarece şoimul călător, cel mai cavaler dintre răpitoare, nu-şi prinde prada decît din zbor. Iar acum se străduia să-i facă pe pescăruş să se ridice în aripi. Trecea ca un bolid pe deasupra lui, aproape

să-l atingă, se rotea, revenea, marca lovituri. A răbdat un timp pasărea de pe apă, apoi s-a ridicat din nou şi a început altă goană pe deasupra lăcuşorului. Scurtă de data aceasta. Istovit, pescăruşul s-a aşezat din nou şi nu s-a mai ridicat, oricît l-a îndemnat duşmanul prin noi atacuri simulate. Atunci s-a întîmplat ceva neaşteptat şi de necrezut. De undeva a apărut un alt pescăruş şi, fără să-i pese de atacurile şoimului, s-a aşezat pe luciu tocmai lîngă pasărea primejduită. be cîte ori se avînta şoimul să facă să se ridice în aer victima, pescăruşul nou sosit îşi întindea aripa deasupra istovitului. Era parcă un gest de apărare, dar uneori aveam şi impresia că vrea să-i oprească pe celălalt să facă imprudența de a se ridica de pe apă. Ca şi cînd ar fi ştiut că şoimul călător nu are ce să le *53*
facă pe apă. Protectorul era oare frate, sau chiar mamă ? Cine ar putea să ştie ? însă protector era. Şi salvator. în cele din urmă, şoimul, văzînd zădărnicia încercărilor lui, a plecat după altă pradă.

Colaborare

în viața vînătorilor de fiare mari, unul dintre momentele cele mai neplăcute este acela cînd vînatul rănit dispare. Dacă rănirea nu e de natură să aducă moartea curînd, este de datoria vînătorului să caute animalul rănit şi să-l scape de chinurile lungi ale unei morți tîrzii, de după zile întregi, poate. Dar să urmăreşti în munte, de pildă, un cerb rănit, cerb care a mai mers uneori kilometri întregi, este o treabă extrem de anevoioasă şi cu rezultat foarte problematic. La începutul urmăririi picăturile de sînge sînt o călăuză bună. De la o vreme însă ele încetează sau sînt atît de rare şi puține, încît ochiul omului nu le mai descoperă ; zăpada le ascunde, ploaia le spală — vînătorul e dezorientat, caută la întîmplare şi nu găseşte. Pentru urmărirea vînatului mare rănit au fost specializate în Apus anumite rase de cîini, limierii. Aceştia au nasul extrem de fin, cu un simț de selecționare a mirosului lăsat de vînatul rănit, față de mirosul unuia sănătos. Limierii fac adevărate bravuri de urmărire, găsesc vînatul rănit chiar şi după trecerea unei zile întregi, chiar dacă intemperiile au acoperit urmele. La noi, asemenea cîini nu prea există.
Şi totuşi, iscusiții vînători-țărani de la munte îşi au „limierii" lor — corbii. Este adevărat că uneori vînătorul cu asemenea „limieri" găseşte vînatul alterat, însă îi poate salva cel puțin trofeul, coarnele care sînt mai de preț pentru el decît carnea. Corbii, cu văzul lor extraordinar de ager, uneori călăuziți şi de gaițele şi de păsăretul care se adună imediat lîngă un hoit, descoperă curînd unde zace vînatul căzut. Vînătorul care le ştie năravul, dacă a pierdut o pradă de seamă, este atent la zborul corbilor. Dacă vede corbi năzuind spre acelaşi loc, rotindu-se, stăruind aşezați pe acelaşi copac, grăbeşte acolo şi, de multe ori, află vînatul.
Dar se pare că nu numai vînătorul iscusit ştie aceasta, ci şi... ursul. Iată o întîmplare povestită de un bun vînător din munții de pe la Călimani.
55
Au venit acolo doi oaspeți-vînători din străinătate ca să împuşte cîte un cerb carpatin. Vînătorul-țăran localnic avea însărcinarea să-i conducă, să le ajute

să aibă succes în lumea sălbatică a munților noştri, atît de diferită de terenurile de vînătoare din țara de baştină a oaspeților. Unul dintre vînători a tras într-un cerb foarte puternic în coarne ; cerbul a plecat rănit. Era seara tîrziu, urmărirea imediată nu mai era cu putință. Au constatat doar că cerbul lăsase urmă de sînge bună — nădejde că a doua zi îl vor găsi. Dar peste noapte a plouat şi dimineața nu se mai găsea picătură de sînge. S-au căznit oamenii o zi întreagă, dibuind în toate părțile. In zadar !
Oaspele era desperat. A făcut atîta drum din cealaltă margine a Europei, a cheltuit, avea dreptul să împuşte un singur cerb, a avut norocul să tragă într-unui al cărui trofeu ar fi fost fala lui pe o viață întreagă şi acum l-a pierdut.
— Las', domnule, nu te amărî, îl mîngîie călăuza. îl găsesc eu.
— Cum I-ai mai putea găsi ?... Păcat că n-avem un limier de Kanovra...
— Am eu „cîinii". Lăsați pe mine.
A doua zi după-masă, iată-l pe Alexe venind la cabană ducînd în spate capul cerbului. Străinii nu I-au crezut cînd le-a spus că limierii lui buni au fost corbii. I-a observat încotro trag, şi-a însemnat locul şi a găsit cerbul căzut. Străinii au bănuit chiar un şiretlic din partea țăranului, ca să primească un dar bun. Nu se poate ! Este o invenție povestea cu corbii. Ei, vînători vechi, aşa ceva n-au mai auzit, necum să vadă.
S-a înciudat românul şi n-a voit să rămînă de minciună. Să vină străinii şi să vadă cu ochii lor. Hoitul cerbului era tot acolo, doar capul i-l retezase şi-l adusese. A doua zi dimineață, încă de cu noapte, au mers toți trei si s-au aşezat într-un grui, de unde se vedea pînă în depărtare. înainte de a răsări soarele, iacă vin doi corbi, trec pe deasupra grăbiți şi se aşază colo departe, pe un molid uscat. Mai vine o pereche, pe acelaşi drum din aer, şi vîsleşte în aceeaşi direcție.
— Acolo-i hoitul cerbului, hotărî vînătorul localnic.
Dar nu-şi gata vorba puțină şi deodată aud prin tăietura de sub ei sărituri, crengi rupte, zgomot. îndată văd un urs care alerga nebuneşte, izbindu-se de toate tufele şi cioatele. Se izbea

fiindcă nu se uita pe jos unde calcă, ci petrecea din ochi pe sus o altă pereche de corbi, care năzuia şi ea, croncănind, în direcția hoitului. Şi aceşti corbi s-au rotit deasupra molidului uscat, apoi au coborît. Ursul s-a oprit, pesemne şi-a notat bine locul, fiindcă de acum mergea într-acolo grăbit, dar nu nebuneşte ca mai înainte.
Oamenii au mai zăbovit vreun ceas discutînd cele văzute, străinii mirîndu-se în limba lor, românul mai mult lămurind prin semne. Au plecat apoi să vadă şi dovada, în mintea oaspeților stăruind încă o umbră de îndoială. Alexe i-a condus de-a dreptul acolo. Corbii, care erau acum în vîrful copacului, au croncănit la apropierea oamenilor şi s-au răspîndit. Deocamdată trebuiră să se mulțumească să privească ospățul : din hoit se ospăta ursul, fără să-şi aducă aminte că corbii sînt vrednici de răsplată în primul rînd. A mormăit ursul supărat de intruşii noi, care I-au tulburat, a sărit în desime şi a dispărut. N-a plecat prea flămînd. Mîncase binişor din cerbul de altfel împuținat de oaspeții de ieri şi de astă-noapte.
Mare a fost mirarea străinilor si, si mai mare, admirația lor față de iscusința acestor vînători primitivi", care n-au ne-voie de cîini cu pedigreu şi ştiu să tragă foloase din zborul corbilor. S-au mirat şi de urs. Şi aici era într-adevăr

motiv de mirare. Vînătorului-tăran i-a fost uşor : ştia că unul dintre ei a tras în cerb şi l-a rănit, că undeva zace acel cerb şi deci putea presupune — ajutat de experiență — că corbii trag la hoitul cerbului. Dar ursul ? Pe deasupra lui trec zi de zi multe perechi de corbi, croncănind, şi ursul nu se ia după ei. De unde a ştiut el de data aceasta că acea pereche de corbi merge la hoit ? De ce a avut atîta grijă şi grabă să-i urmărească ? Şi apoi, călăuzit de zborul corbilor, a aflat hoitul şi s-a ospătat din el. Oare cei doi corbi după care s-a luat ursul croncăneau într-un anumit fel... vorbindu-şi despre hoit, iar ursul le-a înțeles graiul ? Ar fi mare minune ! Dar e destulă minune şi faptul că ursul s-a luat după corbi şi orientarea n-a dat greş.
Au avut străinii ce povesti în țara lor. Mi-e teamă însă că n-au fost crezuți. (*)

57

în grădina unei gospodării din oraşul B. trăia o pereche de căprioare aduse acolo de vreo doi ani şi îngrijite cît de bine pot fi îngrijite asemenea făpturi gingaşe în întinderea celor cîteva sute de metri pătrați. în primăvară, cînd m-am abătut pe acolo, căpriorul avea treabă multă cu curățitul cornițelor, îi crescuseră podoabe lungi, destul de groase şi perlate — semn că troaca cu grăunțe şi verdeața dată de la mînă pot înlocui în oarecare măsură belşugul de hrană din libertate. De altfel, cînd le-am văzut, aceste căprioare erau urîte. Tocmai năpîrleau, cu părul de iarnă pe jumătate smuls, jumătate zbîrlit şi murdar, cu cel de vară încă neîncheiat. în legătură cu această schimbare de haină, întîi mi s-a spus, apoi am observat şi eu, stînd la un fel de pîndă, un lucru ciudat.
în orăşelul cu multe clădiri publice înalte şi pline de coşuri, sălăşluieşte un număr excepțional de mare de stăncute. Pretutindeni zăreşti aceste păsări deştepte văzîndu-şi de treburile lor, păşind grav cu paşi largi, povestind perechi-perechi şi observînd toate cu ochii lor alburii. Au însă un mare păcat : îşi fac cuiburile în coşuri şi le astupă adeseori cu desăvîrşire, motiv pentru care nu sînt prea iubite şi ocrotite în oraş.
La vremea asta de primăvară stăncuțele îşi clădesc sau îşi repară cuiburile. Pentru perechile harnice, descoperirea unei cîrpe sau a unei şuvițe de lînă echivalează cu găsirea unei comori. Şi acum iată ce se întîmplă cu căprioarele...
Căpriorul zace la soare, moțăind cu plăcere. Deodată vin în zbor, una după cealaltă, două stăncute, se aşază pe căprior şi îndată încep să smulgă cu ciocurile din blana de iarnă, aproape desprinsă de la rădăcină. Căpriorul le primeşte cu vădită plăcere : se întinde, îşi lungeşte gîtul închizînd şi mai mult ochii. Aşa cum fac, de pildă, purceii, cînd îi scarpini pe burtă. în puține clipe stăncuțele au smuls cîte un smoc bun de păr, fiecare a luat în cioc ce a smuls şi au plecat repede spre cuibul lor. Nu peste mult timp vin alte stăncute — poate revin şi cele de mai înainte —, se aşază şi pe spatele căprioarei care se plimbă prin țarc şi repetă aceeaşi... recoltare de păr bun pentru cuiburi.
Deci o facere de bine împrumutată : căprioarele se bucură
şi le place că sînt scărpinate de stăncuțele ce adună părul

58 din blana de iarnă, incomodă, care în bună parte stătea numai prinsă în părul nou şi de care în libertate s-ar scăpa uşor frecîndu-se de tufe. De cealaltă parte, stăncuțele au un... centru de aprovizionare bogat şi

foarte uşor de exploatat.
Dar cum au ajuns să încheie acest „contract" cuminte ? Inițiativa, desigur, a fost a stăncuțelor. Ele sînt mai istețe şi scotocesc toate ungherele după ceea ce le trebuie. Au descoperit în țarcul căprioarelor un mănunchi de păr lepădat. L-au luat, i-au constatat calitatea bună şi I-au folosit la cuib. Apoi s-au întors să mai caute, tot acolo. Şi au văzut că pe spinarea căprioarelor se găseşte mulțime mare de asemenea material bun. Cu căprioarele stăncuțele au cunoştință veche : cînd omul umple trocuța cu păsat vin şi ele, stăncuțele, şi se înfruptă alături de aceste făpturi blînde şi fără pizmă față de hoațe. Deci, de ce să nu încerce să şterpelească puțin păr ? Prima încercare a reuşit. Părul s-a desprins uşor şi îmbelşugat, iar căprioara nu s-a arătat potrivnică. Din contra, ea a avut un simțământ plăcut cînd i s-a smuls uşor părul mort, şi a stat liniştită, in-vitătoare, cînd s-a apropiat stăncuța din nou ca să fure. Apoi a descoperit secretul şi perechea de stăncuțe din coşul vecin, şi pe urmă altele, şi a început o exploatare sistematică a... minei de păr ! Spre folosul şi mulțumirea tuturor părtaşilor.

Cînd treceam în hoinărelile mele prin apropierea stînei din Tomnatic, nu lipseam să nu merg la ea, chiar şi dacă apropierea însemna cale de un ceas. Acolo băciuia bătrînul Oprea — cu care eram prieten.
De data aceasta parcă s-a bucurat şi mai mult cînd m-a recunoscut de departe, venind escortat de hărmălaia cîinilor lui.
— Bine că ai venit cu puşcă i — zîmbi mulțumit, după ce ne-am strîns mîna.
— Adică vă necăjeşte rău ursul ?
— Ne necăjeşte şi-i dăm dare grea. Dar altceva am vrea să împuşti dumneata, dacă-i face bine... Ia, pe afurisitul ăsta de cîine, pe Bîrcu, şi-mi arătă cîinele, care se culcase în apropiere.
— Cum aş putea face una ca asta ? Şi de ce i-ai hotărît moartea, Oprea ? Aproape că n-am mai văzut cîine de stînă
atît de voinic şi de frumos,
Oprea mi-a motivat sentința de moarte. Bîrcu era într-adevăr voinic şi frumos. Şi viteaz a fost, între toți cîinii. Dovadă si sfisietura de la gît, care i^se vindecase fără păr şi pentru care îupuf a plătit cu viața lui. însă de la o vreme Bîrcu s-a stricat.
— S-a învoit cu ursul.
— Cum vine asta, Oprea ?
— Iacă aşa. Cum nu-i nici prost, Bîrcu a văzut că după ospățul ursului totdeauna rămîne cîte ceva. Nu poate mînca ursul deodată juncanul sau vaca. Rămîne carne şi cîinele ăsta a găsit-o şi s-a înfruptat din ea. Şi atunci de ce să prigonească el ursul, care îi întinde şi lui masă bună ? De ce să-l oprească în agoniseala din care are folos şi el ? Şi a intrat în el năravul. Nu mai sare la urs şi dacă sare o face aşa, în doară, ca să nu i se cunoască viclenia. Apoi dimineața ia urma, se furişează pînă unde dă de ceea ce a rămas din hoit şi se întoarce la stînă umflat, încît abia îşi duce pîntecele...
— Dar cu lupii ?
— Cu lupii a rămas duşman de moarte. Lupii iau oaia şi nu mai rămîne din ea decît lînă pe ciozvîrte de piele. Pe seama lui Bîrcu nu prisoseşte, asa ca de

pe urma ospățului ursului. Mi-e milă şi mie de el, dar n-am ce face. Dacă-i mai las, se nărăvesc după el şi ceilalți cîini.
Mi-a fost şi mie milă de cîinele frumos, cu părul lung, țepos, sur de parcă i s-ar fi presărat piper peste blana albă. Şi ne privea cu nişte ochi blînzi, în care licărea deşteptăciune.
M-am împăcat cu Oprea într-o tranzacție. Cînd au venit stăpînii oilor cu sare şi ca să-şi primească burdufurile de brînză, I-au dus pe Bîrcu în sat. Degradat — cîine de curte.

între vulpe şi iepure

Cînd, într-un an, iepurii se arată puțini, vînătorii îndată-s gata cu judecata : blestematele de vulpi sînt cele vinovate, ele pustiesc iepurii. Nu-i vorbă, cucoana vulpe nu se dă în lături să pună gura pe cîte un şoldan şi în lista ei de bucate urecheatul e de față. Dar numai ca un fel ales, rar, pe lîngă mîncarea de toate zilele : şoareci, cîrtițe, popîndăi, păsări pe care le poate prinde şi alte vietăți mărunte.
Iepurele ştie de frica vulpii, doar el în frică neadormită *60* trăieşte, şi o dozează după împrejurări, Vulpea, dacă ar putea,
numai cu carne de iepure s-ar hrăni, însă si ea îsi cunoaşte puterile şi nu lasă vrabia din mînă pentru cioara de pe gard. Şi aşa, ți-e dat să vezi uneori scene dintre aceşti duşmani care ți se par ciudate.
într-o înserare de iarnă, pe cînd ne întorceam spre casa după o zi de goane în păduricile de la Cojocna, am băgat bătăiasii — ca de rămas bun — într-un pîlcusor de trestiis încîlcit, în care apa puțină înghețase. Era un ocolaş în fundul unei căldări dintre dealuri, doar de o jumătate de hectar. Abia au intrat gonaşii, abia au dat glas, că au şi țîşnit din desime, pe rînd, două vulpi şi trei iepuri şi s-au dat' peste cap. Cum erau să scape din încercuirea strîmtă a vînătorilor în jurul acelui petic de loc ?
Adică, atît iepurii cît şi vulpile şi-au ales ca loc de somn peste zi, în bună vecinătate, acelaşi petic de trestiis, cu toate că pădurea mare nu era departe, iar hotarul cît vedeai cu ochii. Trestiişul des era însă scut bun, pipirigul şi mohorul uscat dădeau paturi moi, se găseau cotloane în care zăpada nu pătrundea. Vulpile nu se îndemnau să prindă pe vecinul iepure, iepurele moțăia liniştit, deşi ştia că vulpea doarme doar peste drum. Moțăia iepurele, dar lingurile urechilor vegheau şi îi spuneau îndată cînd s-a mişcat vecina a primejdie ; din două zvîcneli cotite şi din cîteva sărituri ar fi fost în largul cîmpului — şi nu-i vulpe care să-l mai ajungă acolo. Asta o ştia şi vulpea, care şi-a luat gîndul viclean, dacă I-ar fi avut, şi doar în vis de se ospăta din carnea de iepure.

într-o după-masă de vară, din patului în care eram urcat vedeam bine întreaga poiană largă, îmbrățişată de stejăriş tînăr. Pînă să se iveascâ țapul roşu pe care îl aşteptam cu carabina cruce peste genunchi, aruncam ochii la iepurele care alegea ceea ce-i plăcea din otava fragedă. Se mişca leneş, abia întinzîndu-şi spatele ghebos, îşi înfunda botul în iarbă, rupea, ronțăia mulțumit, cu urechile culcate. Uneori îşi ridica capul, îşi proptea drept în

sus urechile cu vîrful negru, ispitea aerul tremurînd din botişor. Nu-i nici o primejdie, mai făcea un hop-două, pînă unde zărea o frunză de trifoi sălbatic sau o altă bunătate. O dată a rămas mult iscodind, s-a ridicat şi omuşor, cu labele slăbuțe din față coborîte pe lîngă trup, căta *61*
cu ochii înholbați spre un punct din marginea pădurii. Acolo trebuie să fie ceva. Era... o vulpe. Binoclul mi-a adus-o aproape. Vulpe urîtă, jerpelită şi slabă, aşa cum sînt vulpile vara, cînd au să care hrană flămînzilor din vizuină. Iepurele îi era în gînd. Se trăgea încet spre el, cu burta la pămînt, abia împingîndu-se înainte din picioarele adunate. Acum s-a oprit, s-a tupilat, şi-a coborît capul, abia se mai vedea sură-roşcată din ierbărie. Pînă stă atent iepurele trebuie să rămînă şi ea nemişcată, dacă vrea să-l apropie şi să-l surprindă. „Ai greşit socoteala, cucoană vulpe, îmi zic eu în gînd, te-a observat de mult si acum va porni în fugă mare ; să te văd cum îl mai ajungi J" bar iepurii au socotelile lor, altele decît cele ale oamenilor. în loc să o ia la sănătoasa, înspăimîntat, ăsta — prostul, îmi ziceam iarăşi eu — s-a făcut ghem cu botul în iarbă şi a continuat să ronțăie. Adevărat că acum îşi ridica mai des capul şi spiona mai des spre vulpe, dar nici prea mare frică nu dovedea, îşi vedea de treabă, cu toate că hoața se trăgea încet spre el, cînd tîrîş, cînd riscînd cîțiva paşi mărunți şi măcinați grăbit. „Totuşi, îmi zic eu, prost iepure! Iată, vulpea a ajuns la douăzeci de paşi, acum e şi mai aproape, şi nici nu-i pasă !" Numai cînd s-a ghemuit vulpea gata de săritură a săltat de cîteva ori şi urecheatul în avîntul picioarelor lui lungi, şi iarăşi s-a oprit cu ochii holbați la duşman, măcinînd totuşi în dinți ceva iarbă. Iarăşi s-a mai apropiat vulpea, iarăşi a săltat iepurele punînd oarecare distanță. De vreo trei sau patru ori s-a repetat acest joc, care pînă la urmă m-a făcut să rîd, cînd vulpea şi-a pierdut răbdarea şi s-a năpustit de-a dreptul. „Acum nu-i glumă !" — îşi va fi zis cel scîrbit că a fost tulburat de la masa lui, şi a întins-o cum ştie el mai iepureşte, cînd ghem, cînd lungit din şale, în salturi lungi. Dar numai pînă în marginea poienii. Acolo s-a oprit, s-a ridicat în şezut şi a căutat ce-i cu duşmana. Aceasta făcuse şi ea cîteva sărituri pe urmele scăpatului, însă s-a recunoscut bătută. A privit lung a pagubă, şi-a trecut limba peste buzele subțiri şi, dacă I-ar fi citit şi ea pe Esop, s-ar fi mîngîiat că uneori sînt acri nu numai strugurii dinspre vîrful aracului, ci chiar şi iepurii. S-a mîngîiat însă cînd a auzit țîțîit de şoarece, şi l-a săpat din locaşul lui, în care s-a fîştecat. Şoarecii sînt puzderie şi-s uşor de prins : poate să strîngă o gura plină şi să o ducă puilor. Ş/i-a luat gîndul de la iepure, care s-a întors încet pînă unde ştia el *62* iarbă dulce şi şi-a continuat liniştit păscutul. Pînă s-a închis

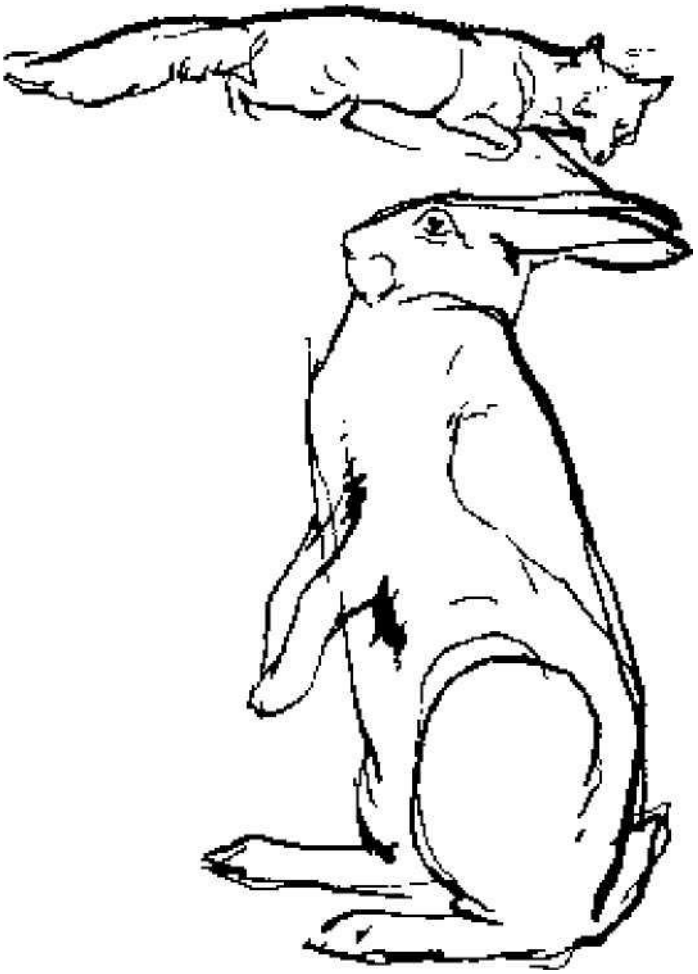

noaptea şi m-a alungat din locul meu de pîndă, vulpea s-a întors încă o dată, după ce dusese puilor o sarcină de şoareci. Acolo i-am lăsat în bună pace — vulpea la şoarecii ei, iepurele la iarba lui.

Între vulpe şi fazani

Un maistru fazanier a dat o notă bună vulpii. Pîndea iarăşi după răpitoare într-o dimineaţă de toamnă în colţul unei mirişti, îţi era mai mare dragul să vezi vînatul liniştit, ieşit la hrană. Mirişte a părea presărată cu fazani : cocoşi bătrîni în toată splendoarea hainei, tineri care începeau şi ei să se coloreze frumos, găini în penajul lor modest. Cîţiva iepuri, două-trei căprioare întîrziate. Vînat paşnic, care îşi vedea de treaba lui, fiecare după rosturile vieţii. Iată că apare şi o vulpe. „Acum va fi spaimă generală", se gîndi omul. Vulpea se furişează tiptil, vine tocmai în direcţia celui ce o aştepta cu puşca. Ar fi putut trage în ea şi cu glonţul drillingului, dar mai sigură era împuşcătura cu alice, din apropiere, iar adăpostul era bun, vîntul trăgea către vînător, vulpea se apropia. Va aştepta-o.

Dar cucoana cu hlamida roşie nu avea grabă să vină în gura puştii. La un loc a început să caute pe jos. Sărea încoace, sărea încolo, prindea ceva, mînca. Vînat nu era ceea ce prindea. Uneori sărea de-a dreptul într-un grup de fazani şi prindea ceva de acolo, si iarăşi se vedea că nu e vînat. Fazanii să-reau în lături, dar nu se ridicau în aripi, nici nu fugeau departe ; îndată

continuau să ciugulească pe jos.
Deodată s-a întîmplat ceva cu totul neobişnuit. Cîţiva fazani o iau la fugă în aceeaşi direcţie, dar şi vulpea alături şi pe întrecute cu ei. Au ajuns pînă aproape de vînător şi acesta a putut desluşi bine pricina acestei alergări pe întrecute ; sărea de moarte un şoarece printre ţepii mirişti şi atît vulpea, cît şi fazanii rîvneau să-l prindă ; doar nici fazanii nu disprețuiesc asemenea hrană, hrană de carne. Vulpea a cîştigat cursa şi a pus gura pe şoarece. Fazanii s-au răspîndit, liniştiți, fără să dea prea multă atenție vulpii, care la rîndui ei... îi disprețuia.
Va fi vulpea pustiitoare de şoareci, şi cînd îi are din belşug se mulţumeşte cu ei şi nu-i mai stă gîndul la alt vînat, greu de prins. în fazanerii totuşi n-are ce căuta. Oricît a fost de... cinstită acea vulpe, n-a iertat-o păzitorul fazanilor. Scena a fost însă interesantă si instructivă, vrednică de ținut în minte *64* si de istorisit. (*)
Urşi, cerbi, căpriori şi acvilă alături
Brigadierul de vînătoare L. G. conducea un vînător francez căruia i s-a îngăduit să împuşte un urs în regiunea Ghelința. într-o seară, cei doi şi-au ales ioc de pîndă în marginea uriei poieni întinse, unde ieşeau si ursi si alt vînat la iarba frageda de primăvara.
N-au aşteptat nici o jumătate de ceas şi s-a ivit un pîlc de cerbi, ciute şi cerbi tineri, care au început să pască liniştiți. După o bună bucată de vreme, una dintre ciute îşi înaltă capul, îşi întinde gîtul înspre marginea de dincolo a pădurii, adulmecă, priveşte țintă într-acolo şi rămîne ca împietrită. Ca la un^ semn, întreaga ceată a încetat să mai pască, în mare atenție. îndată a apărut din pădure un urs voinic, şi-a rotit ochii peste poiană şi i-a oprit o clipă asupra pîlcului de cerbi, a ieşit încet în larg şi a început să rupă si el iarba tînără, fără să mai dea vreo atenție cerbilor. S-au liniştit şi aceştia, şi-au coborît capetele şi au continuat să pască. Un tablou frumos, care a mirat peste măsură pe vînătorul străin, neînțelegînd cum se poate să fie o vecinătate de pace între fiara sîngeroasă şi cerbii victime ale răpitoarelor mari. Ursul ştia că în zadar ar încerca un atac pe față împotriva cerbilor iuți de picioare ; aceştia de asemenea cunoşteau că, cel puțin de data aceasta, ursul n-are gînduri rele.
Pacea a fost sfîşiată de focul vînătorului. Ursul a urlat, s-a mai zbătut, a rămas mort ; cerbii au sărit speriați şi au dispărut în pădure. Străinul, fericit că i-a fost dat să împuşte urs în Carpați, primul lui urs, voia să iasă din pîndă, să se apropie de el. Călăuza l-a oprit : se mai poate întîmplă ceva vrednic de văzut. S-a şi întîmplat.
Abia după cîteva minute cerbii s-au întors în poiană, n-au simțit pe oamenii care stăteau în vînt bun şi acoperiți, şi au continuat să pască după întîmplarea care i-a tulburat. Au privit şi spre ursul căzut. Au înțeles sau n-au înțeles ce s-a întîmplat ? Nu i-au mai dat atenție.
Dar scena rară nu s-a terminat cu aceasta. A ieşit si al doi-lea urs la păşune. Aceeaşi alarmă trecătoare în ceata de cerbi, aceeaşi grabnică liniştire, şi iarăşi vecinii de neamuri atît de diferite şi-au văzut fiecare de păscutul lui, fără să se mai intereseze unul de celălalt.

Vînătorul avea autorizație pentru un singur urs, aşa că, scăpat de patima

vînătorească, a putut multă vreme să se încînte de tabloul neobişnuit, mai ales că s-au adăugat şi un căprior în poiană şi s-au slobozit pe un vîrf de brad şi două acvile de stîncă *(Aquila chrysaetos).*
Urşi, cerbi, acvile în aceeaşi poiană deodată. Unde decît în Carpații românești se mai poate vedea aşa ceva ? (*)

PRADĂ

Atacuri

Paznicul Draşovean, de la cantonul Bistra din Munții Sebeşului, povesteşte : La 7 februarie, dimineața, am ieşit în cale de serviciu în tăietura din Runcul Cailor. A nins toată noaptea, contenind înspre zi. Pe la orele nouă eram în mijlocul tăieturii, o plantație tînără, de cinci-şase sute de hectare. în marginea de sus a plantației, aproape de pădurea mare, observ la o distanță mărişoară vreo opt ciute şi cîțiva viței din anul trecut. Păşteau liniştit prin zmeuriş. M-am apropiat puțin, m-am aşezat pe o buturugă şi am urmărit din ochi pilcul. Vedeam bine cum ciugulesc frunzele uscate şi lujerii de zmeură, păşind încet, încolo şi încoace, în căutarea hranei.
în locul pe unde păşteau erau doborîți de vînt cîțiva brazi uscați, aşa că din cînd în cînd ciutele, ajunse lîngă trunchiurile doborîte, dispăreau din fața mea, ca apoi să apară din nou. Am stat liniştit vreo cincisprezece minute şi mă pregăteam să mă îndepărtez cu grijă, ocolind, ca să nu sperii vînatul, cînd deodată văd că ciutele, împreună cu viței, aleargă în goană nebună înspre pădurea din apropiere şi dispar în ea. Dar ce mai văd ? O ciută voinică nu aleargă cu celelalte : o ia prin tăietură în jos, în sărituri sălbatice, îndepărtîndu-se de pădure. O văd două-trei secunde printre brazii căzuți, ca să dispară după o muchiuliță, pe o vîlcea în jos. După ce pierise din fața ochilor mei, o aud zbierînd de mai multe ori, scurt, dureros. După cîteva minute o aud zbierînd iarăşi, jos, *66* în vale, acum mai prelung, înfundat.

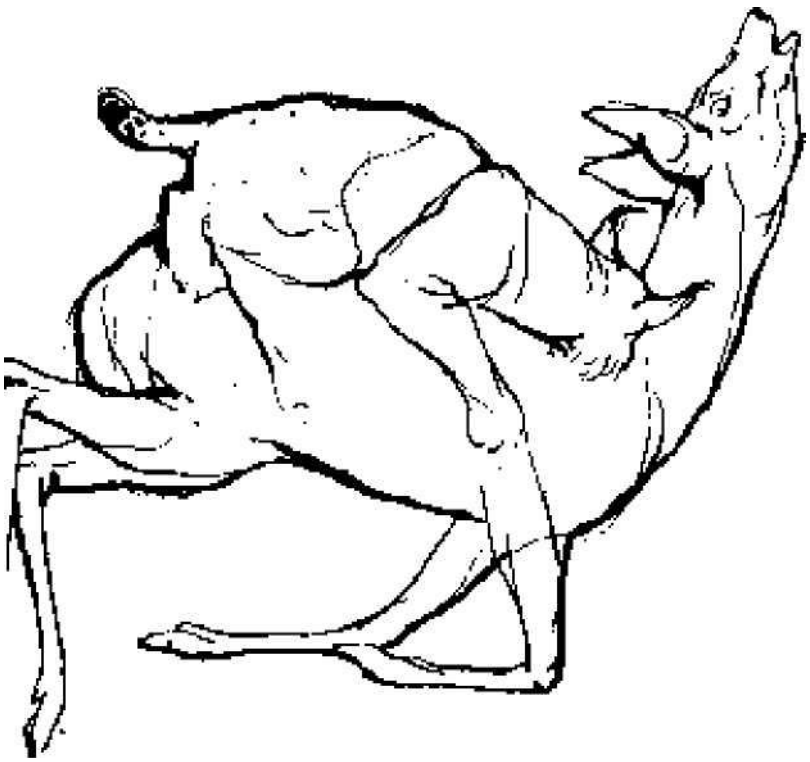

Am alergat la locul unde dispăruse ciuta şi am luat-o pe pîrîu în jos pe urma ei. După cîţiva paşi găsesc în urmă picături de sînge, roşu-închis. De ce se vor fi speriat ciutele ? De ce au alergat celelalte în pîlc în pădurea din apropiere ? De ce s-au despărţit ? Să le fi atacat lupii ? Cum de nu i-am văzut ? De ce a zbierat ciuta, de unde sîngele din urmă ? îmi puneam întrebările acestea, nedumerit, păşind pe urma ciutei.

Am urmărit-o vreo doi kilometri, găsind mereu în zăpadă picături de sînge. în sfîrşit, la o cotitură a văii, într-o adîncitură de teren, am aflat înaintea mea, ca la zece paşi, ciuta căzută. Nu mai zbiera, gemea încet, zbătîndu-şi capul. în aceeaşi clipă am văzut dispărînd de lîngă ea, ca o nălucă, un animal de mărimea unui cîine ciobănesc. Pînă să prind arma,

S-a mistuit în desişul de la cîţiva paşi. Ajuns lîngă ciuta, ani găsit în zăpadă urmele unui rîs deosebit de puternic. Urmele duceau în desimea unde dispăruse năluca.

Cum a ajuns acolo rîsul ? Cercetez ciuta, care, după ce mai făcuse cîteva încercări lîncede să-şi ridice capul, murise. Avea o rană mare, proaspătă, plină de sînge, în pulpa piciorului drept dinapoi, sub sold. Pe şold, în deserturi şi din jos de rana muşcată, urmele adînci ale ghearelor rîsului. Acum înţelegeam : rîsul a atacat ciuta acolo sus în marginea tăieturii şi, sărind pe ea, şi-a încleştat adînc ghearele de oţel în spate şi în pulpă şi a început a rupe cu gura din ea. Ciuta, înnebunită de groază şi de durere, a gonit la vale, ducîndu-şi în spate moartea înfiptă în trup. Am constatat că rîsul, chiar în fuga ciutei, agăţat de ea, mîncase mai bine de două kilograme de carne din pulpă.

Am răsuflat puţin şi m-am întors în marginea tăieturii unde văzusem păscînd ciutele, ca să dezleg din urmele de pe zăpadă întîmplarea întreagă. N-a fost greu să văd că rîsul se aşezase la pîndă pe trunchiul unui brad căzut peste alţi brazi, cam la înălţimea omului. Am putut vedea limpede că

se lungise pe trunchi încă de cu seară, înainte de a începe ninsoarea, şi a stat acolo nemişcat toată noaptea. S-a lăsat nins, gata de atac în orice clipă. Ciutele mîncau liniştite în jurul lui, iar cînd una s-a apropiat destul de locul de pîndă, rîsul s-a aruncat cu o singură săritură asupra ei. Şi a început goana de moarte a ciutei, rîsul mîncînd din ea de vie. (*)

Urletul lupilor în haită impresionează şi pe un om, pentru care el nu înseamnă şi nu prevesteşte nici o primejdie. Poate să fie o rămăşiță a instinctului ancestral, de pe vremuri cînd, pentru primitivul slab înarmat si rău protejat de adăposturile lui, lupii de fapt erau o primejdie. Nu este frică ceea ce te cuprinde cînd auzi concertul sinistru, ci o nelinişte, şi simți o uşurare cînd s-a sfîrşit.
în sălbătăciuni, urletul' lupilor, chiar din depărtare, trezeşte o adevărată groază. Am văzut odată semnele acestei groaze.
Era o înserare blinda în sfîrşit de vară. Din patului înalt mă delectam în jocurile de dragoste ale unei perechi : căprioară suavă şi țap sfătos, ce alergau prin tăietura tînără, făceau
cercuri în jurul cîte unui buchet de brădui. Mireasa ademenea şi se ferea, ca apoi să îndemne iară, cochetă ; căpriorul o urmărea nerăbdător. Uneori se opreau puțin şi ciuguleau din ultimele flori liliachii din vîrful lujerilor de bisacăn. Locul era ferit din calea oamenilor, primejdie nu se arăta de nicăieri, perechea era stăpînită de dulcea poruncă a speciei. Carabina mea stătea uitată, rezemată de balustrada pătulului.
Deodată perechea s-a oprit înlemnită. Apoi am auzit şi eu. Dinspre un grui, de care ne despărțeau două creste şi două văi împădurite, a pornit, întîi ca o jeluire, urlet de lup. Nu mă aşteptam la urlet vara, cu toate că si altă dată I-am auzit şi pe vremea aceasta. în glasul dintîi s-a împletit altul, apoi multe, pe toate gamele, pe toate tonurile, de la iuit înalt la hîrcîit din gîtlej, de la plîngător la lătrat de amenințare.
Au fost uitate jocurile de dragoste şi florile fragede ale bisa-cănului. Perechea stătea încremenită, cu capetele înălțate, cu urechile nemişcat ciulite înspre izvorul veştii de mare primejdie. Mi se părea chiar că văd cîte o cutremurare care fugea ca un vînt de-a lungul spinărilor. Singura mişcare pe care o vedeam bine era obişnuitul semn de mare agitație a căpriorului : oglinda din dosul buturilor se mărea, se aduna mică după cum se ridicau şi se culcau perii albi-gălbui.
Cît vor mai sta aşa înlemniți ? Dacă e atît de îngrozită perechea, de ce nu se îndepărtează de locul primejdiei ? Au trecut cinci minute, şi zece, sfertul de ceas şi mai bine — dincolo concertul macabru, aici împietrirea ca în catalepsie.
S-a subțiat tumultul urletului, au mai hămăit unul sau doi, scurt, apoi au încetat. Vor începe oare din nou ? Părea că această întrebare şi-o punea şi perechea de căprioare din fața mea. A rămas în aceeaşi nemişcare, ascultînd încordat. N-a mai început, şi am simțit şi eu ca o eliberare, ca destrămarea unui coşmar. Țapui şi căprioara s-au smucit deodată din nemişcarea de mai înainte, ca şi cînd ar fi scăpat din cătuşe, s-au întors pe loc şi au pornit într-o goană nebună, în direcție opusă urlăturii. Probabil ştiau că în tăcerea de după urlet haita pleacă la vînătoare ; nimeni nu poate ghici încotro :

scăparea e fuga. în cîteva clipe au ieşit din ocolul ochilor mei.
Pe cînd priveam în partea pe unde au dispărut, aud prin tăieturi zdupăieli de sărituri şi pocnet de crengi uscate. Venea dinspre locul de urlet, în salturi cum n-am mai văzut altele, un cerb tînăr ; a trecut peste golişte şi a dispărut şi el pe urma *69*
căprioarelor. îndată am fost cu arma în mîini, gata să o ridic la ochi : vor apărea lupii în urma cerbului. Am aşteptat — nu s-a arătat lup. Probabil că şi cerbul acesta a stat tot atît de încremenit în groază cît a durat urletul şi acum caută scăpare din faţa duşmanului, pe care nu l-a văzut şi nu ştie încotro o va lua.
într-adevăr, sinistrul urlet al lupilor răspîndeşte spaimă în vietăţile cu patru picioare ale muntelui. Numai ursul mare rămîne liniştit şi, dacă i se zbîrleşte părul de după ceaia şi mormăie încet, înseamnă că îşi aduce aminte de pe cînd era pui, cum l-a salvat ursoaica sau cum s-a urcat sus în copac din faţa lupilor, care erau atunci o primejdie şi pentru el.

Prin iunie pescuiam la păstrăvi pe valea Ierii, între „colţi", unde apa e mai vijelioasă. Cu mine era Petrea, paznicul, pe umăr cu arma încărcată cu alice mărunte. Fără veste auzim deasupra noastră aruncîndu-se ceva în rîu. întoarcem ochii într-acolo şi mare ne-a fost mirarea cînd am văzut în mijlocul apei un căprior, prins de şuvoiul repede, întors în sus cînd cu capul, cînd cu picioarele. II apucă unda, îl izbeşte de bolovani şi-l aduce către noi. Deodată Petrea îşi smuci din spate arma şi trase în ceva în coasta prăpăstioasă din faţa noastră. Văd răsturnîndu-se şi dispărînd apoi în tufărie un lup zdravăn. Deasupra lui sare altul, ca peste o clipă să ni se trădeze şi al treilea — acesta dincoace de rîu — prin zgomotul sărituri lor cu care au luat-o la vale.
în faţa noastră se sfîrşise o tragedie. Cine ştie de unde goneau lupii pe bietul căprior, întinşi în linie, ca gonaşii — aducîndu-i tot mai aproape de rîu, de pierzare. Strîmtorat, ţapul a sărit în apă, ca să o treacă dincolo, unde nu ştia că-l aşteaptă alţi lupi. Pornim degrabă pe rîu la vale, ca să vedem ce s-a ales de căprior, şi îl ajungem. Izbit de bolovani şi de stîncile de pe margine, nici nu mai încerca să lupte cu apa. îl ducea în voia ei. îi văd un picior frînt din spată şi îl rog pe Petrea să-l scape de chin cu o mînă de alice, de la cinci paşi. Pe urma lupului rănit am putut merge puţin, cît am găsit pi- *70* caturi de sînge ; nu I-am găsit.
De remarcat în această întîmplare este planul viclean al lupilor, dintre care unii au trecut din bună vreme pe undeva rîul, ca să aştepte acolo prada, despre care ştiau că va încerca scăparea trecînd apa, aşa cum obişnuiesc să facă cerbii şi căprioarele gonite de ei.

Un paznic din Laita (Făgăraş) raportează :
începînd de la sfîrşitul lui aprilie am patrulat zi de zi prin golul de sus, ca să urmăresc cu ocheanul sporul de iezi de capră neagră pe care îl avem în anul acesta. La 28 aprilie, iată se ridică o acvilă, din apropierea mea, dintre nişte bolovani mari. S-a ridicat cu greu de la pămînt : ducea în gheare ceva mări-

şor. Am dat o împuşcătură în aer, am chiuit, pasărea răpitoare a lăsat din cängile ghearelor prada şi, uşurată, îndată a dispărut după o culme. Am alergat la locul unde căzuse ceea ce ducea şi am găsit un ieduț de capră neagră, cam de patru kilograme. Avea capul spart, creierii scoşi, de pe un picior din fată si de pe coastă carnea mîncată. Iedul era cald încă ; a fost prins numai atunci. M-am mirat cum a putut acvila în aşa puțină vreme să spargă țeasta iedului, să-i mănînce creierii şi să mai mănînce şi din carne. Un ied mai puțin. Şi poate şi alții vor avea aceeaşi soartă. Iar acvilele sînt protejate, nu avem voie să le Împuşcăm. Asa mi-am zis, cu amărăciune. Apoi mi-am adus aminte că in regiunea Laita am văzut pînă atunci vreo douăzeci şi cinci de iezi, dincolo la Tunsul aproape tot atîția, însă acvile de stîncă acum abia mai văd, rar, pe cînd odinioară erau multe. (*)

Din dascăl în învățăcel, vînătorii învață meşteşugul de a apropia pînă la bătaia puştii cocoşul de munte, cînd roteşte. Singura metodă de a-i ajunge în apropiere. Cînd, în strofa cîntecului, cocoşul ajunge la versul de cîteva secunde al „toci-latului", el n-aude, nu vede. Atunci, în acele două-trei secunde, vînătorul face un pas sărit, poate doi, ca pe cînd s-a terminat tocilatul să rămînă nemişcat, stană de piatră. O mişcare cît de mică, un zgomot cît de slab pe care I-ar face este observat, şi

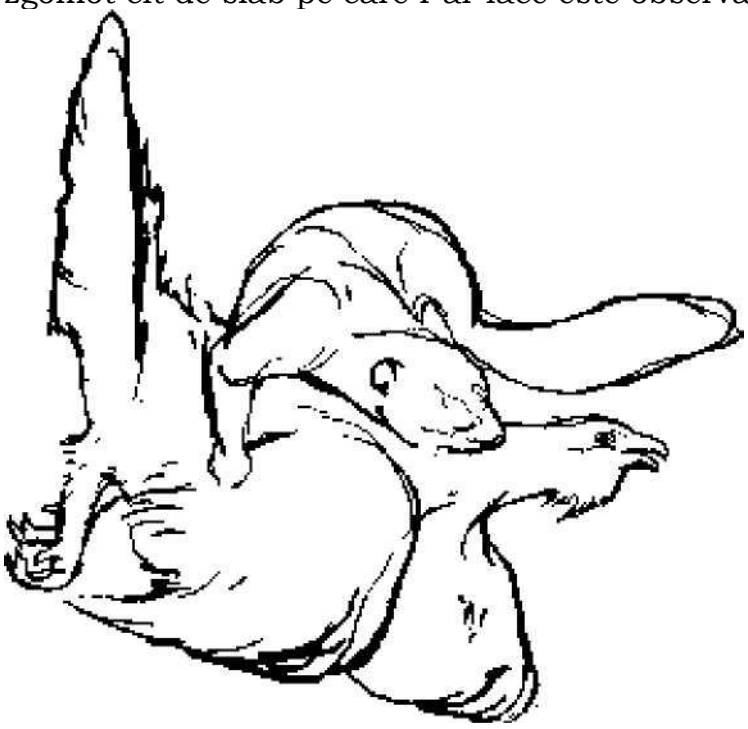

cocoşul a plecat. într-o salbă de asemenea sărituri, fiecare în timpul unui tocilat, vînătorul se apropie pînă la un loc bun de împuşcătură. Pe vînătorul începător, mentorul cu experiență îl duce de mînă, făcînd împreună sările, oprindu-se cînd[1] trebuie ; altfel, tînărul ar speria zeci de cocoşi, fără să tragă în unul singur. Pînă se învață şi el.
Dar cine-i învață pe jder să vîneze cocoşi exact după metoda aplicată de om ? Dintre cei doi carnivori care cercetează bătăile de cocoşi si îi vînează — rîsul si jderul — numai jderul cunoaşte şi pune in aplicare metoda. Rîsul se apropie tiptil de cocoşul care roteşte pe jos, fără o tactică specială, ca să sară

asupra lui în două-trei salturi năprasnice şi lungi. Jderul vînează după metoda clasică, utilizînd de minune clipele scurte, cînd cocoşul e surd şi aproape orb. Exact ca vînătorul.
De două ori mi-a fost dat norocul să văd măiestria aceasta a jderului. Lucrurile s-au petrecut după acelaşi tipic. E destul dacă înfăţişez una dintre scene.
De mulţi ani hotărîsem că ajunge dacă într-un an împuşc un singur cocoş. De obicei, reuşeam acest lucru în zorii primei zile de vînătoare ; apoi, în celelalte dimineţi mergeam în bătaie numai cu bastonul, ca să observ în toate amănuntele ei hora de dragoste şi să mă încînt de ea.
Aşa, într-un sfîrşit de aprilie ieşisem la bătaia din Hurdu-beu, din Munţii Sebeşului, în prima zi, cu gîndul să-mi iau partea din anul acela. Ca totdeauna, abia au crăpat zorile, cocoşii au început să rotească în cetinile molizilor bătrîni. Mi-am ales unul, pe care după glas îl socoteam mai bătrîn, şi am început apropiatul în sărituri scurte şi anevoioase, prin zăpada mare prin care mă înfundam. Am ajuns aproape ; încercam să descopăr cocoşul în desimea cetinilor, cînd văd o mişcare pe trunchiul copacului, la un stat de om deasupra rădăcinii. Jder ! abia îl pot deosebi, cafeniu cum e şi lipit strîns de coaja molidului. Vînător concurent, şi-a ales şi el tocmai cocoşul „meu" ! Prilej rar să-i văd manevrările ; rămîn cu totul nemişcat, lipit şi eu de unul dintre copacii din apropiere.
Cocoşul se întărîtă în cîntec, pauzele dintre strofe sînt scurte, „toaca" bate agitat, tocilatul e scurt. Ridicînd doar ochii, descopăr pe cavalerul negru cum paradează de-a lungul unei cetini dinspre vîrf, se înfoaie, îşi ridică capul, începe strofa, păşeşte înţepat pînă spre vîrful cetinii, se răsuceşte brusc, revine pînă lîngă trunchi. între strofe îşi netezeşte penele, ascultă, priveşte atent după primejdii, apoi începe altă strofă, terminată în extazul tocilarului.
Pînă cînd cocoşul făcea pauza dintre strofe, pînă bătea toaca, jderul stătea nemişcat, lipit ; în momentul cînd tocila cel de sus, se avînta într-o săritură sau două pe trunchi, ca deîndată să se tupileze iarăşi. înainta din săritură în săritură, făcea exact cît trebuia, şi totdeauna pe partea de dincoace a trunchiului, unde cocoşul nu-l putea zări. Uneori îşi răsucea puţin capul, privind ca de după colţul casei, ca să spioneze unde-i cocoşul, dar şi aceasta numai în scurtele răstimpuri ale tocilarului. Nu se grăbea : ştia că are toată vremea — cocoşul de acolo va cînta pînă răsare soarele şi chiar mai tîrziu ;

ceea ce uită în nerăbdarea lor mulţi vînători, că... „graba strică treaba".
Din salt în salt, isteţ, a ajuns pînă în dreptul cetinii pe care rotea, nebănuitor, cocoşul. Abia mai pot distinge jderul prin desimea crengilor şi la înălţimea la care a ajuns. Dar e acolo. Ce se va întîmplă pare acum ? Uit puşcă, uit de toate ; curiozitatea copleşeşte. într-un tocilat, jderul a fost pe cloamba cea bună ; în aceeaşi clipă am zărit de-a lungul ei fulgerarea lui. O învălmăşeală de o altă clipă, şi un ghem mare s-a prăbuşit printre cetini la vale : cocoşul cu jderul încleştat în el. încă in acel moment al învălmăşelii şi pe cînd se prăbuşeau împreună în îmbrăţişarea morţii,' jderul, desigur, i-a sfîşiat cocoşului jugulara, ceafa ; cînd au ajuns jos pe zăpadă, cocoşul a mai zvîcnit puţin din aripi şi din picioare, apoi a rămas fără mişcare. Jugulara i-a sfîrtecat-o : de acolo de la gît sugea acum jderul sîngele cald, înfundîndu-şi

botul între pene.
Ceilalți cocoşi din bătaie îsi continuau rotitul ; n-au obser-vat nimic din tragedia care s-a desfăşurat aici, aproape de ei.
Iar eu ? M-am retras încet-încet din bătaie, lăsînd jderul să se ospăteze din agoniseala lui, dobîndită cu atîta măiestrie. M-am judecat în gînd dacă n-am făcut o greşeală că n-am împuşcat jderul. Apoi mi-am zis că pe vremea asta blănița jderului n-are valoare ; aş fi stricat fără folos ceea ce colo la iarnă va fi poate bucuria unui paznic. Iar cocoşul pe care i I-am jertfit ? Îmi împac conştiința : am dăruit jderului cocoşul meu. In anul acesta nu împuşc nici unul. Era vrednic jderul să-i răspund cu acest dar pentru scena rară pe care mi-a oferit-o.

Şi iată o altă întîmplare cu jder şi cu cocoş de munte, petrecută pe terenul de vînătoare de la Lăpuşna — Gurghiu.
Pe acel teren se află o poiană mare, Poiana Meşter. De aici si pînă în locurile unde se tin cocoşii de munte este distantă de kilometri. In iarna anului 1931 paznicii au găsit în mijlocul poienii acoperite cu zăpadă proaspătă un cocoş de munte mort. Urmele arătau că de la cocoş s-a îndepărtat un jder : ucigaşul. Paznicii au căutat în zadar pe jos urmele cocoşului, ca şi cele ale jderului. Nici o urmă de cocoş, nici o urmă de jder. Curioşi, *74* ei şi-au lărgit căutarea după urma de jder venită, făcînd în
jur cercuri pînă la o distanță de vreun kilometru : nici o urmă de jder apropiindu-se de poiană.
Ce s-a întîmplat aici ? Un singur răspuns este cu putință şi, după judecata acelor țărani paznici de vînătoare, care citesc fără greş în cartea mare a naturii, jderul a atacat cocoşul în vreun brad, departe de Poiana Meşter. Se vede că nu i-a putut aplica clasica muşcătură în ceafă, şi cocoşul a putut să zboare, cu jderul încleştat de el, pînă deasupra poienii, unde, învins de duşman sau slăbit de rănile căpătate, a căzut. Iată un jder aviator ! Oare care era mai speriat, cocoşul de munte cu moartea în spate sau jderul văzîndu-se purtat prin văzduhuri ? Scurta a tras-o tot bietul cocoş. Pesemne însă că aterizarea a fost cam bruscă ; i-a trecut jderului pofta de mîncare, şi a plecat lăsînd cocoşul întreg. (*)

îmbucam din merinde în cîrcă unui răzor, cînd din întîmplare îmi cad ochii pe un muşuroi de muşchi de la vreo zece paşi. Am crezut că e un băt uscat, căzut peste verdeață, apoi am observat o mişcare uşoara. Şarpe ! Vipere pe aici nu'sînt, pe cît ştiu, şarpe de apă nu-i, fiindcă i-aş fi observat îndată lunițele de la gît. Nici nu stau şerpii la soare aşa, lungiți, ci încolăciți. E un „şarpe orb" *(Anguis țragilis),* pe care rar I-am întîlnit si deci mă interesează cum e şi ce face. I se spune şarpe, dar de fapt e o şopîrlă fără picioare, şi nu numai că nu e'orb, dar are şi pleoape, ceea ce n-au şerpii, şi nici limba nu îi este despicată ca cea a şerpilor. Stă la soare — lucru rar — plăcîndu-i umezeala. Ştiu de ce stă la soare, acum la începutul lui iulie. Am citit într-o carte : naşte pui vii, dar aceştia cresc în ouă ce incubează înăuntrul pintecului. Stă în căldura soarelui, ca dogoarea să ajute incubației interne.
îmi stătea în gînd să prind acest „şarpe" inofensiv, să-l duc acasă şi să-l arăt

copilului, apoi să-i dau drumul în grădină. N-am de ce să mă grăbesc ; nu m-a observat, stă liniştit; chiar dacă ar vrea să plece, îl ajung uşor. între timp mai văd ce face.
De obicei amînarea nu-i sănătoasă. Acum, mi-a fost de folos. Am văzut un lucru rar.
Observ apropiindu-se prin iarbă un arici. Nici nu i se vedeau picioarele cum măcina din ele, ascunse sub ghemul de *75*
țepi. înainta încet, se oprea, mişca din botişorul ascuțit, privea cu ochii lui ca două semințe negre şi lucii. Era în drum de pradă : l-a descoperit pe cel de pe muşuroi, iar pentru arici şerpii sînt o mare trufanda. Nu ştiam că ariciul este aşa meşter în dibuit, dar şi prada aceasta e indolenta ; iată, duşmanul a ajuns la un pas şi leneşul stă încă nemişcat, încălzindu-şi burta la soare. Şi iarăşi nu bănuiam că ariciul e atît de sprinten. De la acel pas, deodată s-a repezit isteț, sprinten, şi a prins de coadă „şarpele". Abia atunci s-a răscolit trîndavul, speriat. S-a zbătut o clipă şi... ariciul a rămas cu coada lungă în gură. De sus, de lîngă trupul mai gros s-a desprins coada ; „orbul" şi-a lepădat-o. Coada tăiată a continuat să se mişte ca o ființă vie, ariciul a mai muşcat din ea, şi apoi, bucuros, a început sa o mănînce, fără să mai dea atenție prăzii adevărate, care în vremea aceasta s-a grăbit să o şteargă. S-a grăbit, dar înainta cam cu greu, aşa ciung, fără de coadă. L-am ajuns uşor, voiam să-l văd de aproape. Nici o rană, nici o sîngerare nu era în locul de rupere. Solzii de la margine s-au încuiat, au acoperit locul ruperii. „Şarpele" a ieşit destul de bine din aventură, fără coadă, dar cu viață. Coada îi va creşte la loc. Destul de bine a ieşit şi ariciul, cu toate că a trebuit să fie mulțumit cu coada. Să fiu mulțumit si eu, deşi nu pot să duc acasă „şarpe orb". Voi duce ariciul ; îl voi pune în livada de după casă, unde îi va merge bine şi va fi de folos. Sînt acolo gîngănii destule, si rîme, şi şoareci şi se mai rătăceşte şi cîte un şarpe. Mai cad şi poame coapte...

Nevăstuică vitează

Cu prilejul unei vînători de iepuri la picior, pe cînd treceam peste o arătură mare, unde iarna se ațin bucuros iepurii, văd de departe proțăpit în vîrful unei sălcii un uliu şorecar. Nu aveam nici o intenție duşmănoasă față de această pasăre, pe care o socotesc dintre cele folositoare, cu toate că uneori poate se mai spurcă şi ea cu cîte un soldan. Nici sorecarul nu se prea sinchisea de apropierea mea. Mi se părea ca toata atenția îi era îndreptată spre ceva de la rădăcina sălciei. Am putut vedea scena care a urmat, de la o distanță destul de mică, pentru a-i *76* putea reține toate fazele.
Deodată şorecarul se lăsă ia pămînt, cu o iuțeală pe care n-ai putea-o bănui la această pasăre greoaie. Se ridică îndată, ținînd în gheare un animal, şi dădu să zboare, îndepărtîndu-se de mine. Animalul prins se zbătea şi, după zborul smucit si neregulat al şorecarului, văzui că acesta nu-i în toate apele lui; Apoi lăsă din gheare prada şi trecu înainte. Mi-am însemnat locul unde a căzut victima, am mers acolo şi am găsit o nevăstuică *(Mustela nivalis).* Deşi beată de cap după aventura prin care a trecut, era încă atît de vioaie, încît m-am ferit sa pun mîna pe ea, aducîndu-mi aminte de agerimea colților

acestor răpitori, pe cît de mici pe atît de primejdioşi. O clipă m-am gîndit să-i trag una cu bățul, ca să scap multe vieți de potîrniche, fazan şi prepeliță. Apoi mi-a fost milă şi mă gîndeam că vietatea aceasta, trecută prin asemenea primejdie mare şi scăpată prin vitejia ei, e vrednică să se mai bucure de viață. Fiindcă mi se părea în afară de îndoială că şorecarul nu-şi lepădase prada de bunăvoie sau din greşeală, ci că nevăstuică nici în ghearele morții nu se dăduse bătută si, vitează şi dîrză ca tot neamul ei, a muşcat picioarele păsării pînă ce aceasta n-a avut altă scăpare decît să-i dea drumul.
Am lăsat deci nevăstuică între brazde, abia putînd să se tîrască. Nu puteam să ştiu ce rană a primit în luptă şi-dacă mai scapă cu viață. La întoarcere am căutat iarăşi locul. Nevăstuică nu mai era acolo. Se va fi tras în culcuşul ei subteran sau a fost pradă uşoară altui răpitor ? Nu-mi vine să cred că s-a întors şorecarul, după ceea ce a pățit.

Prada ştiucii

Un prieten pescar-sportiv, care disprețuieşte mărunțişul şi este un mare meşter cu lanseta la peşti răpitori, mi-a trimis o ştiucă frumoasă, lungă de vreo cincizeci de centimetri. Eram curios să văd ce aş găsi în stomacul acestei spaime a apelor domoale în care trăieşte. Am aflat cîțiva peştişori şi... o rîndunică. Avea penele toate şi era macerată puțin — semn că nu de mult a fost prinsă. Nu-i lucru rar că hrăpăreață ştiucă se apropie hoțeşte de puii de rață sălbatică ce înoată pe apă şi — haț ! — apucă unul şi îl trage în adînc, bucată bună. Dar rîndunică ?
Să ne închipuim scena. Rîndunelele zburătăcesc pe deasupra apei, în vînătoarea lor după gîze. Vedem cîte una că îşi ridică aripile, ca pe nişte vele, şi în zborul ei de fulger atinge oglinda apei. Numai o atingere, o frîntură de clipă, ca apoi să-şi continue zborul mai sus în aer. Culege oare de pe apă o insectă, bea oare o picătură ? Nu ştiu, dar aşa face. Ciupeşte cînd aici, cînd dincolo pe întinsul luciului.
Cum a putut-o prinde pe aceasta ştiucă ? Pe puii de rață îi vede, îi simte, ştie unde stau sau unde înoată, se apropie, se repede la ei. Nu-i lucru greu. Rîndunică însă nu se lasă pe apă ; cum o atinge doar o clipă, ştiucă nu o poate apropia şi nici nu ştie unde va săruta rîndunică apa, ca s-o aştepte acolo în pîndă.
Să zicem că a fost o coincidență : din întîmplare ştiucă stătea la pîndă sau trecea în momentul acela tocmai în apropierea punctului pe care l-a atins rîndunică cu ciocul. S-a repezit şi a prins-o. Mirarea noastră e îndreptățită şi în cazul acesta. Cîtă... prezență de spirit, ce reacție fulgerătoare, ce atac năprasnic, cîtă siguranță de direcție au trebuit să fie împreunate, ca rîndunică din zbor să ajungă în peria de dinți din gura ştiucii ! Este aproape de necrezut.

Vulpea şi rațele

Am fost martorul unei scene care s-a petrecut altfel decît cum mă aşteptam si cum, desigur, altfel şi-ar închipui-o cei mai mulţi.' Ieşisem la oleacă de hoinăreală,' fără de ţintă precisă. Poate să culc vreun iepure, poate să zburătăcesc vreo po-tîrniche ; în tot cazul să mă mai aerisesc după lungile zile de birou. Prin terenul unde mă găseam trece un rîu, iar din acesta coteşte un braţ mort. Cursese pe aici odinioară apa ; cînd s-a construit linia ferată au tăiat cotul, îndreptînd cursul apei, aşa că acolo acum se încovoia aproape în cerc o apă stătătoare, cu oarecare stufărie pe margini.
Văd venind un pîlcuşor de raţe. După ce s-au rotit de cîteva ori pe deasupra, s-an lăsat pe oglinda apei. Haide să le apropii ! Lucru cam greu : malul nu era înalt, porumbul era cules. Fac ocol pe departe, dar cînd ajung să văd luciul, ratele mele se trăseseră binişor mai încolo, înotau, scotoceau după hrană. Mă aşez cît de cît acoperit de o tufă de salcie, ca să mai răsuflu puţin : mă apropiasem aplecat în două şi anii cam protestau împotriva unor mişcări atît de tinereşti. Deodată observ că raţele îşi înalţă gîturile, privesc lung şi atent spre malul de dincolo, apoi încep să dea din cap agitate. Oare ce vor fi văzut acolo ? Caut şi eu din ochi malul şi, iată, găsesc pricina : prin sălcăria măruntă de acolo se apropia o vulpe. „Am să văd cum se dă după raţe", mă gîndii, şi, în dorul meu după ceva senzaţional, doream ca raţele să fie proaste, să nu plece, să aştepte pînă va născoci ceva vulpea ca să prindă vreuna dintre ele. Şi raţele n-au zburat. Dimpotrivă, deodată au început să înoate toate înspre vulpe. Se apropiară de ţărm ca la un metru, deşi vulpea era doar la un pas de la apă. O priveau, tupilau din capete — îmi făcea impresia că-şi bat joc de vulpe. Aceasta nici că se uita la ele, parcă se făcea dinadins că nu le vede. Bîjbîia cu nasul pe jos şi ici şi colo, o dată am văzut-o sărind pe ceva şi mîncînd ceea ce va fi prins : şoarece sau broască. Cum înainta vulpea pe ţărm, raţele se ţineau de ea înotînd de-a lungul malului. Ce-ar fi să încerc o dubletă cum n-am mai făcut : cu un foc o raţă, cu celălalt o vulpe. Mă trag încetinel înapoi, fac alt ocol şi ies la margine. înainte de a mă ivi m-au simţit raţele şi s-au ridicat, strigînd primejdie. Arunc la repezeală focul şi o raţă, lovită, coboară în sălcăria de dincolo de apă. Sar să prind în cătarea puştii vulpea ; n-am mai zărit decît o roşeaţă dispărînd în încîlcitură de tufărie de dincolo. Am înconjurat apa pînă departe, pe la digul liniei ferate, şi am căutat raţa pînă mi-am urît zilele. N-am mai găsit-o, deşi se prăbuşise rostogol şi am auzit-o chiar şi cum a bufnit la pămînt. Am rămas nedumerit. Oare hoaţa de vulpe să-mi fi şterpelit friptura ? M-am ales însă cu un lucru văzut : obrăznicia raţelor faţă de vulpea care n-avea ce să le facă şi nepăsarea vulpii faţă de... strugurii acri.
De altfel, îmi vine în minte o metodă cu care vînătorii din unele ţări mai de la nord atrag în bătaia puştii raţele sălbatice. Duc cu ei un cîine mic, roşcat, anume dresat, care circulă pe malul apei cu raţe, apropiindu-se apoi încet de locul unde stă la pîndă vînătorul. Raţele — de ce, de ce nu ? — urmăresc

cîinele înotînd alături de-a lungul malului, pînă ajung în bătaia puştii. Se vede că acest joc cu focul este un obicei străvechi al' ratelor.

Lupi omorîţi de cerbi

Întîlnirile dintre lupi şi cerbi, de cele mai multe ori, înseamnă moartea cerbului şi mai ales a ciutei atacate. Se întîmplă însă şi altfel. Iată cazuri în care lupul a tras scurta.
Paznicul raportează :
Pe o coastă din apropierea rîului Bistrița, cam la treizeci-patruzeci de paşi de la marginea apei, am găsit, spre primăvară, un lup omorît. Era într-o stare jalnică. Părui îi era cu totul năclăit de lut şi nisip, pe trup avea mai multe răni de împunsături, una dintre acestea îi străpungea gîtul dintr-o parte în cealaltă. Nu încăpea nici o îndoială că rănile erau provocate de loviturile coarnelor de cerb.
Foarte probabil că drama s-a petrecut în felul următor. Cerbul, care încă nu-şi lepădase coarnele, a fost luat la goană de lupi. Istovit, ca de obicei, a luat-o la vale spre rîu şi a intrat în apa Bistriței, unde a încercat să se salveze. Un lup a intrat şi el în apa mică de lîngă mal, ca să-l prindă. A fost însă luat în coarne, răsturnat, frămîntat în nisip şi în apă, străpuns de moarte. Lupul s-a mai putut tîrî o mică distanță şi a murit acolo unde I-am găsit.
Dar oare după această victorie cerbul să fi scăpat cu viață ? Paznicul a căutat locul primprejur şi n-a aflat resturi din cerb. Probabil că lupii erau în haită, astfel că goana a continuat şi s-a sfîrşit rău pentru el. Dacă ar fi fost un lup singur, cerbul i-ar fi făcut față îndată, nu s-ar fi lăsat gonit si nu intra în apă — lucru pe care îl încearcă drept ultimă scăpare. Şi apoi, dacă era haită şi cerbul ar fi scăpat, lupii flămînzi şi canibali si-ar fi devorat tovarăşul mort, asa cum fac de obicei. Dar cine poate spune care a fost pînă la sfîrşit soarta acestui cerb care a omorît un lup ? (*)

O altă întîmplare a povestit-o L. B., care avea serviciu de paznic în terenul Oaşa din Munții Sebeşului.
Prin iunie, făcîndu-şi runda, aude dintr-o sihlă un sunet ciu-*80* dat. Parcă se tîra ceva ; i se părea că aude şi gîfîit. A intrat
şi a dat peste o lupoaică deşelată. îşi trăgea pe pămînt picioarele dinapoi, neputincioase, avea şalele frînte, încerca să se tîrască. Din gură i se prelingeau bale învăluite cu sînge. L. B. i-a scurtat chinul cu un glonț, apoi a căutat să vadă ce se va fi întîmplat. I-a fost uşor să meargă pe dîra trasă prin frunzele de jos, cum se tîrise lupoaica, şi a ajuns la un loc cu frunzele şi iarba răvăşite, cu pămîntul zgîriat. A aflat si urme de ciută şi de viței. S-a lămurit. Lupoaica atacase ciuta, poate gîndindu-se mai ales la viței. Ciuta a apărat, a lovit cu picioarele din față, armele ei. O lovitură puternică şi norocoasa a lovit tocmai în şalele lupoaicei, frîngîndu-i spinarea. Lupoaica avea undeva pui — îi atîrnau țîțele goale.

Căpcănarul

La marginea unei păduri era un molid străvechi la rădăcinile căruia se făcuse bortă, sub care pămîntul nisipos rămînea uscat. Dintr-un muşuroi de alături mişunau furnicile ; unele se urcau pe copac în sus, după ceva treburi pe care le aveau pe acolo. Eram curios ce pot căuta furnicile acestea mari

prin molid şi într-o zi m-am aşezat alături ca să pot afla răspunsul. Atunci am văzut în nisipul de sub rădăcină o capcană a insectei care are faima de şireată, isteață si din cale afară de ră-pitoare. Adică a larvei, deoarece insecta adultă este ca o libelulă mică, inofensivă, care stă leneşă pe cîte o rămurea, cu aripile ei lungi şi străvezii adunate în formă de acoperiş deasupra trupului subțire, iar cînd îndrăzneşte să zboare e stîngace şi abia aşteaptă să se aşeze din nou. Nici n-ai crede că această gîză plăpîndă a ieşit din larva urîtă, cu trupul gros şi țepos, cu cängi la gură, larvă care i-a dat şi numele de leul-furnicilor *(Myrmeleon formicanus).* Iată un prilej să văd cum funcționează această capcană. Las furnicile de pe copac în treaba lor şi stărui lîngă aparatul duşmanului.

Acest aparat este o gropiță în formă de pîlnie, cu pereții nisipoşi. Diametrul acesteia de aici e de vreo cinci centimetri, iar adîncimea de vreo trei. Parcă e făcută cu compasul, atît de frumos rotunjite îi sînt marginile, şi parcă un meşter i le-ar fi netezit ca să nu fie pe ele nici un grunz. Tocmai în fundul

pîlniei, unde aceasta se strînge în vîrf de con întors, se află o gropiță. Dar e astupată. Privesc mai de aproape şi văd că ceea ce o astupă nu-i vreo pietricică, deşi e sură-gălbuie ca o boabă de nisip. E un cap de larvă, urît ; abia i se văd din pămînt cele două cängi, cu vîrfuri ascuțite, cu ace prinzătoare, deschise, gata să apuce.

Cu multă măiestrie şi-a construit capcana această fiară mică şi totuşi groaznică. Acum stă îngropată în fundul ei şi aşteaptă, în atacul şi în biruința oricît de sîngeroase ale răpitoarelor mari este ceva din bravură, din risc. Capcana e perfidă, victima cade în ea fără să bănuiască primejdia, cel ce a întins-o ridică prada prinsă gata.

îi putem spune si urîtă, si vicleană, si cum vom voi, dar nu putem tăgădui ca şi-a aşezat aparatul cu multa măiestrie. Sa vedem ce se întîmplă. Are vînătorul din fundul capcanei răbdare, dar am şi eu. Stau tolănit, mai trag cîte o țigară şi aştept. *Mă* mai supără cîte o furnică ce mi s-a furişat pe sub mînecă sau mă înțeapă după cap, îmi mai bîzîie pe la ureche cîte un țînțar obraznic... Mă apăr cum pot, fără să sperii pe cel din pîndă. Petrec cu ochii şi poporul harnic care mişună primprejur — şi trece vremea.

O furnică mai întreprinzătoare s-a abătut din cărarea celorlalte şi s-a apropiat de pîlnie. Va fi bănuit ceva de folos în ea ; după ce a stat şi s-a socotit oleacă pe marginea gropii, a dat să păşească pe perete în jos. Un pas n-a făcut şi a pornit sub picioruşele ei avalanşa de nisip, aşa cum porneşte grohotişul sub pasul omului neobişnuit cu stîncăriile din creştetul munților. S-a năruit deodată pătura de prund mărunt şi a răpit cu ea furnica. S-a răsucit biata furnică, a dat să se prindă cu lăbuțele, să iasă în sus, dar unde punea piciorul pornea cascadă. Totuşi, furnica era mare ; chinuit, a început să răzbească, era gata să pună laba pe marginea pîlniei, să se agate de pămînt tiitor si să iasă. Abia atunci s-a mişcat hoțul din pîndă. Nu şi-a răsucit decît capul ; ca şi cînd ar fi lucrat cu o lopată, a azvîrlit un nor de nisip asupra furnicii, încă unul — • adevărat bombardament. A scăpat nenorocita sub noua avalanşă care s-a pornit, s-a zbătut, a început o nouă ascensiune chinuită pe peretele oblic şi nisipos. Duşmanul nu s-a mişcat din ascunzătoarea lui ca să iasă şi să o prindă. Altă lopată de prund azvîrlită şi iarăşi alta. S-a rostogolit victima, de data

aceasta, pînă în fundul craterului. Au primit-o două căngi groaznice, au strîns-o în fălcile lor şi au strivit-o. O clipă, şi picioarele furnicii nu se mai mişcau în spasmele morții.
Atît am văzut cu ocini. Observatori mai atenți spun că acest căpcănar nu-şi mănîncă prada, ci o suge. Acele, două căngi prinzătoare, sînt şi seringi prin care „leul"' injectează în trupul insectei prinse o materie care îi lichefiază tot conținutul. Apoi, suge zeama măruntaielor. Dar am mai văzut ceva. în jurul capcanei, unele la distanță de zece-douăzeci de centimetri, erau împrăştiate cîteva învelişuri chitinoase ale altor victime, golite de ceea ce fusese în ele. După ce le-a supt miezul, vînătorul-pîndar, cu o mişcare a capului, le-a azvîrlit pînă departe, ca să nu împiedice funcționarea capcanei.
Furnicile neobosite mişunau mai departe primprejur. într-o pornire fără rost, am dat cu mîna şi am stricat capcana, netezind deasupra ci țărîna. A doua zi era construită la loc, parca şi mai măiestrit, iar în rundul ei fiara perfidă aştepta alte victime.

Şopîrlă verde răpitoare

Cu toții ştim că şopîrlă verde — guşterul *(Laccrta viridis)* — e insectivoră. Se hrăneşte cu fel de fel de insecte, larve, viermi, deci este folositoare, pe lîngă faptul că e şi frumoasă. într-adevăr, dacă reuşim să ne apropiem de una care se soreşte şi nu s-a speriat de noi dispărînd ca fulgerul în tufarie, în spinărie, ne putem delecta în culori minunate : verdele cald de pe spate împistruiat cu negru şi cafeniu, galbenul viu al burții, apoi, la bărbătuşi, pata albastră-azurie de sub bărbie şi de pe guşă. împodobită şi folositoare, şi totuşi una a fost prinsa asupra unei... crime.
Fazanierul B. O., care îngrijea o fazanerie în pădurea Ba-lamuci-Deal, pentru a selecționa pun de fazan, a despărțit o seamă de pui într-o volieră mai mărisoară. Puii erau de trei săptămîni, le mergea bine, erau vioi. într-o dimineață găseşte în volieră o şopîrlă verde, mare, lungă de peste douăzeci de centimetri, care ținea în gură un pui mort. Atît de tare îşi încleştase fălcile în gîtul bietului pui, încît nu l-a putut lăsa — sau nici n-a vrut să-l lase — iar cu el în gură nu putea fugi cînd s-a apropiat omul. Acesta a omorît-o uşor cu un băț. *83*
6*
Cercetînd puiul n-a găsit nici o urmă de muşcătură pe el. Ce făcea oare guşterul cu puiul ? Voia să-l înghită întreg, cum fac şerpii, voia să-i sugă oare sîngele ? Şi apoi, l-a găsit mort sau l-a omorît el ? Oricum ar fi, voia să se hrănească din el, ca orice răpitor.
Şopîrle erau multe pe acolo, şi guşteri, şi de cele mai mici, numite şopîrle de cîmp *(Laccrta agilis),* care vînau muşte şi alte insecte adunate în volieră, dar niciodată nu atacau puii. Dimpotrivă, adeseori puii alergau după cîte o şopîrlă mică, dornici să o omoare şi să o mănînce. (*)

Şarpele de apă la vînătoare

Vipera are treaba mai uşoară. Din pîndă sau apropiindu-se încet şi

neobservată de prada ei mică — şoarece, şopîrlă etc. — îi înfige colții cu o mişcare de fulger şi îi injectează veninul. Rămîne liniştită pînă ce acesta îşi produce efectul — foarte degrabă — apoi pe îndelete trece la înghițirea victimei moarte.
Şarpele nostru de apă *(Natrix natrix)* are de rezolvat o problemă mai grea. Nefiind înzestrat cu seringi de venin, el trebuie să-şi prindă şi să-şi imobilizeze prada vie cu forța, apoi să o înghită, de cele mai multe ori neavînd putință să o omoare mai înainte. A fost descris de mai multe ori felul cum şarpele înghite o broască mare. Biata broască este deja înfundată pe jumătate în gîtlejul extensibil al şarpelui şi totuşi mai dă din picioarele dinapoi, încercînd să scape oarecum. Milimetru de milimetru, prin mişcarea înainte şi înapoi a fălcilor, victima se îngroapă încet, încă vie, în punga elastică a şarpelui. Dar oare cum prinde animalele iuți, cum e peştele, oricît de bun înotător ar fi şarpele de apă ? Cîteva observări ne dau oarecare lămuriri.
La balta Somovei (Tulcea) era un gard ridicat de pescarii lipoveni. Priveam cu interes crapii care se trudeau să-l treacă, cînd văd un şarpe de apă. îndată mi-am dat seama că stă la pîndă şi am rămas să-l observ. Şarpele stătea fixat cu coada de un par al gardului, încolăcindu-şi-o de două ori în jurul lui. Restul corpului îl ținea mai spre suprafața apei. Cît nu-i era încolăcit, trupul făcea două bucle laterale. Stătea nemişcat, cu *84* capul îndreptat în josul cursului. Roiau prin apropiere pescuți,
care pesemne nu observau duşmanul, ce se asemăna în nemişcarea lui cu un vreasc fixat în gard. Din cîrdul de peştişori s-a apropiat unul la îndemînă, înotînd în susul apei. Şarpele şi-a căscat larg gura, cele două bucle s-au destins ca două arcuri, capul a fulgerat înainte ; încă în timpul înotului, pescuțul a fost apucat de cap. îndată şarpele îşi înalță capul în aer de-a lungul parului şi începu să-l înghită. Coada victimei se zbătu, tremură, pînă dispăru si ea în gîtlejul umflat. Apoi nesătulul îşi reluă poziția de mai înainte, aşteptînd o altă pradă. (*)

Şarpele de apă e acasă nu numai în bălțile de la cîmpie şi în apele curgătoare de jos, ci urcă şi pînă sus în zona păstrăvului, Şi sînt chiar mulți pe acolo. Sus pe valea Ierii era o fabrică de cherestea, care îngrămădise lîngă apă un morman mare de deşeuri, rumeguş de lemn, aşchii. Era acesta, se vede, un loc bun, ales de şerpii de apă pentru năpîrlit. Am găsit acolo zeci de piei de şarpe de apă, lepădate.
De cîteva ori am văzut şerpi de apă şi în Frumoasa din Munții Sebeşului, deci în apă rece şi foarte repede. Uneori i-am văzut pe mal sorindu-se sau plecînd speriați, alteori înotînd isteț pe sub țărm. Nu-i prea prigoneam : aveam destul necaz cu viperele. Totuşi, odată, coborînd cu undița la rîu, văd încolăcit unul pe o cioată rămasă de la tăiere. Şarpele mi s-a părut extrem de gros pe la mijloc ; eram curios ce ar avea în el. Am luat un par şi I-am omorît. Avea în el un păstrăv mărişor, lung de vreo paisprezece centimetri, destul de macerat. Aşadar nu numai vidra prigoneşte păstrăvii ! Cum poate să prindă şarpele un păstrăv atît de mare, peşte atît de atent şi sperios, şi repede la înot ca fulgerul ?
A trecut un an sau doi pînă am avut prilejul să văd tragedia unui păstrăv.

De depărtişor am petrecut cu ochii un şarpe de apă, care răzbătea destul de repede în susul unui şuvoi din afiuentul Sălane. în mijlocul albiei, unde apa era puțin mai liniştită, a găsit un bolovan mic. L-a înconjurat de două ori, apoi nu ştiu cum şi-a fixat o parte a trupului în jurul lui, în-cremenindu-şi cealaltă parte, cu capul în josul apei. Aici era ceva de văzut î Mi-am rezemat varga de un brad şi am stat la pîndă. A trecut, cred, mai bine de un ceas. Şarpele, nemişcat, *85*
cît era el de negru, se pierdea în jocul de luciri şi de umbre al vălurelelor. Mi-a pus la încercare răbdarea ; eram gata să arunc spre el cu o piatră, să-l mişc şi să-mi văd de pescuitul meu, cînd deodată țîşneşte înainte capul şarpelui si văd zbă-tăile de argint ale pastrăviorului. Cum a făcut şarpele, cum nu, din primul moment a prins peştele de cap, aşa cum îi era mai la îndemînă să-l înghită. Ținîndu-l ca pe un trofeu, cu capul scos din apă, şarpele s-a desprins şi a înotat sub malul scobit. Credeam că va ieşi la uscat şi atunci nu garantez că i-ar fi tihnit prada. Nu I-am mai vâzut. Păstrăvul era destul de mărişor, cît am putut judeca — avea zece-doisprezece centimetri. Deci pîndă râbdurie, cu capul spre josul apei, aşteptînd o victimă care se apropie înotînd ca de obicei pe apă in sus, poziție în care îl poate prinde şarpele de cap, în lung.

Dezarmare

Citeam afară lîngă zidul casei, bătut de soarele care începea să coboare spre apus. Ridicînd ochii din carte, văd un păianjen care mergea în susul peretelui. L-am petrecut cu atenție, plă-cîndu-mi cum păşeşte, deoarece era un păianjen de cel cu picioarele nemăsurat de lungi *(Pbalangium ophilio).* Păianjenii aceştia parcă umblă în catalige. Copiii, în jocurile lor adeseori barbare, obişnuiesc să le rupă picioarele şi să rîdă că acestea mai „trăiesc'[1] o bucată de vreme, fac mişcări zvîcnite. Ştiam că piciorongul ăsta se hrăneşte cu insecte şi credeam ca voi putea asista la o vînătoare a lui.
Am şi asistat la o vînătoare, dar cu totul alta decît cea !a care mă aşteptam. Iată că vine în zbor o viespe destul de mică şi atacă păianjenul întocmai ca o pasăre de pradă, încleştîndu-se în trupul lui rotund şi mic, ca o mazăre. Viespea era frumoasă, neagră, strălucitoare cu brîie aurii ; cred că era din genul *Mellinae.* Bietul păianjen scăpată din picioare şi cade la pămînt lîngă zid, în spate cu duşmanul. După o scurtă învălmăşeală, în cursul căreia mi se părea că viespea încearcă să-şi ducă prada în zbor, fără să reuşească din cauza picioarelor lungi, s-a întîmplat un lucru ciudat. Rînd pe rînd viespea a muşcat şi a retezat de pe lîngă trup picioarele păianjenului, pînă n-a rămas din el decît trupul neputincios. L-a înşfăcat cu picioarele si apoi, după cîteva încercări de decolare, a reuşit să se ridice in zbor şi a plecat cu prada fulgerător, aşa cum a şi venit.
Multă vreme nu mi s-a mai putut concentra atenția asupra slovelor cărții din mînă. Ceea ce a tăcut viespea dovedea inventivitate.

Dar iată că metoda de dezarmare a adversarului nu este un monopol al acelei viespi sau al neamului ei. Profesorul universitar dr. I. P. scrie :

„Mă găseam într-o excursie geologică, în vara anului 1912, pe valea Prahovei, între Breaza şi Comarnic. Atunci am avut ocazia să văd o luptă angajată între cîteva furnici şi o albină aşezată întîmplător pe o tulpină de peliniță. în momentul cînd albina s-a aşezat pe una din ramuri, au înaintat spre ea şi cîteva furnici care se găseau pe tulpină. Prima furnică ce s-a apropiat de albină şi-a fixat puternic picioarele dinapoi de ramură, iar cu cleştele gurii a prins albina de gheara unui picior dindărăt. Surprinsă, albina şi-a pus în mişcare aripile atît de puternic, încît aşteptam să văd ori piciorul ei rupt, ori capul furnicii. N-a trecut însă mult şi o altă furnică a înaintat prudent şi peste furnica fixatoare şi peste trupul albinei, căutînd la început să-i strivească mijlocul cu ajutorul cleştelui bucal. Neobținînd nici o micşorare a efortului de zbor, furnica a înaintat pînă la baza aripilor, pe care a început a le forfeca, reuşind în scurt timp să şi detaşeze una din ele. Albina, neavînd acum decît o aripă, a început să facă piruete în ocoluri largi şi sacadate ; furnica, surprinsă, a alunecat şi a căzut. Atunci a înaintat o altă furnică, care aştepta într-o nemişcare atentă, şi tot atît de precaut a ajuns să forfece şi cealaltă aripă. Acum albina spînzura în jos, ținută numai de un picior prins puternic de prima furnică. După cîtva timp, furnica fixatoare şi-a desfăcut picioarele de pe ramură şi, împreună cu albina pe care n-o slăbea de picior, şi-a dat drumul jos, pe nisip. Aici albina şi-a pus în mişcare picioarele şi a început să tîrască după ea furnica, ce făcea eforturi desperate să-i îngreuieze cît mai mult fuga. Ca prin farmec, toate furnicile de pe peliniță au coborît grabnic sau şi-au dat drumul să cadă jos
şi au alergat la albină, pe care au apucat-o de cîte un picior, forfecîndu-i gheruțele, aşa că în scurt timp albina a fost pusă în imposibilitate de a mai face vreo mişcare. După aceea, o furnică mai voinică i-a retezat şi mijlocul şi aşa, în doua bucăți, au început a o transporta spre muşuroiul lor.
Toate aceste acte executate de furnicile care au angajat lupta cu albina în împrejurări atît de noi şi de variate au fost atît de bine adaptate acelor împrejurări, încît nu mai lăsau nici o urmă de îndoială asupra faptului că ele reacționau adecvat în fiecare situație nouă a luptei". (*)

Goneşte oare ursul după pradă ?

Animalele de pradă îşi au tactica lor, pe care o aplică aproape fără excepție. Felinele — la noi rîsul şi pisica sălbatică — stau la pîndă sau se apropie tiptil, ca deodată să sară asupra victimei, din apropiere, în cîteva salturi largi. Dacă n-au reuşit să prindă în felul acesta, poate mai fac cîteva sărituri pe urma animalului scăpat, dar renunță îndată, nu gonesc întins. Este adevărat că şi lupul se furişează pînă în apropierea turmei, ca apoi să se avînte şi să apuce, dar metoda lui de vînătoare, mai ales a mamiferelor mari sălbatice, e goana. Iute de picior, extrem de rezistent, goneşte vînatul pe distanțe mari, pînă ce acesta e istovit şi copleşit. Care e însă metoda ursului ?
Cît pare ursul de greoi şi de tîndălos, la nevoie e neînchipuit de sprinten, iar în fugă extrem de rapid. Oboseşte însă degrabă, nu poate să țină iureşul pe distanțe mari, aşa cum fac alte săl-bătăciuni. De turmă, de vita de la păşune, de ciurda de mistreți se apropie şi el, încercînd să rămînă

neobservat, ca să sară deodată şi să lovească. Dar oare goneşte după cerbi, căprioare şi mistreți puşi pe fugă ?
Iată cîteva observări nemijlocite, care ar răspunde la această întrebare. Vorbeşte întîi un vestit vînător de jivine mari, atent observator.
într-o zi de august urcam o pantă a Muntelui Negovanul,
spre coliba din Pîrva, în tovărăşia a doi paznici. Era tîrziu
 după-masă. Ne-am aşezat ca să ne odihnim puțin. Vedem în panta din fața un grup de cerbi — erau două ciute şi trei tauri — ieşind în goană mare dintr-un pîlc de brădet ce se găsea în mijlocul plantației întinse. Ne-am mirat de această grabă, dar imediat ne-a venit şi explicația. Din acelaşi petic de pădure a ieşit în fuga mare un urs zdravăn. Ajungînd în plantația plină cu bisacăn crescut înalt, s-a ridicat în două picioare, a privit lung în urma cerbilor, apoi, renunțînd la urmărire, s-a aşezat pe un bloc mare de piatră. A stat acolo mult, privind în jur, apoi a coborît leneş şi a început să pască. Nu i-a reuşit atacul prin surprindere şi a renunțat.
Am găsit în Muntele Balea din Retezat urma unui țap negru, însoțită de urma unui urs. Intrigat să ştiu ce e cu urmele acestea, am căutat să le descos înțelesul si am mers pe ele înainte si înapoi. Țapul, fiind în mişcare, a fost observat de urs de departe ; ursul s-a aşezat la pîndă în dosul unui bolovan mare, în calea prăzii, "fapul însă a trecut ca la douăzeci de metri de urs, care, văzîndu-şi planul eşuat, s-a repezit în salturi mari. în zadar ! Cu cîteva sărituri, țapul a trecut o cărare din apropiere, apoi rîul. Ursul l-a urmării: doar pînă la cărare, o distanță de numai vreo treizeci de metri, apoi s-a lăsat păgubaş.
într-o primăvară, pe la orele opt dimineața, însoțit de un brigadier de vînătoare, ajunsesem la un observator din Muntele Măgura, observator din care cu o seară înainte am tras într-un căprior. Acum veniserăm să-l căutăm. Abia urcat în -observator, văd pe panta din fața Muntelui Cujere o ciută cu un viței care n-avea mai mult de zece-douăsprezece zile, fugind în plină goană, pe coastă în jos. Ajunşi în apropierea rîului Cujir, se opresc pentru un moment şi ciuta începe să pască. Dar după abia o jumătate de minut o iau din nou la goană pe coastă în sus, pînă la locul de unde au plecat. Acest joc s-a repetat de şase ori. La început n-am înțeles rostul acestor alergări. Panta era acoperită de arbori rari, distanța pînă la mine era de vreo două sute cincizeci de metri ; căutînd bine cu ocheanul împrejurimile n-am observat nimic ce ar fi putut speria ciuta. în cele din urmă am ghicit, cred, motivul : ciuta îşi deprindea vițelul să alerge, îl învăța. După goana repetată de şase ori, ciuta ajunsă pe malul rîului sare în apă, vițelul o urmează şi, pentru un moment, unda repede a apei îl acoperă cu totul. îngrijorat, spun pazniculuì să alerge în
ajutor. Dar îndată a apărut capul vițelului, care încet, cu greu, a ieşit la mal. Ciuta se îmbăia în mijlocul apei, de plăcere bătea apa cu picioarele, încît ridica nouraşi de stropi. Zgomotul plescăitului apei se auzea pînă la noi. Scena aceasta atît de frumoasă mi-a prins întreaga atenție. Dar întorcîndu-mi din întîmplare o dată privirea mai spre dreapta, mi s-a părut că mişcă un cotor de brad uscat, subțire. Cercetez cu atenție şi descopăr un urs, un uriaş negru care, tupilîndu-se în iarba înaltă, se tîra încet spre ciuta din rîu. Oprindu-se unde terenul nu-l acoperea, numai cu capul ridicat din ierbărie, privea neclintit prada de la distanță de vreo patruzeci de metri, de pe malul

unei rîpe pe unde trebuia să treacă ciuta în drum spre adăpostul ei de zi. Cu binoclul la ochi văd precis cum îşi mişcă ursul urechile, ca să alunge muştele care îl necăjeau, văd cum îi luceşte în soare cojocul şi constat că are încă blana de iarnă, bună. Crucea lunetei îi găseşte spata, focul porneşte, namila se răstoarnă, ciuta şi viţelul dispar. Am regretat că n-am avut răbdarea să aştept şi atacul ursului. Dar el stătea la pîndă râbdurie, ştiind că atacul pe fugă, goana, nu i-ar reuşi, în Muntele Comarnic din Retezat, nu departe de satul Uric, în şaua unei muchii, se afla o sărărie, cam la o sută cincizeci de metri deasupra rîului. La această sărărie se puteau vedea totdeauna capre negre. îmi comunică paznicii că la vreo zece metri de la sărărie au găsit un brad frînt, purtînd în dreptul frînturii urmele ghearelor de urs. Căutînd rostul acestei rupturi, am ajuns la convingerea că ursul, în drumul lui, a observat la sărărie capre negre. S-a apropiat de ele, le-a atacat, dar fără să poată lovi vreuna. N-a mai urmărit de loc pe cele ce au plecat în goană speriată, ci... de mînie a rupt bradul.(*)

BĂTAIE PENTRU PRADĂ

Pentru pradă

într-o zi de ianuarie, pe ger şi zăpadă, vînătorul I. L. Nepos (Năsăud) a ieşit pînă în Pietrele Vărării, pisc din care poţi privi pînă în zări depărtate. Se vede de acolo Rotunda, din sînul

căreia izvorăşte Someşul Mare, se vede Inăul, ca un turn de biserică gotică — Pietrosul şi Heniul. Se vede Ţibleşul, care, de cîte ori îşi pune vara în cap cuşma de pîclă, îndeamnă pe ţărani să-şi adune în grabă fînul, că vine ploaia.
Vînătorul, odihnind pe o lespede de piatra, era cufundat în priveliştea de farmec, cînd deodată aude un vîjîit ca de furtună,'care porneşte fără veste, vîjîit care venea din golul presărat cu petice de spinărie deasă ce se întindea lîngă pădurea bătrînă. O acvilă mare cădea din văzduh, săgeată, drept în jos, cu cângile picioarelor întinse înainte. îndată s-a auzit vaierul de moarte al iepurelui prins. Prin binoclu, vînătorul a putut urmări bine cum acvila a omorît iepurele, cum i-a sfîşiat burta scoţîndu-i intestinele şi a început să se ospăteze lîngă un pîlc de spinărie înaltă şi deasă. N-a trecut multă vreme şi iată că iese din pădure o vulpe şi vine cu zor, atrasă de ţipetele iepurelui. Descoperă ospăţul, se apropie acum încet pînă la cîţiva paşi, dă să sară. Acvila îşi deschide pe jumătate aripile mari, gata să plesnească cu ele, îşi înalţă capul cu ciocul întredeschis, amenințătoare. Sare vulpea în lături, ocoleşte şi încearcă să atace pe la spate, dar se găseşte din nou în faţa duş-manului cu armele lui straşnice. Tîrcoale în jurul păsării de pradă, care nu lasă din gheare iepurele, învîrtejiri, amenințări şi dintr-o parte şi din cealaltă. Această luptă fără sînge a durat multişor, pînă cînd vulpea i-a făcut un sfîrşit neaşteptat. A apucat în gură un capăt de intestin, care în zvîrcoleală ajunsese mai depărtişor de acvilă, şi s-a făcut că pleacă cu el. Atît i-a trebuit acvilei. A lăsat iepurele şi s-a repezit spre hoaţă, care se retrăgea destul de încet. Cumătră, observînd iepurele rămas fără pază, deodată s-a

răsucit, a trecut ca un fulger pe lîngă acvilă, a înşfăcat iepurele şi din două sărituri a fost cu el în mijlocul spinăriei. Aici, în desime, n-o putea ajunge pasărea cu aripi mari nici de deasupra, iar dacă ar fi intrat în strîmtoarea încîlcitură de spini, vulpea ar fi fost în mare avantaj.
Păcălită, acvila s-a oprit în marginea pîlcului de spinărie a stat ce a stat, apoi văzînd că vulpea n-are de gînd să iasă la lărgime, s-a întors, a înghiţit resturile de măruntaie ce au rămas pe zăpadă, apoi şi-a luat zborul spre pădure, desigur tare scîrbită...
91
Odinioară a mai păcălit vulpea şi pe corbul cu caş în plisc în fabula născocită de dragul moralei de la sfîrşitul ei. De data aceasta însă nu e închipuire de fabulă, cu animale care vorbesc ca oamenii, ci întîmplare văzută. Cu toate că i s-ar putea pune în coadă proverbul „scumpul mult plăteşte"...(*)

La o pază de seară, primăvara cînd trec sitarii, vînătorul a aripat un sitar. A căzut în apropiere, l-a putut prinde pînă a nu pleca pe picioare şi a se pitula undeva. I-a fost milă să-l omoare si l-a dus acasă cu gîndul să-l ţină în colivie, ca să vadă dacă trăieşte sitarul şi în captivitate. Rana din aripă era, uşoară ; alicea sfărîmase numai ultima încheietură. Cu foarfecele a retezat partea bolnavă, apoi a pus o picătură de tinctură de iod şi operaţia a reuşit, încît după cîteva zile rana a fost vindecată.
Casa sitarului era o colivie mare, încăpătoare, care pe vremuri aparţinuse unei perechi de veverițe. Vreo două zile sitarul a stat într-un colţ, ghemuit, şi nu era uşor să-i suporți privirea tristă, adîncă, parcă plină de reproşuri. A doua zi chiar, vînătorul i-a aşternut masa. A cules din grădină rîme groase, frumoase, ademenitoare pentru orice sitar, le-a aşezat într-un blidişel şi le-a pus în colivie la îndemînă păsării. Sitarul nu s-a atins de ele. Nici a treia, nici a patra zi. Atunci i-a împrospătat masa cu un alt pumn de rîme în strachină. Sitarul se cam obişnuise cu viaţa de prizonier, a început să umble prin colivie... „vesel". Venea pînă la mîncare, dar nu se atingea de ea. Omul nu ştia ce bucate mai bune i-ar putea oferi, doar cu rîme si cu alte asemenea trăieşte sitarul. Oare de ce nu mănîncă ? Va muri de foame. Ce sa facă vînătorul ? Să-l omoare — imposibil ; să-l elibereze cu aripa frîntă înseamnă să-l dea plocon vulpii.
Un prieten, căruia i-a povestit necazul şi-a dat cu părerea, mai mult în glumă : „Poate nu-i învăţat sa mănînce din farfurie..." A doua zi vînătorul a aşezat în colivie o cutie de lemn mărişoară, fără capac, a umplut-o cu pămînt din grădină, după ce a îngropat în fundul ei o mînă de rîme. N-a trecut un sfert de ceas pînă ce sitarul s-a urcat pe cutie şi a început să sondeze după rîme. Le scotea una după alta, înfundîndu-şi în pămînt *92* ciocul lung, şi le înghiţea cu multă plăcere.
Astfel, găsindu-i-se tabietul, hrănirea sitarului n-a mai prezentat decît o singură greutate : procurarea rimelor.
Ca să-l pună la încercare, vînătorul i-a mai oferit de cîteva ori masa servită frumos, pe tavă. Sitarul privea rimele descoperite, întorcîndu-şi foarte ciudat capul într-o parte, si nu se atingea de ele, cu toată că îi erau... înaintea nasului. Le primea numai aşa cum era el învăţat din moşi-strămoşi : sa le

scoată din pămînt.
Cum e vorba veche ? „Bucatele-s bune, dar sînt rău puse..."

în noaptea de 18 mai 1944, o poieniță din hotarul Avrigu-lui, ținînd de Munții Făgăraşului, a fost teatrul uneia dintre tragediile care se petrec în singurătățile munților şi despre care noi luăm atît de rar cunoştință. Administratorul'terenului de vînătoare, voind să dea prilej unui oaspe să împuşte un urs, a pus un hoit de cal. Hoitul a fost curînd aflat de urşi şi paznicul a constatat că umblau la el trei exemplare : un urs foarte mare, unul cu ceva mai mic şi al treilea tînăr.
într-o dimineață, paznicul, făcînd controlul locului de pîndă, a dat peste o privelişte grozavă. în jurul hoitului urme de luptă, tăvălituri, pămîntul scormonit cu ghearele, sînge răspîndit, iar mai departe cadavru] ursului mijlociu. Avea, pe lîngă alte multe răni de colți şi de gheare, beregata ruptă, pîntecele sfîrtecat, stomacul şi intestinele vărsate.
Ce se întîmplase noaptea era lesne de ştiut. Ursul cel mare s-a întîlnit la masa bogată cu cel mijlociu. S-a încins bătaie crîncenă, pe viată si pe moarte. Cînd se întîlnesc ursii la hoit, ei nu mănîncă alături, aşa cum fac lupii. Cel mai în putere alungă pe cel mai slab, care se resemnează să aştepte undeva j>rin apropiere pînă se va fi săturat stăpînul şi va fi plecat. In cazul nostru, fie că ursul cel mare l-a surprins pe celălalt mîncînd la hoit şi s-a repezit asupra lui fără să-i mai dea răgaz să plece, fie că acesta, simțindu-se în putere şi el, a angajat bătălia.
Lupta a trebuit să fie teribilă, judecind după urmele pe care le-a lăsat răspîndite pe o întindere mare şi după rănile grozave ale celui învins. Dar probabil că nici ursul victorios n-a scăpat teafăr. Două nopți după aceasta n-a mai venit la hoit, bolind într-un loc retras. Apoi foamea va fi biruit boala, şi

a început să mănînce, termmînd în patru-cinci nopți hoitul de cal.
N-am auzit ca un urs să fi omorît pe altul, ca să-l mănînce. Dacă însă află cadavrul unui consîngean, de cele mai multe ori ursul nu se sfieşte să se înfrupte din el, ca din orice alt hoit.
Un vînător din Răşinari a rănit o ursoaică. Cu toate că rana era de moarte şi vînătorul a căutat ursoaica aproape o zi întreagă, n-a putut-o găsi. După cîteva zile, vînătorii din acelaşi sat au dat din întîmplare de cadavrul ursoaicei. în parte era mîncat de alt urs : ceea ce a rămas era îngropat şi acoperit cu glii şi cu crengărie, aşa cum face ursul cu ceea ce n-a putut mînca şi-şi lasă de rezervă pentru altă noapte. în apropiere cei doi vînători au aflat şi zăcătoarea ursului. Ca şi cînd ar fi privegheat lîngă cadavrul ursoaicei, din care s-a şi ospătat.
Lîngă hoit era o bucată mare de piele sfîşiată din blana ursoaicei. (*) într-un loc unde se obişnuia să se pună hoit pentru urşi, în Muntele Dandar de la Gheorghieni, împuşcasem ursul pentru care aveam autorizație. Din hoitul de cal rămăsese aproape jumătate nemîncat. Locul era rău şi departe de cabana de pe Bucin, aşa că nu puteai intra cu carul. N-am mai adus ursul întreg, ci I-am jupuit pe loc, luîndu-i numai capul şi pielea. Trupul I-am îngropat lîngă hoitul de cal, I-am acoperit cu cetini, cu glii, cu bolovani. Nu mai era cazul să Împuşcăm urs i n toamna aceea. Totuşi am mai trimis paznicul să controleze dacă mai vin urşi, ca să aflăm după urme de ce mărime sînt şi cîți se mai țin pe acolo. Omul a constatat că chiar în prima noapte a venit un urs mare şi, în loc să mănînce din hoitul de cal, s-a ospătat din cel al ursului. Paznicul a îngropat şi mai adînc şi a îngrămădit şi mai mulți bolovani pe ceea ce rămăsese din ursul împuşcat. Peste două zile a găsit mormîntul ursului... violat şi urmele a doi urşi care s-au hrănit bine acolo. Numai după ce n-a mai rămas nimic din cadavrul semenului lor, au trecut urşii, în alte nopți, la hoitul de cal. Găsiseră mai proaspătă carnea de urs şi, probabil, mai bună. Adevărat că ursul împuşcat era îmbrăcat în grăsimea de toamnă, iar bietul cal fusese vîndut de slab şi răpănos ce era.

Un inginer silvic relatează :
Pe cînd eram şeful ocolului silvic Liriza, într-o zi de toamnă tîrzie am ieşit la larg cu gîndul să ademenesc vreo vulpe, imitînd vaierul de iepure. La un punct numit Văratici s-a ivit o vulpe pe marginea unei spălaturi de apă. Probabil că a auzit glasul ademenitor, astfel că a pornit degrabă spre mine. Mi s-a părut ciudat că, deşi avea în gură ceva, totuşi mai rîvnea şi la iepurele presupus. Credeam că duce o găină. Cînd a ajuns însă la vrei) sută de metri s-a răzgîndit şi, în loc să se mai apropie, s-a întors deodată şi s-a îndepărtat. Cam dezamăgit, a trebuit să trag cu glonț : la aşa distanță alicele n-ar mai fi avut nici o putere. Schimb drillingul pe țeava de glonț. Ochesc cu grijă. Vulpea plesnită a făcut un salt în aer, a căzut, s-a zvîrcolit pe jos, apoi a prins picioare şi a dispărut în spălătura de apă adîncă. Merg să caut. La locul împuşcăturii zăpadă răs- 95
colită, urme de sînge şi... un cap de vulpe retezat de la gît. Din ceea ce ducea în gură vulpea : un cap de vulpe mai vechi se vedea că a fost de curînd desprins de trup. Vulpea mea, pe care am găsit-o apoi, îl ducea ca să-l roadă

în tihnă undeva mai la fereală. Vulpe pe vulpe.
într-o altă iarnă, pe zăpadă bună, am pus hoitul unui purcel otrăvit cu stricnina, gîndindu-mă la lupi. Am controlat zi de zi, fără să găsesc victimă. într-o dimineață apoi, cînd lîngă restul purcelului am aflat cozile şi ciolanele a patru vulpi si încă una mîncată pe jumătate. In jur, zăpada bătucită şi o mulțime de urme de vulpe, fără să fie o singură urmă de lupta. Alte surori, venite mai tîrziu, au aflat vulpile moarte de stricnina şi s-au ospătat din ele, fără nici un... sentiment de solidaritate de neam.
într-o altă iarnă am găsit cadavrul unei ciute moartă de vreo boală, fiindcă nu era sfîşiată de lupi sau de rîs. Prilejul era bun : am otrăvit hoitul. După două nopți am găsit alături doi lupi morți de stricnină. Eram însoțit de un paznic bătrîn M-a sfătuit să jupoi lupii acolo şi să le lăsăm stîrvurile lîngă cel al ciutei. Aşa am făcut. în dimineața următoare, contro-lînd, am văzut că au venit alți lupi, dar nici nu s-au atins de hoitul ciutei, ci şi-au mîncat pînă la oase semenii lor jupuiți.
Iarna, hămesiți, lupii îsi mănîncă tovarăşii răniți de vreo boală sau în bătăile dintre ei. (Credeam că o fac numai împinşi fiind de
foame. Dar iată că au preferat carnea de lup celei de ciută.

Stînd odată în soarele scăzut de octombrie pe prispa cabanei de la Gotu, bătrînul meu prieten, paznicul Toma, mi-a vestit întîmplări cu lupi care s-au mîncat între ei. îmi amintesc două.
Prin decembrie, Moş Toma îşi revizuia într-o dimineață şirul de capcane puse pentru jderi. A dat de o ştire pe care i-au spus-o lămurit urmele de pe zăpadă : lupii au gonit un cerb. După urme, cerbul era unul voinic — lupii erau trei, mari şi ei. A luat pîrtia goanei, a dus-o pînă departe, fiind sigur că va găsi resturile din trupul sfîşiat al cerbului. într-un loc semnele luptei : zăpada călcată pe o întindere mare, mulțime de urme, şi de cerb şi de lupi. Cerbul a fost ajuns şi a făcut față. Si *96* picături de sînge roşeau pe zăpadă. Aici n-a' fost biruit cerbul,
iată, i s-a desprins urma şi s-a întins în altă goană. Dar lupii
care îl goneau erau numai doi. A scăpătat pîrtia pînă jos în malul Sebeşului, la un punct unde apa nu înghețase şi se frămînta în valuri şi în şuvoaie strînse între maluri înguste. Cerbul a sărit în apă, poate că a reuşit să o treacă, poate a fost luat de ea, dus pînă în depărtare şi zdrobit de bolovani şi de ghețuri — nu se ştie. Dar lupii n-au îndrăznit să înfrunte vojul rîului. Au stat ce au stat, apoi au urcat iarăşi spre culpe. Doi erau, umai doi. Ce s-a ales de al treilea ? A revenit Moş Toma la locul luptei : sînge pe zăpadă ; în urma cerbului scăpat de acolo nu se vedea sînge. în bătălia pe care a dat-o acolo, cerul a rănit pe unul dintre lupi, care n-a mai avut putere să gonească, de aceea rămăseseră în urmărire numai doi. Asemenea lucruri trebuie lămurite pînă la capăt, mai ales că bătrî-1 Toma nu le lăsa niciodată în neştiință. A cercetat amănunțit, a găsit urmă de lup despărțită şi pornită singură de-a coasta, în ea cu sînge. Da, cerbul a rănit cu coarnele pe unul dintre lupi. La vreo cîteva sute de paşi paznicul a găsit altă vatră de bătălie : zăpada frămîntată, tăvălituri, roşeață de sînge, murdărie din mațe, ciolane şi petice de piele, şi răspîndit, păr mult de lup. A aflat şi urmele celor doi lupi, care plecau de acolo. A putut reconstitui paznicul

cele întîmplate de-cu-noapte, ca şi cînd ar fi fost de faţă.
Cei doi lupi teferi, după ce au văzut că le-a scăpat prada, s-au întors la tovarăşul lor rănit, I-au atacat, I-au omorît şi I-au devorat.
Pe ger cumplit lupii nunteau. S-a strîns o haită pe o culpe dincolo de pîrîul Gîlceagului, în faţă cu cabana lui Toma, şi I-au trezit din somn pe la miezul nopţii. A înjurat în gînd moş Toma, aducîndu-şi aminte de puii de lup ce se vor prăsi, şi a ascultat concertul sălbatic. îi cunoştea toate glasurile : urlete lungi, chelălăituri ascuţite, mîrîituri înfundate. Cînd s-a întors să mai pună în vatră o despicătură, s-a oprit cu ea în mînă. S-a schimbat nota simfoniei înfiorătoare. Şi nici nu era umai zvon de bătaie, aşa cum l-a auzit de multe ori pe vremea aceasta, cînd se bat de la lupoaice. Din hîrîiturile şi lătrăturile mînioase s-a desprins scheunat înalt, dureros, unul singur, care s-a stins întretăiat de sughiţuri. Apoi deodată a fost linişte, ca numai după o vreme să dea glas puţin cîţiva şi să se mute acum alaiul tăcut spre Prigoana.

7 — Instantanee din viaţa animalelor
A doua zi dimineaţă Toma şi-a legat vîrzobii, şi-a luat puşca, şi a răzbit prin pădurea mare. A dat de urma lupilor si a găsit şi locul de horă şi de bătaie, de unde urlaseră noaptea. Sînge răspîndit, păr de lup împrăştiat, cu ciot de coadă de la vîrf. N-a rămas nici un oscior din lupul biruit şi sîngerat de vreun rival, apoi atacat şi mîncat de haită.

Prin fundul grădinii curgea un iaz care purta două mori. Malurile erau îmbrăcate în frînghie de sălcii, plopi bătrîni îşi ridicau coarnele în înălţime. In zăduful verii, cînd aveam răgaz, stăteam bucuros cu cartea pe o băncuţă de la umbră. Era loc ferit, deasupra apei se trăgea şuvoi de aer răcoros, şopoteau valurile, susura frunza fără alinare a plopilor, prin tufarie umblau păsările zăvoaielor. Cartea mi se cobora adeseori pe genunchi, eram ademenit de cîte o mică scenă din viaţa palmei de lume din jurul meu. într-unui din ceasurile acestea plăcute, s-a desfăşurat aproape lîngă picioarele mele o tragedie. Aud frunzărind pe jos şi mai aud si un chiţcăit uşor. Un şoarece, desigur, şi îl caut din ochi. iL-am zărit cînd' a dispărut sub pătura de frunze uscate. N-a trecut mult, s-au mişcat frunzele şi s-a ivit. Avea în gură o rîma. Acesta nu-i şoarece rozător, ci un chiţcan *(Sorex araneus)* ; îl recunosc uşor, mai întîi după nasul prelungit ca o mică trompă, dar şi după haina mătăsoasă roşcată-brună, negricioasă, şi după mustăţile ţepoase, negre. Nici rudă cu şoarecele nu-i : ţine de neamul insectivore -lor. N-am apucat să-l privesc bine şi a şi terminat cu rîma groasă cît un creion, parcă ar fi fost lihnit de foame. A stat doar o clipă, mişcîndu-şi tremurat botul ascuţit, şi s-a repezit sărind comic deodată cu toate patru picioarele. A mirosit de la mai bine de un pas mamornicul *(Meloe proscarabeus),* negru şi pîntecos, care se trăgea leneş peste frunze. îndată l-a sfîşiat şi l-a mîncat, fără să-i pese de putoarea zemei din el. Nu s-a săturat; a moşmonit şi în dreapta şi în stînga, a mai prins ceva — nu ştiu ce — a prins şi un păianjen cu cruce pe spate. Un cărăbuş galben *(Rbizotrogus solstitialis)* a avut nenorocul să se lase din zbor în terenul de vînătoare al nesătulului: ţop-ţop, a fost pe el şi l-a ronţăit încît nici elitrele cele tari n-au mai rămas din cărăbuş. într-adevăr, au dreptate cărţile : parcă *98* e cel mai nesătul dintre

toate viețuitoarele. Se zice că într-o
zi îi trebuie să mănînce cît îi cîntăreşte trupul, şi numai carne. Dacă flămînzeşte cîteva ceasuri, moare de foame. Ce-ar fi dacă lupul, rîsul şi alte carnivore mari ar fi la fel ? Ar goli pămîntul sau li s-ar fi stins de mult spița. Iată-l că se ridică, popîndău, în picioarele dinapoi. A observat ceva deosebit, fiindcă prea agitat îşi tremură trompa mustăcioasă. Hait ! a sărit, aleargă, saltă — fiară răpitoare. Văd şi eu ce l-a scos din fire. Dar sub nişte buruieni a apărut alt chiț-can, la fel ca ăsta, dar mai mic. „Voi asista la un duet de dragoste" — şi am rămas nemişcat, în aşteptare. La o mică distanță s-au oprit amîndoi. Se cercetau, cred, mai mult cu nasurile decît cu ochii lor slabi. Deodată cel vechi a săltat, a sărit şi veneticul, dar amîndoi alături şi iarăşi s-au cumpănit unul pe celălalt. „Fac cunoştință viitorii soți'[1], mi-am zis. Hop ! cel mai voinic a țîşnit de-a dreptul în spatele celuilalt. „Cei asta ? Dragoste ? !" Se muşcau, se tăvăleau ghem, unul l-a prins de coadă pe celă-lalt, chitcăiau. E bătaie în toată legea ! Şi încă ce bătaie ! îndîrjită, fioroasă, fără cruțare... S-au desprins ca istoviți. Cel mai mic a încercat să se îndepărteze ; îndată a fost asupra lui potrivnicul si l-a prins de după cap. Țîțîia nenorocitul, se rostogolea, dădea să prindă şi el — în zadar. S-a mai zgîrcit din picioarele cafenii, a mai mişcat din coadă — a fost gata cu el. „Blestemată fiară" ! — m-am gîndit iarăşi. Ce a avut el cu fratele lui să-l omoare ? Cît ar fi ei de nesăturați, rîme, gîndaci şi larve sînt din belşug pentru toți. Numai de plăcerea de a omorî. Şi iarăşi m-am înşelat. învingătorul s-a desprins, a păşit mărunt în jurul mortului, l-a mirosit din toate părțile, apoi... a început să-l mănînce. I-a spintecat burta alburie, şi-a înfundat botul în măruntaie, a tras, a^scos, a înghițit hulpav. Apoi a început să sfîşie din carne. îmi venea să alung canibalul ; I-am lăsat să văd pînă la capăt ce face. Pînă la urmă, în mai puțin de un sfert de ceas din victimă n-a mai rămas decît piele sfîşiată şi oscioare. Iar acum „fiara", gîrbovită în şezut, îşi curăța botul şi mustățile, spălîndu-se şi pieptănîndu-se cu labele din față. Aici lîngă picioarele mele.
Nu m-am putut răbda : am dat cu piciorul spre chitcan. S-a speriat, şi repede ca o sfîrlează, a sărit şi a dispărut în buruieni.
Se zice că atît de sîngeros şi crud e chițcanul şi atît de înnebunit de foamea care nu-i adoarme, încît mamei, după ce îşi creşte puii, nu îi este ruşine sa se şi ospăteze din ei. îndată

ce a slăbit şi s-a stins instinctul matern, copleşeşte firea de fiară. Se mai zice că chitcanii sînt tare folositori, distrugînd sumedenie de cărăbuşi şi alte gîngănii dăunătoare. Or fi ! Dar de cînd am văzut ce am văzut, nu am pentru ei o simpatie deosebită.

„Buhu" era o bună mare, pe care mi-o adusese de pui paznicul Petre C, luată dintr-un cuib din stîncile Săcelului de pe Iară. A crescut, s-a făcut mare şi s-a îmblînzit, încît nici nu *100* mai trebuia s-o ţin încuiată ; umbla prin curte, se avînta pînă
pe acoperiş, lua frumos din mînă hrana şi cunoştea pe cei ai casei ; se^burzuluia numai la străini. Cred că era bărbătuş — nu ştiu. în altă primăvară Petrea a mai adus un pui. Am fost curios cum îl va primi bătrînul. L-a primit bine ; nu-l pizmuia de la mîncare, stăteau în acelaşi adăpost, cînd se apropia cîine sau mîţa se înfoia şi bătea din cioc amenințător, sărea cu ghearele ca să apere.
A crescut mărişor şi puiul, şi-a schimbat puful albicios, a pus pe el pene cafenii, cînd, din oarecare pricină, s-a îmbolnăvit. Nu mai mînca, stătea trist în coteţul lor, clipocea obosit din ochii mari şi galbeni, cu capul mare tras între umeri. Buhu parcă-l păzea ; aproape că nu se despărţea de el. Impresionat, ţeseam în gînd fel de fel de închipuiri asupra „vieţii sufleteşti" a acestei păsări cu înfăţişare atît de ursuză, după firea ei bătăioasă, care poate să fie cu milă faţă de puiul din neamul ei, ajuns în suferinţă.
Ca şi de atîtea alte daţi, şi acum mi-a fost pedepsită hoinăreala prin închipuiri în legătură ou firea animalelor. A urmat deziluzia.
A murit puiul de buhă bolnav. Protectorul lui a mai stat ce a stat lîngă trupul nemişcat, apoi l-a înşfăcat în gheare şi a început să-i smulgă penele mari, să sfîşie bucăţi din el şi să-l mănînce cu poftă. N-au mai rămas din

puiul alintat decît capul şi labele.
De ce să-l fi oprit sau pedepsit pe Buhu ? Asta-i firea lui. Şi parcă e o poruncă gospodărească să nu laşi să fie aruncat la gunoi ceea ce poate fi de folos cumva...

Lîngă rîul^Lăpuşna din Munții Gurghiului era o crescătorie de păstrăvi. într-o zi de la începutul lui aprilie, apa a ridicat la suprafață un păstrăv mort, cam de o jumătate de kilogram. Din gură îi atîrna coada altui păstrăv, mai mic. Ce s-a întîmplat era uşor de ghicit. Cel mare s-a dedat la canibalism şi, fiind prea lacom, şi-a ales o victimă prea voluminoasă. A omorît, a început să înghită. A început, dar n-a putut sfîrşi şi nici n-a mai putut lepăda din gîtlej peştele care intrase adînc. Cînd a scos cei doi peşti morți, paznicul pescăriei a găsit o explicație glumeață. Păstrăvul prins, în doagă de moarte a blestemat : „Sta-ți-aş în gît !" Şi i s-a prins blestemul... (*) *101*
Operația de înghițire a unei victime mari la şerpi durează ore lungi. încet, încet, prin mişcările fălcilor şi cu ajutorul dinților îndreptați înapoi, prada e dusă din gură în gîtlejul care are o capacitate mare de a se dilata. Peştele răpitor înghite uşor prada mică. Cum face oare cu una mare, uneori aproape cît el, de vreme ce nu o poate îmbucătăți ? O observație făcută în condiții bune — şi nu în acvariu, ci afară în rîu — ne arată ceva în legătură cu păstrăvul, şi el răpitor.
Pescuiam adeseori în rîul Sebeşului şi îmi plăcea mai ales apa largă, adîncă şi liniştită care se strîngea deasupra unui opust. Din acest loc am scos mulți peşti frumoşi. Păstrăvii de aici aveau un tabiet. în orele calde de după-amiază parcă ieşeau la plimbare, în societate : circulau în jurul malurilor şi pe lîngă opust, îngrămădiți^ leneşi, abia mişcînd. Alții stăteau ca morți pe fundul apei. în zadar le ofeream atunci orice momeală : erau în altă toană. Lăsam undița şi treceam oarecum în revistă populația. De pe înălțimea opustului sau de pe malul ridicat, vedeam bine în apa clară convoiul şi pe cei ce leneveau, culcați cu burta pe patul albiei.
într-un rînd mi s-a părut că văd un monstru : un peşte care n-avea cap, ci două cozi — una în față, alta unde îi este locul. Privesc mai bine şi înțeleg : era un păstrăv mare, din gura căruia atîrna mai bine de jumătate din trupul altui păstrăv. Ceea ce se vedea din pradă putea să aibă o lungime de zece-doisprezece centimetri. Păstrăvul-canibal ținea rost cu ceilalți, înota şi el agale şi nu părea de loc stînjenit de prada pe care era pe cale să o înghită. M-am mirat atunci, dar mai mare mi-a fost mirarea a doua zi, cînd iarăşi stăteam sus pe bîrnele zăgazului şi îmi luam în seamă nădejdile din viitor. Iată în „plimbare" şi canibalul meu de ieri. După douăzeci şi patru de ore încă nu reuşise să înghită complet peştele, dar operația progresase : din gură nu mai atîrna decît înotătoarea cozii, ca o floare. Am desluşit bine lucrul acesta şi nu mă îndoiesc că era păstrăvul de ieri, care între timp a avansat binişor în înghițirea prăzii.
Tare aş fi voit să spintec burta acestui păstrăv, să văd în ce stare se găseau capul şi partea dinainte a victimei, care probabil îi ajunsese pînă în stomac. Se poate că ceea ce ajunge *102* în rînză se macerează, şi face loc ca să încapă, pe rînd, şi restul trupului prăzii. O presupunere a mea de pe urma celor văzute : mai bine

de o zi a făcut peştele-pradă drumul prin gură, gîtlej şi stomac, şi răpitorul de data aceasta părea în toate apele lui, cu nimic deranjat.
A treia zi, oricît am cercetat „pluta" de păstrăvi care defilau şi pe cei ce leneveau, n-am mai văzut nici unul cu floare în gură.

ÎNTÎLNIRI

Din aer şi din apă

Rîndunelele care întinseseră salbă de cuiburi sub streşinile casei de vînătoare de la Izvorul de Argint (Munții Sebeşului), înmulțite cu puzderia de pui, ne vesteau şi nouă că se apropie de sfîrşit încîntările vacanței de la munte. Se strîngeau în stol des, zburau ca un nouraş în jurul casei, se înălțau şi se depărtau încît abia le mai zăream, ca să revină apoi vîrtej. Era prevestirea zborului lung spre țări fără iarnă.
într-o înserare blîndă le petreceam cu ochii evoluările, din terasa casei, nu fără melancolia care ți se strecoară în suflet în pragul toamnei, cînd rînd pe rînd se ofilesc deodată florile şi bucuriile senine ale vieții din vară. Sub faleza deasupra căreia este aşezată casa aceea, rîul Frumoasa primeşte apele mai sărace, dar tot atît de cristaline ale Sălanelor şi amîndouă se îmbrățişează parcă vesele în valuri mai mici şi dantelate. In această mică parte de apă mai liniştită s-a desfăşurat atunci o scenă interesantă.
Stolul de sute de rîndunele îşi încîlcea zborurile numai deasupra acestei palme de rîu, ca un roi de albine care îşi caută loc unde să se aşeze. Norul de păsări negre părea că se reazemă pe unda apei, atît de jos îi era zborul ; din clipă în clipă cîte o rîndunică săruta cu ciocul horbota apei şi îndată se învăluia iarăşi în mulțime. Marginile globului viu din aer erau stabilite precis, nici o rîndunică nu rătăcea în afara lor : ajunsă la hotarul nevăzut, albul pieptului îi fulgera în curba elegantă a unei volte şi se pierdea în forfoteala mulțimii.

Şi în acelaşi loc, în aceeaşi vreme au început să sară din apă păstrăvi, unul după altul, mulți, cuprinşi deodată de o frenezie. Deasupra apei roteau rîndunelele, din apă săgetau peştii argintii, aurii, o clipă luceau în soarele din apus şi cădeau în undă trezind mici havuzuri de o scînteiere de moment. Părea că voiau să se întîlnească şi să se joace împreună într-un ceas de vrajă edenică păsările văzduhului cu peştii apei.
M-a încîntat acest joc mai bine de o jumătate de oră. Apoi clăbucul de rîndunele s-a desprins de rîu, s-a învălmăşit în aer îndepărtîndu-se. Rînd pe rînd tot mai puțini peşti au săltat din lumea lor lichidă, apoi numai jocul delicat al valurilor mai trimitea cîte o lucire stîmpărată în adormirea zilei. .
Gîndul omului de pe terasă mîngîia explicații romantice si parcă se ferea de tălmăcirea reală : acolo, în acel locşor — de ce, de ce nu — s-au strîns mulțime de gîze. Poate într-un joc de nuntă al lor. Şi păstrăvii şi rîndunelele s-au grăbit să se înfrupte. S-au rărit, au plecat micile zburătoare, s-a terminat şi ospățul. De ce eşti oare silit să dai explicații atît de prozaice ?

Isprava unui cățeluş curajos

Profesorul ornitolog Dionisie Linția ne scria :
„Iată curajul unui biet cățeluş de la țară, fără rasă, fără pedigreu şi fără strămoşi cunoscuți.
în luna noiembrie 1935, cînd țăranul Romulus Tîrnovean din comuna Hodoni (Timiş) a ieşit la arat, s-a luat după el cățeluşul, un țînc de mărimea unui bursucar. Pe cînd țăranul ara, cățelul scormonea după şoareci prin apropierea stăpînului. Prin ceața deasă din ziua aceea omul arunca din cînd în cînd ochii să vadă ce mai isprăveşte cățelul. Deodată vede că „o namilă de pasăre răpitoare" se aruncă asupra cățelului. Tîrnovean lasă caii în brazdă, aleargă în ajutorul cățelului şi începe să-l asmuță asupra răpitoarei. La apropierea omului pasărea a încercat să se ridice şi să o şteargă, dar coteiul, îmbărbătat de stăpînul lui, a înhățat-o zdravăn, cu toate că pasărea făcea uz cu energie de ghearele ei puternice şi de aripa ce-i rămăsese liberă. La un moment dat chiar a reuşit să scape din gura cîinelui, însă cînd a încercat să se ridice în aer cățelul a fost din nou asupra ei, înşfăcînd-o. Lupta aceasta

înverşunată, care din clipă în clipă îşi schimba şansele, a durat cîteva minute, pînă cînd stăpînul cîinelui a reuşit să plesnească pasărea cu biciul şi să o prindă. A dus-o de vie în sat, spre mirarea oamenilor. După o zi mi-a adus la Timişoara pasărea răpitoare, ca să mi-o vîndă, şi cu acest prilej mi-a povestit peripețiile luptei.
Răpitoarea, de altfel teafără, era un codalb *(Halideius al-bicilla)* de mărimea unui curcan si avea o vîrsta de cel puțin şase-opt ani, cum am apreciat după culoarea penajului şi' a ochilor bruni-gălbui (la cei mai bătrîni irisul este galben-auriu), ca şi după coada complet albă. Cînd scriu, se găseşte la stațiunea ornitologică din Timişoara. Țăranul, mulțumit cu prețul pe care l-a primit, s-a întors vesel acasă ca să-şi vadă de cățeluşul care s-a întors rănit din război, iar eu, şi mai mulțumit, am adăugat un episod celor pe care le ştiu despre co-dalbi."

Însuşiri, firi, obiceiuri

OBICEIURI ŞI ÎNSUŞIRI

Ciudățenii la cerbi

îmi împuşcasem cerbul din acel an. Prea degrabă — chiar a doua zi după ce sosisem la munte. Să iau în spate coarnele şi să mă întorc acasă, cînd din vacanța pe care mi-am luat-o mai aveam zece zile ? Parcă glonțul ar fi plăcerea cea mare şi nu însăşi viața în munte, cînd mugesc cerbii ! Am rămas pînă la sfîrşit, cu carabina fără cartuş în ea, si multe plăceri am avut, pîndind crîmpeie din viața sălbătăciunilor şi trăind zile de cabană, pline de farmec.
Cale de vreun ceas de cabană, se aflau trei locuri de gonită. Diminețile şi serile mergeam cînd la unul, cînd la altul ca să văd cu de-amănuntul horele de dragoste care se desfăşurau acolo, în voia lor, fără tulburarea vînătorului.

Mai mult am cercetat gonită dintr-o tăietură, fiindcă acolo se întîmplă ceva cu totul ciudat. Stăpîn peste un pîlc de vreo şase ciute era un cerb nu prea voinic, dar nici dintre cei de lepădat. Destul de împlinit la trup, purta coarne cu zece clenciuri lungi, frumos arcuite, dar cam subțiri. Cerb care peste vreo trei-patru ani va ajunge spre culmea puterii şi a măreției. Mugea întețit, se frămînta, îşi păzea ciutele cu străşnicie ca nu cumva să se răzlețească vreuna. Avea însă un obicei pe care nu I-am jnai văzut la nici un cerb, o „figură" de dans inventată de el. înainte de a slobozi mugetul tropăia pe loc cu picioarele din față, mugea, apoi îndată se lăsa în genunchi şi scormonea pămîntul cu coarnele. Foarte rar se întîmplă să scoată vreun muget fără ca după el să nu îngenuncheze. Părea un cavaler medieval care în turnir aduce acest omagiu frumoaselor, aplecîndu-şi pînă la pămînt şi armele. Aşa şi azi şi mîine, ritual urmat cu strictețea ceremoniilor de la vechea curte spaniolă. Mă mira lucrul *106* acesta şi mă înveselea, fiind în el şi mult comic. Apoi, într-o
seară, ceremonia a fost tulburată. S-a ivit în culme un cavaler pribeag, a slobozit semnal de bătaie şi s-a năpustit. Lupta a fost scurtă ; veneticul era mult prea voinic pentru ca să-i fi putut face față tînărul sultan. După cîteva buseli a îngenuncheat, de data aceasta nu în gest de omagiu, ci în ruşinea înfrîngerii. A sărit îndată în picioare şi a luat-o la fugă — ruşinoasă, dar sănătoasă.
Şi astfel, din Stăpîn de pîlc a fost degradat la rangul de col-dan. Tîrcolea în jurul pîlcului stăpînit acum de cel mai tare, îşi plîngea dorul sterp, încerca să se apropie pe furiş şi era alungat. Mugea, tot cu figura lui dragă. Si acum, după ce izbucnea cîte un muget, se lăsa în genunchi. Decît că, îngenun-cheat, scormonea mai rar şi mai scurt pămîntul cu coarnele ; era cu ochii tot la rivalul straşnic, gata să sară şi să se ferească din fața celui ce se cam repezea după el.
în închipuirea mea (privind îndelungat asemenea scene te fură şi închipuirea), îngenuncherea acum avea alt înțeles. Se ruga frumos de ciute să-l miluiască şi pe el, necăjitul şi năpăstuitul. Poate de aceea îi era acum mugetul mai moale, mai duios... închipuirea omului în asemenea cazuri mai totdeauna e mincinoasă. Uneori însă vine întîmplarea să-i dea o scînteiere de realitate. Parcă am avut o satisfacție : pe cînd stăpînul pîlcului era tare ocupat în jurul unei ciutițe, care din cochetărie sau de frica necunoscutului se cam ferea, o ciută şireată şi pesemne cu principii morale mai puțin severe, sau poate mai... miloasă, s-a îndurat de bietul coldan şi s-a furişat la el...
Curînd după aceasta coldanul nu mai era pe lîngă gardul curții cu nuntă. îşi va fi luat lumea în cap, ca să-şi cucerească alte frumoase, îngenunchind în fața lor...

Să mai amintim si un alt obicei al taurilor de cerb, care poate fi observat mai des. Uneori cîte unul mugeşte... mut. Ia poziția caracteristică de mugit : îşi înaltă capul, cu botul ridicat pînă' ce coarnele aproape îi bat' spatele, îşi întinde grumazul, îşi face gura pîlnie, dar glas nu scoate. Această panto-mimă comică, ce îți aduce aminte de vechile filme cinemato-rrafice mute, se repetă uneori ceasuri şi poate zile întregi. Te întrebi, care ar fi cauza acestei

curioase comportări ? Cred că este un fel de compromis între nevoia manifestării prin muget *107*
în epoca fierbinţelilor dragostelor şi frică. Cerbul din rut e împins de volburele din el să mugească. îi este teamă însă să nu se trădeze unor duşmani prin glasul sonor, care pătrunde pînă în depărtări. Aşa se întîmplă — şi am constatat asta de cîteva ori — cînd s-a ivit în teren vreo haită de lupi. Deodată tac toţi taurii (spre necazul vînătorului), şi o zi, două nu mai auzi muget. Apoi se mulţumeşte să facă numai gesturile mugetului cîte un cerb moşneag sau altul tinerel, care a reuşit să-şi formeze un harem de cîteva ciute şi nu îndrăzneşte să-şi trădeze locul de gonița de teama vreunui rival mai puternic, care I-ar putea birui. „Mugesc mut" în felul acesta unii şi pe la sfîrşitul epocii de împerechere, cînd taurii sînt obosiți, storşi de puteri şi nu mai au energia şi elanul dinainte. Fiindcă chiar mugetul înseamnă o ardere de energie însemnată, o mare sforțare a coardelor vocale, a plămînilor. De aceea, pe la sfîrşitul împerecherii mulți tauri au gîtul îngroşat, ca umflat de boală, iar glasul horcaitor...
Dar iată un motiv neaşteptat, care, deşi pentru timp scurt, a luat glasul cerbilor.
După cîteva zile calde, cînd a lîncezit mugetul cerbilor, în ultima zi de septembrie a dat răcoare bună. S-a înteţit deodată buciumatul. Cum peste vreo săptămînă se vor fi terminat petrecerile din cîşlegiul cerbilor, se părea că s-au repezit acum^să apuce cît mai pot din dulceața dragostelor trecătoare. întîrziam într-un dibuit de seară pe la Piatra Cerbilor de sub piscul Seaca din Munții Sovatei. Nu mai era rost de vînătoare ; luna scăzută răsărea tîrziu, noaptea copleşea încet zarea care mai venea din apus. Era vremea să mă trag spre cabana de la Creanga Mare şi nu mă înduram. Prea era măreț concertul ca să plec din enorma sală în care se desfăşura, pînă nu mă vor fi alungat frigul şi foamea. Mai cu seamă după ce am urcat în şaua dintre Seaca si căldarea Secuieului, veneau pînă la mine din toate părțile învolburările de patimă trecute în cîntec : şi despre Lăpuşna şi Ţigle, si din adîncul Săcuieului, şi de dincoace dinspre Sovata şi Praid.
Deodată nu mai vin mugete dinspre nord, adică dinspre Lăpusna. într-acolo au tăcut cerbii, ca la un semn de poruncă. Parca a trecut vorbă din cerb în cerb, tăcerea s-a tras spre mine, m-a cuprins, s-a întins de jur împrejur în cîteva minute. Nu puteam înțelege ce s-a întîmplat. Dacă ar fi dat lupii, tăceau *108* cerbii acolo şi nu într-un teritoriu atît de mare şi aproape în aceeaşi vreme. Mi-au venit în minte toanele păstrăvilor, care deodată, pe întinderi de kilometri, încep să sară după muşte sau încetează de parcă n-ar fi peşte în apă.
Foarte curînd însă am avut răspunsul. Dinspre nord venea un zvon străin muntelui ; venea de sus, din bolta cerului cuprinsă de noapte, se întețea şi se lămurea. Treceau popoare de cocori în migrație. Cerbii nu cunoşteau trîmbițele cocorilor, bănuiau primejdie, cum poate fi primejdie în dosul oricărui lucru necunoscut, şi au tăcut.
în vreun sfert de ceas au trecut pe deasupra trei stoluri de cocori. Apoi, vestirile lor s-au pierdut în depărtare. S-a scurs un ceas lung de aşteptare pînă am auzit iarăşi muget. Cel dintîi înfundat, scurt, ca de o încercare timidă. Apoi a pornit concertul din plin.
Un şir de toamne am vînat la cerbi în regiunea aceea, stînd în munte multe

zile. Nicicînd n-am auzit trecînd cocorii peste acei munți, decît atunci o singură dată.

în 1911, la Blaj, cînd Aurel Vlaicu s-a ridicat în văzduh cu pasărea lui şi a făcut un ocol deasupra catedralei, stolul de porumbei care îşi aveau casele prin turnuri s-a ridicat speriat, s-a înălțat încît abia îl mai vedeai şi n-a îndrăznit să coboare vreme de mai bine de o oră. Apoi, după mulți ani, cînd treceau pe deasupra zilnic cursele de avioane nu mai era nici o spaimă printre porumbei.
Prima cursă de avion dintre Cluj şi Bucureşti trecea peste Braşov. Odată, deviind pe deasupra Pietrei Craiului, am văzut un pîlc de capre negre fugind înnebunite de „acvila" enorma care putea să le atace. Apoi, mai tîrziu, cînd itinerarul era peste Sibiu si treceam adeseori la mică înălțime pe deasupra Muntelui s'urul sau chiar mai spre apus, peste coastele Făgăraşului, mă delectam privind punctele negre care continuau să pască liniştite, fără semn de agitație sau de spaimă.
Nu mi-a fost dat să observ acum de curînd comportarea cerbilor, cînd trece pe deasupra lor avionul. Probabil că s-au obişnuit şi ei. înainte, mai de mult, am văzut însă o scenă ciudată. Priveam vara cu plăcere un pîlc de ciute cu viței, care păşteau liniştit într-o poiană. Aud de departe zbîrnîitul unui avion, care se apropia. Apoi I-am zărit : un biplan, pro- *109*
babil militar, care trecea peste munte. Ciutele şi viței şi-au ridicat deodată capetele cu urechile ciulite. Aşteptam să o rupă la fugă. Cînd a fost însă avionul aproape deasupra lor s-a întîmplat ceva cu totul neaşteptat. Deodată toată ceata, ciute şi viței, s-a aruncat la pămînt si a rămas în nemişcare pînă tîrziu după ce a trecut „primejdia" şi nu i s-a mai auzit nici vuietul. Pe rînd s-au ridicat apoi, au început să pască iarăşi, scrutînd însă des înălțimea cerului ou urechile, cu ochii.
Ciudat fel de a se apăra de o primejdie necunoscută, mai ales că aveau în apropiere pădurea.

Copaci „însemnați" de urşi

în unele țări din apusul Europei, unde se înmulțesc peste capacitatea de hrană pe care o oferă pădurile arhicultivate, cerbii aduc pe alocuri daune mari silviculturii : cojesc coniferele. Ei sfîşie cu dinții şi mănîncă coaja ; copacul se usucă sau se degradează. Tocmai de aceea m-am mirat cînd, trecînd printr-o pădure întinsă de molid, am găsit un copac tînăr cu coaja . sfîşiată. Cu toate că era primăvară, cînd mai găseşti copăcei şi tufe cojite de cerbii şi căpriorii care îşi curăță coarnele de moț, era evident că nu aceasta e pricina cojirii. Copacul, deşi tînăr, era prea gros ca să fi putut fi folosit ca râzătoare de coarne, apoi lipseau fîşii lungi de coajă, vădit sfîşiate de sus în jos.
— Bine stăm, frate Pavele, grăii către inginerul silvic cu care umblam pe acolo. Dacă cerbii încep şi pe la noi să cojească copacii, vom avea de furcă. Colegii^ tăi vor da alarma, vor cere împuşcare pe capete. Tu eşti mai întîi vînător, ei sînt mai întîi silvicultori...

Inginerul, om chibzuit, înainte de a-mi răspunde a cercetat de aproape molidaşul rănit.
— Da... Cerbi cu gheare... Vino să vezi urmele ghearelor, aici sus. Cu ele a sfîşiat, apoi poate că s-a ajutat şi cu gura... Asta-i treabă de urs.
Apoi, spurcînd amîndoi aerul muntelui cu fumul nostru de ţigară, ne-am aşezat la sfat pe un buştean căzut de bătrîneţe si inginerul mi-a mai dat învăţătură' din multele pe care *ie* avea el.
Primăvara, cînd seva începe să curgă din belşug pe sub scoarţă, unii urşi cojesc brazii şi molizii tineri. Prind cu ghea-

rele de sus şi sfîşie pînă aproape de rădăcină. în locul cojit zemuieşte bogat sucul ; ursului îi place şi îl linge lacom. O fac aceasta mai ales ursii tineri, şi nu toţi. Uneori, nesăţioşi, rod şi înghit chiar si coaja dinăuntru şi o poţi găsi în lăsaturile lor, nedigerată. Copacul rănit tînjeşte, încearcă să-şi vindece plaga. Rar reuşeşte, mai adeseori se usucă, în lemnul cojit se cuibăresc insecte dăunătoare.
Am primit noile cunoştinţe, dar lecţia a fost urmată de discuţie. O discuţie care s-a angajat de mult în tabăra vînătorilor şi a biologilor şi încă nu i s-a găsit un sfîrşit.
Bine ! Primăvara brazii şi molizii tineri sînt^ uneori cojiţi de urşi ca să se ospăteze din zeama care le place. însă am văzut si eu în două rînduri, după cum au văzut nenumăraţi vînători in regiunile cu urşi bruni, şi alte cojiri,

proaspete nu numai primăvara. Pe copaci dintre cei mai bătrîni si mai groşi şi mai adeseori pe unii care cresc singuratici, se văd urmele ghearelor si ale colților urşilor. „Copaci însemnați de urşi" — în limbajul vînătorilor. La înălțime cît mai mare, probabil pînă unde ajunge cu brîncile şi cu gura ursul ridicat în două picioare, se văd zgîrieturi adînci, muşcături, coaja ruptă şi foarte rar sfîşiată pînă spre rădăcină. într-adevăr, îți face impresia că aceşti copaci au fost „însemnați", aşa cum înseamnă silvicultorul cu toporul pe cei ce urmează să fie doborîți.
Ce rost poate să aibă lucrul acesta ?
Paznicul de vînătoare Ion C. îmi descoperea multe din tainele vieții jivinelor muntelui, printre care şi-a petrecut cea mai mare parte a vieții lui. într-o seară, lîngă focul care pîlpîia, prietenos în vatra din cabană, a venit vorba şi despre aceste semne pe care le pun urşii pe copacii mari. L-am întrebat dacă a văzut vreodată urs în această postură şi ce noimă ar putea să aibă.
— Aş minți dacă aş spune că am văzut. Dar a văzut moş Săndescu. Cînd I-ai cunoscut dumneata pe Săndescu, păşea gîrbov spre nouăzeci de ani şi a rămas numai cu undița. El mi-a pus puşca în mînă pe cînd îmi mijeau mustățile şi m-a învățat buchile. Nu ale cărții, că nici el nu le păştea, ci pe cele ale meseriei lui, adică de vînător, de paznic, de braconier, cînd cum se nimerea. Săndescu, a văzut şi mi-a spus. Dar dumneata nu ştii că nu urşii, ci ursoaicele pun semne. A văzut o dată pe una slobozind apă lîngă un molid bătrîn. După aceea *112* s-a înălțat în picioare cît a fost de mare, a sfîşiat cu ghearele şi
a rupt cu dinții unde a ajuns mai sus. Apoi s-a întors cu spatele şi s-a frecat de copac. Săndescu a văzut si ştia de la tată-său, şi nici acela n-a ghicit-o, ci a auzit-o de la un vînător şi mai bătrîn, si mi-a spus mie noima şi, iacă, acum ți-o spun dumitale. Adică vara, cînd i se învolbură ursoaicei şi îşi aduce aminte că vor veni peților, îi vesteşte şi îi călăuzeşte lăsînd miros plăcut pe cîte un copac. Dar le mai dă si altă ştire. Să nu-şi piardă vremea nişte nevolnici umblînd după ea în zadar. Ea, ursoaica, va alege numai pe unul care e după măsura şi după vrednicia ei. Să facă bine peților să încerce să ajungă şi el cu brînca şi cu gura pînă unde a pus semn ea. N-ajunge pînă acolo ? Să-şi vadă de treabă !
Mi-a plăcut tîlcul acesta fiindcă era în el fantezie. L-am auzit apoi şi de la alți vînători de prin alți munți cu urşi. Dar oricît ar fi de răspîndită si de idilică această explicație, ea nu poate fi primită. Atunci *i* Iată cîteva păreri.
E un simplu joc, un plus de energie care îşi găseşte în felul acesta revărsarea. Aşa cum fac uneori mîțele de casă şi sălbatice, care „îşi ascut ghearele" zgîriind anumite obiecte mai moi.
Alții zic că semnele le fac ursoaicele în călduri, care se mai freacă si cu spatele, ca să atragă atenția si să arate masculilor drumul. Deci ele constituie unul dintre mijloacele de întîlnire a sexelor în epoca de împerechere.
Nu ursoaicele, ci urşii lasă aceste semne, ca să marcheze drumul pe unde au trecut, aşa cum fac cîinii, lupii, vulpile în alt fel, lăsîndu-şi pecețile pe pietre, muşuroaie, colțuri de clădiri etc. ... Poate să fie asa, dar de ce tin ei să-şi fixeze dru-mul pe unde au trecut ?
Multe dintre animale tind să-şi ocupe un teritoriu, pe care îl si apără fată de intruşii din neamul lor. Asa, ca să aducem un exemplu binecunoscut,

perechea de lebede îşi stabileşte în jurul cuibului o „proprietate" exclusivă şi, mai ales, bărbă-tuşii dau lupte straşnice împotriva celor ce îndrăznesc să o calce... Astfel se petrec lucrurile şi cu urşii, susțin unii vînători şi biologi. Ursul, care s-a aşezat pentru un timp mai îndelungat într-o anumită regiune, îşi imprimă blazonul pe un copac mare, care e mai la vedere, de parcă ar spune : „Aici sînt eu Stăpîn ! Vedeți din înălțimea la care mi-am pus pecetea cît sînt de mare şi de tare. Să nu vă prind pe aici !"

8

Mai prozaic : ursul îşi curăță tălpile şi ghearele cînd năpîr-leşte şi acestea se cojesc. Dar de ce se căzneşte să ajungă cît mai sus şi de ce dă şi cu gura ?

— Tu ce zici, prietene Pavel ? Tu, care ți-ai trăit viața în munte, între molizi si urşi.

După care, cum îi era obiceiul, fiind un om domol, inginerul nu s-a grăbit să-mi răspundă. A răsucit^ cu grijă o țigară, a aprins-o, a pufăit de cîteva ori din ea. într-un tîrziu a prins a vorbi :

— Ce să zic ? Cinstit pot să spun un singur lucru : că nu ştiu.

— Ce mă gîndesc eu ? Urşii pun semne pe copaci ca să-şi bată joc de noi, vînătorii. Ca să ne sfărîmăm capul în zadar...

— Te pomeneşti că ai dreptate, rîse Pavel... Dar ăsta de aici tot după mîzgă dulce a umblat.

Ursul a omorît un tăurenci de doi ani, dus la păşune de munte, şi l-a tras pe o distanță de mai multe sute de metri, în nişte huci răi. A doua zi ciobanii au găsit cadavrul cu ajutorul cîinilor. Mi-au trimis vorbă şi mie, care mă găseam la o cabană din apropiere — doar voi sta în pîndă la noapte ca să împuşc prădalnicul. Am mers să văd ce-i. Tăurencul, de rasă pinzgau, avea mîncate buturile pînă la oase. Se vedeau urmele adînci ale ghearelor pe umeri, pe la coaste, dar nici o muşcătură sau sfîşiere care să fi rupt arteră mare sau să fi omorît deschizînd pieptul sau burta. Eram curios să văd cum a omorît ursul vita aceasta mare. Ciobanii mai pățiți mi-au spus că i-a frînt grumazul cu o lovitură de brînca. Parcă nu-mi venea să cred. Am lăsat să descopere vertebrele grumazului. Şi într-adevăr, aproape de greabăn, două vertebre erau dislocate, frînte din şirul celorlalte. Afară, pe piele, în locul frînturii nu se vedeau urme de gheare. Deci aveau dreptate ciobanii. Ursul a surprins vita, i-a sărit în spate, atîrnîndu-se cu ghearele înfipte în umeri, în coaste, apoi i-a dat o lovitură cu brînca în grumaz, atît de puternică, încît i-a frînt acolo coloana vertebrală. Lovitură care a omorît numaidecît. Dar cu ce putere a trebuit să lovească brînca-buzdugan !

Puterea ursului e în muşchii cefei, ai umerilor, ai brîncilor din față. Rămîi impresionat cînd, după ce ai despuiat de piele

 un urs mare, îi vezi muşchii deltoizi ai umerilor, bicepşii brîncilor, frînghia de muşchi de ia ceafă. Brîncile din față îi sînt ursului armele de frunte. Muşcă el şi sfărîmă oase şi cu colții lui formidabili, dar e dezavantajat de faptul că deschizătura gurii o are limitată, relativ mică.

Coborînd odată pe o coastă împădurită, plină de stîncărie, am dat într-un loc

de un bloc mare de piatră dislocat, scos din pămînt nu de mult. După urmele din jur se vedea că e isprava ursului. Ca să găsească larve, rîme ce ştia el că stau sub bolovani, a răsturnat piatra care era îngropată binişor în pămînt. N-am cîntărit-o, dar socotesc că avea aproape o tonă. Eram cu un prieten vînător şi cu un paznic. Trei oameni voinici am încercat să mişcăm din loc piatra. Ne-am opintit în zadar. Ursul, singur, a scos-o din pămînt şi a ferit-o, ca să găsească, poate, nişte amărîte de larve. Uşor, ca în joacă... Adevărat că după urme se vedea a fi un urs foarte mare. Totuşi, blocul era aproape de trei ori mai greu decît orice urs de la noi.
...Şi cu cîtă isteţime şi gingăşie culeg aceleaşi brînci bobitele de afin şi de zmeură !

Se ţine vidra pe lîngă ape, nici nu e isteaţă umblătoare pe uscat, şi totuşi uneori face drumuri lungi, pe unde nici nu te gîndeşti. Mă aflam tocmai într-o creastă înaltă a Munţilor Făgăraşului, care despărţea versantul nordic de cel sudic, în dîra caprelor negre care atunci erau în alergat. Un pospai de zăpadă proaspătă lămurea ca din carte urmele sălbătăciunilor, adică ale caprelor negre ; alte jivine nu prea umblau pe vremea aceea prin stîncăriile înalte. Şi totuşi, iată o urmă străină. Nu-mi cred ochilor, şi ei nu mă pot înşela : pîrtia e trasă limpede şi nimeni nu poate confunda urma de vidră cu alta. Vidră, aici la peste două mii de metri, departe de ape mari, cu pîraiele mici îngheţate, în pustietate de stîncă ! Venea întins dinspre miazăzi, cine ştie de unde, în drum lung şi greu, peste creste înalte şi rele, năzuind probabil spre Oltul din depărtare.
Un paznic al nostru a împuşcat o vidră cu care s-a întîlnit în golul Muntelui Oaşa Mare. Venea dinspre Frumoasa şi tră- *115*
gea cam spre iezărul Cindrelului — cale de patru-cinci ceasuri bune.
îmi închipui vidra pe drum lung, îndemnînd din picioarele scurte în salturi oblice şi fără spor. Cît de greoaie este pe uscat, si totuşi uneori îşi ia lumea în cap şi trece munţi înalţi, schimbîndu-şi locurile de vînătoare !
Dar iată că şi altă vietate, aceasta mică şi legată de pădure, o ia spre stîncării.
Dimineaţa zilei de 14 septembrie 1937 m-a prins pe marginea lacului Bucura (două mii patruzeci şi unu de metri) din Retezat. Stăteam pe o piatra şi mă uitam împrejur. Deodată am zărit în depărtare un animal negricios, care se strecura printre bolovanii mari ai unui grohotiş. Cu binoclul am putut distinge că e o veveriţă. Am urmărit-o cum s-a urcat tot mai sus, pînă la şaua care desparte căldarea Bucurei de obîrşia Văii Pietrelor, apoi a trecut dincolo, dispărînd din ochii mei. Am rămas nedumerit. Unde se ducea ? Pe gol de munte printre grohotişuri sălbatice, specifice acestui masiv, n-avea ce căuta. Probabil venea dintr-o pădure de jos şi se ducea spre altă pădure, pe un drum cunoscut. Or, de la locul unde am văzut-o, pînă la marginea superioară a pădurii, în orice direcţie, e o distanţă de cîţiva kilometri în linie dreaptă şi o diferenţă de nivel de cîteva sute de metri. Ce anume a putut-o îndemna să întreprindă o astfel de călătorie pe jos, pe pămînt, şi, în plus, pe teren descoperit, unde era în orice clipă expusă atacului vreunui răpitor înaripat ? (*)

Apărarea viezurelui

Te întrebi uneori de ce ar avea viezurele straşnica lui dantură, care nu rămîne în urma celei a lupului. Doar el, tîndălosul, se hrăneşte mai mult cu fructe, cepe, insecte coleoptere şi alte mărunţişuri, iar ca să prindă din vreme în vreme cîte un pui de iepure sau ca să golească de ouă un cuib de pe pămînt, n-are nevoie de colţii aceia puternici. Nu-ţi mai pui însă această întrebare după ce ai văzut în ce hal iese cîinele de vînătoare dintr-un duel cu morocănosul viezure. Armă bună, însă mai are şi alta. Sau poate că a fost o „invenţie personală" *116* aceea pe care am văzut-o aplicată, o singură dată.

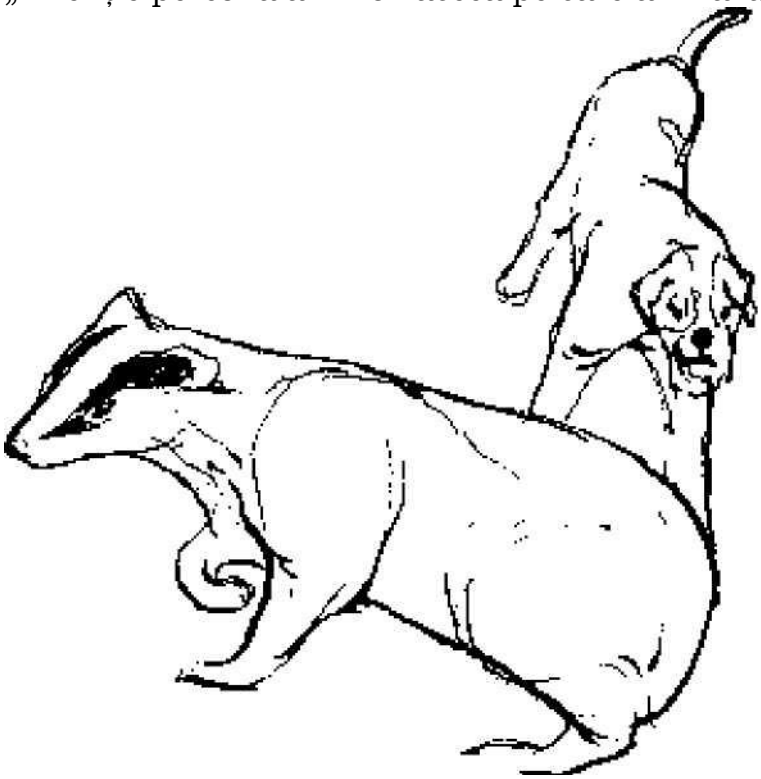

într-o zi de primăvară tîrzie hoinăream prin apropierea satului, cu gîndul să mai răresc din cele păsări răpitoare, care prea împuţinau şi potîrnichile, dar şi puii din curţile oamenilor. Aveam cu mine un foxterier, pe Jimmy, foarte curajos şi bătăios. Cum înaintam pe marginea unei văi adînci acoperite cu tufe şi cu spinărie, de unde, de unde nu, iată în fata noastră un viezure, abia la cincisprezece paşi. O clipă am rămas mirat de această apariţie neaşteptată pe la ora trei după masă, apoi am dezlegat cîinele, care stătea să rupă cureaua în smuciturile lui nebune.

Viezurele, în loc să se arunce în valea acoperită cu vegetaţie din care probabil a ieşit, o *la* la dreapta spre culme, peste

117

o păşune. Astfel am putut vedea bine şi destul de lungă vreme ceea ce se întîmplă.

Pornind nebuneşte, Jimmy ajunse degrabă viezurele dolofan, care măcina şi el cu spor din picioarele-i scurte. Cînd să pună cîinele gura pe dosul viezurelui, acesta îl izbeşte cu picioarele dinapoi, încît bravul meu Jimmy se rostogoleşte ghem pe coastă la vale, schelălăind. Mişcarea viezurelui a fost perfect asemănătoare cu aceea a unui cal care azvîrle: şi-a avîntat în aer

dricul, şi-a împins picioarele ca din două arcuri, plesnind pe duşman. Apoi şi-a continuat drumul, în aparență foarte liniştit.
Cîinele s-a ridicat şi a năvălit iarăşi asupra sălbătăciunii. Aşteptam să se repete scena comică de mai înainte. în schimb, cînd Jimmy era gata-gata să pună gura, cam ferindu-se de picioarele dinapoi, viezurele se întoarce ca într-un şurub şi în aceeaşi clipă e asupra cîinelui, pe care îl surprinde, îl mototoleşte, îl face să scheaune ca în gura morții, apoi pleacă mai departe cu acelaşi aer de nepăsare, ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic.
Pînă a ajuns pe culme, viezurele a alternat aceste două feluri de apărare de cîteva ori, surprinzînd cîinele şi păcălindu-1 totdeauna. Aşa că, pînă la urmă, bietul Jimmy nu mai ştia din care parte să aştepte atacul, de la cap sau de la coadă. A trecut lupta dincolo de culme şi, cînd într-un tîrziu s-a întors, cîinele avea buzele sfîrtecate, o ureche găurită ca pentru cercel şi pe piept cîteva zgîrieturi urîte. Tot părul îi era îmbîcsit cu țărînă: pesemne duelul a continuat şi undeva pe sub pămînt, în vizuina viezurelui, fără ca eu să ştiu cum s-a terminat.
Aveam cu mine o armă cu alice şi puteam să trag ; găseam vreo clipă potrivită, cînd nu-mi primejduiam cîinele. Dar felul cum se apăra viezurele şi mai ales zvîrliturile din picioare erau atît de originale şi perfecte, încît am preferat să-l las să scape, ca să-i mai văd de cîteva ori performanța.
Mai de mirare era promptitudinea loviturii. Părea că viezurele nu ia cunoştință de cîinele care se apropia : nici nu-şi întorcea capul ca să vadă pe unde e. Şi totuşi catapulta sau fălcile se puneau în funcțiune în frîntură de clipă optimă. Apoi, scena era şi comică, mai ales în varianta primă : atacul-
 apărare dinspre coadă.
Cocoşi de munte nesperioşi
Vînătorii ştiu cît e de sperios cocoşul de munte, şi cum atunci cînd îi vînează în rotitul lui cea' mai mică greşeală înseamnă că I-au pierdut : cocoşul dispare deodată în zbor cotit printre molizi, o împuşcătură în zbor fiind imposibilă. Aşa-i, fără îndoială, şi... totuşi. Uneori cocoşul parcă-şi pierde proverbiala frică de om. Sînt întîmplări rare, pe care le păstrează memoria în care s-au îngropat fără urmă cele, destul de multe, în care simțurile cocoşului au învins istețimea vînătorului încercat.
Pe atunci încă nu-mi pusesem legea să împuşc în fiecare an numai un singur cocoş. Eram la vînătoare de gotcani cu prietenul meu bun I. S. în Munții Gheorghenilor. împuşcasem fiecare cîte un cocoş în bătaia de pe Bucin şi ne mutaserăm departe, în Creanga Albă, unde ştiam o vestită bătaie, cu mulți cocoşi. După ce înnoptăm aici într-un cetinar improvizat, în zori ieşim în bătaia care se întindea într-o covată largă, crescută cu molizi mari. Aveam de gînd să aducem şi de aici cîte un cocoş. Ne-am despărțit, ca să apropiem bătaia din două părți, fără să ne stînjenim unul pe celălalt. Nu mi-a fost dat nicicînd să văd o asemenea bătaie. Parca în fiecare molid era instalată cîte o toacă. De cum au început să cînte, din toate părțile venea misteriosul vers. Aleg, după glas, unul ce mi se părea bătrîn, îl apropii, trag, vine prin cetini la vale, ca un sac. II ridic — cocoş frumos, mare, bătrîn. Imediat răsună de dincolo puşca lui I. După o clipă de tăcere concertul urmează înainte, parcă şi mai întețit. Nici urmă de tulburare, nici din cauza focurilor de armă si nici a mişcării mele descoperite, mergînd să ridic cocoşul căzut.

Prietenul meu, de la o distanță de vreo trei sute de paşi, păscut de acelaşi gînd ca si mine, vine fără multă băgare de seamă trecînd prin mijlocul bătăii. Ce facem ? Mai Împuşcăm cîte unul ? Atîția sînt, încît putem alege fără să stricăm locul de bătaie. Se duce din nou în partea lui şi în curînd grăiesc amîndouă puştile. Cocoşii cînta înainte si în cetinile de sus, şi pe jos. Prietenul nu se mai deranjează sa vină pînă la mine, ci îmi strigă din depărtare : „Ce facem ? Mai tragem ?" îi răspund, tot strigînd, să le dăm pace. Cocoşii nu încetează nici la această tulburare brutală. Am stat în bătaie pînă s-a ridicat soarele. Am apropiat, mai cu băgare de seamă, mai fără grijă *119*
— de încercare— cîțiva cocoşi. Puteam să culegem şi o duzină. Ciudat a fost un cocoş tînăr, care încă nu învățase bine versul, ci pe cînd se rotea în vîrful unui molid mai mic, răsfirîndu-şi coada săracă, scotea doar un scîrțîit si se îneca în mijlocul lui. M-am apropiat de el cu totul pe fața. Nu se poate să nu mă fi văzut, şi n-a zburat.
Am plecat din această bătaie care părea vrăjită, fără să putem înțelege lipsa de sfială a cocoşilor din ea. Aveam doar amîndoi multe primăveri cu vînătoare la cocoşi şi aşa ceva, sau şi numai apropiat, n-am mai văzut.

Pițiguşi cu miros bun

Prin experimentare s-a constatat că păsările, în general, au simțul mirosului foarte slab. Nici chiar vulturii hoitari nu-şi găsesc hrana mirositoare cu ajutorul simțului olfactiv, ci cu ochii lor extrem de ageri. în schimb, corbii detectează evident si prin miros, de pildă un cadavru acoperit gros de zăpadă. O întîmplare m-a făcut să mă conving că micii pițiguşi au simțul mirosului bine dezvoltat.
în timpul războiului, cînd unele alimente se găseau destul de greu, în cursul unei călătorii am aflat şi am cumpărat cîteva kilograme de untură de porc, ca să o duc acasă. Fiind ger şi untura înghețată tare ca un bloc de piatră, n-am mai pus-o în vreun bidon, ci am lăsat să fie împachetată bine. Vînzătorul mi-a făcut pachetul cu mare grijă. întîi a învelit blocul de grăsime în două rînduri de hîrtie pergamentată, impermeabilă, apoi în alte două, dintre care cea exterioară era hîrtie de împachetat, groasă. Pachetul, legat bine cu sfoară, era închis perfect ; din grăsimea înghețată nu s-a strecurat nici măcar o pată prin straturile de hîrtie.
Ajuns acasă, seara tîrziu, am aşezat pachetul afară, pe o terasă de la etaj, într-un frig de vreo şaisprezece grada A doua zi dimineața, tîrzior, cînd am ieşit ca să ridic untura, văd hîrtiile rupte într-un loc, iar în untură o gaură cît pumnul, în crengile copacilor din apropiere o ceată de pițiguşi, de cei cu burta galbenă, îşi ştergeau mulțumiți ciocurile. M-am retras şi îndată au revenit bieții flămînzi ca sa mai ciupească *120* din bunătatea descoperită. Este în afară de îndoială că pițiguşii n-au putut descoperi altfel grăsimea decît după miros. Untura era înghețată bolovan, hîrtiile nestrăbătute şi acopereau bine conținutul. Au mirosit ce era ascuns, au sfîşiat într-om loc cămăşile de hîrtie şi s-au ospătat. Deci pițiguşii au miros, şi încă unul destul de ager.
Această constatare m-a făcut să-mi pară bine de puțina pagubă pe care mi-

au făcut-o.

Cum îşi schimbă cocorii ordinea în zbor ?

„Toată lumea a văzut stolurile de cocori, care atît de des rotesc în aer pînă ce se orientează şi pleacă într-o anumită direcție. Toata lumea a avut ocazia să observe cum păsările îşi schimbă locul : cele dinainte, obosite, se retrag spre mijloc sau în urmă, iar cele din urmă trec înainte. De cele mai multe ori această schimbare de ordine se face fără o deosebită regularitate şi produce tulburări în formația atît de regulată a stolului.
Am văzut însă cum un stol de cocori a executat o mişcare regulată ca să-şi schimbe ordinea în zbor. Era un grup mic, numai de opt-nouă păsări ; poate că din cauza aceasta am putut urmări bine fazele mişcării. Dacă ar fi fost mai multe, aş fi rămas cu impresia unei mişcări neregulate. Dintr-o singură întoarcere, aproape pe loc, stolul şi-a schimbat ordinea şi imediat a pornit mai departe. Mişcarea a fost executată cu o precizie demnă de invidiat pentru cea mai antrenată escadrilă de avioane.
Iată cum s-au petrecut lucrurile. Stolul avea forma obişnuită de unghi, cu vîrful în direcția mişcării şi zbura spre nord. Ca să facă întoarcerea, întîi tot stolul a executat o ocolire, păstrîndu-şi formația neschimbată. A ajuns astfel să zboare spre sud, rămînînd în frunte aceleaşi păsări ca şi mai înainte. După aceea fiecare pasăre în parte s-a întors pe loc cu 180°, revenind cu capul spre nord. Astfel vîrful unghiului a ajuns în urmă, iar laturile desfăcute înainte. Aici a intervenit o scurtă învălmăşeală, păsările din față s-au apropiat şi au format vîrful ascuțit, iar cele din urmă s-au depărtat. Totul a mers însă extrem de repede şi într-o clipă formația regulată a fost

refăcută, numai că în frunte au ajuns alți cocori, tocmai aceia care erau la coadă mai înainte. Stolul şi-a reluat imediat zborul mai departe spre nord".
(Ing. S. Paşcovschi).

între culoare şi însuşiri

Voiam să-mi cumpăr o pisică mai de soi. Avînd drum într-un oraş, unde ştiam că există o prăvălie cu păsări, peştişori de acvariu, pisici şi alte asemenea, am căutat magazinul şi am intrat.
Tare mi-a plăcut un pisoi alb ca zăpada şi cu nişte ochi albaştri ca safirul, mari şi blînzi. Am întrebat de preţ. Mi-a răspuns stăpînul că nu-i de vînzare, fiind o mare raritate. Mîţul era frumos, nu-i vorbă, dar nu se vedea că ar fi un campion. Am fost curios să aflu în ce ar sta calitatea excepţională a acestui motănaş, încît n-are preţ.
— Aude ! — mi-a răspuns bătrînul, aproape şoptit, ca pe o taină mare.
— Cum „aude" ? — m-am mirat sincer. Doar toate pisicile aud !
— Dumneata nu ştii ? — se miră la rîndui lui negustorul. Pisicile albe care au ochi albaştri sînt surde. La o mie dacă se alege una care din întîmplare aude. Iar ăsta aude ! Piesă rarisimă, de expoziţie, atracţie irezistibilă pentru adevăraţii amatori, clienţii mei obişnuiţi.
Atunci, poftindu-mă să stau pe un scaun, în cacofonia zecilor de păsări din coliviile de pe pereţi, mi-a mai destăinuit cîteva ciudăţenii de felul acesta. Despre pisici : toate pisicile cu blană pătată în trei culori — alb, negru si galben — sînt femele, nu există pe lume motan în trei culori. &nt pisici ciacîre, cu un ochi albastru şi cu celălalt galben. Urechea de partea ochiului albastru e totdeauna surdă, cealaltă e bună.
Atunci mi-am adus aminte ce-mi spunea la un popas de vînătoare Oaspele meu, bătrînul director al grădinii zoologice din Budapesta : toate animalele atinse de albinism sînt timide, fricoase, iar cele cu melanism toate rele, arţăgoase, intolerante. Şi iarăşi mi-am adus aminte ce citisem într-o carte : în Virginia creşte pe păşuni o buruiană cu tubercul, *Lahnantes.* Porcii de culoare neagră îi mănîncă tuberculii cu plăcere şi se îngraşă din ei, pe cînd porcii albi, dacă îi gustă, mor.
Oricît de specializat era bătrînul în păsărele, şoareci albi, cobai, iepuri de casă, peştişori etc, tot nu a fost în stare să mă lămurească ce legătură este între culoarea hainei sau a ochilor şi acele însuşiri sau defecte...

Puricii iepurilor

Vînătorii tineri, fără experienţă, de obicei păţesc un lucru neplăcut după ce îşi împuşcă vulpea. încîntaţi că au avut parte de aşa succes, aşază degrabă în raniţă vulpea sau pielea de vulpe şi abia aşteaptă să se plimbe spre casă pe străzile oraşului, cu coada vulpii scoasă la vedere. în curînd îi vezi pe aceşti vînători tineri făcînd gesturi ciudate. Mişcă din umeri, se scarpină în dreapta, se scarpină în stînga, dar mai ales dau cu mîinile pe după cap. într-un tîrziu observă că s-au um-
plut de purici. Cîţi purici roşii a avut vulpea (şi a avut din belşug !) toţi s-au mutat dincoace. Au fugit de pe trupul care se răcea şi au dat de bine.
De ce nu păţim asa şi cu iepurii ? „Fiindcă iepurii n-au purici !" — răspund in cor vînătorii tineri şi bătrîni. Să vedem ! Neamul puricilor, care numără vreo patru sute de specii cunoscute, este în mare măsură specializat. Purice de om, altul de cîine, de pisică, de veveriţă, de arici, de şobolan, şi aşa mai

departe. Dintre mamiferele mai... puricoase fac parte carnivorele, insectivorele, rozătoarele şi liliecii, mai puțin erbivorele. Iepurele, rozător, să fie scutit de plaga puricilor ?
într-adevăr, nu te umpli de purici de iepure, aşa ca de cei de vulpe şi de cei de cîini, şi nici nu-i vezi mişunînd, aşa cum îi poți vedea dînd la o parte părul unei vulpi împuşcate proaspăt. Si totuşi, nici iepurii nu se lasă mai pe jos. îşi au şi ei puricii lor. Faceți o încercare. Aşezați un iepure la căldură bună, lîngă o sobă, lîngă un foc, îndată după ce I-ați împuşcat. Apoi... puricați-1. Veți găsi din belşug nişte purici zdraveni, lungi pînă la doi milimetri, galbeni-castarui : purici de iepure. Nu vă fie frică, aceştia nu migrează sub cămaşa omului. Dar fără să le facem acest tratament de căldură, nu-i găsim. De ce ?
Puricii iepurilor au o tactică proastă. Pe cînd cei ai vulpii, mai... deştepți, fug îndată ce gazda moartă începe să se răcească şi îşi caută gazdă nouă, cei de iepure, îndată ce trupul începe să se răcească se înfundă în piele, căutînd căldură înăuntrul trupului mort. Şi mor şi ei înțepeniți în pielea iepurelui. Purici... proşti !

Catalepsie

O credință străveche atribuie şerpilor puterea de a „fascina" victima prin privirea fixă, rigidă, a ochilor. Oamenii de ştiință, care au cercetat existenta acestei puteri, o contestă, o neagă chiar. într-adevăr şarpele priveşte fix, rigid, din cauza mobilității foarte reduse a ochilor şi a lipsei de pleoape, care i-ar putea modifica expresia ochilor. Dar această privire caracteristică şerpilor e una involuntară, şarpele nu priveşte asa în scopul de a „fascina", de a-şi imobiliza prada, ci fiindcă *124* nu poate privi altfel. Ceea ce a dus la credința populară
este comportarea unor animale mici — **şoareci, broaşte,** şopîrle etc. — care se văd deodată în fața groaznicului duşman, a şarpelui. Uneori rămîn încremenite şi sînt o pradă uşoară. Cauza nu e o putere care ar emana din privirea şarpelui, ci rezidă în şocul nervos produs de spaima mare în organismul viitoarei victime.
Catalepsia, adică starea de paralizare imobilizatoare produsă de o spaimă mare, nu este proprie animalelor mici îngrozite de un şarpe din nemijlocita lor apropiere. Nenumărate observații şi experimentări au dovedit aceasta. Iată cîteva observări personale din lumea vînatului.
încă nu se deschisese sezonul de vînătoare din toamnă. într-o zi liberă hoinăream pe cîmp cu puşca, ca să mai observ vînatul si poate să mai răresc din răpitoarele care îl primejduiesc. Intr-o trifoişte de curînd cosită ciuguleau pe jos cîțiva fazani. Erau şi cocoşi împodobiți, care se plimbau cu coada lungă si ascuțită ridicată sfătos, erau si făzănite în haina lor modestă. Din scutul unei tufe de soc îi observam cu plăcere, destul de aproape. Iată, un uliu porumbar — duşmanul cel mai temut — se iveşte năprasnic zburînd alături cu pămîntul şi îndată prinde un cocoş de pe pămînt. A şi început să-l sfîşie pe loc. Ceilalți fazani au luat aripi şi s-au grăbit în scutul unei spinării încîlcite din marginea trifoiştii. Dar o fazăniță abia a dat să se ridice şi a căzut la pămînt. Am alergat, am dat un foc neîndemînatic asupra uliului,

care m-a văzut şi şi-a părăsit prada zburînd fulgerător. Am găsit cocoşul murind. Dar ce-i cu fazăniță de la cîțiva paşi ? Am mers la ea. Stătea răsturnată pe o latură, nemişcată, cu ochii deschişi. Eram la un pas si nu s-a ridicat. Am atins-o cu mîna — parcă as fi atins pa-sare moarta. Am luat-o in mîini ; 11 simțeam bătăile repezite ale inimii. I-am încercat picioarele, aripile, gîtul — parcă erau de lemn. Vreo cinci minute bune am avut în mîini pasărea încremenită, mirat, neştiind ce să fac cu ea pînă la urmă. Deodată s-a răscolit, ca trezită din somn, mi s-a zbătut în mîini. Am aşezat-o pe pămînt. îndată, ca şi cînd nu s-ar fi întîmplat nimic, s-a avîntat în zbor şi a dispărut şi ea în tu-fărie. încremenise „piatră", în groaza morții. Se pare că această fazăniță era... mai slabă de nervi. Din întreg grupul numai ea a încremenit. Asupra celorlalți fazani apariția duşmanului a avut efectul normal : încercarea de a scăpa în zbor *125*
şi a se ascunde. La biata făzăniță nu era o încercare de camuflare sau o manevră de a se „face moartă", ci un şoc nervos, involuntar, care i-a provocat starea de catalepsie. Desigur, uliul ar fi putut-o prinde uşor în această stare de neputință.

Cercetătorii susțin că în stare de catalepsie păsărilor li se relaxează pielea în jurul rădăcinii penelor, care atunci se smulg foarte uşor. Poate de aici păcăleala unor vînători tineri, fără experiență, care au prins de coadă cocoşul de munte sau fazanul „mort", şi au rămas în mînă cu coada. Şi spaima unei răniri uşoare poate provoca încremenirea. Iată o întîmplare cu un cocoş de munte. Ori cu cîtă grijă m-am apropiat, cocoşul care cîntase întețit în crucea unui molid înalt m-a simțit. S-a oprit din versul cîntecului, şi-a netezit penele înfoiate şi acum stătea atent, cu capul ridicat, gata să-şi ia zborul. Depărtarea era mare, împuşcătura cu alice nesigură. M-am lăsat ispitit de nădejdea norocului şi am tras. Aşteptam ca sau să plece în zbor cocoşul, sau să se prăbuşească îndată. Nici una, nici alta. Cocoşul meu rămîne nemişcat pe cetina lui. Mă grăbesc să trag şi din țeava stîngă. Cartuşul prost nu ia foc. Cocoşul tot în creanga lui, ca unul împăiat, fixat acolo. Asta-i minune ! A auzit împuşcătura, trebuie să mă fi şi văzut, nu-i lovit, de ce nu pleacă ? Mă scormonesc prin buzunar după cartuşe ca să încarc arma, cu ochii la pasărea din zare. N-apuc să încarc şi cade cocoşul, venind la pămînt încet din cetină în cetină. Nu era mort, dar nici nu se zbătea. Stătea cu picioarele întinse, cu capul înălțat. L-a ridicat paznicul şi mi l-a adus la picioare, înțepenit. Nu-i nimic mai penibil decît să omori un vînat rănit. Am lăsat treaba asta în seama paznicului, să-l înțepe el în ceafă cu lama briceagului. Cînd să facă această operație, deodată cocoşul sare în picioare, şi dacă paznicul Ion nu se arunca asupra lui să-l prindă, dus ar fi fost. S-a trezit din încremenire după vreo cinci minute bune de la focul de armă. Era un cocoş tînăr, nepotrivit pentru împăiat, bun la bucătărie. La cabană, jumulit, i-am căutat rana. N-avea decît una : o ştersătură de alice pe la carnea groasă din coapsă. Rană cu to-*126* tul neînsemnată, abia sfîşiind puțin pielea. Cu ea pasărea putea
să plece în dragă voie, dar spaima a împietrit-o acolo în cetină, a scăpat apoi creanga din picioare, a căzut şi a mai rămas timp de cîteva minute în starea de înlemnire.

După cum înaintează desprimăvărarea, mă scol tot mai de dimineață şi îmi prelungesc tot mai mult drumul pînă la serviciu. Am norocul să pot intercala în acest drum un ocol nu prea mare printr-o alee splendidă, cu arbori mari, bătrîni, în crengile cărora totdeauna e viață, cîntec, mişcare.
într-o asemenea dimineață, pe la mijlocul lui martie, m-am oprit lîngă un castan bătrîn din acel parc ca să ascult dialogul unei perechi de grauri care tocmai sosiseră acasă. Se aşezaseră în vîrful copacului, unul lîngă celălalt, şi desigur că îşi spuneau vorbe de dragoste şi făceau planuri de căsnicie. Soarele apucase să-i cuprindă şi le străluceau metalic penele negre, în care stropiturile albe păreau ținte de argint bătute des.
Cum stăteam atent, privind spre prietenii mei, aud la spate fîlfîit de aripi şi mă întorc. Un biet porumbel se strecurase printre crengile copacilor, căzînd la pămînt. în urma lui piratul văzduhului, uliul porumbar. Porumbelul, fără să fi fost ajuns de duşman, s-a lăsat lîngă mine, lipindu-se de zidul de împrejmuire al parcului. Uliul a făcut o curbă frumoasă, a luat înălțime şi a dispărut.
Porumbelul stătea nemişcat, cu gîtul întins, într-o încremenire. Văzîndu-l că rămîne aşa vreo două-trei minute, am făcut un pas, apoi m-am aplecat spre el, I-am atins cu mîna şi în urmă I-am luat în palmă. Era ca o bucată de lemn. Nu i se mişcau nici ochii, deschişi mari, rotunzi. Pasărea era împietrită.
După ce I-am aşezat din nou pe pămînt, porumbelul a început să-şi revină. S-a ridicat, a zburat încet şi stîngaci pînă la o creangă joasă a copacului de lîngă mine. Apoi a plecat, dînd impresia unei păsări foarte obosite.
Porumbelul n-a fost prins şi n-a fost rănit de uliu. Starea în care ajunsese cred că era urmarea groazei de moarte prin care trecuse. 727

Roi de buburuze

De obicei vedem singuratică această gîză drăguță, simpatizată de toți şi alintată cu iei de fel de nume : buburuză, mă-măruță, vaca domnului şi cîte altele. Vine de undeva şi se opreşte pe haine sau pe o frunză de pe care o culegem. O aşezăm în palmă şi, după cîteva clipe de nehotărîre, începe să-şi mişte trupuşorul acoperit cu aripi boltite, roşii, strălucitoare Nici nu-i prea vezi picioarele, care lucrează mărunt sub țestul spatelui. în fine, ajunge în vîrful unei deget, stă. parcă r gîndi în care parte a lumii să o ia, începe să pîlpîie din aripile externe punctate cu negru, le deschide larg, le desface apoi şi pe cele membranoase şi pleacă deodată în zbor mii repede decît te-ai fi aşteptat. Dacă cel ce i-a dat drumul e flăcău sau fată şi a spus versul „magic" trebuitor, buburuza, prin direcția zborului ei, îi arată, fără greş — aşa zice credința populară — încotro se va însura sau se va manta.
Ni-e dragă buburuza poate fiindcă e frumoasă, şi nici nu ne aducem aminte de imensul folos pe care îi aduce omului. Dar aşa drăgălaşă şi nevinovată cum o vedem, este o ființă fioroasă... pentru micii duşmani ai plantațiilor.
Odată am văzut roi întreg de buburuze.
într-o zi de pe la mijlocul lui octombrie, zi senină, ani vînat la iepuri prin porumbişti şi prin postatele de mirişti. Pînă să ajungă băieții gonitori la capătul unui lan mare de porumb, cu tulea încă netăiați, m-am aşezat să mă odihnesc o clipa pe pămîntul unei mirişti încălzite de soare. îndată m-am

bucurat de o buburuză, care mi-a căzut pe mînă ca o picătură de sînge. Apoi a venit a doua, a treia şi am băgat de seamă că eram înconjurat de un adevărat roi de buburuze, care zburau în jurul meu, mi se aşezau pe haine, pe cap. Atît de multe erau şi aşa mă năpădiseră, încît au devenit de-a dreptul neplăcute şi a trebuit să mă apăr de ele ca de ţînţari. Şi pe jos, printre cotoarele mirişţii erau multe.
Am cercetat-o pe una mai de aproape şi am văzut că nu erau din cele obişnuite şi mai des întîlnite la noi *(Coccineila sep-tempunctata),* întrucît nu avea şapte, ci numai cinci puncte pe aripile roşu. Am mai prins cîteva : d;n acelaşi neam erau pesemne toate. Ce să mă nur ? Familia coccinelelor cuprinde vreo mie de specii răspîndite pe tot pămîntul, La noi, numai *128*
într-o mică parte a ţării, un entomolog a constatat aproape
cincizeci de specii. Dar ce să fi căutat acest roi mare de buburuze aici în mirişte ? Miriştea era arsă de soare ; am umblat prin verdeaţa puţină dintre paiele uscate, doar voi găsi ceva insecte, larve la care să se fi strîns buburuzele, ca să le adune. N-am găsit în jur nici urmă de ele. Ştim că aceste insecte iernează aşa cum le cunoaştem, în forma lor desăvîrşită, şi numai în primăvară se împerechează şi depun ouăle din care şi vor ieşi larvele. Deci nu era un fel de roi de nuntă. M-am dit că roiul se va fi adunat în vederea găsirii unui loc în să se tupileze împreună pentru iarnă, poate vreo gaură în pămînt. Dar oare avem ştire cum iernează buburuzele — cîte una sau în colonii ? Am cercetat acasă cărţile care mi-au stat la îndemînă şi n-am găsit învăţătură.
Dacă în locul meu ar fi fost vreun flăcău de însurat, ar fi rămas tare încurcat. Oracolele cu aripi roşii de data aceasta zburau în toate direcţiile rozei vînturilor !

Au iernat la noi...

Prepeliţa-mamă din miscătoarea povestire a lui I. Al. Bră-tescu-Voineşti nu s-a îndurat să-şi părăsească „Puiul" neputincios, cînd întreg neamul ei a fugit de iarnă şi a luat drumul spre miazăzi. A rămas cu el pînă a dat gerul şi abia atunci a plecat şi ea. Putea să ia însă şi o altă hotărîre eroică : să rănînă peste iarnă aici. Cum, prepeliţă iarna la noi ? Se întîmple şi aceasta.
La 2 ianuarie 1944 cîţiva vînători căutau iepuri în hotarul comunelor Bărbătescu şi Acsintelc de pe lunca Ialomitei. Vînătoare la picior, cu şir de puşcaşi învrîstaţi cu gonaşi ; cîte o mică goană în lăstărişurile de' salcie si răchitele, în care crescuse ierbărie deasă şi buruieniş. Zăpada era înaltă ca de două laturi de mînă.
Se apropie lanţul gonaşilor hăulind printr-un petic de pădure. Iese, ca să-şi împlinească soarta, cîte un iepure, iese si o vulpe, pe la vecini. Unul dintre vînători aşteaptă nerăbdător să-i vină şi lui rîndui. Şi iată că-i vine, neaşteptat. Din desimea de răchite din faţa lui se ridică în zbor grăbit... o prepeliţă, trece drept pe deasupra lui şi se aşază într-un mic boschet de la spate. Prepeliţă pe la gerul Bobotezei ! „O biată pasăre beteagă, care n-a putut înfrunta călătoria peste ţări şi *129*
9 — Instantanee din viaţa animalelor
mări", a hotărît vînătorul, cu toate că după zborul repezit şi sigur, prepeliţa

părea teafără şi vioaie.
Un tovarăş de vînătoare şi-a adus aminte atunci si a povestit, înainte cu patru ani, în plină iarnă, vîna la picior după iepuri pe malul Borcei, în hotarul comunei Vlădeni. Din nişte buruieni s-au ridicat, una cîte una, patru sau cinci prepelițe. Hotărît lucru : acestea nu puteau să fie o adunare de păsări toate bolnave, ci prepelițe care au rămas să ierneze la noi. Un fel de pionieri... (*)

Ne scrie un vînător ornitolog :
La 28 ianuarie 1940 era ger aspru şi zăpadă mare. Hoinăream cu sania prin apropierea mănăstirii Căldăruşani, nu departe de Bucureşti. în lipsa altui vînat mai ales, împuşcasem la ciori. Un țăran pe care I-am întîlnit mă întrebă dacă nu cumva aş avea plăcere să împuşc nişte „lişite de cele mici", înainte cu cîteva zile a văzut vreo patru-cinci pe valea Pocio-valistea, într-un loc zis Podul Buzeştei, unde apa nu îngheață niciodată. Lişița nu-i vînat de soi şi în altă vreme nu m-ar fi ispitit. Dar acum în cap de iarnă să fie lişițe, şi încă un soi ciudat, „de cele mici" ! Curios să văd despre ce ar putea fi vorba, am mers la ochiul de apă care nu îngheață. îndată am văzut o pasăre strecurîndu-se încet prin trestia uscată. Lişiță „de iarnă" nu era, însă nu mai puțin ciudat e că a rămas la noi această găinuşă de baltă *(Gallinula chloropus).* A înotat, s-a strecurat pe sub mal, a ieşit după aceea pe gheață si a păşit sprintenă, apoi s-a ascuns încît n-am mai văzut-o.'Părea că se simte bine, cu tot gerul aspru. Am căutat să vedem si altele ; nu le-am descoperit. Dacă e adevărat ceea ce spunea țăranul, că a văzut aici vreo patru-cinci — şi de ce m-ar fi mințit ? — înseamnă că o mică tovărăşie, poate un cuib de găinuşe de baltă, au rupt tradiția şi, cunoscînd poate şi locul care nu îngheață, au rămas să ierneze aici. (*)

Ceva despre şerpi

Epiderma şerpilor, adică stratul subțire al pielii pe seama
căruia se dezvoltă şi solzii, nu creşte alături cu creşterea
130 trupului. Pînă la o anumită limită ea se dilată, apoi se înță.-
reşte şi, nemaiputînd cuprinde trupul crescut, trebuie să fie lepădată, ca o haină din care a crescut copilul. De aceea şerpii năpîrlesc : îşi primenesc partea uscată şi tare din epidermă. Cum se face oare operația aceasta ? O singură dată am avut norocul să asist din apropiere la cazna unui şarpe. Pe rîul Iară, sus, unde începe brădetul, era o fabrică de cherestea. La spatele fabricii, pe malul apei se afla o grămadă mare de deşeuri, rumeguş, capete de şipci, aşchii şi altele. Trecînd pe acolo cu undița într-o zi de iunie, văd un lucru ciudat. Mi se părea că zac la soare pe halda de sfărîmături de lemn mai mulți şerpi negri. Stăteau însă prea nemişcați. Mă apropii şi văd mai multe piei de şarpe goale, unele mai zbîrcite şi mai uscate, altele mai puțin. Iau una în mînă : piele de şarpe lepădată în .năpîrlire. Evident de la şerpi de apă *(Natrix natrix),* de care se găseau mulți pe acele locuri (pe lîngă vipere). Se vede că acolo era un loc prielnic pentru operația de năpîrlire. Ce-ar fi să am norocul să văd cum năpîrleşte un şarpe ? — m-am întrebat, şi iată,

norocul mi-a răspuns. N-am căutat mult, şi văd un şarpe viu, întreg, care stătea cu trupul puțin ondulat lateral şi făcea numai din cap mişcări scurte, curioase. M-a lăsat să mă apropii binişor — poate nu vedea, cu ochii tulburi, lăptoşi, ca şi cînd ar fi avut pe ei albeață.
Fără să vreau, mi-a fugit gîndul la ceea ce văzusem la căpriori, cînd îşi curăță de moț coarnele. Decît că şarpele meu îşi freca botul, gîtul şi fruntea de o aşchie de lemn, însă tot atît de repede, cu încăpățînare, pe toate părțile. Poate că se căznea de mult : sub bărbie i se vedea pielea crăpată, atîrnîndu-i puțin o margine. Am rămas în pîndă mea mai bine de o jumătate de ceas pînă am văzut că şarpele a reuşit să-şi sfîşie pielea de pe bot, apoi de pe frunte şi, în sfîrşit, şi-a dezghiocat-o întreagă de pe cap. îi stătea după cap pielea desprinsă, pe ea cu pelicula care acoperă ochii : se părea că are două capete. S-a odihnit cîteva minute nemişcat, apoi, răsucindu-se, frecîndu-se de resturile de lemn de pe jos, în alte cîteva minute — nu mai mult de patru-cinci — a ieşit, parcă s-a strecurat din pielea veche, uşor, cum ai trage de pe mînă o mănuşă. A rămas deoparte pielea goală, urîtă ; cea nouă de pe şarpele primenit *131*
era lucie şi strălucea în soare. Trebuie să fi fost obositoare munca. Abia s-a tras şarpele puțin mai încolo, s-a încolăcit şi a rămas nemişcat.

Vremea s-a răcit, au căzut în munte primele brume.
— Dumitale îți place să vezi ciudățenii, îmi grăi într-o zi bătrînul paznic Toma, pe cînd mergeam cu undițele spre un loc al Frumoasei unde apa e lată, trece în încrețituri de valuri mici şi e loc bun de lipani. Nu ne abatem mult din calea noastră şi nu cred că ai mai văzut aşa ceva.
Pe drum mi-a destăinuit că vrea să mă ducă la un cuib de şerpi unde aceştia se strîng ca să ierneze. Mai zilele trecute a văzut intrînd unul sub un bolovan care făcea sub el bortă. N-a trecut mult şi a venit altul şi s-a vîrît. De bună seamă că-i cotlon de iarnă. Ştiam eu că-s friguroşi şerpii ; dacă coboară temperatura sub cinci grade stau încremeniți de frig ; sub punctul de înghețare al apei mor. Mai ştiam, din cărți, că se strîng la cîte un cuib de iarnă mulți ; se zice că vin din depărtări an după an la acelaşi loc bun, dovedind un simț de orientare care se apropie de cel al păsărilor migratoare. Din buza apei puțin a trebuit să urcăm coasta pînă s-a oprit moş Toma şi a arătat cu mîna. Era ca o streaşină de piatră ; paznicul mi-a spus că a văzut şerpi de apă, şi nu vipere — am îndrăznit deci să-mi apropii capul şi să privesc de aproape. Sub piatră se făcea cuptor, din el se deschidea între două pietre mai mici o crăpătură îngustă. Mulți şerpi au trebuit să intre şi să iasă prin această uşiță, acum şi în alți ani : pe fața uşorilor se vedeau urme de frecături, erau aproape lustruiți. Vom tulbura puțin pe locatari, ne-am zis, dar dacă voim să vedem aievea, n-avem ce face. Ne-am pus amîndoi mîinile de-am ridicat bolovanul-streaşină şi altul care era mai adînc în coasta dealului. Apoi, instinctiv, am sărit un pas înapoi. Şarpele te cam înfioară, chiar şi dacă ştii că e dintre cei fără primejdie. Dar aici nu era un şarpe. Se făcea acolo, adînc în pămînt, un căuş cît o cuşmă bună. Era plin-plinuț de şerpi, de cei negri, cu lună lîngă cap — şerpi de apă. Aşa erau de încolăciți unul în altul, ghem încîlcit, încît vedeam capete, vedeam 132 cozi şi trupuri, dar nu era chip să lămuresc un şarpe întreg.

Credeam că, tulburați, se vor agita, se vor descîlci si vor încerca să fugă. Nu le-a venit bine ce am făcut cu casa lor ; abia s-au mişcat însă lînced, ca în somn, ca amețiți, fără putere. în loc să se împrăştie, parcă se înghesuiau, strîngeau şi mai mult nodurile ghemului. Cîți erau, nu ştiu. Am numărat vreo opt-zece capete care se vedeau, dar altele trebuie să fi fost ascunse ' spre mijlocul ghemului.
— Cîți crezi că-s, bade Toma ?
— Cîți ar fi nu ştiu, dar socot că ar trage vreo trei-patru kilograme. De am prinde azi atîția lipani, n-ar fi rău... Ce facem cu ei ?
— Ce să facem ? Stricători la păstrăvi şi la lipani nu prea sînt ; mai prind din cei chițcani de apă şi din cele broaşte. Veninoşi nu-s. Să le cerem iertare că i-am zăhăit şi să încercăm să le facem la loc casa. Am pus lespezile cum ne-am priceput mai bine, am îngrămădit deasupra pămînt, ca să țină cald, şi ne-am grăbit să nu pierdem ceasul bun, cînd se ridică lipanii după musculițele de pe fața apei.

Oare ce pasăre îşi va fi făcut aici cuibul ? — m-am întrebat cînd am găsit grămăjoara de ouă albe. Cuibul era într-un loc neobişnuit, în rumeguşul putred care s-a măcinat dintr-o buturugă de molid rămasa într-o coastă însorită de lîngă rîu. Pasăre nu vedeam în jur. M-am apropiat, am pus mîna pe ouăle mici, albe, eliptice dar cu capetele lătărețe ; erau moi, gelatinoase, lipicioase. Se lipeau chiar unele de altele. Nu puteau să fie decît ouă de şarpe, aşezate de curînd în cotlonaşul din rumeguş, lepădate in grija milostivului soare. Prin aceste locuri erau numai vipere şi şerpi de apă, de cei negri. Viperele fac pui vii, deci n-a fost greu să ghicesc ce fel de ouă erau. Nu voi strica cuibul. Mai bine va fi să trec pe acolo de alte dați şi să văd ce s-a ales din ouă.
Peste vreo două săptămîni era să nu le mai cunosc. Acum nu mai erau lipite deolaltă, iar coaja li se întărise, parcă era din piele. Mi s-au părut mai mărişoare. Şi iarăşi le-am cercetat după vreo zece zile. Acum hotărît erau mai mari decît cele pe care le găsisem prima data. Şi totuşi aceleaşi erau. Crescuseră aproape la dublu şi în lungime şi în grosime. Erau tot alburii,

pieloase, opace. Apoi, revenind după alte zile, cuibul era gol. Nici urmă de ouă. Le va fi găsit vreun arici sau vreo veveriță şi s-a ospătat din ele, cu coajă cu tot — nu ştiu.
Mi-ar fi plăcut să văd cum ies din ouă puii de şarpe, după ce se căznesc să spargă coaja cu acul pe care îl au pe bot, din jos de solzul mare de pe buza superioară. Dar cine putea sa străjuiască zi de zi cuibul şarpelui ? A trebuit să mă mulțumesc să constat şi eu ceea ce pe urmă mi s-a confirmat din cărți de specialitate, că ouăle de şarpe continuă să crească şi după ce au fost depuse, pe măsură ce cresc embrionii şi apoi puii din ele.

ISTEȚIMI, ÎNDRĂZNELI Şl PĂCĂLELI

Rîşi în sat

în ierni grele şi îndelungate se întîmplă ca lupii, care în lărgime nu-şi mai pot agonisi hrana care să le astîmpere foamea crîncenă, să intre în sate. Le cad atunci victime mai ales cîinii de prin curți, oile din țarcurile deschise. întîmplările de acest fel sînt atît de dese şi cunoscute, încît ar avea puțin interes să încrestăm cazurile observate.
Mai rar se întîmplă să se aventureze după pradă pînă la aşezările omeneşti rîşii şi pisicile sălbatice, fiare care au o viață mai ascunsă şi întîlniri rare cu omul, de care se feresc cît pot mai mult. Şi totuşi, şi acestea îndrăznesc să intre uneori în sate şi în curți.
în iarna anului 1944 țăranul Pamfil M. din Sebeşul de Jos (Sibiu) a avut pagubă în păsările de curte. „Dihor sau beică va fi !" — şi-a zis, şi a pus la loc potrivit capcană de fier. Chiar a doua zi a găsit fălcile fierului încleştate, şi între ele... degetul cu ghearâ al unui rîs. Că era rîs cel ce se zbătuse şi scăpase lăsînd în fier doar un deget se vedea bine si din urmele găsite. Rîsul sărise gardul trecînd peste cîteva grădini, urmele veneau dinspre o pădurice din apropierea satului. Dar lucru mai ciudat a fost că acelaşi rîs, desigur mînat de foame nebună, a venit şi a doua noapte şi a fost prins în fier, de data aceasta bine, fără să mai poată scăpa. Era acelaşi ; îi lipsea un deget, rupt *134* de curînd,
Tot în iarna aceea paznicul Tănase C, trecînd pe marginea satului, dă de o urmă de rîs intrată în sat. Intrigat, se ia după urmă şi o vede sărită peste un gard într-o livadă de pomi. Caută din ochi, descoperă rîsul tupilat într-o adîncitură mică şi nu-i este greu să-l împuşte. Rîs în sat şi încă în ziua mare ! (*)

Treceam într-o dimineață prin piața Clujului, unde vin sătenii cu produsele lor. Văd ciorchine de oameni în jurul unui țăran şi mă apropii şi eu. Omul, care era dintr-un sat de pe Cîmpia Transilvaniei, adusese la vînzare o marfă neobişnuită. Nici el nu ştia ce ar fi anume, şi lăsa pe cei din jur să hotărască ei, ba că-i piele de pui de tigru, ba că-i de leopard. Era o blană de rîs. Am cercetat-o şi eu ; încă nu era bine uscată. Poate că aş fi cumpărat-o dacă nu ar fi fost prost jupuită şi sfîrtecată în cîteva locuri. Eram însă curios să aflu cum a ajuns blana de rîs în mîna unui om dintr-un sat, aflat la o depărtare de cel puțin o sută de kilometri de vreun munte în care s-ar putea ține rîşi. L-am poftit să-i fac cinste într-o crîşmuliță din apropiere şi acolo mi-a povestit întîmplarea.
Gospodăria lui e cam spre marginea satului ; curtea-i închisă cu gard de nuiele bun. în grajd are vite, într-o şură iernează cele cîteva oițe. înainte cu o săptămînă se trezeşte din somn în larmă mare. Behăiau oile, se trînteau de poarta surei, lătra cîinele şi se hîrîia. Sare omul din pat, ia de după uşa tindei securea şi năvăleşte în curte. Cîinele se repezea şi dădea să intre în şura închisă ; acolo frămîntare şi bufnituri. A intrat la oi fiară. Numai lup putea să fie. Dar cum a intrat, doar şura e închisă, poarta e pînă sus la grindă ? Prin ferestruia din dos, de sub streaşină, n-a putut sări. Lasă omul securea, pune mîna pe furcoiul rezemat de peretele grajdului şi deschide poarta surei. îndată au zbughit oile tefere ; două se zbăteau pe jos, betegite. S-a repezit în şură şi cîinele, a dat să prindă, si a ieşit îndată scheunînd si înfricoşat. Lup

nu-i, hot nu-i, diavolul numai în poveşti umblă prin curţile oamenilor Omul şi-a proţăpit furcoiul în faţă, gata să dea, şi a intrat. într-un ungher, lîngă nişte scînduri rezemate de perete, vede o negreaţă ghemuită ; i se pare că şi lucesc ochii verzui. Dă un chiot, fiara sare ca să treacă pe lîngă el la lărgime, omul împunge cu colţii *135*
de fier, mai împunge o dată în duşmanul prăvălit şi îl ţine ţintuit la pămînt. S-a auzit holcă, au sărit doi vecini, unul a dat cu securea.
— Aşa a fost, domnule, şi acum mă gîndesc să scot barem preţul oii omorîte ; pe alta numai sfîrtecată am putut-o folosi... Rîs zici că-i ? N-am mai auzit. Seamănă a mîţa, şi de bună seamă numai pe fereastră a putut intra, ca mîţele.
După blană, rîsul era mare. Cum nu-i puteam cerceta dinţii şi era rău jupuit, fără gheare, nu mi-am putut da seama dacă era bătrîn. Totuşi, în mare strîmtorare de foame a trebuit să fie ca să hoinărească pînă la o aşa mare depărtare,de ţara lui, într-o regiune cu păduri puţine şi mici, şi să îndrăznească să intre în sat, şi apoi pe fereastra la oile din şură.

Curtea în care a intrat rîsul din întîmplarea următoare nu era în sat, ci era cea a unui canton de pădurar de la munte. Faptul acesta însă nu lipseşte de interes cele ce s-au petrecut acolo. S-a întîmplat să fiu fa o cabană din apropiere. Pădurarul Bădău ştia că îmi place să văd şi să aud lucruri în legătură cu viaţa sălbătăciunilor şi, în dimineaţa aceea de august, a repezit pînă la cabana mea un flăcăiaş ca să mă cheme.
Bădău mi-a ieşit înainte.
— Acum, mi se pare că am călcat alături. Am împuşcat un rîs şi ştiu că a ieşit lege că nu-i voie.
— Rău ai făcut prietene Ilie, tare rău. Dumneata, pădurar, om al legii... Vom încerca să o peticim oarecum. Vom cere o autorizaţie şi o vom lipi pe cele trecute. Dar cum a fost întîmplarea ?
— Nici mare cinste vînătorească nu-mi aduce. L-am împuşcat pe gunoiul de după casă, în curte. Cînd am ieşit astă-dimineaţă ca să plec la serviciu, dau cu ochii de un cîine care rîcîia în gunoi. Ce cîine străin să se fi pripăşit pe aici, şi roş şi bălţat ? Mă uit mai bine — era un rîs. Scormonea în grămada de lepădături, găsea cîte un os, cîte un picior de găină, cine ştie ce, şi rodea, apoi iar căuta. Am luat din spate puşca şi I-am împuşcat... Apoi mi-a venit în minte legea.
Rîsul era încă nejupuit, atîrnat de un stîlp al pridvorului.
Mare, dar slab, slab, numai pielea pe oase. Şi urît, cu părul
136 fără luciu, zbîrlit. Parcă avea zgardă, atîtea căpuşe i se înfipseseră în jurul gîtului. Din cei patru colţi nu mai avea decît unul, îi lipseau şi dintre dinţii din faţă. Rîs ajuns în extrema mizerie a bătrîneţii. înainte cu cîţiva ani sărea în spatele ciutei şi o omora, acum ajunsese să scormonească în gunoiul de după casă, doar-doar va găsi ceva ce s-ar chema mîncare.

Urs în pătul

Trebuia nădit un urs pe seama vînătorului de la oraş, care urma să vină să-l împuşte, comod, la pîndă, din pătul. Paznicul a făcut cele trebuitoare. A cumpărat o mîrțoagă de cal, l-a dus pe picioare pînă sub patului bun ridicat sus între doi molizi groşi, l-a împuşcat, i-a luat pielea şi l-a lăsat ademenire pe seama ursului. După cîteva nopți a dat de hoit un urs mare ; a mîncat aproape un sfert din cal. A doua noapte n-a venit, fiindcă prea se ghiftuise înainte, apoi iarăşi s-a ospătat noapte de noapte. Paznicul s-a coborît în sat şi a telegrafiat; vînătorul era prins de treburile lui, a dat ştire că întîrzie — paznicul să mai pună un cal. Aşa a făcut. Ursul venea ca la el acasă, la masa întinsă. Şi iarăşi întîrzia vînătorul. Dacă merge aşa — şi-a zis paznicul — cumpăr toți caii orbi din zece sate. S-a gîndit să mai cruțe din bucate şi, lăsînd jos la îndemînă ursului doar cîteva ciozvîrte, a urcat în pătul rezerva, ca să i-o dea pe rînd, cu socoteală bună, şi a atîrnat-o într-un cep al bradului.

în cealaltă dimineață, controlînd, spre marea lui mirare, găseşte carnea din pătul mîncată aproape toată. Ursul ! Nu a fost ademenit de hrana puțină lăsată jos, a adulmecat „rezerva", s-a urcat în pătul şi a mîncat liniştit acolo (poate că s-a şi aşezat pe băncuță). Din urmele pe care le-a lăsat i-a putut reconstitui crima.

întîi, ursul s-a urcat frumos, pe scară, ca omul. Era uşor de constatat. Molizii groşi în care era construit pătul înalt au fost curățiți de crengi pînă sub pătul, aveau trunchiurile goale, şi numai sus de tot mai rămăseseră cîteva cetini uscate. Pe trunchi nu se vedeau urme de gheare, aşa cum trebuia să fie dacă ursul se urca pe el. Deci numai pe scară s-a putut urca. Dovadă şi un fustei al scării, rupt sub greutatea ursului.

Apoi, ursului nu i-a venit la îndemînă să si coboare pe scară, de-a-ndăratelea. A găsit că e mai uşor sa se lase în jos pe trunchiul unuia dintre cei doi molizi. Şi a pățit-o. S-a prins de un cep de sus, acesta s-a frînt, şi ursul, de colo de la vreo şase-şapte metri, a căzut la pămînt. Se vedea cepul rupt, şi tocmai sus, şi numai acolo, zgîrieturi în coaja molidului, cum încercase să se prindă. Jos, lîngă copacul bătrîn, un brăduştean pe care căzuse ursul era frînt şi turtit.

S-a mirat paznicul si a rîs de pățania ursului, închipuindu-şi cum a venit de-a berbeleacul de colo de sus. Apoi s-a îngrijorat. Nu se poate să fi căzut de la o înălțime atît de mare, greu cum era, fără să se fi vătămat rău. De dus s-a dus el, poate cu un picior frînt, poate cu coaste frînte, cu măruntaiele zdruncinate. Bolnav, nu va mai veni la hoit şi, cînd va sosi vînătorul, urs ca-n palmă !

Spre desperarea paznicului trei nopți n-a venit la hoit năpăstuitul. Apoi, pesemne vindecîndu-i-se neajunsurile, s-a înfruptat noapte de noapte din masa împrospătată cu alt hoit de cal. Acum o avea la îndemînă, aşa cum se cuvine, jos pe pămînt. Paznicul a renunțat să fie zgîrcit ou ursul.

Urs care a ştiut să-şi ajute

întîmplarea ne-a fost istorisită de un vînător bătrîn, a cărui vorbă este aur curat.

înainte cu vreo douăzeci de ani, după ce căzuse zăpadă bună, un paznic de

vînătoare şi-a întins ca de obicei capcanele de lupi. Controlînd într-o dimineaţă şirul de fiare, unul îi lipseşte. Pe zăpadă nu i-a fost greu să vadă ce s-a întîmplat: a intrat în fier un urs voinic, care pesemne prefera să mai hoinărească pe astă vreme, decît să doarmă postind în adîncimea bîrlogului. Omătul era tropăit de jur împrejur, din lanţul cu care era fixată capcana nu mai rămăseseră decît cîteva belciuge, restul era dus cu fier cu tot. Ce să facă paznicul ? Urşii trebuie cruţaţi, el nu are drept să împuşte urs ; de raportat trebuie să raporteze, reproşuri tot primeşte de la inginerul silvic. Dar nici nu poate lăsa să se chinuiască ursul cu fierul încleştat în brînca lui. Şi mai era şi curiozitatea să vadă ce s-a întîmplat mai departe. Deci, paznicul hotărî urmărirea şi o şi începu însoţit *138* de un tovarăş al lui.

Cu armele gata de foc în fiecare clipă, au pornit pe urmă. Era prea uşor de ţinut această urmă : zăpada o arăta de departe, pe ea se vedea şi dîra fierului prins de laba stîngă, şi apoi, tîrîş, urma lanţului rupt, lung de un metru şi mai bine. Ici-colo stropea şi cîte o picătură de sînge.
Ursul punea în pămînt numai rareori brînca prinsă : mergea mai mult în trei picioare, pe cel năpăstuit ţinîndu-l în sus. Se cunoştea că lanţul care atîrna şi se trăgea pe pămînt îl împiedica. Călca pe lanţ cu labele dinapoi, poticnindu-se ; lanţul se încîlcea după rădăcini şi bolovani, smuciturile, desigur, măreau durerea din piciorul apucat. După cîte o asemenea poticnire ursul se oprea, umplea locul de urme, de parcă ar fi jucat.
139
Paznicii presupuneau că în aceste locuri ursul încerca să-şi elibereze brînca. Aşa au urmărit oamenii mai multe ceasuri, pînă ce o dată se schimbă urma. Dintr-un loc de popas, urma se trăgea mai departe, dar fără să lase pe zăpadă semnul lanţului tîrîş.
„Şi-o fi scos brînca din capcană", şi-au zis oamenii. Insă acest gînd a trebuit părăsit, fiindcă pîrtia de urme era şi pe mai departe în trei picioare, si unde punea ursul şi piciorul al patrulea se cunoştea semnul fierului. Numai lanţul lipsea. Să-l fi rupt ? L-au căutat oamenii primprejur — nu I-au găsit. Şi mai

intrigați, paznicii păşiră pe urmă înainte, prin jgheaburi, prin căzături, prin desimi. Pînă au dat de... capcană, fără urs. Semnele erau limpezi : ursul a lucrat aici îndelungat si, cum necum, a reuşit, cu ghearele, cu dinții, să deschidă fălcile fierului şi să-şi scoată piciorul. Şi, apoi a plecat cu mare grabă.
Dar, minune ! — de cursă atîrna lanțul, intact. Deci ursul nu l-a rupt în drum. Atunci cum se poate că nu l-a mai tîrît după el, că nu i se mai vedea pe zăpadă urma ?
Paznicii au lămurit simplu, cert, şi în aceeaşi vreme uimitor :
Ursul a văzut cît de mult îl stînjeneşte în fuga lui lanțul de care se împiedica mereu ; poate că îl şi plesnea ca un bici în săriturile pe care le făcea. A încercat să scape de cursă în mai multe popasuri şi n-a reuşit. Ce să facă să scape de lanț ? Nu l-a putut rupe. Atunci sau l-a luat în gură, sau l-a înfăşurat pe lîngă piciorul prins, aşa ca lanțul să nu mai atingă pămîntul. Astfel a mers ursul, fără lanț de-a tîrîşul, vreo trei kilometri, pînă cînd la ultimul popas a reuşit să se scape din fier, cu lanț cu tot.
Paznicul a fost bucuros că a scăpat de reproşurile şefului, i-a mărturisit de îndată întîmplarea, şi inginerul a putut şi el verifica, după urme, adevărul celor raportate.
Este o dovadă a inteligenței deosebite ce i se atribuie ursului. (*)

Manevra vidrei

Pe la mijlocul lui mai mă găseam pe malul unui rîu de munte, la pescuit de păstrăvi. Rîul avea apă multă, fiindcă pe
140 atunci se topeau zăpezile de pe înălțimile cele mari. în locul unde ajunsesem cu unditul curgea destul de lin, formînd între malurile înalte întinderi de apă liniştită. Aud o plescăitură puternică, apoi zgomot mai domol, de apă bătută. De îndată am crezut că ştiam despre ce e vorba : braconieri, care acum sub seară dau cu prostovolul. îmi reazem undita de un copac, mă trag încet pe lîngă apă şi, cu mare băgare de seamă, mă furişez de-a lungul malului, ca să surprind braconierii. Am scos capul prin fereastra dintre nişte tufe şi am cuprins în ochi o distanță bună. Cercetez, aştept — nici un braconier cu prostovolul. Dar ceva trebuie să fi fost, doar nu mi s-a năzărit din senin !
După un timp, observ pe malul de dincolo — mai jos de mine cam cu vreo treizeci de paşi — o negreață care mişca domol. Privesc cu atenție : o vidră ! Stătea pe malul înalt, ghemuită, mişcînd numai din cap uneori. Cum nu aveam armă la mine (ce era să fac cu ea la pescuit ?) şi cum cu undița nu poți să prinzi vidre, m-am resemnat la rolul de observator, şi pe urmă n-am regretat.
Deodată vidra se ridică, vine pînă deasupra apei, apoi se aruncă în ea cu o mişcare pe care nu o pot numi decît foarte elegantă. Credeam că s-a aruncat după vreun peşte pe care l-a zărit de sus. Dar vidra a apărut imediat la suprafață şi a început să joace ca o nebună într-un cerc ca de patru metri. Se învîrtea, se răsucea, se da la fund, plescăia apa cu labele, cu coada. „Vidra asta s-a săturat de peşte şi acum nu-şi încape în piele, se joacă". Aşa mă gîndeam, cînd iată, vidra mea se opreşte din figurile ei nebuneşti şi se

repede spre mal, se afundă sub el şi peste puţin timp apare din nou, în gură cu un păstrăv mare, cum eu nu prinsesem de multă vreme. Revine la locul pe unde se aruncase şi iese deasupra ţărmului, apoi începe să mănînce peştele. Pînă s-a înserat bine a mai făcut de două ori aceasta manevră ciudată, în văzul meu : o dată tot în locul unde o observasem întîi, apoi a doua oară cu ceva mai înspre mine. De amîndouă dăţile a prins păstrăv.
N-am putut răbda ca, înainte de a pleca neputincios, să nu-i arunc o piatră şi să nu strig la ea. Cel puţin să-i stric pofta şi să salvez cîţiva peşti de aici...
Fără îndoială că vidra aceasta făcea un lucru foarte cu cap. Cînd se arunca în apă şi făcea scandal mare, peştii din preajmă, speriaţi, se refugiau prin cotloanele de sub mal, pe sub rădăcinile şi bolovanii de acolo. Pe urmă vidra punea gura *141*
pe ei, fără multă greutate ; îi lua... ca din oala. E jucăuşa vidra, dar şi deşteaptă !

Rezerve de hrana

Ciupercile bune şi mai ales mînătărcile au căutare, şi nu numai nouă, oamenilor, ne plac. Căprioarele, cerbii, mistreţii, veveriţele, ba poate şi alte vieţuitoare ale pădurii le culeg cu plăcere. Umblînd după ciuperci, găseşti multe rupte de la pămînt şi începute. Dacă te uiţi bine, poate găseşti şi urmele dinţilor ascuţiţi ai saltimbancului cu coadă stufoasă, ai veveriţei.
Pînă într-o vară însă n-am ştiut că veveriţele îşi fac provizii de ciuperci, si se pricep chiar să le usuce, deşi nu le înşiră pe aţă, aşa cum fac gospodinele. Petreceam cu atenţie şi cu plăcere mişcările acrobatice ale unei veveriţe, care se prelingea isteaţă, cu capul în jos, la vale pe tulpina unui fag, sălta uşor pe frunzişul de jos, lua în gură cîte o mînătarcă si se grăbea cu ea, fuga-fuga, pînă sus în coroana copacului, ^li s-a părut ciudat că veverita făcea repetat aceeaşi cale şi nu înţelegeam cum putea să mănînce atîtea ciuperci, dar mai ales cum le putea mînca atît de repede în vîrful copacului. O petrec cu atenţie pînă în crengile de sus şi mă mir de ceea ce văd. Nu mînca ciupercile, ci, una după alta, le aşeza frumos, îndesindu-le între două crenguţe care făceau furcă, apoi se grăbea jos, după alt transport. Iau binoclul şi scrutez, cu atenţie crengile de sus ale fagului înalt şi, iată, văd şi ici şi colo cîte o mînătarcă fixată în felul acesta.
Aşadar, veverita mînca ce mînca din ciupercile proaspete, dar parcă se gîndea şi la ziua de mîine, cînd pe jos nu va mai fi bogăţie ca acum, după ploile calde din zilele trecute. Ciupercile azi sînt şi mîine se trec ; în cămara ei în zadar le-ar aduce verzi : s-ar strica. Numai uscate se ţin. Deci veverita a început să-şi usuce ciuperci. Invenţia ei, obicei al neamului întreg ?
Fiindcă nu era departe de aşezarea noastră de vară, am venit de cîteva ori la uscătoria veveriţei. Am găsit pe jos cîteva firimituri de mînătărci uscate, căzute din întîmplare din instalaţie. Cele aninate în crengi au dispărut. Nu ştiu, le va fi mîncat veverita, aşa uscate, pe rînd, le va fi înmagazinat în *142*
vreo cămară tainică ştiută numai de ea, sau doar i le va fi
furat vreo surată hoaţă. Pe buna gospodină n-am mai văzut-o pe acolo, nici la lucru, nici la ospăţ. (*)

Unele carnivore au obiceiul de a-şi îngropa partea din pradă pe care n-au putut-o mînca îndată, şi de a reveni la ea cînd le îndeamnă iarăşi foamea. Cămară cu provizii pentru multă vreme doar despre viezure se spune că şi-ar face, cărînd în vizuină mai ales ştiuleți de porumb. Dar n-am întîlnit vînător care, săpînd vizuină de viezure, să fi găsit cămara. în schimb am înțeles că nevăstuică — cel mai mic răpitor de la noi — îşi face provizii, şi uneori îmbelşugate. Mi-a confirmat aceasta şi un prieten vînător, pe care am tot temeiul să-l cred. Iată ce-mi spunea :
Un plop bătrîn şi scorburos prea îmi făcea umbră deasupra straturilor de legume din grădină. Lemnele de foc erau puține şi scumpe ; toamna m-am hotărît să-l tai. Cînd ajutoarele mele tăiau cu ferăstrăul în bucăți trunchiul gros, doborît la pămînt, am dat de o adevărată magazie de alimente, într-o bortă îngustă şi destul de lungă^ vertical. Am desfăcut cu grijă ca să văd ce anume cuprinde. în fund erau o mulțime de şoareci, cadavre mici, înghesuite ca sardelele din cutie ; peste ei un strat de pămînt nisipos, apoi o mierlă, două cinteze şi... o broască. Deasupra alt strat subțire de pămînt. Tocmai sus o vrabie, încă destul de proaspătă. Micile cadavre, înghesuite şi închise aproape ermetic, nu intraseră în putrefacție ; erau însă cam uscate.
Numai nevăstuică putea să fie buna gospodină care s-a trudit să-şi facă provizii de iarnă. Pe gaura ce se deschidea strîmtă în bortă nu putea trece decît trupul subțire şi puțin al unei nevăstuici. Apoi, prinse în coaja de lîngă intrare, am găsit şi fire de păr, care m-au încredințat.
Ce dezamăgită trebuie să fi fost buna gospodină cînd şi-a văzut distrusă cămara cu alimente, cu care a trudit atîta şi în care şi-a pus nădejde. (*)

Dar iată că şi vărul mai mare al nevăstuicii, jderul, pare că dă dovadă de prevedere pentru zile negre. Scrie, în 1939, un inginer silvic, care trăia în Sebeş :

In luna noiembrie din anul trecut, la munte a pornit o ninsoare deasă şi în scurt timp s-a pus un strat gros de zăpadă. Paznicul era în patrularea lui de fiecare zi, cînd într-un loc dă de urmă de jder proaspătă. Socotind că pe acolo au trecut... cinci mii de lei — prețul de atunci al unei blănițe de jder — a luat urma animalului, doar îl va putea apuca şi îi va lua cojocelul. Fiind meşter în urmărirea jderilor, a ținut pîrtia pînă tare departe, descifrînd si descîlcind toate hieroglifele întipărite de jder pe zăpadă. La un loc a găsit zăpada scormonită. Curios să vadă ce a căutat acolo jderul, a lărgit scurmătura şi a scos din ea un pumn bun de muşchi, între firele căruia era coajă de ou, spartă numai de atunci. Pe coajă se cunoştea bine restul de gălbenuş lins de jder.
Nu încape îndoială că oul a fost depus de o găină de munte încă în primăvara trecută. Jderul l-a găsit atunci şi, fiind sătul, l-a pus bine, învelit în muşchi, rezervă pentru zilele grele.
Şi ursul obişnuieşte să îngroape hoitul şi să-l acopere cu cetină, cu vreascuri, după ce s-a săturat din el. Că şi jderul ar avea obiceiul acesta pînă acum n-am observat, dar discutînd cu paznicii terenului de vînătoare cazul de mai sus, am aflat că el nu este izolat. La 16 februarie 1939, unul dintre paznici iarăşi a găsit coajă de ou de găină de munte, ou spart

proaspăt, scos de jder de sub rădăcina unui brad, unde era ascuns. Şi de data aceasta oul nu putea fi decît din primăvara trecută, adus din cuib şi ascuns acolo. Am dobîndit convingerea că şi jderul îşi face provizii. Ceea ce mă miră însă este că el găseşte provizia la locul unde a ascuns-o şi după trecerea mai multor luni. (*)

În cîrcă

Prada pe care şi-o face lupul dintre sălbătăciunile mai mari — căprioară, cerb — o mănîncă pe loc, acolo unde a doborît-o. Dar nu se poate ospăta în staulul unde a sărit şi a omorît oaia ; trebuie să o ducă aiurea. O duce în gură, cum duce mîța şoarecele. Acest lucru s-a văzut de mai multe ori, mirîndu-se omul de puterea lui. Mai sînt însă şi poveşti : ia oaia vie de după grumaz şi o mînă pe picioare, lovind-o de dinapoi cu coada, cum ar lovi-o cu un bici. Alteori o omoară *144* şi o ia în spate ca pe sac, ținînd-o cu gura. Şi iată că am văzut
cu ochii ceva ce mă face să cred că această din urmă metodă de transport n-ar fi tocmai poveste. Adevărat că n-am văzut lupul cu oaia, ci vulpe cu un iepure, pe care nu-i convenea să-l mănînce în loc deschis, ci năzuia cu el spre o pădurice.
Pe o zi însorită de iarnă am ieşit la lărgime cu gîndul să ademenesc vreo vulpe, chemînd-o cu vaierul iepurelui în doagă de moarte. Cînd iată văd o vulpe, mult prea departe însă ca să pot trage. Ducea ceva în gură. ,,Pe asta în zadar aş încerca să o ademenesc, mă gîndeam. Şi-a agonisit masa pentru ziua de azi". Curios să văd ce pradă şi-a ales, ridic la ochi binoclul. Iepure ducea, şi văd bine cum îl căra : aruncat peste spate, ținîndu-l cu gura de după cap. Aşa părea că-l duce uşor, fără să-i tîrască pe jos picioarele lungi. De cît că vulpea umbla cu trupul cam oblic, cu capul puțin întors spre umărul cu iepurele. Deodată se opreşte din pasul ci întins, aruncă din spate povara, se repede într-o săritură si mozoleşte cu botul prin zăpadă. Desigur, a auzit sau a văzut şoarece şi, oricît îi era de asigurată hrana, nu putea să treacă nepăsătoare pe lîngă îmbucătura mai plăcută decît toate. Apoi s-a întors la iepurele mort şi, cu o mişcare pe care aş putea-o numi frumoasă, l-a avîntat în spinare şi şi-a continuat drumul spre pădurice.
De ce n-ar face la fel şi lupul cu oaia ?

Cum a scăpat potîrnichea

Eram pe cîmpul înzăpezit într-o zi de februarie, în nădejdea să văd vreun alai de nuntă al vulpilor si să împuşc vreuna. La asemenea vînătoare se trage la distanta mare, deci aveam cu mine carabina. Zăpadă multă, adunata în multe locuri în troieni de viscolul care bătuse într-una înainte cu vreo două zile. înaintam de-a lungul unui răzor înalt, sub care vîntul îngrămădise omăt mult. Mai jos alt răzor, ca şi acesta pe care mă găseam eu, în creasta lui cu zăpada măturată, sub buza lui cu troian. Fără veste apare un uliu porumbar *(Accipiter geniilis gallinarum).* Venea ca fulgerul de-a lungul

răzorului din jos, aproape de pămînt. Cam din dreptul mea se ridică două po-tîrnichi, cu strigătul lor speriat. Stau pe locşorul cu zăpadă puțină. Porumbarul se repede, cotind după una, o ajunge, o loveşte, cade cu ea la pămînt, o ia în gheare şi pleacă cu ea. Ceafaltă potîrniche zboară de-a dreptul spre mine şi, spre mi- *145*

rărea mea, se izbeşte ou toată puterea în zăpada groasă de sub răzorul meu. Scena n-a durat decît cîteva clipe. După cum mi-a fost greu să petrec cu atenție zborul amînduror potîrnichi, care s-au despărțit în momentul atacului, acum îmi era greu să-mi împart gîndurile între biata victimă şi potîrnichea care s-a izbit lîngă mine. în sfîrşit, vreau să văd ce s-a întîmplat cu aceasta. Desigur, o voi găsi zdrobită, cu atîta putere se izbise în zăpada care mai avea şi o scoarță subțire. Găsesc uşor locul : o gaură de tunel. Dau zăpada la o parte şi... zvrrrr ! pleacă potîrnichea teafără.
Dintr-o greşeală de zbor să se îi înfundat potîrnichea în troian ? Nu cred. Să fi făcut intenționat ingenioasa manevră, singura ei scăpare în întinderea fără spinării de acolo ? Se poate, şi înclin să cred aşa.

Stăncuțele pun capcane

Scriitorul I. Al. Brătescu-Voineşti ne-a povestit următoarele :
„îngăduiți-mi să vă istorisesc o interesantă observație, pe care am făcut-o odinioară asupra inteligenței ciorilor.
Locuiam pe atunci în Tîrgovişte, într-o casă construită de mine pe marginea Ialomiței. Aveam acolo o grădină frumoasă, pe care o întrețineam cu o patimă moştenită de la tatăl meu, care a fost un pasionat horticultor, şi, lăsînd la o parte modestia, pot spune că reuşisem să am un colțişor de rai. Ajutat de servitor, şi el iubitor de grădinărit, mă sileam să dau peluzelor, stropindu-le şi tunzîndu-le cu mare punctualitate, înfățişarea unui covor, pe care o admirasem în parcurile văzute prin străinătate.
Se întîmpla însă adesea să găsesc pe ele pietre teşite de mărimea unei monezi, lucru care mă supăra, pentru că iarba neputînd creşte sub pietre, se făceau pete în peluze.
Copiii, pe care îi dojeneam, protestau şi se jurau că nu le aruncă ei. Am crezut multă vreme că le aruncă alți copii, de pe stradă, pînă cînd într-o zi am descoperit cine îmi făcea acest neajuns.
Alături de grădina mea era o clădire înaltă, neterminată, nelocuită, sub streaşină căreia îşi făcuseră cuiburi ciori (stăncuțe) *146* numeroase. Constatînd că îmi pricinuiesc multă pagubă, mîncîndu-mi cu nesaț cireşele si fragii, le declarasem război si din cînd în cînd făceam cu ele exerciții de tragere, împuşcîndu-le din zbor.
Am încetat de a mai trage în ele din ziua în care, constatînd că îmi pun pietre pe peluze, mi s-a învederat inteligența lor.
în fundul grădinii mele curgea o parte din Ialomița, un iaz care punea în mişcare o serie de mori. Acolo, în acel iaz, încercam să-mi satisfac patima pescuitului, prinzînd cu undița mrene şi eleni.
într-o zi, sculîndu-mă dis-de-dimineață, am vrut să mă cobor la gîrlă să pescuiesc, dar văzînd că tocmai în locul unde voiam să mă aşez se spăla un

om, m-am întors îndărăt în grădină şi m-am aşezat pe o bancă, aşteptînd să-şi termine omul spălatul.
Cum stăm aşa, văd o cioară umblînd pe peluză, oprindu-se din cînd în cînd, dînd cu ciocul ceva la o parte şi ciugulind cu grabă. Tot atunci văd că o altă cioară ia de pe potecă o piatră, merge cu ea pînă în mijlocul unei peluze unde o lasă, se întoarce iar pe potecă, ia altă piatră, pe care iar o duce şi o lasă pe peluză.
— Uite, domnule, îmi ziceam minunîndu-mă, cine îmi pune mie pietre pe peluze ! Dar de ce le-o fi punînd ?
După cîtăva vreme de frămîntare, dînd la o parte pietrele de pe peluze şi constatînd că sub unele dintre ele era ori un gîndac, ori o rîma, am înţeles. Erau curse pentru prinderea unor gîndaci cu care se hrăneau. Pietre teşite, uşor de transportat, reprezentînd o suprafaţă întinsă, aşezate astăzi, şi pe care aveau să le controleze mîine dis-de-dimineaţă pentru a vedea ce rîma sau gîndac s-a adăpostit sub ele în timpul nopţii !
Instinct ? Inteligenţă ? Ceea ce ştiu e că din ziua aceea n-am mai îndrăznit să împuşc nici o cioară". (*)

Acrobaţii şi jocuri

Aşa cum obişnuieşte să se joace o pisică cu şoarecele înainte de a-l mînca, am văzut că făcea şi o pasăre răpitoare cu prada ei.
La început am crezut că e un sorecar *(Buteo buteo)* pasărea mare răpitoare care stătea la pînda nemişcată în vîrf de copac uscat, într-o zi călduroasă de iunie. După cele ce s-au întîmplat,
mai repede cred că a fost un şerpar *(Circaetus gallicus).* $i-a luat zborul ca cel al şorecarilor — leneş, liniştit, cu vîsliri rare din aripile late. S-a oprit în loc cu coada răsfirată, apoi a căzut glonţ în iarba mare a cîmpului de lîngă pădure. Nu I-am mai văzut cîteva minute. Dar iată-l din nou, ridicîndu-se cu un şarpe în gheare. Şarpele atîrna moale în cîngile păsării, ca o curea ; nu se încolăcea, nu se zbătea, desigur era mort. Pasărea se ridică în spirale frumoase pînă la o înălţime pe care o apreciam la patruzeci-cincizeci de metri, cînd văd că-i scapă din gheare şarpele. Abia a început să cadă acesta, că s-a şi aruncat după el ca o săgeată şi l-a înhăţat încă înainte de a ajunge la pămînt. Să-l fi scăpat ? Cum şarpele era mort, cu greu îmi venea să cred asta. Nu îl scăpase fiindcă după ce s-a înălţat din nou cu prada, i-a dat iarăşi drumul, ca să o prindă din aer cu altă săgetare minunată. De patru ori s-a repetat jocul acesta. Fiindcă joc era, joc cu prada. Altfel n-ar fi făcut de atîtea ori acelaşi lucru, în acelaşi loc, ci ar fi plecat cu agoniseala îndată, în altă parte, aşa cum a făcut pe urmă cînd s-a săturat de joacă.

Ne scria un învăţător de la ţară, care are plăcerea să observe şi nu îi este lene să pună pe hîrtie ceea ce a văzut :
„Vînătorilor li se întîmplă mereu să vadă lucruri pe care cealaltă lume nici nu le vede, nici nu le bănuieşte că se pot întîmpla. Şi lumea nu crede si socoteşte că minciuna face parte din echipamentul vînătorului. Dar

minciuna, vînătorească sau nu, miroase de la o poştă, iar realitatea tot realitate rămîne, oricît ar trage-o la îndoială unii.
Cine nu-şi aminteşte de nuvela lui I. Al. Brătescu-Voineşti *Niculăiță Minciună ?* Şi cine nu-şi aminteşte că nefericitul erou s-a spînzurat pentru că lumea nu a dat crezare nici unei spuse de-a lui ? în special Salomia nu-l credea că mîța face din gît ca vrăbiile. Eu îl cred, fiindcă mie mi-a fost dat sa aud o asemenea mîța. Mă aflam la o familie de cunoscuți, la care am rămas şi peste noapte. Dimineața am fost trezit de ciripit de vrăbii, care tot loveau geamul, parcă îşi căutau loc pe unde să iasă afară. Am căscat ochii mari. Nu erau vrăbii, ci o mîța, care tot dădea cu laba în fereastră şi ciripea exact ca vrăbiile. M-am dat jos *148* din pat şi am alergat la fereastră ca să văd la ce se uită mîța.
Ştiți la ce se uita şi ciripea ? La nişte stăncuțe care ciuguleau de-ale mîncării în stradă.
îndată mi-a venit în minte Niculăită Minciună şi m-am gîndit : «Ce bine ar fi fost să fi trăit eu pe vremea lui. îi eram martor față de Salomia, şi nu s-ar fi spînzurat sărmanul !».
N-am să mă spînzur dacă cineva nu-mi va crede întîmplarea cu cioara. Am şi martori : un prieten şi căruțaşul. Mergeam spre Nisporeni, cînd vedem ceva negru, ca o cîrpă aninată de sîrma telefonului. Ne-am gîndit că va fi o bucată de zmeu, atîrnată de vreun copil. Ajungînd aproape vedem că-i o cioară de semănătură, din cele negre peste tot. Iarăşi am crezut că-i o cioară moartă, şi tot nişte copii o vor fi atîrnat acolo ca să mai rîdă. Cioara se ținea de sîrmă cu picioarele, stătea cu capul în jos şi se dădea huța cu toate că vînt nu bătea.
Cînd ne-am apropiat şi mai mult şi am făcut urît spre ea, cioara s-a desprins de sîrmă şi şi-a luat zborul. îi făcea plăcere să se dea în scrînciob ; avea chef de joacă. Fiindcă nu-mi vine să cred că s-a prins zdravăn cu ghearele şi se legăna cu capul în jos, ca un acrobat, numai ca să-i distreze şi să-i uimească pe trecători". (*)

Puii — ai animalelor ca şi ai oamenilor — se joacă fiecare în felul lor. Uneori şi la animale jocul se apropie de sport: încearcă repetat pentru a izbuti o anumită performanță. Impresia aceasta am avut-o şi cînd m-am delectat vreo jumătate de ceas cu gimnastica la bară a unui ied de căprioară.
Era singur lîngă mama care păştea prin apropiere. Alți iezi, străini, nu avea ca să încingă cu ei joacă şi o făcea, de nevoie, singur. Puiul a inventat ceva foarte sportiv. Amfiteatrul, cu un singur spectator, era larg : o tăietură cît cuprindeau ochii, din culme în culme. Bara — un buştean de molid, rămas de la exploatare, care zăcea în vegetația nouă si mai păstra încă cioturi din cetinile verzi de odinioară. Iedul' sărea peste buştean fără să se împiedice în cioturi ; sărea şi de pe coastă în jos, şi de jos în sus. A repetat de mai bine de zece ori saltul. Uneori minunat, ca un campion, alteori mai împiedicîndu-se. O dată s-a şi dat peste cap, fără să se descurajeze însă. Apoi a urmat a doua figură. Vroia să alerge de-a lungul buşteanului, lung de vreo şase metri, ținîndu-şi echilibrul şi săltînd *149*
printre cioturi. Asta era mai greu. Cum plouase cu o zi înainte, buşteanul era lunecos, unghiile iedului nu prindeau. Un salt bun ; la al doilea a

alunecat şi a căzut alături. Noroc că bara era la pămînt; stricăciune nu se întîmpla. A doua încercare, a treia. „Premiul întîi !" — a alergat din cap în cap şi a sărit apoi victorios în ierbărie. încă o dată şi încă o dată, nu ştiu de cîte ori, cînd bine, cînd rău.
Ciugulind, căprioara s-a cam îndepărtat. Desigur, i-a dat poruncă — deşi nu i-am auzit piuitul de chemare — copilul ascultător a lăsat sportul şi s-a grăbit lîngă mamă. Şi a primit răsplata cumințeniei lui : o gură bună de lapte dulce.

în minunata carte a lui Leon Binet *Scenes de la vie animale* citeam că fiziologia comparată ne dovedeşte că jocul este o manifestație naturală, primitivă, obişnuită şi la organisme foarte îndepărtate de om. Este o necesitate la pui, şi le putem observa des jocul. Uneori vedem jucîndu-se şi adulții. Sînt unele specii cu deosebire înclinate spre a-şi învrîsta acțiunile serioase ale vieții cu clipe de joc. Dintre cele de la noi, faimă de jucăuşe au veverița, jderul şi îndeosebi vidra. în captivitate le putem vedea acrobațiile, dansurile, jocul, mai ales dacă au parteneri, în libertate le observăm mai rar. Am tot auzit că vidra „se dă de-a săniuşul" ; n-am văzut-o însă niciodată şi mă cam îndoiam. Pînă într-o zi, cînd am dat de toboganul ei.
Căutam iarna pe ger loc unde să aştept seara vidră. Se ştie că ea îşi are anumite locuri pe unde obişnuieşte să intre în apă şi să iasă de acolo după ce ^si-a prins peştele! Face adevărate cărări, uşor de recunoscut. în preajma lor stă apoi vînătorul la pîndă, lată, am găsit pîrtia ! M-am bucurat, apoi cercetînd-o mai de aproape mi-am dat seama că e altceva.
Malul era înalt şi cobora în pantă pînă în marginea rîului înghețat. De sus se trăgea drept în jos, ca o ogaşă lată. Zăpada din ea era bătucită, lucioasă, prinsese o uşoară pojghiță de gheață. Alunecuş de vidră. Acesta nu cobora însă în apa liberă, în care să intre vidra după peşti, ci se oprea brusc în marginea podului de gheată. Am căutat urmele. Nici ele nu duceau pe gheața acoperită de zăpadă, ci din jos se întorceau, 150 multe, în sus, paralele cu lunecuşul. Vidra, care se lăsa la vale

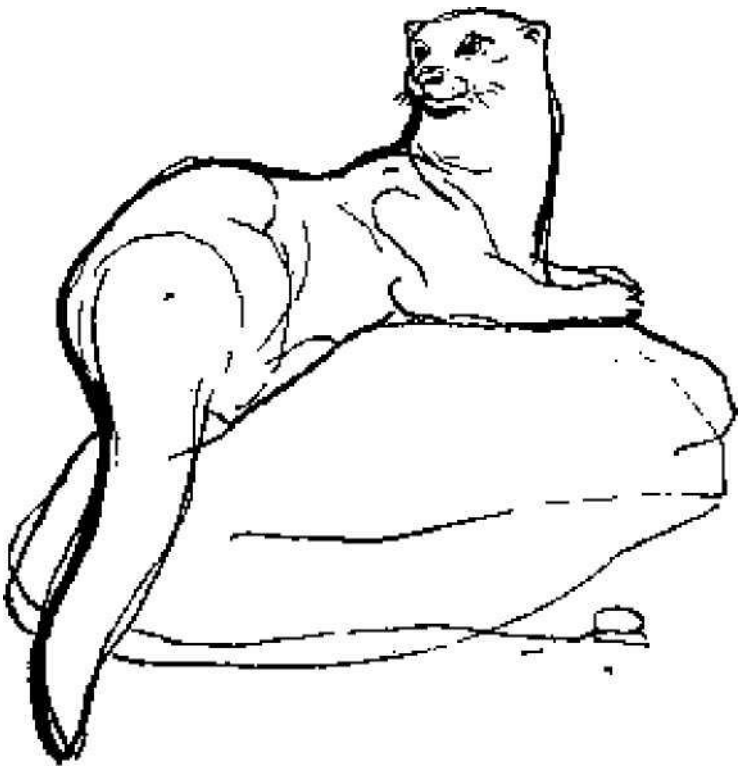

alunecînd, se întorcea îndată pe vîrful malului şi nu pleca în altă parte. Nu putea să fie altceva decît pistă, săniuş, tobogan pe care se dădea vidra, de plăcerea ei; joc, sport. După luciul săniuşului, după mulțimea urmelor şi vechimea lor diferită, se vedea că era un loc obişnuit, la care jucăuşa venea repetat şi stăruia binişor. Astfel am avut dovada că nu-i poveste săniuşul vidrei.

Seara, pe lună, am stat în preajmă ascuns, doar-doar voi vedea şi performanța. Am stat pînă m-a răzbit frigul. N-a venit, sau poate m-a simțit şi i-am luat cheful. Au urmat zile de moină, s-a stricat lunecuşul, am rămas numai cu prima dovadă.

151

îndrăzneli şi... obrăznicii

I-aş zice obrăznicie, dacă n-aş fi sigur că vulpea, eroina micii întîmplări de mai jos, avea pui pe care se trudea să-i hrănească. De aceea zic curaj şi adaug : pornit din grija ei pentru pui.

într-o duminică din iunie am venit la palma de loc pe care o aveam în apropierea oraşului. Casă bătrînă, pomet, vie în vecinătatea altor vii şi a pădurii. Mi-am pus pe cap pălăria de paie, mi-am luat în spate o haină veche şi am ieşit între pomi, să-i mai caut, să-i mai operez de viermii care s-au încuibat sub coaja lor, să mai tai cîte o creangă uscată sau rea.

Pe sub pomi iarba era crescută, gata de coasă. Prin iarbă două cloşti cu puii mărişori, care prindeau cu multă isteține insectele aşezate pe firele de iarbă. Mai erau si găini fără' grija puilor, apoi mîndrenie de cocoş rhode-island. Deodată scandal mare în acest popor. întorc capul şi văd cum îngrămădeşte o vulpe jerpelită cocoşul, mîndria mea de avicultor. Strig eu la vulpe, dau spre ea cu ce îmi cade în mînă, mă iau după ea. Vulpea a lăsat din gură prada după cîteva sărituri şi s-a dus. Dar sfătosul sultan al haremului de găini avea gîtul frînt şi pe penele lui bronzate se prelingea sînge. A mai zvîcnit de cîteva ori din labele împintenate şi au rămas vădane găinile.

Am blestemat, m-am gîndit că parcă e un făcut că de cîte ori se întîmplă asemenea lucru omul are în mînă cuțit şi foarfece în loc de puşcă şi, avînd de gînd să îngrop cocoşul mort după ce îmi voi fi terminat treaba cu merii mei, m-am întors la lucru. Abia a trecut un sfert de ceas şi găinile au dat din nou alarma si şi-au adunat puii cu țipete de primejdie mare. Ce era ? Vulpea venise ca să-şi duca agoniseala. Am văzut-o plecînd cu cocoşul în gură. Şi nu eram mai departe de cocoşul mort decît ca la treizeci de paşi, vulpea mă vedea, din spaima ei de mai înainte ştia de mine.
Am strigat iarăşi după hoață. Apoi, liniştindu-mă, m-am gîndit că era vrednică de agoniseala pe care a cîştigat-o cu istețime şi curaj, pe seama puilor. Şi la urma urmei... cocoşul era mort, iar vulpea m-a scutit să-l îngrop eu. (*)

Ne scrie un inginer silvic, vînător bătrîn :
 „Soția mea mergînd să ne viziteze copiii — oameni la casele lor — am rămas singur cîteva săptămîni. A trebuit să iau în grija mea deosebită mai ales cele cîteva găini de soi, care erau „ochii din cap" ai soției. Mi-am făcut si eu o ambiție : să le găsească la întoarcere mai grase şi mai frumoase de cum le lăsase. Găinile, care nu sînt atît de proaste cum se crede, în cîteva zile s-au obişnuit ca dimineața, cînd deschid fereastra dinspre curte, să primească fără greş cîțiva pumni de semințe, în curînd, în fiecare dimineață mă aşteptau sub fereastra aceea,
într-o dimineață din noiembrie am cam adormit şi n-am deschis fereastra decît pe la ora opt. Nici o găină sub fereastră : „Te pomeneşti că le va fi furat cineva astă-noapte !" — mi-am zis necăjit. Iau repede ceva în spate şi ies în curte. Lîngă scări, împrăştiate, penele unei găini. „Al dracului uliul porumbar, găsii îndată pe cine să învinuiesc. A dus-o pe Pestrița" ! Cum îmi arunc ochii mai încolo, grămadă de pene roşii, jalnice rămăşițe din falnicul nostru cocoş !
Asta nu-i ispravă de porumbar. El loveşte o găină, o ia şi se duce cu ea, nu mai caută după alta. O fi dihor ? O fi vreo mîța nărăvită ? Pornesc să văd alte urme, ca să aflu cine a fost hoțul şi să-mi găsesc celelalte găini. în fundul curții aveam cîțiva brazi cu cetinile frumoase, lăsate pînă la pămînt. Mă tupilez, ca să văd sub brazi. Cînd colo, abia la cincisprezece paşi de mine, o vulpe. Mînca cocoşul ! Rupea liniştită din el, parcă s-ar fi găsit în cine ştie ce vale rea, în cine ştie ce pădure deasă, îndepărtată.
Nu aveam atunci puşcă la casă. Mă retrag binişor şi alerg, aşa cum eram, la vecinul meu, mare vînător. Acesta era plecat la slujbă. îi caut arma, dintr-un buzunar al hainei de vînătoare scot două cartuşe uitate acolo, vin în curtea mea si împuşc vulpea, care continua să se ospăteze în acelaşi loc. Era o vulpe din anul acela, dar bine dezvoltată, cu blană bună, de iarnă.
Această întîmplare mi se pare cu totul ieşită din comun, din mai multe puncte de vedere. întîi : cum a îndrăznit vulpea asta să intre pînă spre mijlocul oraşului, după pradă ? Apoi : pe unde a intrat în curtea mea ? Doar de două părți sînt casele şi împrejmuirile înalte ale vecinilor, de asemenea şi la fundul curții mele, iar spre stradă am grilaj înalt şi des, cu poarta închisă. Să admitem că le-a făcut toate acestea oarecum, dar cum de a venit şi mi-a prins cocoşul ziua mare ? „Tragedia"

nu s-a putut întîmpla decît cu cel mult o jumătate de oră mai înainte de a ieşi eu la fereastră, deci la o vreme cînd era lumină mare. Şi, în fine : ce obraznică vulpe a fost asta, că după ce a făcut toate acestea, s-a aşezat... senină, să mănînce cocoşul chiar în curtea în care l-a prins, în loc să caute să plece cu el.
Foamea n-a putut să-i ia mințile, fiindcă pămîntul era încă negru şi desigur că si pe cîmp a mai găsit ea destulă mîncare, deşi nu atît de aleasa. Dar cine ar putea spune motivele acestei ciudate comportări ?
La amiază, cînd a venit acasă vecinul meu şi a auzit întîmplarea, s-a crucit şi a înjurat. Cu o zi înainte umblase cu vînători şi gonaşi şapte păduri „bune de vulpi", fără să împuşte nimic. Iar eu, în curtea mea şi în halat şi papuci... îndată i-am făcut propunerea :
— Nu fi trist vecine. Ia în arendă vînătoarea din curtea mea. E tare bună de vulpi !... (*)

într-o toamnă căutam potîrnichi prin şirlincile înguste de porumb, învrîstate de altele cu mirişti. Anul fusese rău şi pentru țăran şi pentru vînător : porumbul rar şi nerodit, potîrnichi puține. După multă umblare se ridică un stolişor, îndată cîrneşte spre dreapta şi, cînd prind pe una în linia armei, erau deasupra unei mirişti. Lovită, s-a ridicat drept în sus cîțiva metri, apoi a căzut la pămînt ca un bolovan. Liniştit, păşesc ca să o ridic. Ştiam că e moartă, lovită în cap, după figura pe care a făcut-o. Abia înaintez cîțiva paşi şi aud deasupra capului vîjîit. Ca o săgeată trecea pe deasupra mea o pasăre de pradă. Nici nu apuc să ridic arma, că o văd din nou, de data aceasta ridicîndu-se din mirişte cu potîrnichea mea în gheare. Oarecum surprins şi zăpăcit, n-am tras — hoțul a plecat cu agoniseala mea.
Adică, fiind prin apropiere a văzut ce s-a întîmplat. în
loc să se sperie de om şi de focul de puşcă, a recunoscut prilejul
bun ; în fulgerarea zborului a apucat de jos potîrnichea şi,
 fără să se oprească o clipă, şi-a continuat zborul, doar puțin
îngreuiat de povara din gheare. Pe lîngă îndrăzneală, cîtă precizie în mişcări trebuia să aibă ca să poată executa o asemenea bravură.
în primul moment credeam că am de-a face cu un uliu porumbar. Spre mirarea mea, am văzut apoi că este un soim călător *(Falco peregrinus),* pasăre rară pe la noi, întîlnită aproape numai în epoca migrației. Dar mai ciudat este că peregrinul nu-şi atacă victima pe pămînt, ci numai în zbor. Se vede că şi această regulă îşi are excepțiile ei. Am văzut o îndrăzneală mare, o performanță minunată, am văzut de aproape un şoim călător şi... o excepție rară. Să-mi fi părut rău că am pierdut potîrnichea ?

în libertate corbul este una dintre păsările noastre care se fereşte mai mult de om. Pururea atent, cu ochii lui deosebit de ageri observă, din văzduh sau din vîrful copacului pe care s-a aşezat, încă de departe omul şi se fereşte de el. Dar tot aşa de puține sînt păsările sălbatice care să se îmblînzească şi să se apropie de om cu atîta uşurință şi încredere cum face corbul. Ca să-şi piardă sfiala şi să devină prieten trebuie timp şi, mai ales, să fie prins de pui. Prins adult, e duşmănos, dă cu ciocul, adeseori refuză mîncarea, nu se

poate împăca. M-a mirat deci purtarea unui corb.
Ne-am pomenit la casa de vînătoare din munte cu un oaspe. Venea din străinătate, avea de la stăpînire hîrtii bune ca să fotografieze păsări în Deltă si în Cârnați. Pe la noi îl intere-sau vultanii şi corbii. Avea şi îngăduință să prindă cîțiva corbi pe seama unei grădini zoologice. Străinul era simpatic, glumeț, meseria lui ne interesa şi pe noi ; ne-am bucurat de el şi i-am fost de ajutor.
Şi-a făcut colibă de pîndă, bine camuflată la marginea unei poienițe, a pus hoit de oaie în mijlocul acesteia, şi-a aranjat aparatele cu teleobiective şi a aşezat în jurul hoitului cîteva capcane de fier cu fălcile îmbrăcate în pănură, ca să nu frîngă

picioarele păsărilor prinse. în prima zi au venit gaițe, apoi corbi. Şi chiar în prima zi unul din corbi a călcat în fier şi s-a prins. S-a zbătut pasărea sălbatică, a dat cu ciocul, vînătorul s-a ales cu cîteva sfîşieturi pe mîini, pînă l-a adus la cabană şi l-a pus într-o cuşcă. S-a întors îndată la locul lui de pîndă.
în zadar am poruncit copiilor să dea pace păsării, ca să se liniştească. Senzația era prea mare ; se furişau într-una la cuşcă să vadă ce face corbul. N-au trecut două ceasuri, pînă ce unul dintre copii vine într-un suflet cu vestea că „s-a îmblînzit corbul şi mănîncă din mînă". Cine putea să creadă asemenea lucru ? „Ba da, ba da ! Am luat carne din bucătărie, i-am dat şi a mîncat !" Trebuia controlată vestea de necrezut. Am făcut o mică provizie de carne şi am mers la cuşcă. Am întins printre gratii o bucățică înțepată într-un băț. în aceeaşi clipă corbul a înhățat-o şi, icnind de două ori, şi-a trecut-o în guşă. Şi pe a doua, şi pe a treia. Apoi a luat din mînă, fără cel mai mic semn de frică sau de sfială.
Flămînd de moarte nu putea să fie. Era vară, hrană găsea destulă şi apoi, pînă să se prindă în capcană, s-a ospătat şi din hoitul de oaie. Lăcomie ? Aşa a continuat să-şi ia hrana şi în zilele următoare. Altfel era ursuz, stătea înfundat în dosul cuştii, privea mînios, dar venea îndată să-şi primească darul de carne.
în schimb, alți doi corbi, prinşi mai tîrziu, au făcut greva foamei două zile şi apoi luau numai noaptea hrana, care li se arunca în cuşcă.
Două firi...

L. R., care şi-a petrecut lunga-i viață ca paznic de vînătoare în Munții Făgăraşului (Arpaş), povestea din întîmplările lui cu rîşii :
în marginea din jos a golului şi-a clădit din bolovani un observator. Adeseori stătea acolo la pîndă, ca să mai rărească răpitoarele care îi primejduiau vînatul paşnic. într-un rînd,
 privind spre vale din acel observator, i s-a părut că vede o pata roşie, care se mişca încet. A ieşit din locul de pîndă şi s-a apropiat cu băgare de seamă, ca să vadă ce ar putea să fie. în momentul în care a recunoscut rîsul, acesta l-a văzut şi a sărit. într-un noroc, mai mult din ciudă, paznicul i-a aruncat o împuşcătură grăbită, cu toate că distanta era prea mare pentru arma cu alice pe care o avea cu el. In locul unde văzuse rîsul a găsit cadavrul proaspăt al unei căprioare, ruptă de fiară. Deşi nu

putea avea nici o nădejde, din obişnuinţă a aşezat totuşi lîngă hoitul căprioarei o capcană-fier. A doua dimineaţă venind la control, mare i-a fost mirarea că a găsit în fier prins un rîs. Apoi s-a mirat şi mai mult cînd, jupuind rîsul, i-a găsit sub piele cîteva alice, cu rănile proaspete din împuşcătura de ieri. Un lup sau un urs care ar fi păţit ceea ce a păţit rîsul acesta desigur că nu mai venea la hoitul căprioarei. Rîsul a venit, cu toată faima lui de fiară foarte prudentă şi sfioasă.
Altă dată, pe zăpadă nouă, paznicul a găsit spre seară cadavrul unei capre negre ucise de rîs. A aşezat lîngă el capcană şi a doua zi rîsul era prins. Curios să vadă de unde a venit rîsul, paznicul a luat urma întoarsă. N-a avut să meargă mult : i-a găsit culcuşul sub un molid cu cetinile pînă la pămînt, unde nu ajungea ninsoarea. Numai la vreo cincizeci de metri de la cadavru. Aşadar, acest rîs a văzut din culcuşul lui omul trebăluind pe la cadavrul pe care el, rîsul, îl străjuia de aproape, şi nu s-a mişcat din cotlonul lui. Apoi, nu s-a sfiit să vină să mănînce din hoitul pe lîngă care l-a văzut pe om meşterind. (*)

Trebuia să împuşc un iepure. *Trebuia* fiindcă a treia zi aveam la masă nişte prieteni, şi am căpătat poruncă aspră de la soţia mea să fac ce-oi face, dar ea să le servească si iepure.
Nici n-ani stat la îndoială încotro să o iau. Pe vreme de ger sec, cum era în zilele acelea, iepurii stau pitulaţi între brazdele arăturilor negre. Mai ales unde arătura e adîncă, cu brazdele cu umerii înalţi, iepurii se aşază bucuros între crestele lor. 757
Era vorba numai de lin iepure, deci am pornit singur spre o parte de hotar unde ştiam arături bune.
Am şi găsit iepuri, dar săreau departe ; în zadar aş fi tras. în sfîrşit, sare unul şi la o distanţă mai potrivită. La primul foc icneşte, al doilea îi smulge smocuri de păr şi iepurele fuge mai departe. Eram sigur că a luat alice. Mă iau deci pe urma lui, găsesc ici şi colo şi picături de sînge. Merg, merg, pînă mă plictisesc şi rezist numai sub povara poruncii cu care am plecat de acasă, şi fiindcă am dat de cîteva locuri unde bietul urecheat se oprise, se răsturnase, totuşi se mai trăsese beteag în direcţia păduricii din apropiere. Cînd mă ivesc pe o culmişoară, iată în valea de dincolo o vulpe, cu iepurele meu în gură. Se grăbea cu el spre pădure. Cu toate că depărtarea era prea mare, trag. Vulpea sare în aer speriată, lasă din gură iepurele şi fuge sănătoasă, ca să dispară în desimea pădurii.
Deci aveam iepurele obligatoriu.
îmi trece prin minte să fac o încercare. Nu departe de locul unde lepădase vulpea iepurele se găsea un mic boschet, cu subarboret des. Fără să mă ating de iepure sau să merg în apropierea lui, intru în acel boschet, improvizez un loc de pîndă, constat că vîntul nu ducea fumul ţigării spre pădure, mă aşez pe scăunelul de vînătoare şi aştept. Aştept să văd, nu cumva ar veni vulpea mea să-şi ridice prada atît de uşor dobîndită şi atît de repede pierdută. Cizmele din picioare îmi erau bune, cojocelul de miel călduros, căciula ajungea pînă peste urechi, deci puteam să aştept înserarea, care nu mai era departe.
Am străjuit doar un ceas. M-a vestit din bună vreme ţipătul unei ţărci, aşa

că am observat vulpea îndată ce şi-a scos capul ascuțit de după perdeaua tufişului. S-a oprit nemişcată, a privit împrejur, s-a retras. Apoi a apărut din nou, s-a apropiat, s-a aşezat pe coadă şi a stat parcă pe gînduri ce să facă. Cînd privea lung la iepurele ademenitor, cînd cerceta împrejurimile cu bănuială.
împuşcătura mea a scos vulpea din dilemă şi a culcat-o.
în clipa aceea mi-am adus aminte că, înainte cu vreo doi ani,
făgăduisem tocmai soției prietenului care avea să ne sosească
158 în vizită o blană de vulpe. „Dar să fie frumoasă, că vreau să
fac din ea ceva pentru mine". Vulpea era frumoasă, roşie ca para focului, cu păr lung şi îndesat. Porunca şi promisiunea erau împlinite. Pe deasupra dobîndisem însă încă o dovadă a îndrăznelii unor vulpi.

Păcăleli

Vînătorul şiret si inventiv a născocit fel si fel de metode cu care să păcălească animalele care îl interesează. Mai obişnuit e „chematul". Adică omul viclean imită diferite glasuri ale sălbătăciunilor şi le ademeneşte să se apropie la bătaia puştii. Aşa face cu vulpile, cu lupii, cerbii, țapii roşii, ieruncile şi cîte altele. Dar mai cu seamă răpitoarele se mai păcălesc şi singure.
Paznicul din Măierus, Munții Persanilor, se înfățişează în-tr-o zi cu mîna dreaptă bandajată.
— Ce ai pățit, prietene ? — îl întrebă maestrul de vînătoare.
— O mîța sălbatică...
— Vei fi prins-o în fier şi te-ai apropiat...
— De unde ! S-a păcălit o mîța şi eu trag ponoasele. Si a povestit întîmplarea ciudată.
Intr-o mîndrenie de noapte cu lună, paznicul pîndea la lupi, urcat în patului clădit într-un fag bătrîn. Avea arma atîrnată lîngă el, la îndemînă. Aproape de miezul nopții aude şuşuind pe jos ; se apleacă peste gardina pătulului şi vede în apropierea fagului o pisică sălbatică. Ca să o vadă mai bine s-a ridicat binişor de pe laviță, s-a aplecat înainte, ținîndu-se cu mîna dreaptă de trunchiul copacului. Mîța nicăieri. Pe cînd căuta după ea pe jos, deodată simte în mîna dreaptă o durere arzătoare, întoarce capul : de mîna lui era încleştată mîța, cu ghearele, cu colții. I-a tras în cap cu cealaltă mînă o lovitură zdravănă ; mîța s-a desprins, a căzut la pămînt şi dusă a fost.
Podul mîinii era sfîşiat rău, sînge şiroi — s-a terminat cu pînda la lupi.
Cum astfel de răni se infectează totdeauna, omul a fost dus la spital şi a bolit vreo trei săptămîni, *IS9*
Ca întotdeauna cînd se întîmplă vreo poznă ca asta, sfatul vînătorilor încearcă să-i găsească cheia. Dacă au găsit-o sau nu pe cea bună, ar putea-o spune doar mîța. Vînătorii • socotit aşa :
Mîța aceea avea loc de pîndă şi de vînătoare în fagul cu patului vechi, cercetat foarte rar de oameni. Dormeau în fag hulubi sălbatici şi alte ademeniri pentru neamul pisicilor. N-a băgat de seamă pe cel ce stătea liniştit în pătul şi s-a urcat pe trunchi în sus. Dar iată, a văzut o pată albă —

mîna paznicului, rezemată de trunchi. A crezut că-i vreo pasăre şi s-a aruncat la ea.
Avea dreptate paznicul. S-a păcălit mîța, dar a plătit el păcăleala. (*)

Un vînător bătrîn povesteşte :
„Pescuiam cu undita pe rîul Sebeş. Pe cum se vede am nimerit ceas slab ; păstrăvii erau leneşi, nicidecum nu se îndemnau să sară după musculițele artificiale din pleasna sforii. Ce să fac ? în asemenea împrejurări pescarului îi rămînea o singură posibilitate de pierdut timpul : să schimbe musculițele. Mă hotărăsc să o încerc şi eu.
Mă aşez comod în umbra unui molid cetinos, varga o culc pe malul apei. Sfoara cu struna, în ea cu două muşte artificiale, cade din întîmplare pe un buştean rămas de la plutire pe marginea apei. Scot din buzunar cutiuțele cu colecția de muşte şi mă apuc să montez pe o strună nouă altă serie de muşte.
Cînd arunc o privire spre rîu, văd că sfoara undiței fuge pe buştean de-a lungul. Privesc mai atent şi, iată, văd un pui de mierlă de apă *(Cinclus cinclus aquaticus)* cu musca artificială din pleasna strunei în cioc, trăgînd struna şi sfoara după el. Instinctiv pun mîna pe mînerul vergii şi zvîcnesc ca la păstrăvi. N-am avut noroc nici cu pasărea : i-am smuls musca din gură, fără să o prind. Dar puiul n-a vrut să se lase păgubaş ; a sărit după muşte, a apucat din nou una, a ciugu-*160* lit-o în plisc, nu i-a plăcut, a sărit la cealaltă şi, după ce a
cercat-o si pe aceea si a constatat că e necomestibilă, a plecat deziluzionat.
în altă zi păstrăvii trăgeau bine în zănoaga opustului de la Oasa, încît nu m-am putut despărți de apă decît seara tîrziu, in rine, plec. Mă urc pe căşita zăgazului şi, ca să scutur stropii de apă de pe muştele din sfîrcul sforii, vîntur sfoara prin aer de cîteva ori. La un moment dat simt că s-a atîrnat ceva în cîrlig ; sfoara s-a întins în sus şi a rotit deasupra mea smucind. Cu ajutorul mulinetului scurtez sfoara şi văd că în musca din vîrf s-a prins un liliac. Fiind întuneric, mi-a fost peste putință să-l desfac din cîrlig şi am fost nevoit să-l duc în capul undiței pînă la cabana de la clocitoria de păstrăvi, distanță de vreo doi kilometri. Aici, la lumina lămpii, cu ajutorul paznicului i-am scos liliacului cîrligul înfipt în aripă şi apoi i-am dat drumul.
Aşadar liliacul s-a păcălit cu muştele mele artificiale ; era limpede că se luase după ele cînd le-a simțit fluturînd în aer". (*)

Stăteam în pîndă de căpriori. Soarele apusese şi aşteptam pe marginea pădurii să aud vreo crenguță uscată ruptă sub pasul voinicului sau şuşuitul uşor al căpriorului care păşeşte încet, cu băgare de seamă. Dar iată că aud un sunet tot atît de cunoscut : tropăială de iepure în fugă mare. îl şi văd că zbugheşte din pădure şi trece zorit prin fata mea, fîşîind prin iarba mare încă necosită. Ce va fi avînd[1] iepurele asta ? Nu apuc să judec şi apare şi pricina : o vulpe se ține după bietul speriat. Cu nasul în urmă zoreşte şi ea, gonind fără greş, precis pe unde trecuse iepurele. După vreo cinci minute iepurele meu se întoarce şi el exact pe urma pe care ieşise din pădure. Vine

în goană mare şi dispare în pădure. Abia îmi piere din ochi iepurele, şi vulpea e din nou în fața mea, cu nasul tot în pămînt, pe urmă, grăbimdu-se să ajungă pe bietul obosit. Aşteptam să aud țipătul de moarte al iepurelui, cînd... iată-l a treia oară în fața mea, ieşind din pădure pe acelaşi loc şi ținînd tot calea pe care o mai făcuse de două ori. Acum era trudit, o vedeam după săriturile mai lîncede. Dar în loc să treacă şi de data aceasta înainte, în depărtare, se opreşte o clipă, apoi cu o săritură înaltă şi foarte lungă se aruncă deoparte în iarba *161*

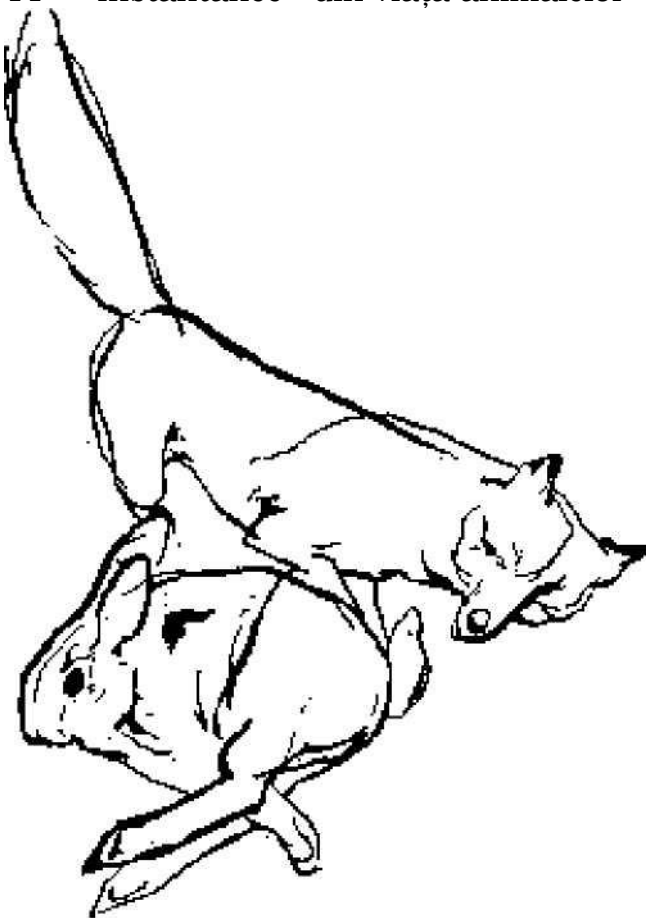

162

mare pînă la brîu si rămîne acolo chitic, nemişcat. Imediat a apărut şi vulpea. Dar vulpea vicleană n-a ghicit „minciuna" iepurelui prost, ci a continuat să meargă cu botul tot în urma veche. Urecheatul n-a aşteptat însă prea mult. După vreo cincisprezece minute am înțeles din mişcările ierbii că se trage încet spre pădure, oprindu-se cîteodată ca să asculte dacă nu s-a trezit vulpea din păcăleală. De data aceasta a intrat în pădure pe alt loc şi, desigur, şi-a văzut de treabă mai depărtişor.

ANIMALELE Şl APA, FOCUL, FURTUNA Şl CUTREMURUL DE PĂMÎNT

în baie

în terenul de vînătoare de la Valea Frumoasei erau multe „gloduri", unde

veneau obişnuit cerbii şi mistreţii să se tăvălească. Din urmele lăsate pe pămîntul moale din jur puteam să stabilim ce jivine au cercetat aceste locuri. Nicicînd n-am găsit urme de urs. Paznicii mă asigură că ursul e alegător, nu intră în mocirlă, nu-şi murdăreşte în glod blana. Şi el face baie, dar numai în apa curată.
Apoi întîmplarea a vrut să pîndesc si eu un urs în baie.
Pescuiam la păstrăvi, înaintînd încet şi cu greu pe lîngă apa vijelioasă a Curpătului, strînsă între chingile dealurilor apropiate. Cu tot vîjîitul neîncetat al apei în cascade şi repezişuri, am auzit un sunet străin şi ciudat. Aş fi zis şi de data aceasta că sînt braconieri care aruncă prostovolul îngreuiat cu salbă de plumbi, şi de acolo-s plescăiturile în apă. Dar se amesteca şi un fel de mormăit, iar loviturile în apă erau prea dese şi prea neregulate ca să fie de plaşcă.
Reazem de un molid varga şi mă trag încet prin pădurea de pe mal pînă cam deasupra locului de unde continuau să vină sunetele ciudate. în curînd zăresc „braconierul". Era un urs, care însă nu făcea nici o stricăciune în păstrăvi, ci se îmbăia în apa cristalină şi rece a Curpătului. Dacă plesnea cu brîncile apa, era în joacă; dacă gemea era de plăcere. într-adevăr, ursul acesta savura din plin răcoarea băii în acest miez de zi de vară. Cînd I-am zărit, era tăvălit pe spate, apa îi bătea laturile, îi trecea uneori şi peste burtă; îşi ţinea scoase din apă numai brîncile şi capul. Se şi freca cu spinarea de fundul pietros a! albiei, cu mişcări comice. Uneori plesnea unda cu talpa brîncii, de săreau stropii pînă departe. Şi gemea şi mormăia tare mulţumit. Apoi, s-a întors cu o smucitură, s-a ridicat în picioare, a stat o clipă aşa în apa care îi ajungea la piept şi s-a trîntit pe burtă, întinzîndu-şi brîncile lateral şi labele dinapoi pînă departe, ca o broască. Se clătina în vălurelele apei, îşi scărpina şi burta de pietrele albiei, mişcîndu-se din tot trupul înainte şi înapoi. A stat aşa vreun sfert de ceas bun, apoi iarăşi s-a
ridicat în picioare. S-a aşezat în şezut şi parcă se gîndea ce figură urmează să facă acum. Şi a găsit una nouă: s-a tăvălit în apă, răsucindu-se de două-trei ori ca un tăvălug, plesnind apa cu brîncile, pufnind pe gură şi pe nas nouraşi de picături, gemînd şi mormăind.
Scena a fost foarte interesantă şi s-a prelungit mult. De la o vreme a început să-mi încolţească în minte o întrebare neliniştitoare. Ce se întîmplă dacă ursul, ieşind ^din baie, pleacă pe malul pe care stau eu şi dă de mine ? în afară de briceagul din buzunar nu aveam altă armă. Iar animalul era voinic, şi nicicînd nu ştii în ce toane se găseşte ursul pe care îl întîlneşti. Mă gîndeam să plec, cînd m-a întrecut ursul. A ieşit... pe malul de dincolo, s-a scuturat de apă de cîteva ori şi a păşit pe coastă în sus. S-a oprit, s-a uitat peste umăr spre apa din care ieşise. Parcă îi părea rău că a părăsit-o. Da, îi părea rău: s-a răsucit deodată şi în două sărituri a fost iarăşi în mijlocul ei. S-a mai tăvălit de cîteva ori în unda răcoroasa, a ieşit, s-a scuturat şi de data aceasta a plecat de-a binelea.
Am rămas molcom vreo jumătate de ceas, apoi m-am coborît la apă şi am continuat să tachinez păstrăvii. Am rîs cînd am scos unul tocmai din locul de baie al ursului, dar gîndul nu mi se putea desprinde de la plăcerea mare pe care o vădea ursul din apă. Mai sus am găsit o mică genună în care se prăvălea pînză de cascadă. Am dat repede de pe mine ţoalele şi am luat pilda

ursului. Decît că eu abia am stat cîteva minute în apa ca gheața şi ochii îmi erau tot primprejur, să văd dacă nu cumva mă pîndeşte... ursul !

Mă găseam pe sala unui tribunal şi, cum aveam să aştept pînă să vină rîndui pricinii în care eram interesat, priveam pe geam cum mănîncă tot mai mult norii de furtună din seninul cerului de vară. Pe acoperişul casei din față se aşezase un pîlcuşor de porumbei. Stăteau nemişcați, părînd ca privesc şi ei războiul de pe cer. Mă întrebam cum au să se ascundă aceşti porumbei cînd va începe potopul ! în curînd izbiră, ca nişte săgeți rare, primii stropi mari. Se întețiră degrabă şi în cîteva minute ropotea ploaia. Porumbeii de pe acoperiş, în *164* loc să se ferească pe sub streşini, prin adăposturile lor, dădeau
vădite semne de plăcere. Se împrăştiară de-a lungul coamei acoperişului, ca să nu se stînjenească unul pe celălalt, îşi întinseră toți aripile, ca să prindă cît mai multă apă, îşi dădură capul pe spate, ca să li se spele şi guşa. Cu mişcări comice încercară să prindă apa şi sub aripi, pe burtă. Se culcau pe o dungă, şi îşi ridicau aripile, unii reuşiră să se răstoarne o clipă pe spate, cu aripile deschise larg. Doi coborîră în scocul de la marginea streşinii şi se bălătăceau în apa care curgea şiroi acolo. In cîteva clipe toți porumbeii erau leoarcă. Nici unul nu s-a aflat să plece cîtă vreme a ținut ploaia. Ploaie de vară, într-o jumătate de ceas a trecut, şi a răzbit soarele. Porumbeii de pe creasta casei au început să-şi facă toaleta. Se scărmănau cu picioarele, luau în cioc pană după pană, o netezeau, o pieptănau, o aşezau la locul ei. Cîte un vecin — poate perechea — ajuta unde nu ajungea ciocul. Apoi s-au întins la soare, ca să se usuce. Cîte un porumbel nu putea să reziste farmecelor porumbiței lui tolănite alene, îşi umfla guşa, păşea înțepat în jurul ei, spunîndu-i poate vorbe dulci în graiul lui,

Odată, dintr-un observator am văzut cum se spăla o vulpe. Mai bine de un ceas a lucrat. îşi lingea talpa unui picior din față şi îşi freca cu ea ochii, nasul, urechile. La un moment **dat** s-a aşezat pe picioarele dinapoi, a început să se pieptene. Coada i-a dat mult de furcă pînă a scos din ea toți ciulinii şi i-a răsfirat toate firele, ca să stea stufoasă, frumos, aşa cum se cuvine să fie o coadă de vulpe.
Deosebit de isteț se spală veverița. Se cucuiază pe o creangă şi se freacă pe cap deodată cu amîndouă lăbuțele din față, luînd des din botişor apa trebuitoare. Şi ea e geloasă pe frumusețea cozii. Şi-o trece în față, o ține cu labele şi o piaptănă cu dinții, fir de fir. Cele din pădurile de conifere au multă treabă cu răşina care li se prinde în blană. O înmoaie cu gura, o scarmănă cu ghearele, o scot din păr cu dinții. Odată am pîndit timp de aproape două ore o veveriță la toaleta ei. „A terminat, în sfîrşit !" — mi-am zis gata să plec mai departe, cînd frumoasa a început să ronțăie la un cocean de molid. De unde ! A lăsat mîncarea, s-a suit sus pe altă cetină şi a început din nou. N-am mai aşteptat sfîrşitul.
165
Viezurele, cît e de ursuz, se numără printre animalele cele mai curate. în cetatea lui subpămînteană are pentru iarnă aranjat un loc anumit, instalație

igienică, iar pentru vară, depărtişor de vizuină, latrina. Casa lui e măturată des. N-am văzut viezure îmbaindu-se în apă, dar I-am văzut în baie de nisip. Se tăvăleşte în el pînă îşi încarcă bundița, apoi se aşază la soare să se usuce bine, pe urmă se scutură zdravăn de cîteva ori, se freacă de copaci, apoi scoate tacticos dintre peri murdăria, cu ghearele, cu dinții, unde cum ajunge.
Deosebit de curate sînt nevăstuicile *(Mustela nivalis),* după cum se si cuvine unor... nevăstuică Odată am văzut cum îsi făcea una toaleta de dimineață pe o piatră de sub un mal de rîu. De o sută de ori a coborît la apă ca să-şi înmoaie lăbuțele şi să şi le treacă peste obraz, peste trup. Apoi sărea sprintenă pe piatra ei însorită, îşi netezea fiecare perişor, îşi scotea dintre degete fiecare bob de nisip. Nici nu-i păsa de mierla de apă, care iacea scandal deasupra, priponită între rădăcinile spălate ale unui molid din marginea rîului. Acum nu o interesa decît; treaba cea mai însemnată: să se facă curată.
Rău m-a păcălit odată o acvilă țipătoare *(Aquila danga).* O văd că se coboară pe malul destul de înalt al unei ape. Stă ce stă şi se aruncă în apă. De ce oare ? Doar nu o ştiu pescar. Dar acvila aceasta se îneacă ! Dă desperată din aripi, o duca apa la vale, se rostogoleşte prin apă. Alerg acolo, ca să o prind. Mă observă cînd ajung la cîțiva paşi, se aşază pe picioare în apa mică şi, înainte de a se avînta în aer, mă priveşte parcă mînioasă că i-am întrerupt baia...

Pesta porcină sau altă molimă a ajuns şi pînă la stînă din apropierea casei de vînătoare unde îmi petreceam vacanța şi a omorît cei doi rîmători pe care îi aduseseră oamenii la buruieni, la zer. Neglijenți, în loc să-i îngroape i-au tras mai depărtisor, pe malul rîului. Mi se îmbia prilej să observ fără trudă şi cheltuială păsările care veneau să se înfrupte din hoituri. Speram chiar să descopere hoiturile şi vultanii. Vultan negru *(Aegypius 166 monachus)* sau sur *(Gyps fulvus)* nu s-a arătat. A trebuit să mă

mulțumesc vreo două zile cu corbii care s-au prezentatjndată şi, trud'indu-se, au sfîşiat pielea, ospătîndu-se în voie. îi puteam observa bine, desigur cu binoclul, dintr-o margine de pădure de peste rîu. A treia zi, din depărtarea alesului meu, văd pe lîngă doi corbi şi o pasăre străină, ceva mai mare decît ei. îmi bate la ochi penajul foarte deschis. M-am bucurat: era un oaspe rar, un vultur hoitar *(Neophron perenopterus),* cel mai mic din neamul vulturilor de pe la noi. Nici nu mai văzusem în libertate pasărea aceasta, care la noi se cam mărgineşte la regiunea Du-

nării, deci bucuria mea era îndreptățită, mai ales că îi puteam urmări şi ospățul. Pentru om e cam grețoasă privelişte a unei mese a vultanilor şi a corbilor, chiar dacă vîntul nu mai adaugă şi mirosul hoitului, şi nici a o descrie nu-i plăcut. Este însă o parte a vieții acestor păsări, care pentru naturalist, fie el şi un slab amator, e interesantă.

Privind cu atenție Oaspele rar, văd că nici nu-i atît de alb cum e descris si cum I-am văzut în grădinile zoologice. Poate e un pui, mă gîndeam, care încă nu şi-a înălbit haina. De unde să fie pui ? Era murdar. Parcă s-ar fi tăvălit în mațele şi în spurcăciunea burților sfîşiate. Cele două păsări negre o făceau cu socoteală, parcă alegînd şi ciupind din carnea groasă. Alegea şi hoitarul, însă ceea ce era mai spurcat şi nu-i mirare că se umpluse pe cap, pe spate, pretutindeni de urîțenie. Cu ciocul lui lung, subțire şi slab poate că nici n-ar fi putut rupe; scotea cîte o bucată de intestin adîncindu-şi capul aproape pleşuv în borta pîntecelui spart, o întindea pînă se rupea şi o înghițea lacom, cu tot conținutul ei. Penele alungite de pe ceafă îi erau năclăite într-un moț urît.

De la o vreme parcă a început să se sature. Se depărta cîțiva paşi, se odihnea, apoi iar îl ademenea bunătatea. N-a mai putut înfuleca — nu mai

încăpea în el. A stat o bucată de vreme bunişoară, ca şi cînd i-ar fi părut rău să se despartă, apoi a păşit încet, cam legănat şi cu aripile întredeschise spre rîule-țul din apropiere. S-a coborît la apă şi, de pe marginea ei, s-a adăpat înghițind des, cu capul ridicat, apa luată în cioc.
îndată a urmat baia. Şi ce baie ! A intrat în apa care îi ajungea pînă peste piept şi a început să se clatine în ea întocmai cum fac gîştele. îşi înfunda capul în undă, se tupila din trup şi, cu o smucitură a capului scos, trecea pînză de apă peste spate. Bătea apa cu aripile puțin deschise, de împroşca în toate părțile ca şi cum ar ii luat apa cu o lingură; lua din apă şi, cu capul întors, o ducea repede pe spate. Se scutura, se înmuia, se freca pe unde ajungea cu ciocul. Făcea cîte o pauză şi începea din nou. Mai bine de o jumătate de ceas a durat această frenezie a băii. Cînd ,în urmă a ieşit pe mal, lbl nelor era curat ca helgea[1] cele de pe ceafă trăgeau în galbenul
1 Denumirea populară a herminei.
lor obişnuit, penele mari ale aripilor erau parcă mai negre decît ale corbilor. Dar era ud... pînă la piele. In zadar s-a scuturat zdravăn de cîteva ori: era ca o găină plouată.
Deodată a făcut din picioare un singur salt, şi-a întins aripile, a bătut din ele aerul abia de cîteva ori şi s-a ridicat planînd. A aflat loc bun de odihnă şi de uscat o stîncă din marginea de dincolo a luncii. S-a aşezat în vîrful ei şi, cu aripile întredeschise, s-a întors spre soarele care bătea acolo din plin.
S-au săturat şi cei doi corbi şi s-au avîntat în vîrful unui molid, lăsînd locul altei perechi, care a rotit pe sus croncănind înainte de a se lăsa. A doua zi am venit iarăşi să văd sfîrşitul ospățului şi mai ales baia vulturasului iubitor de murdărie şi de curățenie. N-a mai fost la ce să vină. Peste noapte au dat de bunătăți lupii şi n-a mai rămas decît păr şi cîteva oase goale.

Iepurele — înotător bun

Iepurele nu prea bea apă, hrana lui mustoasă conține destulă umezeală ca să nu trebuiască să se şi adape. Dar frică de apă n-are si mai e si un înotător bun, cum nu s-ar crede. De cîteva ori am văzut iepure înotînd voiniceşte.
După cîteva zile de zăpadă şi de frig a venit moină; s-a topit deodată omătul mult, aproape tot. O vînă de apă care se trăgea pe sub o coastă însorită se umflase, lată de vreo douăzeci de metri şi destul de adîncă. Căutam iepuri pe coasta aceea. A sărit unul, am tras, I-am scăpat. în loc să plece pe coastă înainte, o ia de-a dreptul la vale, ajunge la apă şi, fără să se mai socotească, sare în ea şi o traversează înotînd. Dar ce înot comic ! Pe lîngă faptul că lucrează sub apă cu picioarele, dă din urechi înainte şi înapoi, de parcă ar vîsli şi cu ele. A trecut repede apa şi şi-a luat tălpăşița, dincolo. Nici nu s-a scuturat, cel puțin cît timp I-am putut urmări cu ochii.
într-o vreme vînam adeseori cu copoi în nişte porumbişti de pe malul unui rîu mare. Rîul făcea sînuri; erau adevărate peninsule, legate de celălalt uscat prin fîşii înguste. Iepuri erau mulți. După toate socotelile vînătoreşti, cei ridicați şi goniți de copoi aveau să treacă prin aceste porți, deci aici ar fi fost să fie țiitorile cele mai bune. Şi totuşi rar se întîmpla ca vreun iepure
să-şi caute scăparea pe acolo. $i mai era ceva ce ne mira. Stîrneau copoii

cîte un iepure, îl mînau chefnind, apoi tăceau deodată, ca şi cînd I-ar fi pierdut. Căutau, ridicau altul; de obicei goana era scurtă, se tăia deodată. (Ceva de neînțeles, pînă am văzut şi ne-am lămurit. într-o zi m-am postat nu la trecătoare, ci pe malul rîului, în bucla formată de acesta. Au găsit copoii iepure, I-au învîrtit oleacă prin porumbişte, după chefnitul cîinilor am ştiut că-l duc spre mal. Iată-l ieşit ia mal, prea departe ca sa pot trage. Fără zăbavă, iepurele a sărit în apă, a trecut-o înot, a sărit pe malul de dincolo şi dus a fost. Copoii au venit pe urmă pînă la rîu, au stat nedumeriți ce s-a ales de iepure, s-au întors să caute altul, care... avea să facă aceeaşi manevră salvatoare. Apoi am constatat că destul de mulți dintre iepurii de acolo treceau rîul ca şi cînd ar merge pe uscat, fără sfială.

Dar se va zice că iepurii despre care s-a vorbit erau la ananghie, speriați. Speriați erau, însă aveau şi alte ieşiri din strîm-torare, nu numai traversarea apei. Iată că i-am văzut traversînd şi într-o împrejurare mai paşnică.
în mijlocul altui rîu se făcuse o insulă lunguiață, acoperită cu sălcărie măruntă si cu bălării. Eram pe înserat cu undita pe mal, în fața insulei. Văd deodată un animal care traversează înot rîul, venind dinspre insulă spre țărmul meu. O clipă am crezut că ar fi vidră, apoi m-am mirat recunoscînd deasupra apei urechile lungi ale iepurelui. A venit frumos pînă dincoace, a săltat pe mal şi a intrat în trifoiştea de aici. Era limpede: iepurele îşi avea sălaşul bun în încîlcitură de sălcii şi de ierbă-rie de pe insulă. Sălaş şi acoperămînt bun, unde nu-l zăhăia nimeni în somnul lui de zi. Dar acolo era hrană rea şi puțină, dincoace era trifoişte şi semănături cu frunze fragede. Acolo dormitorul — aici sufrageria. Iepurele venea peste apă la mîncare şi se întorcea peste apă la odihnă. Mi-a mărturisit un prieten, pescar şi vînător, că şi el a văzut într-o dimineață acolo doi iepuri trecînd rîul spre insulă, adică după ce peste noapte s-au săturat din trifoişte, s-au întors în ostrovul lor.
Ceea ce înseamnă că iepurele nu se sfieşte de apă şi e un bun *170* înotător.

Vulpea şi apa

Bălătăceste vulpea prin apă tare mică, dar pe cît poate se fereşte să-şi înmoaie bundița. Nimeni n-a asistat la manevrele iscusite prin care — după cum spune povestea — vulpea scapă de furnicarul de purici care nu lipseşte din cojocul ei. Se zice că şireată ia în gură un şomoiog de iarbă uscată şi, încet-încet, se cufundă în apă pînă nu-i rămîne deasupra decît gura cu mănunchiul de iarbă. Ce să facă bieții purici ? Se trag din fața apei pînă se adună toți pe mănunchiul uscat. Atunci vicleana vulpe le zice „drum bun !" şi, deschiându-şi gura, lasă corabia cu purici să călătorească pe rîu în jos. Asta-i poveste cu minciună, ca atîtea altele care au viață de veacuri şi răspîndire mare, ajungînd chiar şi prin cărți.
Cerbul, căprioara, mistrețul, lupul, iepurele, chiar şoareceie mic şi cîte alte vietăți cu păr, cînd le stă în cale întindere de apă, sar în ea şi o trec înot. Vulpea nu. Şi uneori plăteşte scump pentru asta.
Vînam adeseori, pe atunci cu copoi, într-un zăvoi întins, care era împrejmuit

de o parte de rîu, de alta de canalul morii cu apă bogată. Legătura cu această insulă o făcea un singur pod, tras peste irugă. în tufele dese ale zăvoiului era vulpărie multă, îndată găseau copoii şi învîrteau şi suceau vulpea prin desime în toate chipurile. Celei gonite i-ar fi fost prea uşor să treacă apa în pădurea de dincolo, aşa cum şi aici făceau adeseori iepurii. Vulpea nu. După ce vedea că nu este posibil să scape de cîini în cuprinsul zăvoiului, trecea... pe pod. Aici era țiitoarea cea mai bună. Rar se întîmpla să nu-i cadă vulpe vînătorului care stătea acolo.

Hermelina şi apa

Dihorul, înrudit de aproape cu norița, se apropie de aceasta şi în năravuri: îi place să vîneze pe la marginea apelor şi nu se sfieşte să intre în apă după vreo pradă care îl ademeneşte. Dar iată că nici sora lor mai mică, dar nu mai puțin sîngeroasă, hermelina, nu se dă înapoi de la cîte o partidă de vînătoare în apă. *171*

Pescuiam liniştit într-un rîu din singurătatea muntelui, cu atenția îndreptată către musculițele lansate departe, pînă lîngă malul de dincolo. Şuvoiul îşi cînta ciobăitul lui neîntrerupt; obişnuit cu el, nici nu-l mai auzeam. Dar am auzit aici aproape plescăit în apă şi apoi ca un chițcăit de şoarece. îndată văd lîngă mal sfîrşitul unei tragedii: în apă, un animal de pradă mic şi-a prins victima. Nu-mi vine să-mi cred ochilor. Fără greş, am recunoscut hermelina în haina ei de vară (cafenie). Chițcanul de apă, numit şi şoarecele cu trompă *(Neomys fodiens),* îi atîrna din gură moale, mort. Hermelina s-a întors să iasă la uscat şi m-a zărit. Credeam că în spaimă îşi va părăsi prada şi va încerca să iasă din rîu pe undeva mai pe alături. De unde ! S-a întors isteț şi, cu prada relativ mare, a luat-o înot spre țărmul de dincolo. Singură dacă o vedeam înotînd prin apa rîului repede şi încă mă miram, dar aşa cu povara în gură ! Şi a răzbit printre valuri, prin repezişul de la mijloc; uneori o acoperea apa, alteori o răpea vojul, clar nu s-a lăsat. Dincolo, a fost în două salturi pe umărul malului şi a dispărut în tufele de acolo.

I-am trimis un gînd de felicitare, şi pentru vitejia şi încăpățînarea ei, şi pentru că am văzut că mai răreşte din aceşti chițcani duşmani ai păstrăvilor, dar şi pentru că m-a învățat ceva ce nu Ştiam: hermelina vînează si în apă si e o înotătoare bună.

Sălbătăciunile şi focul

Focul a fost din străfunduri de veacuri prietenul bun al omului, şi prieten neprețuit i-a rămas. Printre binefacerile lui se numără şi aceea că ferea aşezările oamenilor de fiarele mari, care primejduiau viața şi avutul puțin al celor ce n-aveau arme de înfruntare bune. Pînă azi, păcurarii aprind şi la noi focuri în jurul turmei adunate la stînă pentru înnoptat, ca să mai oprească urşii şi lupii, iar drumeții întîrziați, dacă văd lupi, în frica lor aprind făclii sau ce au la îndemînă. Se pare însă că fiarele noastre mari s-au cam obişnuit cu focul şi au înțeles că vetrele pe care le aprind oamenii sînt cu

primejdie numai din pricina celor ce le-au stîrnit şi le stau prin apropiere. Ar dovedi lucrul acesta, care desigur nu e general, şi cîteva întîm-*172* plări trăite.
într-o toamnă, venind la cerbii din muget, am băciuit într-un cort mic, în care abia încăpeam să ne culcăm noi doi, paznicul şi cu mine. Brumele erau groase, nopțile înghețate; în fata cortului cît ținea noaptea ardea foc mare, vîlvătaie. Cum dădeau să-i adoarmă flăcările, ne trezea frigul şi încărcăm alt braț de crengi şi alt buştean. „Cu focul ăsta vom speria cerbii din jurul nostru de o poştă !" — ne gîndeam la început. Dar cu tot focul, a cărui zare se vedea pînă departe, concertul taurilor continua în noapte netulburat. Şi nu numai al celor din depărtare. Aici lîngă noi se apropia cîte un cerb şi buciuma ore întregi. Dimineața, pe brumă, căutam urmele. Unii cerbi cu ciutele lor s-au apropiat de foc pînă la o sută de paşi şi s-au frămîntat acolo în hora lor de dragoste. S-a întîmplat insă de cîteva ori că au amuțit deodată şi le-am auzit fuga, cum rupeau pe jos crengile uscate. Aceasta se întîmpla numai cînd careva dintre noi ieşea de sub cort ca să pună lemne pe foc. De vîlvătaie nu le era frică. Probabil că fumul îneca mirosul de om şi nu-l puteau lămuri, ca să-i sperie. Dar cînd se întîmpla să ne zărească pe lîngă foc sau să ne audă trebăluind în jurul lui, recunoşteau primejdia, se speriau şi fugeau.
Un prieten îmi povestea că într-o toamnă, pe cînd dormea sub un molid cetinos, l-a speriat răbufnirea —,, bo!" — a unei ciute, care venise pînă la doi-trei paşi de vatra de foc. Parcă era curioasă să cerceteze, şi a sărit numai cînd a prins în nas si mirosul omului care dormea dus.

Un alt vînător, bătrîn şi încercat, mi-a povestit cum l-a păcălit ursul.
Un urs mare se învățase la o stînă din Munții Cibinului. Venea aproape noapte de noapte şi făcea multă pagubă. Trebuia împuşcat, cu toate că era vară şi avea blana rea. Vînătorul a suit la munte anume ca să scape stîna de pacoste şi a ținut sfat cu păcurarii. Din sfat a ieşit plan. Toți cîinii vor îi închişi în stînă, ca să nu întoarcă ursul. Cum se va însera, ciobanii vor aprinde focuri de trei părți ale stînei, iar în cealaltă parte nu. Ursul se va feri de focurile aprinse în şir, apropiate, şi se va strecura pe partea liberă. Aici va sta în aşteptare vînătorul şi, fiind lună, va vedea destul de bine ca să poată trage. Deci un ocol de focuri în jur, cu poartă largă la în-
demîna ursului. Planul era frumos şi alcătuit cu chibzuială omenească.
După miezul nopții a şi venit ursul, însă nu pe poarta larg deschisă, ci trecînd tocmai printre două focuri apropiate. Şi-a luat oaia netulburat de cîini şi a dus-o tot pe cărarea strîmtă dintre focuri.
A treia noapte totuşi a căzut ursul. Dar fără strategia cu focuri, care să-l abată în gura puştii.
— Ce tot scarmeni în blana ursului moş Visente ? — întrebă vînătorul pe baciul de la stînă.
Baciului, bucuros că a scăpat de „bala de urs", i-a venit de glumă:
— Ia, caut dacă şi-a pîrlit tare părul la focurile de alaltăieri noapte... (*)

Dacă vetrele de foc ale oamenilor nu le sperie pe unele animale, incendiile

^de pădure sînt pentru ele primejdie şi groază de moarte. în vara secetoasă din 1946, în munții în care îmi petreceam vacanța a izbucnit un incendiu aproape de aşezarea noastră. Ziua soarele abia răzbătea palid prin ceața de fum si de şperlă, noaptea ni se deschideau privelişti apocaliptice şi totuşi feerice în toată grozăvia lor. Pe coastele muntelui, ca într-o linie de bătaie neîntreruptă, se trăgea încet avangarda bobotaiei de la spate. Se strecura si aprindea stratul gros de frunze, muşchi şi crăci uscate de pe jos, parcă pipăind pas de pas. Cînd ajungea la trupul unui molid, se urca încet pe trunchi, punea jar în coaja răşinoasă şi deodată, ca explozia unei rachete uriaşe, țîşnea flacăra pînă în vîrful copacului, prelungindu-se de acolo în jerbă de scîntei pînă în bolta învăpăiată a cerului. Ardea apoi torța uriaşă, ca să se prăbuşească în pojarul de jos.

Am încercat să observ comportarea animalelor din regiunile dezastrului. Puțin lucru am putut vedea. Desigur, dintre vietățile tîrîtoare, dintre insectele fără aripi iuți, dintre puii neputincioşi n-a mai rămas nici urmă pe unde a trecut balaurul. Dar cum focul de pădure nu aleargă în goană, cu repeziciunea celor din păişurile africane sau din stufăriile întinse, animalele mari, în cea mai mare parte, pot să se ferească din vreme. Si totuşi, sînt sigur că şi dintre ele unele cad victimă. O dovadă *174* ar fi ceea ce am observat atunci. Deasupra locului unde a ars
pădurea, de îndată ce s-a stins focul şi s-a potolit dogoarea, s-au strîns corbi şi vulturi hoitari. Roteau pe deasupra cercetînd, se coborau în pîrîitură neagră. Nu putea să fie decît cadavru de animal mare — cerb, căprioară, mistreț — ceea ce îi atrăgea. Am încercat să mă încredințez la ce se strîngeau, dar n-am putut străbate. Copacii carbonizați zăceau pretutindenea în încîlcituri de necrezut, piciorul se adîncea în cenuşă şi se poticnea în bolovanii ascunşi sub ea, vîntul, cît de uşor, ridica şperlă înecăcioasă.

Mi se părea că cerbii si căprioarele care ieşeau seara la păşune în tăieturile ferite de foc vădeau o nelinişte neobişnuită. Ziua am văzut stoluri de păsările zburînd ca speriate, dar nu-mi dau seama dacă erau în refugiu. în schimb, am observat o mare înmulțire a veveriților şi gaițelor în regiunile apropiate de incendiile stinse. Probabil că erau cele scăpate de acolo.

O scenă interesantă mi-a povestit-o un excursionist care pe vremea aceea hoinărea cu tovarăşii lui prin Carpatii sudici. Ajunseseră la Muntele Dobrin din regiunea Lotrului şi au înnoptat la o stînă dinspre culmea lui. Păcurarii li s-au plîns de pagubele pe care le făcea un urs mare. Chiar cu o zi înainte rupsese un cal, în zilele trecute oi şi vite mari.

Şi sub Dobrin se aprinsese pădurea. Vîntul ducea tăciunii pînă departe, semănînd noi vetre de foc. în zorii zilei următoare, cînd turiştii se pregăteau să plece mai departe, pătrund pînă la stînă nişte urlete înfiorătoare. Un animal în groaza morții. Urletele veneau cam din acelaşi loc, prelung, repetat, din coasta de sub vîrful Dobrinului. Se aprinsese şi pădurea de acolo. Focul a cruțat un fel de insulă verde şi acum îi mînca marginile. Din mijlocul acestei insule veneau răcnetele. De cîteva ori au zărit oamenii ursul înconjurat de foc, cum alerga pe marginea brîului de flăcări, încerca să scape din încercuirea de moarte şi se lovea pretutindeni de primejdie. Se zbătea în ocolul de cîteva hectare şi urla în gura morții. După un timp a găsit o portiță, ca un coridor strîmt, rămasă aproape neatinsă. Turiştii, unii cu

binocluri, I-au văzut pe urs avîntîn-du-se şi răzbind, prin această uşă de scăpare, pînă în pădurea încă în picioare.
Era de neînțeles cum l-a putut surprinde focul pe acel urs şi cum l-a înconjurat încă înainte de a fi recunoscut el primejdia. Pe reținut este şi împrejurarea că, în strîmtorarea şi frica lui, 175
ursul urla neîncetat, sălbatic, sfîşietor, cînd dureros cînd parcă în mînie...
După prăpăd rămîne leşul pădurii. Despuiat, negru, încremenit în moarte. După un an, după doi, sămînța adusă de vînt prinde colt în pămîntul îngrăşat de cenuşă şi prăseşte altă sămînță. Mîna omului sădeşte puieți de molid, care peste un veac vor fi pădure bătrînă. încet-încet, verdele fraged acoperă trupul rănit al muntelui, vin gîzele, vin păsările, pe rînd. Nicăieri nu-i iarbă mai dulce şi mai mustoasă decît cea din pârliturile vechi. O găsesc degrabă cerbii şi căprioarele şi pun şi ele viață pe mormîntul care cu vremea e uitat, ca toate mormintele. Puterea vieții e mai mare şi mai dîrză decît aceea a distrugerii, şi ea e cea care învinge.

Pe furtună

Ploile repezi de vară sînt plăcute sălbătăciunilor mari. După zăduf şi după muscăria care le necăjeşte, animalele stau bucuros în duşul răcoritor. Adeseori, prinzîndu-mă un asemenea ropot de ploaie adăpostit sub cetina vreunui molid din margine de poiană sau de tăietură, am văzut ziua mare cerbi, ciute, căprioare, mistreți ieşind la larg şi stînd în ploaie, fără să pască, numai de dragul ploii. Dar am văzut şi ciută cu vițel şi căprioară cu ied conducîndu-i la adăpost cînd a început aversa.
Caprele negre şi căprioarele parcă presimt mai ales furtunile cu grindină si din bună vreme caută adăposturi, unele ciudate, în două rînduri am avut prilejul să constat aceasta.
Eram într-o vară la munte şi dibuiam după căpriori prin nişte tăieturi întinse, care treceau peste mai multe creste şi văi. Deodată s-a învolburat cerul şi s-au ridicat năprasnic zmei de nori. Primii şerpi de foc străbăteau văzduhul. Nu aveam împrejurul meu nici un adăpost sub care aş fi putut găsi apărare. Mi-am adus aminte că dincolo de o culmisoară era o baracă veche, părăsită, în care odinioară stătuseră muncitorii de la exploatare. Ştiam că-i descheiată, dar oricît de slabă ar fi fost tot era un iei de scut. M-am grăbit spre ea si mai aveam de făcut vreo sută de paşi pînă acolo, cînd a început să curgă săgețile aspre ale grindinii. Am Jntrat fuga pe uşa deschisă şi... era să cad pe ^spate de spaimă. în baracă mişcare nebună, sari-*176*
turi, bufneli. în clipa următoare zbugheşte pe lîngă mine o că-
pnoară, după ea cu doi iezi. Se refugiaseră, presimțind grindina, în acest loc tăcut şi părăsit de mult de oameni, pe care desigur că bătrîna îl cunoştea şi îl mai căutase şi altă dată la nevoie. Noroc că de data aceasta grindina nu era mare, şi nu cred să fi omorît vreun ied, aşa cum ştiu că s-a întîmplat în alte rînduri, cînd a căzut piatră mare.
în alt an, tot vara, eram în gol de munte, departe de liziera pădurii., Văd norii adunîndu-se şi înnegrind tot mai mult cerul. Ştiam, nu departe, un fel de peşteră: o lespede de stîncă făcea streaşină largă, sub ea peretele de

piatră era scobit. Acolo m-am adăpostit de ploaie de cîteva ori şi o dată am făcut şi popas de noapte. Plec într-acolo cu paşi grăbiți. Cînd ajung în apropiere, cîinele pe care îl aveam cu mine începe să dea semne de neliniște, apoi se repede lătrînd. Aud huruială şi sărituri, ca de o turmă întreagă. Ajuns la streaşină, am găsit nenumărate urme de capră neagră, proaspete. Un ciopor mare, presimțind furtuna, s-a adăpostit aici de cu bună vreme. Grindina, cît bobul de porumb, a început să cadă abia după o jumătate de ceas şi din belşug. Caprele simțiseră cu mult înainte că n-are să fie ploaie „curată", ci vine primejdia gheții.

De multe ori am admirat zborul corbilor. în puterea de care dă dovadă, în cotiturile repezi pe care le face, rare sînt păsările noastre mari care să i se asemene corbului. Iar în ceea ce priveşte viteza, atunci cînd se îndeamnă la zbor grăbit spre o țintă, nu cred să rămînă în urma acvilelor. Ceea ce mi se pare de neîntrecut este însă uşurința cu care corbii în zbor înfruntă vijeliile. Cînd celelalte păsări caută scut şi nu se ridică în urgia de sus, numai pe corbi îi vezi zburînd. Şi încă pare că le face plăcere să joace pe clocotul aerului. E)e cîteva ori am văzut corbi pe furtună. Mai bine îmi aduc aminte de o pereche pe care am petrecut-o din ochi peste o jumătate de oră.
Pe vîntul năprasnic si sec care s-a pornit, am hotărît o zi de odihnă în cabana din lumea de stînei a caprelor negre. Aveam împuşcat un țap şi era destul pentru anul acela; mai stăruiam ca să ajut unui prieten să-şi dobîndească primul trofeu cu coarnele în cange. învrîstam ceasurile de lîngă vatra 777
*12**
din cabana cu altele de pe lespedea de piatră de sub streaşină, şi parcă acestea din urmă treceau mai în fugă. Era ceva grandios în priveliştea cazanului larg peste care goneau armadiile furtunii. De după creste se prăbuşeau uneori cascade de neguri şi clocoteau în adîncuri. Fără hodină, năvălea asupra lor cîte o pală de vînt, le învolbura, le făcea zdrențe şi le trecea peste alte creste. Vuia în înălțimi, şuiera în cetinile brazilor sărăcite de alte boholturi, ropotea ca sub copite de cai mulți, gemea şi urla. Caprele negre se vor fi tras în adăposturile pereților de piatră sau au coborît în pădure. Pe unde altă dată le descopeream ca pistrui negri pe surul stîncilor, nu se mai vedea nici una. Căldarea părea o ruină de cetate enormă, din care a pierit orice viață, o dată cu aceea a uriaşilor care au clădit-o în vremuri de poveste.
„Clonc-clonc-clonc-clonc", străbate ca o părere glas străin de cele ale viscolului. Mirat, găsesc perechea de corbi care venise dinspre pădure, fără să o fi observat, de dincolo de cabană. Cum de au părăsit adăpostul copacilor ? Oare se îndreaptă spre vreun hoit ştiut de ei, minați de foame ? Ii petrec cu ochii, aştept să se lase undeva sau să treacă peste culme. Sînt, desigur, pereche, acum toamna tîrziu, rămasă singură, cu " puii plecați în viața lor. Bătrînii şi-au legat traiul deolaltă, cu credință, pentru totdeauna. Nu se despart nici acum, cînd nu mai au grija cuibului.
Vîslesc alături împotriva vîntului, cu bătăi de aripi puternice, şi răzbesc. Au ajuns pe deasupra mijlocului căldării. O sfîsietura de negura mi-i acoperă; îmi pare rău că atunci cînd va trece negura vor fi trecut şi corbii. Uite-i, însă

! S-au ridicat mai sus şi acum rotesc ca planoarele, ca păsările de pradă mari. Penele lungi ale aripilor le sînt răsfirate ca nişte degete, cozile lățite. Nici o zbătaie a vîslelor întinse; trupul întreg, cu aripile rigide, se cumpăneşte încet în dreapta, în stînga. In cercul pe care îl fac cînd ajung în vînt de la spate sînt duşi în viteză de săgeată. Cred că i-a luat puterea şuvoiului şi-i va răpi cu el. Dar iată că arcuiesc în vînt din coastă, apoi îl înfruntă din piept. înaintarea e mai înceată, rare bătăi de aripă ajută, cercul spiralei se încheie, mai sus, mai jos. Au trecut 175" milenii pînă ce mintea omului a născocit meşteşugul de a
înainta pe ape cu corăbiile cu pînze împotriva vîntului — şi n-a ajuns decît să-l înşele, prinzîndu-i în coastă şi făcînd cale cotită. Măiestria corbilor e mai mare: iau vîntul în piept şi nu ştiu cum fac că vîntul ii se supune, sorbindu-i parcă.
Dar de ce rotesc, de ce nu pleacă, de ce nu se lasă la pămînt ?... Vor coborî acum: iată-i că s-au răsucit pe o aripă amîndoi deodată, şi-au strîns penele răsfirate, vin în jos ca doi bolovani negri, cad. Zece-douăzeci de metri — nu pot să judec — apoi se avîntă în văzduhul înalt, parcă i-ar fi împins o răsuflare a pămîntului. „Clonc-clonc", le aud de-abia glasul, răspunzîndu-şi. Alte vîsliri viguroase pînă înspre creste, alte săgetări în cîrcă vîntului, rotiri, căderi, răsuciri năprasnice, înălțări pînă departe unde par păsărici, cercuri de acvilă.
Nu simt frigul pe care mi-l înghesuie vîntul prin haine, nu mă pot despărți de minunatul zbor al corbilor. Zbor de joc, de bravură, plăcere de a înfrunta, de a învinge; nu-mi pot închipui să fie altceva. Ca şi cînd le-ar fi fost milă de spectatorul degerat, deodată s-au lăsat în voia vîntului, au trecut pe deasupra mea, pe deasupra cabanei şi nu i-am mai văzut.

Vînătorul de capre negre care a sosit la munte pe vreme rea, dacă vede caprele negre ieşind din pădure şi năzuind la deal spre creste, e vesel, fiindcă ştie cu siguranță că în curînd va străluci soarele. în schimb, toamna, oricît de lipsit de nori ar fi cerul, dacă observă caprele negre că se trag în jos spre pădure, se va grăbi şi el să coboare, viforul şi zăpada fiind în prag.
Capra neagră se fereşte să-şi înmoaie blana. Pe ploaie se adăposteşte sub streşini de stîncă sau în pădure, sub brazi cu cetină deasă. Se pare că ar cunoaşte anumiți copaci cu deosebire potriviți să-i întindă deasupra coviltir bun. După ploi, în două rînduri am găsit locul de sub acelaşi molid mare plin de urmele proaspete ale caprelor negre. Stratul de ace moarte de jos era uscat şi ca răscolit de copite. Ca să nu-şi înmoaie blana, pe ploaie se feresc să intre în postățile de smirdar şi de coacăzi. îndată ce norii s-au răzbunat, ies la luminişuri, se usucă la soare, îşi ling de pe păr umezeala.
Pe vînt mare se adăpostesc pe sub pereți de stîncă. Numai toamna tîrziu, în epoca alergatului, vezi cîte un țap negru flutu- *179*
12
rîndu-şi „barba" de pe spinare în vîrful tancului izbit de viforniță, în neodihna lui.
M-a surprins odată vreme rea sus în stîncărie. Trăgeau tunurile cereşti izbindu-şi răsunetele din perete în perete; norii negri se războiau între ei, împroşcîndu-se cu săgeți de foc. Cădea în pietrele seci cîte un trăsnet, cu

pocnet asurzitor; m-a cuprins groaza şi nu ştiam unde ar fi mai bine să mă adăpostesc. Un pîlc de capre negre păştea într-un ocolaş verde. Nici nu-şi ridicau boturile din iarbă cînd bubuia si parcă se cutremura pămîntul de cîte un trăsnet. Erau cu desăvîrşire nepăsătoare faţă de urgia de sus. Mă miram că, împotriva obiceiului, nu se trag în scuturi. Şi tot ele au avut dreptate. Norii mîniosi au trecut ca să-şi lepede povara de apă în alte părţi; nici picătură de apă n-a căzut din ei în căldarea noastră.

în timpul cutremurului de pămînt

Cînd se zguduie pămîntul în cutremur a fost des observată spaima animalelor de casă, spaimă care s-a manifestat prin comportări ciudate şi care au premers binişor cutremurului simţit de oameni. Păcat că aceste observări au fost prea rar cuprinse în scris, au circulat oral şi s-au pierdut în uitare. Profesorul universitar dr. V. S. din Cluj ne scria: Doctorul L. din Capitală avea o căţeluşă pe care o ţinea în casă. în noaptea marelui cutremur din 10 noiembrie 1940, la orele trei şi un sfert, doctorul e trezit din somn; căţeluşa urla, a sărit pe pat, a început să zgîrie uşa. Stăpînul i-a deschis-o, mirat şi indignat că a fost tulburat. Animalul a alergat pe scări în jos, dar îndată s-a întors dînd semne de mare nelinişte. Apoi iarăşi a năvălit pe scări pînă în stradă, urlînd sinistru. Intrigat de aceste manifestări neobişnuite, doctorul şi-a luat degrabă pe el o haină şi a coborît în stradă ca să-şi caute cîinele. La cîteva minute după ce a ajuns afară s-a produs cutremurul.

După puţine zile de la cutremurul din 1940 am luat parte la o vînătoare în hotarul comunei Dostat, aproape de Sibiu. Stînd de vorbă cu sătenii gonaşi i-am întrebat despre ceea ce *180* au păţit în noaptea cutremurului. Mi-au povestit:
Satul dormea liniştit, cînd deodată au început să urle cîinii a pustiu şi s-au stîrnit ca de mare primejdie toate orătăniile din curţile oamenilor. Găinile, raţele, gîştele, curcile glăsuiau în alarmă extremă; care au putut au ieşit din cotețe, din sure, au coborît din poduri şi au năzuit spre lărgime. S-au umplut uliţele satului de galiţe speriate de moarte. Au ieşit îndată şi oamenii ca să vadă ce fel de primejdie s-a abătut de a ridicat toate păsările de la un capăt al satului la altul.
După puţină vreme au simţit sătenii frămîntarea pămîntului, sinistrele sunete ale adîncului, zguduiturile, care şi aici erau destul de puternice. între presimţirea cîinilor şi a păsărilor şi între primele zguduituri trebuie să fi trecut cinci minute, dacă nu mai mult. Doar pînă s-au alarmat, pînă au ajuns pe drum păsările, pînă s-au trezit oamenii şi unii dintre ei au ieşit să vadă ce-i, a trebuit să treacă cel puţin acest interval de timp.

Numai dintr-o coincidenţă norocoasă pot rezulta observaţii asupra atitudinii sălbătăciunilor în timpul cutremurelor de pămînt, care se produc cu totul pe neaşteptate. Cine a putut oare observa ce a făcut un animal din sălbătăcie la

orele trei si douăzeci în noaptea cutremurului din 1940 ? Ziua, păsările ar putea fi observate mai uşor; dar jivinile cu păr ale pădurilor şi ale lanurilor ? Iată totuşi consemnată o asemenea coincidentă.

Inginerul M. C. se găsea în dimineața zilei de 21 octombrie 1940 la vînătoare de capre negre în Munții Făgăraşului, însoțit de paznicul Haşu. Pe cînd încercau să treacă un jgheab deosebit de primejdios, deodată de deasupra lor, la o distanță pe care au apreciat-o la vreo cincizeci de paşi, acolo unde jgheabul se ascundea în jepărie, aud un răcnet puternic. Cei doi se opresc țintuiți locului, vînătorul îşi pregăteşte grăbit arma; cel ce a răcnit nu putea să fie decît urs. Urletul s-a mai repetat încă de două ori; era în el şi notă de spaimă şi de durere, aşa cum urlă unii dintre urşi cînd primesc glonțul. Ursul a tăcut şi a plecat, fără să fie văzut. Vînătorul şi paznicul au urcat repede jgheabul, apoi s-au aşezat să se odihnească pe un dinte de stîncă de deasupra prăpastiei. *181*

„Nici n-am apucat să răsuflăm de cîteva ori, povesteşte vînătorul, şi am simțit că mă cuprinde un fel de amețeală. O clipă, două, parcă s-a învîrtit lumea cu mine, parcă nu aveam sub mine reazemul solid al pămîntului. Am crezut că e urmarea urcuşului grăbit pe jgheab în sus şi, cum aşa ceva nu mi s-a mai întîmplat după eforturi si mai mari, nu m-am bucurat de loc de acest semn rău. Poposind acolo oleacă, nu ştiu de ce mi-a venit în minte oare cum ar fi dacă un cutremur de pămînt ar prăvăli deodată la vale coastele astea... cu noi cu tot".

Vînătorul a găsit apoi şi locul unde zăcuse ursul care a răcnit şi apoi a fugit. De oameni, pe care nu i-a putut simți, nu s-a speriat, iar speriați de oameni doar puii de urs dau glas, nu şi urşii mari. Şi era urlet de groază şi de durere. în zadar au încercat cei doi să-şi explice lucrul acesta.

Spre seară vînătorul a împuşcat un țap negru, care însă a rămas căzut în vîrful unui turn de stîncă din apropierea locului întîmplării cu ursul. Era prea tîrziu ca să se poată urca pînă la țap, locul fiind rău şi primejdios. A rămas ca dimineața să vină paznicul şi să-l ridice. Oamenii s-au întors în bordeiul lor din stîncărie.

A doua zi dimineață a venit paznicul cu țapul în spate. Era galben la față — trecuse printr-o spaimă mare. Şi-a povestit pățania:

„Nu prinsei bine să ies din jgheabul de unde ne-a răcnit ursul, şi a început iarăşi să răcnească, de credeai că-l spinteca cineva. Pe mine m-a simțit de bună seamă. A început să arunce pe jgheab la vale bolovani cît capul. Credeai că ar curge rîu de pietre şi parcă bubuia şi se mişca pămîntul sub mine. Dacă ursul făcea ieri comedia asta şi slobozea asupra noastră bolovani pe cînd noi eram în jgheab, nu mai ieşeam de acolo !"

Haşu nu avea năravul minciunii, spaima care i se vedea pe față încă era mărturie. Oamenii, munteni vechi, cunoşteau obi-ceiurile urşilor. Poate să fie drept că ursul uneori aruncă cu cioate şi cu bolovani asupra cîinilor care îl atacă, dar om de crezare parcă n-a dovedit lucrul acesta. însă de data aceasta, ursul nu numai că a răcnit ciudat, ca şi în cealaltă zi, ci a slobozit asupra omului un adevărat bombardament de bolovani, rostogolindu-i pe jgheab în jos. De necrezut. Dar Haşu *182* nu era mincinos. Ce să fie ?

După cîteva zile vînătorul a coborît în lumea de jos şi a aflat din ziare că în diminețile de 21 şi 22 octombrie au fost cutremure de pămînt. Pe acestea le-a simțit ursul care a răcnit de spaimă şi a fugit. Cu cîteva minute mai tîrziu

a simțit pentru prima dată şi vînătorul cutremurul, pe care îl credea o ameţeală a lui. Iar a doua oară nu ursul a pornit avalanşa de bolovani, ci aceştia se dislocaseră din cauza cutremurului şi s-au rostogolit pe jgheabul strîmt în jos. (*)

LĂCOMIE

Lăcomia păstrăvului

Pescuiam pe o vale foarte accidentată, acoperită pe alocuri de cetinile molizilor de pe mal şi plină de căzături. Am încercat cu musca şi n-am avut decît scîrbă. Cum trebuia să duc acasă păstrăvi (eram la o cabană şi proviziile se cam topiseră), şi cum nici nu mai încăpea în mine necazul cu atîtea musculiţe aninate şi rupte prin cetină, am pus cîrlig mare, am scurtat sfoara şi, prinzînd din nisip scarabeii, am început să pescuiesc cu momeala aceasta. Cîrligul mare şi afundat pînă la albie se mai prindea în lemnele şi rădăcinile de pe fund, iar odată, cînd a rămas înfipt bine într-un trunchi înţepenit pe fundul unei bulboane, n-am avut ce să-i fac, am tras şi am rupt struna. A rămas cîrligul în fundul apei, prins în trunchi. Mi-a părut rău de el, fiind un cîrlig Hardy, de o factură specială, foarte prinzător. După mine venea pe lîngă apă şi se necăjea cu musca artificială prietenul meu I., care părea să fi pus jurămînt că nu se degradează să prindă păstrăv nici cu rîme şi nici cu scarabeţi. Cînd ne întîlnim ca să pornim spre casă, îmi arată un păstrăv frumos, pe care l-a prins cu o musculiţă Baxmann, şi din gura căruia atîrnau zece centimetri de strună. în branhii avea înfipt adînc cîrligul meu Hardy şi sîngera. O eroare în ce priveşte identitatea cîrligului nu era posibilă. Nimeni nu pescuia pe aici în afară de noi, iar cîrligul Hardy era legat în strună gălbuie, de cea pe care o foloseam eu.
183
Ce s-a întîmplat ? Păstrăvul a dat de cîrligul cu scarabeti, înfipt în trunchiul înecat. Se va fi necăjit mult pînă să-l smulgă şi să înghită îmbucătura bună... cu cîrlig cu tot. Dar cîrligul i s-a oprit în gît şi i s-a înfipt în branhii. în lăcomia lui, a uitat şi durere si struna care îi atîrna din gură, şi n-a putut rezista ispitei sa se avînte după musculiţă — de astă dată mincinoasă — pe care i-o sălta unda în faţa ochilor.

Patru pescari ne înşiraserăm pe rîu la distanţă îndestulătoare pentru a nu ne stînjeni. înaintam pescuind cam în acelaşi ritm al paşilor, distanţa dintre noi rămînînd cam aceeaşi; pe cînd ajungea cel din spate la apa pipăită de premergătorul lui, peştii se linişteau. De altfel s-a potrivit să fim tovarăşi vechi si pescari de păstrăvi şi mai vechi, care prind fără să sperie toţi peştii din apă. în faţa mea pescuia inginerul silvic I., om tacticos şi liniştit. De aceea, aruncînd ochii spre el, m-am mirat văzîndu-l dînd din mîini, ca la o minune. Mi-a făcut semn şi m-am apropiat. Avea în mînă un păstrăv lung de douăzeci si şase sau douăzeci şi şapte de centimetri; din gura peştelui atîrna jumătatea de trup a unui alt păstrăv, iar în buză avea înfiptă musculiţă

artificială a pescarului. Adică, acest canibal încă nu răzbise să înghită o pradă mare, care aproape îi astupa gîtlejul şi gura, si totuşi n-a putut să reziste ispitei de a mai lua şi o musculiță minusculă, de care atunci desigur că nu avea nici o nevoie pentru hrană.
De altfel, se pare că păstrăvul nu ştie ce înseamnă să fie sătul. Obişnuiesc la începutul unei partide la păstrăvi să spintec stomacul celor doi-trei peşti prinşi întîi, ca să văd cam după ce hrană umblă în ziua şi în orele acelea şi să-mi potrivesc felul momelilor din cîrligul undiței. Adeseori am găsit stomacul atît de tixit de fel de fel de insecte, larve, rîme, încît părea că are în el o piatră, şi totuşi mai era lacom să mai apuce. După o lungă carieră de undit la păstrăvi — peşti cu multe toane — mă bucur cînd, spintecînd, văd peştii „sătui" şi ştiu că se vor da bine. Dacă găsesc stomacul gol, acum nu mă mai bucur ca odinioară, cînd îmi făceam iluzia — logică, de altfel — că peştii flămînzi vor năvăli orbeşte la momelile mele. Iar pînă la *184* urmă nu înțelegi nimic. Lăcomie nebunească, şi apoi post negru.

FARA GRIJA

în somn

Numai rar ni-e dat să surprindem sălbătăciunile dormind. „Am văzut iepure dormind ! După cum ştie toată lumea, iepurele doarme cu ochii deschişi", parcă îl aud pe cititorul meu şoptindu-mi. Dar, ca „toată lumea", şi cititorul meu greşeşte. Stă iepurele ghemuit în covrul lui, cu urechile lăsate pe spate, cu ochii deschişi larg şi nu se mişcă uneori nici cînd ai ajuns la cîțiva paşi. Ce alta ar face decît să doarmă ? De unde să doarmă ! Te vede el atunci foarte bine şi speculează cum ar fi oare mai cuminte: să sară şi să scape cu fuga sau să se încreadă în asemănarea lui cu pămîntul şi ierbăria din jur si să te lase să treci fără să-l fi observat. Cînd doarme, şi hol-batul de iepure îşi coboară frumos pleoapele şi îşi închide astfel vederea. Deci, cîți au văzut iepure într-adevăr dormind, aşa, cu ochii închişi, cum se cuvine ? înțeleg iepure în libertatea lui. Puțini vor fi aceştia, sînt sigur, cu toate că ghebosul este poate cel mai des întîlnit dintre sălbătăciunile noastre cu păr.
în somn, ochii animalelor sălbatice, ca şi cei ai oamenilor, se odihnesc, dar animalele nu rămîn fără strajă. Veghează necontenit auzul fin şi mirosul, care le grăiesc şi în somn, şi omul este încă departe cînd străjile au dat alarma; cel ce dormea s-a trezit şi, de cele mai multe ori, a plecat neobservat. Se întîmplă totuşi ca hoinarii prin codri şi prin cîmpii să surprindă jivinele dormind dulce şi chiar surprinzător de greu. Trebuie să fie şi între ele somnoroşi sau îngreuiați de o oboseală prea mare sau de un ospăț prea copios...
Vine tot într-un suflet un cioban la cabana unde mă adăposteam pentru cîteva zile.
— Vină degrabă, domnule, şi împuşcă ursul !
— Ce urs, măi fîrtate ? — mă mirai, fiind ziuă mare şi neştiind să aibă la stînă în coteț urs, pe care să-l împuşti cînd vrei.
— îl împuşti de bună seamă. L-am găsit dormind.

Şi îmi povesteşte: astă-noapte ursul le-a lovit o junincă care se răzleţise şi a rămas în pădure. Au căutat dimineaţa *185*
după ea, şi cel ce mi-a adus ştirea a şi găsit-o într-un huci. Zărind-o de depărtisor albind prin desime, ciobanul s-a apropiat cu grijă şi cu frică. Putea să fie prin apropierea hoitului ursul şi întîlnirea cu el n-ar fi fost prea plăcută.
„Am mai făcut cîţiva paşi, apoi am încremenit. Ursul, mare, era lîngă biata Joiana, mîncată pe jumătate. Dormea ursul, domnule, dormea lîngă junincă. Şi încă cum dormea ! Ca oamenii, pe spate. Aş fi crezut că-i mort dacă nu-i umblau foii pîntecelui plin ca doba. Vină, domnule, că-l împuşti de bună seamă. E numai colea, şi te duc pînă la el. "
Am pornit îndată. „Colea" e o noţiune cu sens special în limbajul muntenilor. Ne-au trebuit două ceasuri cu pasul bine împins pînă am ajuns. Am găsit hoitul junincii; ursul, nicăieri. Se va fi trezit din siesta de după-masă, a socotit că tot mai bun e patul lui din căzătura de vînt şi a plecat. Ciobanul însă nu m-a mînţit. La doi paşi de hoit se vedea bine urma zăcăturii. Iar că dormea pe spate „ca oamenii" de asemenea e cu putinţă. Am citit undeva că au fost observaţi urşi în captivitate dormind în poziţia aceasta ciudată. Dacă ursul uneori umblă în două picioare, ca omul, de ce n-ar dormi cîteodată si pe spate ca el ? Şi acesta dormea dulce, nu l-a auzit pe cioban apropiindu-se.

Eram la vînătoare de cocoşi. Am plecat după-masă de la cabană, ca să ajung la timp acolo unde îmi stătea gîndul. Treceam printr-o pădure bătrînă de molid, al cărei covor de muşchi şi de ace uscate înghiţea zgomotul paşilor. Deodată mi se pare că aud ceva cu totul neobişnuit pe aici. Mă opresc şi aud lămurit cum... sforăie un om. Am înţeles în clipa aceea spaima lui Robinson Crusoe, care în singurătăţi a văzut deodată urmă de om. închipuirea a început să-mi lucreze. Paznicul rămăsese la cabană, lucrători la pădure nu erau pe acolo — numai om rău putea să fie. Instinctiv smucesc arma de pe umăr şi îi iau piedica, după ce trec din magazin în ţeavă primul cartuş, în grabă, fără a evita zgomotul obişnuit la carabinele cu repetiţie.
Sforăitul continuă. Caut în jur şi descopăr lîngă tulpina *186* unui molid cu cetina joasă... un căprior dormind. Căpriorul

sforăia. Hrrrr-hrrr. Aici, nu mai departe de cîţiva metri de mine. Nu m-a auzit venind, nu s-a trezit la manevrarea închid zătorului armei, nu mă simte cum stau lîngă el şi îl fixez. Să încerc dacă îmi ia vînt. îl înconjur, ca

ori de unde ar trage boarea să mă simtă. Căpriorul nici nu se sinchiseşte şi nu sare decît atunci cînd lovesc destul de tare cu bocancul într-un buştean căzut.
Deci nu numai ca nu m-a văzut avînd ochii închişi, dar nici urechile nu m-au auzit şi nici nasul lui fin nu m-a simțit. într-adevăr somn greu.
în aceste locuri golite, pesemne căldicele în bătaia soarelui, îşi făceau iepurii bucuros covrurile. Era zăpadă de un lat de mînă. Am luat marginea de jos a viilor şi aveam nădejde să văd de aici iepure chiar în culcuş. „Am să-l apropii, şi cînd sare îl plesnesc"; era planul care reuşise altă dată. Deci un fel de vînătoare la ochi, la care nu poate să lipsească un binoclu bun.
înaintez pe liziera viilor, mă opresc din loc în loc şi, cu ochii liberi sau cu binoclul, caut după iepuri la soare. După ce ai obişnuința, nu-i greu să-i descoperi în asemenea locuri. Stau în covru totdeauna cu capul spre vale şi cu spatele îndesat în deal, ca în lojă.
La a treia sau a patra postată cercetez iarăşi cu de-amănuntul şi mi se opresc ochii asupra unui punct ciudat, care se abate mult de la împrejurime, tocmai la tulpina unui cireş bătrîn, rămas netăiat. Aş zice că-i iepure, dar e prea roşcat, e prea mare şi nici n-are forma iepurelui în covru. Să fie vreo buruiană stufoasă, uscată ? Trec înainte pînă ce apuc după un răzor acoperit cu spinărie, şi urc pe după el cu mare băgare de seamă. Dar oricîtă băgare de seamă aş pune, zăpada tot scîrțîie sub tălpi. Din vreme în vreme mă opresc la cîte o fereastră dintre tufele de spini şi constat că acel ceva e tot la locul lui, nemişcat. Cînd am ajuns la vreo optzeci de paşi, binoclul îmi descoperă o vulpe făcută colac, dormind la soare. Cum aş putea eu apropia vulpea asta pînă la treizeci-patru-zeci de paşi, ca să-i pot lua blănița ?
Doarme ea, nu-i vorbă, însă somnul nu-i adoarme şi nasul şi urechile. Gata să-i trimit un foc chiar şi de la o depărtare neraționalã pentru arma cu alice, am început să mă apropii mai cu grijă decît la un dibuit de capre negre. Acum am ajuns la cincizeci de paşi, acum la patruzeci... Aş putea trage, dar cu oarecare risc, iar vulpea doarme dusă; mai pot să reduc distanța. Iată-mă la treizeci de paşi. De acum nu mai scapă ! Chiar şi dacă m-ar simți şi s-ar ridica, pînă să ajungă la acoperămînt o ating. Deci, să văd într-adevăr pînă unde mă pot apropia de această somnoroasă. Sînt la douăzeci de paşi. Acum văd bine cum stă. S-a făcut roată, şi-a vîrît nasul la căldură, sub burtă, şi şi-a adus coada *188* stufoasă pe lîngă cap.
Sînt la aproape zece paşi de ea. Vulpea ăsta-i surda şi nu alta ! Să o pun la încercarea supremă. Ridic arma la ochi ochesc precis şi apoi fac din buze ca şoarecii... La acest glas, mai ademenitor decît toate de pe lume, vulpea şi-a înălțat îndată capul...
Pe urmă, cu blana vulpoiului cel cu somnul greu atîrnat de raniță, mi-am împuşcat şi iepurele.

Oricît ar fi de slab simțul mirosului omului față de cel al sălbătăciunilor cu păr, vînătorul care cunoaşte unele „miresme" trage folos şi de pe urma nasului. După o ploaie, trecînd prin pădurea udă, deodată îți vine un miros ciudat. Parcă trage a piatră de pucioasă. Dacă-i cunoşti, ştii îndată că pe acolo a trecut nu de mult o vulpe care abureşte din blana ei înmuiată. Pe vîntişor bun, în epoca mugetului de cerbi simți uneori destul de departe

mirosul spurcat de gonița pe care îl răspîndesc taurii. Aşa s-a întîmplat că într-o zi cu zloată, trecînd pe un drumeag de pădure, am prins în nas ca un miros de coteț de porci. Deci în căldarea dinspre care bătea vîntul trebuiau să fie culcați mistreți. Facem îndată planul — eram trei vînători cu doi cîini buni — doi se grăbesc la trecători ştiute, eu intru cu gîndul să mă apropii pînă voi putea trage. După aceea vor fi dezlegați cîinii urmăritori. Speram să mă pot apropia, dar nu şi să văd de aproape un... dormitor al mistreților. Erau vreo paisprezece-şaisprezece, mari şi mici, polog pe jos, adînciți în somn. In somn greu, doar am ajuns pînă la treizeci de paşi fără să se mişte vreunul. îmi alegeam din ochi pe cel ce mi se părea mai voinic, dar cum să trag în vînat culcat, dormind ? Ar fi fost mare ruşine pe capul meu de vînător vechi. Am tuşit anume — nici o mişcare. Am mai înaintat încă cîțiva paşi, aproape pînă lîngă un grăsunaş, şi de acolo am strigat, ca porcarul după ciurda satului. Ca săltați de acelaşi resort au sărit toți în picioare, deodată. Au rămas o clipă zăpăciți, ca cel ce se trezeşte din somn greu, pe neaşteptate, apoi a vuit pădurea de tropotul lor. Unul n-a mai mers. Apoi am auzit cîinii.

în anul acela a fost rod de jir îmbelşugat. Mistreții erau graşi. După o noapte de hrană bună şi multă, e mirare ca i-a cotropit somnul ? Dar aşa ceva se întîmplă o dată în viețile a zece vînători de mistreți.

Beția gîştelor

Un inginer silvic, distins ornitolog al nostru, ne istoriseşte: „în jurul Aradului şi al Timişoarei sînt plantați foarte mulți duzi; se găsesc peste tot în lungul şoselelor, pe străzile satelor, în curțile oamenilor. Vara, cînd se coc dudele, lumea nu mai dovedeşte să le culeagă pe toate; o mulțime cad jos şi cîteodată acoperă pămîntul de sub pomi cu un strat negru, continuu. Atunci ies şi gîştele oamenilor să le mănînce. Mai ales cine a umblat cu automobilul pe şosea în acel timp n-a putut să nu remarce Cîrduri de gîşte pe sub duzi, mîncînd la fructe. Trebuie bietul şofer să fie foarte atent să nu calce vreuna, căci de la un timp gîştele cam amețesc şi nu mai ştiu să se ferească din drum. Pe căldură mare, în dudele răscoapte se produce repede o fermentație alcoolică, iar alcoolul produs se urcă în capul gîştelor. De obicei totul se termină cu atîta: nesiguranță în mişcări. Dar am găsit şi gîscă beată de-a binelea. E foarte comică şi în purtări seamănă mult cu un om afumat. Calcă rar, cu un aer de extremă gravitate, vrînd parcă să arate că n-are nimic; se clatină pe picioare, lasă capul jos, te priveşte cu ochi buimăciți, iar se clatină, în fine se aşază pe iarbă. De-acum s-a isprăvit. Curînd îşi întinde gîtul pe pămînt, clipeşte din ochi de două-trei ori, apoi îi închide de tot şi e gata adormită. Ce e drept, uneori durează cam mult pînă se reface beținana. Mai şi cade uneori într-o parte, rămînînd întinsă lung, de crezi că-i o mortăciune. îmi amintesc de una cu care era să o pățim. Am găsit-o adormită pe marginea unei bălți. Era o gîscă şvăbească, aibă-n pene, mare şi frumoasă, dar şi beată turtă. Ce ne-a venit, hai să o aruncăm în apă ca să se dezmeticească. După ce am făcut-o însă am avut o belea întreagă să o scoatem înapoi, căci era cît pe aici să se înece. Natural, gîscă plutea

deasupra apei, dar capul i s-a cufundat şi nu mai dădea semn de viaţă. Cu chiu cu vai am tras-o afară şi am aruncat-o din *190* nou pe mal, să doarmă înainte". (Ing. S. Paşcovschi).

IV

Adăposturi neobişnuite

FANTEZIILE VULPII

Unde şi-a făcut vulpea culcuş ?
Pe la mijlocul lui ianuarie, într-o zi însorită şi geroasă, umblam după ultimii iepuri pe care aveam să-i împuşc în sezonul care se încheia. îmi plăcea să merg singur, stîrnind de la picior iepurii din culcuşuri. Nu te stînjeneşte la o asemenea vînătoare nici o poruncă dată de conducătorul goanelor, hoinăreşti în voie pe acolo pe unde te poartă capul, singurătatea lasă gîndurile fără frîu, e tare bine aşa. Şi apoi, nu rîvneşti la hecatombe. Un iepure sau doi, cît încap în raniţă şi nu te împovărează prea mult, sînt destui.
Din arăturile negre iepurii săreau departe; nu-i puteai prinde cum se cuvine în snopul alicelor. Am lăsat cîmpul deschis şi am pornit de-a lungul unui pîrîiaş, pe marginea căruia crescuse betealã de trestie, în ea cu ierbărie uscată, în care ştiam că le place iepurilor să stea. Erau pe malurile apropiate şi sălcii bătrîne, scurtate de om, în vîrf cu părul de mlădiţe subţiri şi lungi. Am înaintat de-a lungul viroagei cîteva sute de paşi, fără să zbughească vreun urecheat. Cînd trec de o salcie dintre cele bătrîne şi ciuntite, deodată aud la spate foşnet, şi cînd mă întorc repede să văd ce-i, observ mişcîndu-se ceva în lăstărişul din creştetul sălciei. Dar în acelaşi moment văd si sărind ceva roşu de colo de sus si, pînă să mă trezesc din uimire si să-mi dau seama că-i o vulpe, aceasta a apucat să treacă dincolo de frînghia de trestie, şi focul meu a mers în gol.
Mirat de adăpostul ciudat pe care şi l-a ales vulpea — în geopac — m-am urcat cum am putut şi am găsit deasupra, între frengile subţiri şi dese, un loc amenajat perfect pentru a-i servi *191*

cucoanei şirete drept iatac de dormit. Era acolo o zăcătoare ovală, călcată bine, ca un cuib între mlădițele ferite şi unele frînte, ceea ce dovedea că vulpea aceasta şi-a durat aici loc de dormit permanent. Nici n-a ales rău ! Pat bun, de jur împrejur
perie de lujeri lungi, prin care ea poate să vadă ce-i... pe afară; şi oare cărui duşman i-ar veni în minte că ea sade în copac ?
Salcia avea trunchiul înalt cam de doi metri şi jumătate şi
era binişor înclinată, aşa ca vulpea se putea urca fără greutate,
pe scară. Am găsit pe coaja copacului şi urmele pe care le
lăsa cînd urca sau cobora din patul ei, făcînd paşi pe trunchiul
înclinat. Aproape pîrtie.

Paznicul Petre de pe valea Ierii n-a fost leneş să facă drumul lung pînă la Cluj, numai ca să mă vestească că a găsit „o minune", şi că trebuie neapărat să merg să o văd şi eu. N-a vrut să-mi spună ce-i, pînă nu voi vedea cu ochii.
— De ce să spun ? Nu-mi veți crede şi nu veți veni.
— Bine, Petre, eu acum îndată nu pot merge. Am şi eu treburile mele. Colo duminică şi aşa aveam de gînd să merg la nişte lipani de toamnă. Dar „minunile" au viață scurtă, pînă duminică mai sînt patru zile...
— Asta-i minune statornică. O vedeți şi duminică.
Nici n-am început unditul, îndată m-a dus Petre, cu băgare de seamă, la un

plop bătrîn, care se înălța destul de departe de malul apei. Plopul avea o scorbură largă, la o înălțime de mai bine de un metru. Paznicul m-a aşezat în fața ei, ca la douăzeci de paşi, apoi a ocolit pe dincolo şi a tuşit tare. Iată că din scorbură îşi scoate capul ceea ce în primul moment mi s-a năzărit că ar fi o buhă mare urecheată, de care erau destul de multe pe acolo. Dar buhă în scorbură n-ar fi fost „minune" şi îndată am văzut, uimit, că e vulpe. îşi scosese capul pe fereastră ca să vadă cine umblă pe afară. Numai cînd a dat Petre cu bocancul în copac a sărit, avîntîndu-se prin aer în salt, şi a dispărut în tufărie...

— Ce-i cu vulpea din plop ? — I-am întrebat pe Petre după vreo două săptămîni.

— Şi-a mutat casa. Acum sade la mine în pod.

— Cum o fi asta, Petre ?

— Adică îi sade blana, întinsă pe scîndură.

— Dar de unde ştii că e a noastră ?

— Cum să nu ştiu, cînd am împuşcat-o de acasă de la ea, din scorbură. Se va fi speriat atunci de noi, dar casa îi era prea bună şi dragă ca s-o părăsească,

13 — Instantanee din viața animalelor

Cabana de vînătoare de la munte stătea părăsită peste iarnă, de cînd amuțeau cerbii şi pînă ce începeau să rotească, primăvara, cocoşii cei mari. Sub streaşină largă, uşa era pusă cam sus, aşa că urcai la ea pe o scară mică, cu patru trepte. Sub scară loc gol. într-una din primăveri, cînd am suit la cocoşi, paznicul mi-a atras atenția că sub scară „îşi are cuibul ceva fiară". Am cercetat şi într-adevăr se vedea zăcătoare, un cotlon oval, căptuşit cu iarbă uscată, după semne folosit vreme îndelungată. Am cules firele de păr, care erau destul de multe prinse în scîndurile treptelor; hotărît, păr de vulpe.

Isteața şi-a găsit loc bun pentru a se feri de zăpezi şi de viscol şi toată iarna n-a deranjat-o nimeni. Ciudat mi s-a părut că şi-a aranjat culcuş moale cărînd un braț bun de iarbă uscau

IEPURI INVENTIVI

Iepure în stupină, altul în scorbură

Casa omului era la marginea satului, fără gard înspre lanurile de păpuşoi şi de grîne. Lipită tocmai de casă avea o stupină, cu cîteva coşnițe înşirate pe poliță. Toamna tîrziu, după cîte o ploaie, gospodarul a tot observat prin curte urme ciudate, prin fața casei, prin fața stupinei. Pagubă nu se vedea nici pe la stupi şi nici pe la cotețul păsărilor de curte: omul nu şi-a mai bătut capul. Dar după ce a căzut prima zăpadă şi urmele erau lămurite, a recunoscut că-s de iepure. Şi, ciudat, se frîngeau deodată în fața stupinei, depărtişor. De aici iepurele se avînta în salt lung undeva, aşa cum face cînd sare în covru. Să stea aici iepure ? Caută din ochi, şi iată că-l zăreşte tupilat între doi stupi. Se ghemuia înfundîndu-şi capul între umeri, ca să se facă mic, şi holba ochii către om. Acesta merge în casă, ia puşca, se întoarce — iepurele tot acolo. Dă cu un bulgăr, şi abia atunci sare urecheatul din culcuşul lui

înalt, ca să se dea, *194* bietul, peste cap.
Iepurele acesta, ca si ceilalți, avea loc de covru cît era cîmpul si pădurea din apropiere. El nu ! Acolo între coşnițe şi-a ales focul de dormit, în curtea omului, lîngă casă si nu se sfia nici de cîinele lățos care păzea averea stăpînului. Pleca seara după hrană, venea acasă în zori, ca să doarmă liniştit în iatacul lui. (*)

Ironie

"După o zi de vînătoare obositoare si în frig, ne bucuram de căldura dulce pe care o răspîndea soba bătrîna din sufrageria amfitrionului nostru şi nu mai puțin de bunătățile care se perindau pe masă, întărind faima gospodinei.
Pe înserat începuse să fulguiască, s-a întețit, apoi spre miezul nopții a contenit. S-a aşezat un strat groscior de zăpadă si pe terasa deschisă, spre care dădeau din sufragerie uşa şi ouă ferestre. Terasă înaltă, împrejmuită, la care ajungeai de os pe o scară cu cîteva trepte.
După cum se cuvenea, ne-am culcat tîrziu şi, cum era firesc,, ne-am ridicat a doua zi tîrziu. Ies cel dintîi pe terasa înzăpezită, apoi chem de lîngă ceaiuri si pe ceilalți tovarăşi, tot vînători încercați, ca să vadă şi ei. Pe terasă urme de' iepure, de astă-noapte. Se urcase frumuşel pe scări, a țopăit în dreapta şi în stînga, a stat ca în covru sub una dintre ferestre. I-am găsit şi urma pe unde a plecat, tot pe scările destul de înalte.
Ce a căutat iepurele ăsta pe terasă, unde nu era nimic din lista lui de bucate ? Si a mai şi poposit acolo, după semne, vreme îndelungată. Nici de cîinii din curte nu s-a sfiit. Parcă ar fi voit să asculte minciunile vînătoreşti şi să rîdă sub mustăți. Mai ales cînd nenea Simion, bătrînul, a povestit pe larg cum a. pocnit un iepure, pe care parcă l-a înghițit pămîntul. L-a căutat, l-a căutat şi nu l-a mai găsit. Măcar că s-a dat peste cap în marginea lăstărişului. „Pe onoare ! Curată minune !"

Iepure în podul casei

Casa țărănească era de om sărac: la marginea satului, scundă, îmbătrînită. Deasupra streşinii s-au mîncat şindrilele de vechime, într-un loc s-a deschis spărtură ca de o palmă Dună. Toamna omul şi-a adunat porumbul, ştiuleții i-a întins *195*
în pod, ca sa se mai usuce, strujenii i-a îngrămădit, rezemîn-du-i de streaşina casei.
Cîteva nopți în şir cei ai casei au auzit că ceva umblă prin pod răscolind ştiuleții. Hoț nu era: n-avea pe unde să se urce, scara fiind în tindă. Şobolani n-au simțit să fie pe la casă. Va fi vreo mîța care umblă după şoareci, şi-au zis, şi poate că s-au şi bucurat. Pînă la urmă li s-a părut că zgomotele care continuau nu prea semănau cu vînătoarea mîței, iar gospodarul, urcîndu-se în pod, a găsit ştiuleți cu boabele roase. Trebuia să vadă ce-i, şi într-o noapte, cînd din nou se auzeau zgomotele ciudate, s-a urcat binişor, luminînd cu felinarul. I s-a părut că zăreşte un animal mărişor, care sare afară prin gaura din acoperiş. Dimineața, fiind zăpadă, a

constatat, spre mirarea lui, urme de iepure. Venea, se cățăra pe grămada de stînjeni, intra în pod, se hrănea şi, sătul, se întorcea pe aceeaşi cale. Ca să se încredințeze şi mai bine, omul a stat la pîndă după colțul casei în altă seară. Iepure era: venea ca la el acasă ca să ronțăie din boabele de porumb. Omul n-avea puşcă; a pus la gaura din acoperiş lat şi a prins iepurele, mare şi gras. A braconat ? Podul casei nu ține de terenul de vînătoare, iepurele a devenit un fel de... animal domestic al lui, care s-a îngrăşat din porumbul lui, şi-a zis omul, şi poate că avea olecuță de dreptate. Şi, adăugam noi, avea necăjitul vreo şase copii, care s-au bucurat de tocana de iepure.
Dar cum a putut simți iepurele porumbul din pod ? Cum a găsit uşa de intrare, cum s-a învățat să se suie pînă la ea sărind pe strujeni ca pe scară ? Apoi, parcă nu s-a prea auzit ca iepurele să mănînce boabe de porumb. Şi încă dacă ar fi fost iepurele flămînzit, fiindcă foamea la multe te duce. Dar iarna abia începuse, zăpada era doar de un lat de mînă, în apropiere era holdă, în grădină coceni de varză şi nu era departe nici zăvoiul cu lujeri fragezi.
Iepure bătrîn, inventiv, cutezător. Pînă la urmă însă tot s-a spart ulciorul prea des dus la fîntînă. (*)

Cuib de iepure

Nu covru, nu strat, adică adîncitură lunguiață rîcîită în pămînt, foarte puțin adîncă în care zace peste zi iepurele, ci un *196* adevărat cuib de iepure. Nu va fi singurul caz cel de mai jos, şi
totuşi atît de mult se abate de la năravurile iepurilor, încît eşti ispitit să crezi că locul instinctului l-a luat o cumpănire cuminte a împrejurărilor de moment, iar acțiunea a fost cîrmuită de ceea ce s-ar putea numi şi inteligență.
Iepuroaică nu are multă vreme grijă de puii ei. îi alăptează puțin timp, îi lasă în vreun loc ferit, pînă se răzlețesc, şi aceasta se întîmplă foarte curînd. Nu se poate spune că-i o mamă rea. Cîtă vreme puii sînt mici şi neputincioşi, la nevoie îi apără vitejeşte de duşmanii cu care se poate măsura; nu se îndepărtează prea mult de locul unde stau puii zguliți şi vine des să-i alăpteze. Dar cuib n-a învățat să le facă. Şi iată una care le-a făcut şi cuib. Iepuroaică asta, care se ținea prin viile din marginea orăşelului, fătase tare devreme, încă prin martie. Noaptea mai era îngheț, ploile erau reci, cei trei pui păreau să aibă soarta celor mai mulți pui de iepure dintr-un martie friguros şi ploios. Cum i-ar putea salva mama lor ? Iată: le-a făcut cuib cald şi uscat, pe care vînătorul care hoinărea fără gînd de pradă l-a aflat şi de care s-a mirat.
în pămînt iepuroaică săpase o covățică, nu prea adîncă, iar deasupra a construit — cum oare ? — un fel de boltă, tot din pămînt bătătorit bine şi amestecat cu ceva iarbă uscată. O adevărată vizuină mica. Dinafară apărea ca o moviliță, cît un muşuroi de sobol mai măricel, ca un cuptoraş de copt pîine, boltit. Avea şi intrare. Vînătorul şi-a vîrît mîna prin ea, a dat de iepuraşii care stăteau ghemuiți în cămăruța în care nu intra nici frigul, nici ploaia, nici vîntul. Uşa era atît de mică, încît iepuroaică nu putea intra prin ea. Ca să fie alăptați, puii trebuiau să iasă afară.

Peste cîteva zile vînătorul a revenit să vadă ce-i cu puii... din vizuină. Cuibul era gol. Sau că bătrîna a simțit că i-a fost descoperită taina şi şi-a dus puii la loc mai sigur, sau că în-călzindu-se vremea puii nu mai aveau nevoie de acel adăpost neobişnuit si au intrat în modul de viată al celorlalți.
Să ne înțelegem bine: e vorba despre iepure de cîmp *(Lepus europaeus),* pe care îl ştim cum trăieşte, şi nu despre iepure de vizuină *(Oryctolagus cuniculus),* care îşi sapă foişoare şi cot- *197*
Ioane sub pămînt. Iepuroaică noastră grijulie nu şi-a săpat, ci şi-a construit la suprafață cuibul măiestrit pe seama puilor primejduiți. (*)

ALTE „CASE" NEOBIŞNUITE

Adăpostul ursului

Pe prima zăpadă din toamna aceea tîrzie cei doi paznici încercați au ocolit în zori şi au constatat prezența unui urs. Urmă mare, ieşită din hoinăreala de noapte, aceeaşi urmă intrată iarăşi în coasta rea cuprinsă în molidiş străvechi. Goana a dat greş. Ursul a ieşit pe un flanc, a scăpat fără împuşcătură şi s-a dus. Altă nădejde de urs nu aveam în ziua aceea. Ca să treacă vremea şi să-mi astîmpăr curiozitatea, m-am gîndit să cercetez locul unde a zăcut fiara. Lucrul era uşor, urma pe zăpadă limpede; paznicii m-au dus la aceea de astă-dimineață. lăsată de ursul care se întorcea acasă.
A fost greu urcuşul pe coasta lungă si înaltă, plină de copaci căzuți de bătrînețe' pe alocuri cu stîncarii, în alte părți cu perie de brădui. Urma ne-a dus pînă la o doborîtură de vînt. Cîndva, aripa vreunui viscol a frînt aici cîțiva molizi; a făcut loc şi altă vijelie a avut putere să rupă copacii de jur împrejur, pe o postată bună. Era o clădăraie de trunchiuri moarte, răsturnate unul peste celălalt într-o încîlcitură nemaipomenită. Sălcărie măruntă, brăduştei, zmeuriş şi murărie au crescut pe lîngă trupurile uriaşilor căzuți, alcătuind desime de netrecut. Prin acest desiş ducea însă potecuță îngustă. Bine călcată, dar nu de om. Se vedea că pe aici îşi avea ursul umblarea. Umblare multă, regulată.
Surprindere cu primejdie pentru noi nu era; ursul stîrnit era acum peste şapte munți şi nu putea să se întoarcă îndată de unde I-au ridicat oamenii. Am păşit pe potecă. Aceasta era într-adevăr potecă ursească. Se înfunda prin desime făcînd pe alocuri adevărate tunele, trecea peste copaci căzuți, se înfunda pe sub alții rămaşi rezemați oblic. Nu ne-a fost uşor, dar tot am ajuns pînă la cotlonul lui Moş Martin, tocmai în mijlocul *198* căzăturii.
Minunata aşezare. De jur împrejur perete de încîlci-
tură deasă, prin care nu poate să treacă duşman fără să dea zvon, iar cotlonul parcă era căsuță. Aici căzuseră unul peste celălalt mai mulți molizi, încîlcindu-şi crengile. Formau deasupra un adevărat acoperiş. Sub el cotlon larg, uscat, săpat oleacă în pămînt. Şi pat şi-a aşternut ursul: pătură de vreascuri şi de muşchi moale, pe care desigur el şi le-a cărat. Din cotlon mai ducea o potecă înspre culmea coastei; ursul ieşea la vale sau la deal, după cum îi erau drumurile sau cum se arătau primejdiile.
Era încă foarte departe vremea cînd intră ursii la bîrlog. Cotlonul acesta nu

era aranjat pentru iernat, ci, fără îndoială, sălaş de peste an, întemeiat pentru oarecare durată. Şi se vedea că era folosit de mai multă vreme: potecile bătătorite, zăcă-toarea adîncită. Era un urs... sedentar, cu gospodărie bine întemeiată. Şi tocmai existența unui bîrlog de vară îi dă o notă specială.
Din rapoartele de mai tîrziu ale paznicilor am aflat că ursul speriat s-a liniştit şi a revenit la vatra lui. Dar n-a mai avut multă vreme parte de ea şi nici în bîrlog de iarnă n-a apucat să intre. în altă goană, la care eu n-am fost de față, în zadar a încercat să izbucnească prin flanc: acolo îl aştepta un vînător cu experiență.

Lupi în bîrlog

Ursul îşi are bîrlog de iarnă, viezurele şi vulpea vizuină. Dar lup în bîrlog ? Doar lupii, cînd se trag la odihnă după hoinărelile lor, îşi aleg vreun desiş şi nici iarna, după ce şi-au îmbrăcat cojoacele groase, nu au nevoie de adăpost mai bun. Cînd îi vine vremea, lupoaica îşi caută un adăpost mai ferit pentru pui, o rîpă rea, un fund de vale, adeseori o streaşină de stîncă sub care nu ajunge ploaia. în bîrlog adînc nu s-a auzit să intre nici ea. Aşa e obiceiul neamului, însă nici aici nu e lege fără excepție.
Un paznic de vînătoare dintr-un teren de munte, mi-a povestit odată: Războiul nostru împotriva lupilor nu conteneşte niciclnd. Toamna şi iarna cu puşca, cu capcanele, cu otravă — primă-
vara ne trudim să găsim cuiburile cu pui. în acest gînd umblam prin locuri cu stîncărie prăvălită într-o vale urîtă. Dau deodată peste nişte pui de lup mărişori, jucîndu-se la soare pe o lespede de sub un perete de stîncă. Văzîndu-i numai de aproape, m-au obiservat şi ei şi au dispărut, parcă i-a înghițit pămîntul. Şi într-adevăr pămîntul i-a înghițit. Sub peretele de piatră se deschidea guliei de bîrlog, destul de larg, ca să poată intra uşor trup de lup. La început am crezut că e vorba numai despre o crăpătură puțin adîncă şi voi putea scoate puii. De unde! Bîrlog în toată forma, adînc; nu vedeam pînă unde s-au retras puii speriați. N-am putut ajunge la ei nici cu o prăjină pe care am înfundat-o.
A trebuit să stau la pîndă cîteva dimineți pînă am împuşcat lupoaica, care întîrziase după pradă; altfel, venea cu hrana puilor la cetatea ei sigură. Am stîrpit apoi şi puii, care, mînați de foame, ieşiseră din bîrlog în altă zi.
Dar mai ciudat e că în bîrlogul acela s-a adăpostit un lup şi în afara puiatului. Vara tîrziu şi toamna, cercetînd locul, am tot văzut urme la intrarea bîrlogului. Locul pietros nu mi le arăta lămurit. Mă gîndeam la vulpe, la viezure, chiar şi la rîs. Am pus în gura bîrlogului fier şi s-a prins în el un lup bătrîn, mare cît un viței. Era un lup cunoscut pe la stîne; umbla numai singur şi era mare şi sur-deschis la păr. Rupsese o dată şi un mînz. Acela era; nu s-a mai arătat pe la stîne.

„Am găsit un culcuş interesant al unei vidre. L-am descoperit în primăvara anului 1941 pe marginea pîrîului Behela, în apropiere de Timişoara, într-un loc unde acest pîrîu se lărgeşte, formînd o balta. Pe malul bălții rămăseseră

din anul trecut mai multe grămezi de stuf mărunt şi papură, cosite de oameni şi uitate aici. Aceste grămezi erau înalte cam de jumătate de metru şi late cam de doi metri şi jumătate. Pe vremea cînd am descoperit toată povestea, apele erau ceva mai ridicate şi acopereau baza grămezilor. Tocmai într-una din ele s-a instalat vidra, care pare să-şi fi amenajat înăuntru o adevărată vizuină.
Prima dată am văzut-o la 19 aprilie. Venind tiptil pe malul bălții, am văzut figura unui animal care şi-a ridicat capul deasupra stufului tînăr şi a dispărut imediat. Mişcarea fusese atît *200* de repede, încît n-am putut distinge ce a fost, deşi distanța nu
era prea mare. După culoare şi aspect general m-am gîndit întîi la iepure. Am reperat bine locul şi m-am dus de-a dreptul acolo. Spre surprinderea mea am văzut că locul se află în apă. Ce să caute iepure aici ? Ca să văd mai bine am sărit pe grămada de stuf, căreia la început nu i-am dat nici o importanță. Imediat am simțit însă că se mişca ceva înăuntru, sub picioarele mele, apoi au răsărit cîteva băşici de aer în apa mică de lîngă stuf, iar după ele am zărit şi figura vidrei ieşind ca o săgeată de sub buza grămezii şi dispărînd prin vegetația acvatică. Examinînd locul pe unde a ieşit, am văzut că avea acolo amenajat un adevărat tunel, cu deschidere sub apă. Eram foarte curios să văd cum era culcuşul şi pe dinăuntru, dar n-am vrut să-l stric, crezînd că voi putea face şi alte observații. Acum regret că n-am făcut-o imediat; dar în acea zi am plecat de acolo cu gîndul să revin curînd, să stau la pîndă în apropiere şi să observ în voie. Fără îndoială, cînd am văzut-o pentru prima dată, vidra stătea afară pe vîrful grămezii de stuf şi se încălzea la soare. Am găsit şi excremente, dovadă că îşi petrecea acolo timpul destul de des. Am mai venit de cîteva ori. Am găsit din nou excremente proaspete, iar într-o zi am observat iarăşi cum s-a mişcat ceva înăuntru. Probabil vidra m-a simțit şi s-a aruncat în apă. Dar nu găseam timp să stau la pîndă cîteva ceasuri şi să o văd cînd va ieşi afară. Peste puțină vreme au venit inundații mari, apa a acoperit grămezile de stuf şi, desigur, vidra s-a dus în altă parte. După ce apa s-a retras, am dezgropat grămada de stuf. Totul era inundat şi căzut. N-am mai văzut nici un semn al prezenței vidrei pe acolo. Astfel, în dorința de a vedea mult am scăpat prilejul de a vedea şi puținul pe care i-aş fi putut vedea: cum era amenajat culcuşul. M-am ales numai cu o fotografie, care reprezintă vederea dinafară a grămezii de stuf (înainte de inundația mare)" (Ing. S. Paş-covschi).

Iatacul scroafei mistrețe

„La 8 iulie 1939, în pădurea Clăbucetul Baiului, aproape de Predeal, am găsit un culcuş ciudat. Porci mistreți erau mulți pe acolo şi am mai dat în vara aceea de culcuşurile scroafelor *201*
făcute pentru fătat. Acestea nu erau decît grămezi de rugi, cu un căuş simplu în mijloc. Cel despre care e vorba era cu mult mai ingenios făcut: într-un zmeuriş des, un loc destul de mare a fost complet bătătorit, toate tulpinile de zmeură rupte de lîngă pămînt şi strînse într-o grămadă lunguiață, aproape semi-cilindrică, cam de un metru şi jumătate lungime şi jumătate metru înălțime iar în interiorul grămezii era făcut culcuşul propriu-

zis, săpat puțin în pămînt. Rugii grămădiți deasupra constituiau de fapt un acoperiş în formă de boltă. Intrarea semicirculară de-abia avea douăzeci şi cinci—treizei de centimetri înălțime; culcuşul era mai mult lat decît adînc. Desigur, n-am dat de scroafă şi de purcei pe acolo dar nu putea să existe nici o îndoială: de jur împrejur solul era împestrițat de urmele lor, pe alocuri cu totul bătut (ca la stîna de oi), iar ceva mai jos, pe coasta, printre tufişuri se cunoşteau cîteva locuri unde dormiseră de curînd. Pădurarii care mă întovărăşeau erau de părere că scroafa fătase în acest culcuş, iar acum se ținea tot pe lîngă el cu purceii, care se făcuseră destul de mari ca să nu aibă neapărată nevoie de adăpost". (*)
Credem că mistreții de la noi au foarte rar obiceiul să-şi clădească asemenea leagăne acoperite. Citim însă că la o specie de mistreți care trăieşte în peninsulele indice — mistrețul cu coamă *(Sus cristatus)* — scroafele îşi clădesc în mod obişnuit cuiburi acoperite, adevărate colibe unde nasc şi îşi adăpostesc purceii în primele zile. Ba chiar fac şi colonii de asemenea adăposturi[1-]

Nevăstuică în copac

Treceam de-a lungul unui drumeag de cîmp cu foxterierul meu, Rip. L-am lăsat să se zbenguie în voie. Scotocea spinăriile din marginea căii, mai săpa furios şi după cîte un şoarece. Iată că îi sare de sub nas o nevăstuică. Oricît de ager şi iute era Rip, n-a putut-o prinde, pînă cînd isteața a ajuns la casa ei şi a dispărut în borta de la rădăcina unui măr sălbatic, care era în apropiere.
1 Guy Cheminaud, *Mes chasses au Laos,* Payot, Paris, 1939.
A început cîinele să sape, să rupă cu dinții din rădăcină. I-am mai ajutat şi eu cu cuțitul de vînătoare. Deodată dintr-o uşiță a bortei, pe care nu o observasem fiind cam în partea cealaltă a trunchiului, țîşneşte nevăstuică şi, hop !, pe copac în sus. Nici veveriță să fi fost nu se suia cu atîta îndemînare, prinzîndu-se cu ghearele de coaja pomului. Nu s-a oprit pînă în furca dintre două crengi, tocmai spre vîrf. Nu sta ghemuită, ci rezemată în picioarele dinapoi; stătea dreaptă, cu trupul înălțat, privindu-ne atentă.
Mi-au venit în minte potîrnichile şi puii de iepure pe care îi sîngerează nevăstuică şi, cu oarecare părere de rău, am coborît-o din ciudatul ei loc de refugiu. Doar n-am mai auzit să se cațere nevăstuică pînă în creştetul copacilor.
Rip scormonea încă îndîrjit la rădăcină. Cînd a căzut de sus victima, înainte de a se repezi si a o apuca, a stat cîteva clipe nedumerit. Nici el nu mai văzuse nevăstuică venind de sus din copac, deşi era cîine bătrîn şi pățit. (*)

V

Porunca speciei

JOCURI DE DRAGOSTE

Jocul vidrelor

într-o iarnă m-am ținut de vidre. Aşa, pe nesimțite, m-am pomenit că aproape au dispărut din locurile bune păstrăvii voinici de mai înainte şi prea tîrziu mi-a venit în minte că pricina ar putea să fie vidrele. Cum a căzut însă prima zăpadă, am văzut de-a lungul rîului urme multe pe care le-au lăsat aceste mari pustiitoare de peşte. în curînd a intrat una în capcanele puse, iar la pîndele de noapte am mai cules trei. Aşa că în pod, întinse pe scîndurici, aveam, ca niciodată, patru blănuri minunate, cu păr des, luciu si cafeniu. Ar fi trebuit să fie şase. Iată povestea celor două lipsă.
într-unui dintre coturile rîului se prinsese gheață, fără însă să încătuşeze şi mijlocul apei, care făcea acolo şuvoi repede. Pe banca de gheață zăpadă întinsă. Trecusem după-masă pe acolo şi văzusem mulțime de urme de vidră pe această lespede de omăt. Mi-am făcut îndată planul, pe răzorul împădurit am găsit loc bun de pîndă, I-am lărgit, I-am acoperit în față, am ferit din el zăpada. Iar cînd şi-a aprins candela luceafărul de seară, pe mine m-a găsit îngropat în cojoc, în picioare cu cei mai perfecți şoşoni, „cioci" din pănură țărănească, în cap cu o oaie mai întreagă şi, evident, cu arma. Nu era ger, aşa că puteam să stau liniştit în alesul meu.
Fuge un ceas, îl ajunge din urmă altul, luna se ridică binişor peste creasta dantelată de siluetele brazilor. în lumina ei toată întinderea se lămureşte în contraste feerice: negrul-vinețiu al umbrelor, vioriul-deschis al zăpezii suflat cu pulberea de argint a lunii. Nu mă mai reținea acolo nădejdea vidrei, ci încîntarea acestei nopți de sfîrşit de ianuarie. Şi mă ținea liniştea *204* desăvîrşită în care gîndul zboară în voia lui.
Deodată aud un uşor ciobăit în apă. Mi se pare că unda din şuvoiul neînghețat ridică valuri mai mari, apoi, pe marginea gheții se arată ceva negru, cît doi pumni puşi alături. O ştiu: e vidra. Vrea să iasă pe tabla de gheață şi înainte iscodeşte împrejurimile. Iat-o că saltă pe gheață şi se opreşte în marginea ei. Nici prin gînd nu-mi trece să trag. Oricum aş lovi-o, s-ar arunca îndată în apă şi pierdută ar fi. Va veni ea mai depărti-şor de buza apei.
în loc să vină, ^se răsuceşte cu capul către apă şi priveşte țintă, nemişcată. îndată va dispărea la o altă vînătoare de peşte ! Riscul e nelipsit din echipamentul vînătorului. Fie ce va fi: ridic arma... ca să o cobor îndată de la ochi. Vidra se aruncă înapoi, şi din apă sare pe gheață o altă vidră. Tii ! — îmi zic — o dubletă de vidre ! Lucru nemaipomenit, dar trebuie totuşi să le las să o apuce mai înspre mal.
Vidrele încep îndată un joc vioi. Se aleargă, se ajung, se bat în şagă, se dau tumba. Una dintre ele e *ea.* Şireată si cochetă de minune. Se fereşte şi aşteaptă, se face că-i nepăsătoare şi apoi face semne, se supără şi se împacă. Acum cavalerul a fost totuşi prea îndrăzneț; ea se răsuceşte şi îl prinde de bot. în şagă si nu prea; voinicul nu poate să înece un fel de chefnit răguşit şi apoi, desprins din această sărutare, se trage mai la o parte îmbufnat. Vicleana însă îndată scoate din tolba bogată a ademenirilor ci cele mai alese farmece. Se gudură cu capul coborît pe zăpadă, se tăvăleşte cînd pe o coastă cînd pe alta, se trage, sanie, pe brînci, se aruncă pe spate, se încovoaie cu ondulări moi, ca^de şarpe. Şi mai şi geme, încetinel, din cale

afară de dulce. îndrăgostitului i s-a topit supărarea în atîta văpaie. Sare lîngă ea, o mîngîie pe bot, pe spate, cînd face pe indiferenta şi vrea să plece îi trece înainte şi o opreşte cu alte mîngîieri.
De cîteva ori au ajuns atît de aproape de mine, încît nu se putea să nu le prindă snopurile de alice pe amîndouă. Dar prea frumoasă era scena, care se juca în văzul meu, aici aproape. „Vidre poate mai împuşti tu. Dar să le vezi aşa, la ele acasă, în iatac de nuntă nu prea. Şi mai ai vreme să tragi, doar dansul miresei abia a început... "
Deodată capricioasei i-a trecut prin cap să facă o baie răcoroasă sau să învrîsteze hora cu o gustare de peşte. Fără veste aleargă la margine şi se aruncă în apă cu o mişcare în *205*
curbă frumoasă. Mirele rămîne o clipă ca năuc. Să-l iau ? Nu. Vreau dubletă. Va reveni şireată, doar şi ea c îndrăgostită. Mai ales că o şi cheamă mirele, şuierînd subțire. Aşteaptă — nu vine. Iată-i numai capul tăind unda în cercuri. Iat-o cum i se mlădiază spatele abia ieşit din apă şi se soarbe în adînc. Nici nu bag de seamă cînd s-a prelins *şi* bărbătuşul de pe gheată; cînd a apărut mai încolo un cap, era lîngă el şi celălalt. De bună seamă ea e acum aceea ce înoată încet şi el e cel ce îşi arată toată măiestria. Nici nu mai e înot. Roteşte în jur plesnind apa cu labele din față, se dă la fund, apare, se răstoarnă, se încovoaie, se aruncă pe spate, trece pe sub mireasă... Nici ea nu mai ştie ce face... Deodată nu mai sînt nicăieri. Cînd le zăresc, s-au urcat pe podul gheții, dar colo la vale, pînă unde biata mea puşcă nu are putere. Una în coada celeilalte se grăbesc spre tufăria de pe malul de dincolo. Nu le mai văd.
Am aşteptat şi am aşteptat, pînă ce a trecut pe deasupra mea sub zarea lunii o buhă mare şi a rîs de mine. „Hu-hu ! Te-ai păcălit!" N-avea de ce să rîdă, cu toate că am plecat din locul bun cu traista goală: duceam cu mine o amintire care e "mai durabilă decît blana de vidră şi mai de preț.

Fuga din serai

S-a întîmplat că cerbul pe care mi-l sorocisem pentru toamna aceea să cadă chiar a doua zi după ce sosisem la munte. Alt cerb nu mai voiam să împuşc, dar nici să-mi ciuntesc cele zece zile pe care mi le-am plănuit să le petrec în farmecul singurătăților. Deci, prilej bun să petrec jocurile de nuntă ale cerbilor, să le pîndesc liniştit, fără gîndul carabinei.
în zori şi în amurg mă apropiam de cîte un loc de gonită, pe care mi-l trăda mugetul cîte unui Stăpîn de pîlc. Chiar şi din depărtare mai mare decît bătaia carabinei, acum inutilă, puteam să observ toate fazele impresionantului joc de dragoste. Binoclul bun, cu mărire de opt ori, sorbea distanța şi îmi aducea aproape actorii, care nici nu puteau bănui pe spectatorul indiscret. Un post de observație preferat îl aveam sub umărul unei păduri bătrîne. De acolo scăpăta pînă în vîlcea tăietura iar dincolo ea se ridică domol şi larg pînă în linia zării. Aici s-a obişnuit să iasă pe înserat un sultan mîndru cu vreo *206* cinci-şase cadîne ale lui, şi pînă în dimineața tîrzie a altei zile

îndeplinea ritualul străvechi al jocurilor de dragoste, în mugete, în frămîntări, mînie şi duioşie, brutalităţi şi mîngîieri. Şi în neîncetată harţă cu cei doi cerbi coldani, care dădeau tîrcoale dornici să ciupească şi ei ceva din drepturile stăpînului. într-o asemenea înserare s-a desfăşurat în faţa mea o scenă cu tîlc. Taurul care pusese stăpînire pe pîlcul de ciute era mai mult decît voinic, Dacă nu aveam deja atîrnate de grinda cabanei o pereche de coarne, aş fi rîvnit să i le răpesc acestuia. Coarne

lungi, groase, înrămurite bogat, în vîrfuri cu coroane în formă de cupă, arcuindu-se larg în cea mai nobilă formă. Avea gîtul gros, trupul îndesat, glasul de bariton adînc pe care îl modula cu măiestrie de la madrigal duios pînă la bucium de război... Toate trădau cerb în culmea puterii. Şi-a şi dovedit vrednicia în două lupte straşnice, pe care le-a dus cu nişte venetici care au încercat să-l supună şi să-i fure avuţia de ciute.

Avea de furcă falnicul şi puternicul cu hoinarii, avea cu cei doi coldani care tîrcoleau necontenit prin preajmă, dar şi cu ciutele lui. Le păzea cu străşnicie, ca nu cumva să^se răzleţească vreuna şi să-i iasă dintre gratiile haremului. îndată ce se depărta vreo ciută, păscînd, se avînta după ea şi o întorcea, mai cu binele, mai cu răul.

Oare din întîmplare se răzleţea cînd una cînd alta dintre ciute ? Mai ales pe una am început să o bănuiesc de gînduri rele. Ciuta asta tînără, plină în trup, făcea pe mironosiţa. Păştea alături cu celelalte, se ferea de insistenţele stăpînului, părea că nu o interesează de loc frămîntările şi concertul de dragoste în care vuia muntele, De cîteva ori a trebuit să o întoarcă la cîrd poruncitorul. Se supunea fără împotrivire, mai rupea din coltul ierbii, şi iarăşi trebuia să se avînte după ea cerbul. E bine sa o ţin în ochi pe ciutiţa

asta; mi se pare că-i trece prin cap o poznă.
Am prins-o ! Uneori se făcea numai că paşte cu botul în iarbă, dar ochii şi luarea aminte îi erau aiurea. Arunca cîte o privire iscoditoare şi spre domnul cîrdului, însă mai des se răsucea aşa, ca să vadă înspre unul dintre coldani. Iar cînd acesta îndrăznea să mugească şi el cu glasul lui subțire, într-una îşi înălța capul şi îi asculta versul. Şi apoi iarăşi, ca din întîmplare, se desprindea de pîlc şi păştea mai pe alături. „Măi, măi ! Sprințara aceasta cochetează cu bicisnicul cela de coldan !"
Pînă atunci n-am prea dat atenție celor doi tineri de după gardul curții cu nuntă. Ian' să văd ce-i de capul ăstuia, spre care jtare mi se pare că se înclină inima necredincioasă a ciuți-ței, îl prind în cercul binoclului şi îl judec. Bătrîn nu-i, dar nici tînăr din primele toamne care i-au trezit dorurile. Cerb prăpădit, slab în trup, cu nişte coarne subțiri şi crescute nesimetric, cu gîtul întins si fără urmă de podoaba bărbăției — coama — cu glas pițigăiat şi dogit. „Stîrpitura !" Stîrpitura stîrpiturilor era acesta. Ar fi vrednic de glonț, ca să-l scot din *208* neamul minunat al cerbilor din Carpați. Nu se poate ca ciuta
să-i facă ochi dulci, neglijînd pe voinicul şi falnicul Stăpîn... legitim !
Desigur, m-a furat închipuirea. Ciuta asta respinge avansurile celui vrednic fiindcă încă nu i-a venit vremea, şi numai din întîmplare sau poate ca să se mire de nevolnicia lui îşi înalță capul şi ascultă chemarea nătîngă a netrebnicului.
Şi totuşi... prea se trage păscînd înspre coldanul ăsta, prea îl ascultă, prea lung îşi aținteşte ochii frumoşi asupra lui. Cine ştie ce se mai întîmplă aici pînă dimineața ! Păcat că acuşi se lasă noaptea şi va trebui să plec, fără să văd ce-i anume.
începeau să se lungească umbrele şi să se piardă în umbra mare a înserării, care se ridica din văi, cînd zeiței vînătorilor i-a fost milă de mine şi a grăbit pasul întîmplărilor. De după culmea de dincolo a izbucnit boncăluit plin, şi în zare s-a ivit silueta altui cavaler rătăcitor, cerb stingher, în căutare de ciute. Acesta nu era coldan, ca să-l sperie un muget mînios şi un iureş scurt al stăpînului. îndată a slobozit tulnic de luptă şi a pornit, grăbit la vale spre locul de gonița. Taurul de pîlc şi-a ridicat capul şi a privit mirat spre venetic, apoi a sfîşiat pămîntul în copite, a răbufnit din piept plin răspunsul şi a pornit în salturi să întîmpine. îndată am auzit pocnetul aspru al coarnelor care se ciocneau.
Ciutele au dat atenție doar o clipă luptei care avea să le hotărască domn vechi sau domn nou. Parcă nici nu le-ar fi interesat; au continuat să pască mişcîndu-se încet prin iarba înaltă a tăieturii. Dar nu toate ! Ciutița cea cu bănuială a petrecut din ochi pe tiranul care se îndepărta spre locul de luptă, apoi şi-a întors capul spre pîlcuşorul de brădui de unde mugea stîngaci „Stîrpitura". Parcă s-a şi tupilat din şale, ca să pară mai mică, şi încet-încet s-a furişat din pîlc, apoi în cîteva sărituri a fost lîngă ibovnic. Fiindcă de acum nu mai aveam nici o îndoială: după ibovnicul acesta i se scurgea inima, şi acum a căzut ceas cu prilej pentru o întîlnire tainică. A mugit scurt şi nerăbdător coldanul îndrăgostit, a mai făcut în jurul miresei două-trei salturi de formă şi...
Cînd cerbul cel voinic şi frumos s-a întors victorios din bătaie şi-a găsit toate ciutele fără greş. Acolo era şi ciutița sprințară. Păştea liniştită, mironosiță

nevinovată, parcă nu s-ar fi întîmplat nimic ce nu ar fi în bună rînduială. *209*
14
Am cercetat prin binoclu mai cu de-amănuntul coroana de coarne a soțului legitim. Mi se părea că deodată i-au mai crescut nişte ramuri...

Scroafele din ciurdele scoase la ghindă şi cele ale pădurarilor care hoinăresc au uneori purcei vărgați, cu rîtul lung, care tare seamănă cu purceii de mistreț. Lupoaice din captivitate, în lipsa altui partener, primesc curtea cîte unui cîine. Dar iată că şi în libertate se întîmplă asemenea mezalianțe.
Un vînător din Oneşti a pus hoit de cal lîngă o vie şi a stat în pîndă după o crămuşoară din apropiere. întîi a venit la hoit un cîine mare din sat şi a început să mănînce. Nu peste mult s-a apropiat o lupoaică. La început cu sfială. S-a ferit şi cîinele. Apoi s-au apropiat si şi-au făcut semne de prietenie. Au început un fel de joc de dragoste, care s-a terminat aşa cum se termină asemenea preliminarii.
Vînătorul nu era prea aplecat spre romantism şi a sfîşiat idila cu un foc de armă. Lupoaica a rămas moartă pe loc, -cîinele a zbughit-o spre sat schelălăind. (*)

Tovărăşie ciudată

Cerbul care în epoca dragostelor, adică toamna, a reuşit să-şi strîngă un pîlcuşor de ciute, haremul lui, e un sultan din cale afară de gelos şi bătăios. Nu tolerează să evadeze vreo cadînă din seraiul lui, face război crîncen rivalului care încearcă să i le răpească. Din luptă se alege care din doi c mai vrednic să Stăpînească şi să culeagă încîntările. Mai mult îl necăjesc pe cel puternic şi Stăpîn coldanii. Aceştia sînt cerbi tineri, care nu îndrăznesc să se ia la trîntă, praşcăi care aleşuiesc prin jurul alaiului de gonită, dau tîrcoale, mugesc şi ei în nădejdea unei clipe de neatenție a bătrînului sau în dorul de aventură lăturalnică a vreunei ciute. Nici nu se bat, nici nu pleacă. Stau ziua, noaptea... pe lîngă gard. Tare îi este necaz cerbului celui tare pe aceşti obraznici, Una-una se ia după ci, îi alungă, pentru ca cei alungați pînă depărtişor să se întoarcă îndată în jurul *210* horei, desigur, ținîndu-se la distanță prudentă.
Cunoscînd aceasta împrumutată gelozie şi ura dintre cerbul Stăpîn şi coldani, mi s-a părut cu totul ciudat ceea ce am văzut într-o toamnă în Munții Sovatei.
In coasta Chinga aud chiar în prima seara de dibuit mugind un cerb. Nu-i dau nici o atenție: avea un glas slab, subțire şi fără volum. Parcă mărturisea singur că e un necăjit de coldan, care mugeşte şi el a sărăcie, doar toată lumea îl ia la goană.
Pe urmă, a doua, a treia zi mi s-a părut ciudat că cerbulea-nul ăsta mugeşte în acelaşi loc. Si în aceeaşi vreme aud că se apropie uneori de locul de gonița cerbi cu glas de bărbat, probabil, se încinge luptă, şi pînă la urmă voinicul tace, iar flăcăul tinerel îşi continuă serenada. Se poate oare ca cei puternici să fie rînd pe rînd biruiți şi goniți de acest tinerel cu glas slab ? Găseam o

explicație: este vorba despre un cerb bătrîn, puternic, care însă din întîmplare are un glas piţigăiat. Se întîmplă, mai rar, şi la cerbi acest lucru, ca şi la oameni. Dar trebuia să mă conving, şi într-o seară am apropiat locul cu taina. Era un luminiş presărat cu ienuperi, cu molizi singuratici, aşa că vederea era bună. Cu vîntul în faţă m-am putut apropia pînă în marginea locului deschis şi, pitulat acolo după un ciot gros, am putut observa aproape o oră cele ce se petreceau. Şi se petreceau într-adevăr lucruri ciudate. Pîlcuşorul era alcătuit numai din patru ciute. Stăpîn vădit asupra lor era un cerb bun, cu douăsprezece ramuri în coarne. Nu părea excepţional de puternic, dar era un voinic care păşise bine în vîrsta bărbăţiei. Aşadar, acesta a rămas cu glasul de copil !... De unde ! Pe cînd cerbul de doisprezece, în tot timpul cît I-am observat, nu a scos nici un muget, lîngă el — alături de el, aş putea spune — era fecioraşul, un cerbulean slab, abia cu cîte trei crengi în coarne, şi acesta mugea de îşi rupea băierile inimii.
O situaţie cu totul curioasă şi de neînţeles. Pe cînd cerbul cel bătrîn făcea toate celelalte „figuri" ale jocului de gonită, cerbuleanul, şi numai el, mugea. Bătrînul frămînta şi sfîşia în copite pămîntul, se rotea în jurul ciutelor, sărea între ele, prigonea pe cîte una, ridica în coarne şi azvîrlea muşchi şi crengi de pe jos — tînărul mugea. Aşa cum îl ţineau puterile: subţire, strident, fără amploare. Dar ce era mai interesant: venea dinafară cîte un coldan încurajat de glasul slab. Mugea provocator, se întetea duelul de mugete şi, pe urmă, cînd se

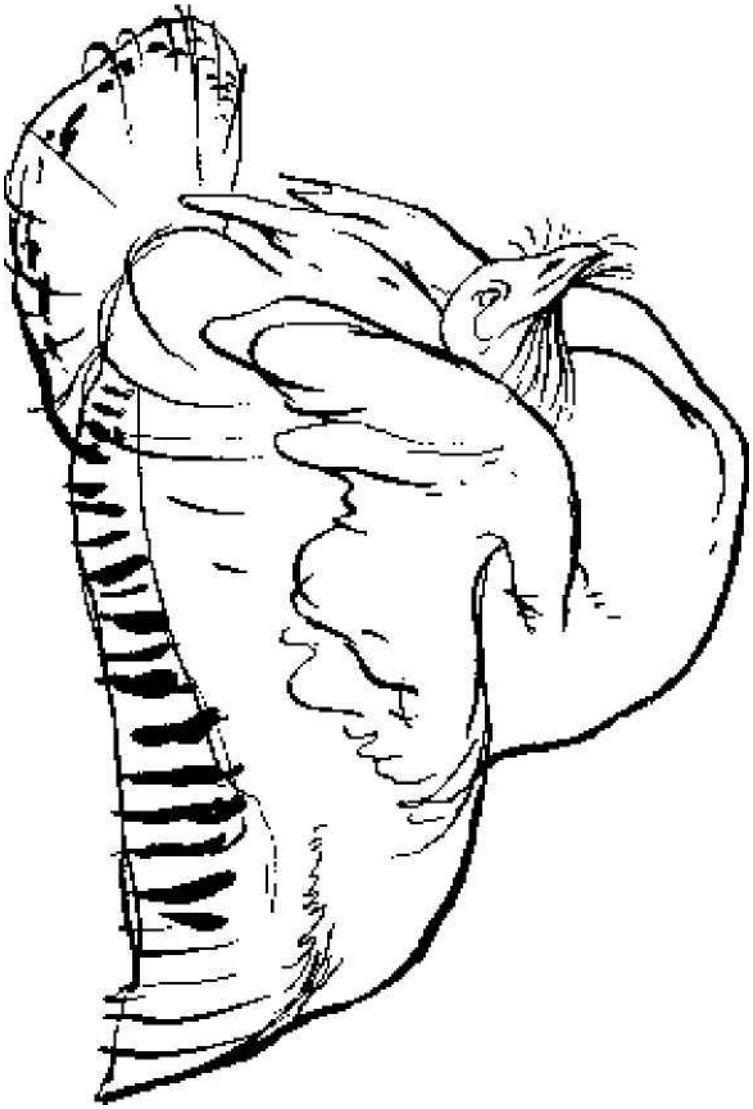

apropia prea mult veneticul, se repezea bătrînul şi îl lua la goană. Aşadar un fel de diviziune a... muncii.
Am mai observat de două ori această tovărăşie şi am ajuns la credința, poate riscată, că cerbul cel mare era afon, mut, nu putea boncălui. Suferea bucuros pe lîngă el pe tinerelul care... îi făcea muzica indispensabilă unei nunți. Tînărul a primit acest rol şi necontenit stătea lîngă stăpînul lui şi dădea glas. Bătrînul nici nu încerca măcar să mugească, nu întindea gîtul, nu făcea din gură pîlnie; numai cînd sărea între ciute, nerăbdător, scotea cîteva grohăituri scurte, înăbuşite.

Cum se înfoaie dropioiul

Pe întinsul Bărăganului, spre sfîrşitul lui aprilie, omul de la munte care a ieşit pentru prima dată în şesul fără hotar vede cu uimire că frumusețile peisajului rivalizează cu cele ale muntelui lui drag. în jocul de culori apare deodată ceva nou, straniu. Să fie oare petic de zăpadă uitat de iarnă în cîrcă unui muşuroi ? Nu se poate. Să fie tufuşoară de porumbei înflorită alb în mijlocul holdei tinere ? De asemenea e cu neputință. „Dropioi înfoiat", şopteşte mentorul. Cum ar fi dropioi, pasăre, cînd nu i se mai vede nici cap,

nici coadă, trup, aripi, gît ? Un ghem enorm, ca o căpicioară, cu contururi care se schimbă încet, dezvelind tot mai mult albul strălucitor, cu pată mare albăstruie, cu puțin ruginiu, adunîndu-se apoi pînă nu mai rămîne decît ruginiul, care se pierde în împrejurime. Să nu fi fost oare încă o înşelare a mirajului, care i-a vrăjit întins de apă. azurie, copaci, şi care s-a topit apoi în linia îndepărtată a orizontului ? Vietate e totuşi — vînătorul localnic ştie — dropioi e. Iată că se mişcă încet, în zvîcniri, în tremurări, iată că apare alb, tot mai mult alb şi s-a refăcut arătarea de mai înainte.

Am uitat carabina, oricît doream să-mi împuşc primul dropioi, şi am ridicat la ochi binoclul. Şi iarăşi i-am întrebat: cum poate oare să ia acea înfățişare de necrezut dropioiul, pe care acum îl văd, pasăre ca toate păsările, cu gîtul ridicat, cu *213*
penele ruginii strînse la trup ? în zadar mă îndeamnă călăuza mea să las binoclul şi să văd de carabină. Vreau să văd şi minunea asta.
Bietul dropioi ! Pînă la urmă i-am plătit cu glonț scena de o jumătate de ceas pe care mi-a jucat-o parcă anume ca să mă lămurească. Prin binoclu am urmărit fazele înfoirii. Le-am cam încurcat, apoi în alte dați, alți dropioi m-au învățat. Poate că nu deplin. Oricum, mult nu cred să greşesc cînd încerc să descriu ciudata performanță a dropioiului cînd se umflă, rotind ca un curcan între dropițele lui.
Dropioiul păşeşte înțepat, ca şi cînd s-ar grăbi. în mers îşi răsfrînge deodată, culcîndu-şi-le pe spate, penele cozii, de parcă nu mai are coadă. Penele subcaudale, multe, pufoase şi albe ca zăpada îi ajung astfel deasupra. Acum îşi umflă cu aer guşa, punga enormă pe care o are la gît, şi apar de două părți ale gîtului pete mari golaşe, albăstrui. Cînd e făcută şi această a doua figură, dropioiul se opreşte din mers şi îşi răsuceşte aripile parcă şi le scrînteşte. întîi şi le coboară, moi, apoi cu mişcări sacadate îşi întinde cele două părți superioare ale aripilor în lături şi înapoi, îşi trece înainte întîi penele umerilor ca un evantai, apoi îşi răsuceşte înainte toate penele aripilor. în această răsturnare a penelor aripilor, în ridicarea gulerului de pene al umerilor a dispărut capul răsturnat pe spate, toată pasărea luînd înfățişarea unui glob de pene, de neînchipuit. Aşa umflat paradează pe lîngă dropițe, cu paşi smuciți, cutremurîndu-se, oprindu-se, pornind iarăşi.
De la depărtarea mare, de cel puțin o sută cincizeci de metri, de unde e nevoit să tragă, vînătorul, chiar şi cu lunetă pe armă, trebuie oarecum să ghicească unde este într-adevăr trupul în această învolburare fantastică de pene. Şi cocoşul de munte se umflă în rotit; îsi face coada evantai mare, îsi zbîrleşte penele de pe gît, îşi coboară aripile, dar rămîne... pasăre. Dropioiul înfoiat este o arătare stranie, cum alta nu întîlneşti la nici una dintre păsările noastre în parada împerecherii. Păcat că vînătorul nu prea arc răgaz să observe şi se grăbeşte să atingă trăgaciul. E văzut din depărtare, „minunea" dispare, în-*214* treg cîrdul de nuntă ia aripi, se înalță, se topeşte în zare.
în peţite
Pe pădurarul Ilie I-am găsit la cantonul lui dintr-o poieniță a pădurii. Ne-am bucurat, cei doi vînători, fiindcă ieşiserăm ia mistreți, iar omul ne era totdeauna de ajutor bun. Cunoştea umblările jivinelor şi era puşcaş de seamă.

Bătea la loc nişte scînduri smulse din ulucii împrejmuirii.
— Te-au călcat hoţii, bade Ilie ? — glumii văzînd gardul spart.
— Ba. Am avut astă-noapte peţitor.
— Cum peţitor ? — ne mirăm noi ştiindu-1 singur cu baba lui.
— Veniţi să-i vedeţi urmele. — Şi ne-a arătat pe lîngă împrejmuire, în zăpadă, urmele unui vier mistreţ, mari cît ale unui juncan. Apoi ne-a povestit.
Tocmai lîngă spărtura din gard e coteţul, în care se află două scroafe. Astă-noapte, pe cînd dormea mai bine, îl trezeşte lătratul cîinelui şi trosnituri şi pîrîituri ca şi cum cineva rupea scîndurile împrejmuirii. Hoţii umblă după chiverniseală în oraş si în sat, ursi pe aici nu-s ca să rîvnească la carne de porc. Lupii să fi rupt gardul, încă nu se prea poate. Ce-o fi oare ? Sare omul din aşternut, ia ceva pe el, apucă puşca din cui şi iese în lumina lunii. Adică un vier mistreţ a simţit scroafele din coteţ şi s-a trudit să ajungă la ele, ca să le întrebe de sănătate. Şi era înverşunat, rupea şi sfărîmă, de cîine nici grijă nu avea.
— Şi acum dregi ca să nu apuce la noapte să-ţi prăsească nişte purcei vărgaţi ?
— Ăsta nu mai vine... Bine că aţi nimerit dumneavoastră şi îmi veţi ajuta să-l tragem în curte. Singur mi-ar fi greu, că-i
. mare. N'-a căzut departe — numai ici în marginea pădurii. Am ajutat, apoi am căutat mistreţii toată ziua, pe acasă pe la ei, în pădure, şi nu i-am găsit.

Alaiul scobarilor

Scobarul *(Chondrostoma nasus)* nu este un peşte prea preţuit. Carnea lui e mediocră, mulţimea oaselor te necăjeşte. Cum se hrăneşte mai ales cu algele verzi de pe pietrele din fundul apei, cam disprețuieşte momelile undiţarului. Mai e şi pîra că mă-
nîncă icrele altor peşti, mai folositori. Pe alocuri undiţarii organizează adevărate bătălii, cu plase şi cu năvoade, ca să mai rărească numărul acestui disprețuit.
Pestele-i să-l prinzi şi să ajungă pe masă. Pînă-i ascuns în apa lui n-ai nici un folos de el. Adică folos care are întruchipare în bani sau în gustul gurii si mulţumirea pîntecelui. Şi totuşi, se întîmplă să te bucuri de ei şi în alte împrejurări.
Duminica de mai era prea însorită ca să mă rabde locul pe acasă. De data aceasta, după-masă, am luat-o de la marginea de sus a Clujului pe malul Someşului. Plopii şi sălciile uriaşe înverziseră, în tufele dintre ei sosiseră toţi cîntăreţii pribegi; din coroanele stufoase ale copacilor răsfiraţi pe întinsul păşunii venea necontenit „hup-hup-hup"-ul pupezelor. Mai în sus, spre Horeşti, malul drept e înăltişor si despuiat. Cînd am ajuns înspre acolo soarele bătea pieziş de către Munţii Gilău-lui şi scînteia în încreţiturile valurilor mici. Mai sus rîul se domolea, razele pătrundeau liniştite prin apa cristalină pînă la albia verde-inegrie. Cu toate acestea scînteia. M-am aşezat pe mal şi nu m-am mişcat de acolo pînă s-a coborît seara. Fiindcă aici, aproape, era un alai de nuntă al scobarilor.
E frumoasă unduirea argintie a păstrăvului care se avîntă după musculiţele

de pe oglinda apei, dar mai frumoasă este linia de meteor pe care o scrie lipanul prin cleştarul apei cînd se ridică din taina adîncului. Ele sînt însă cîte una, rare. Aici rîul lucea în sute şi mii de sclipiri, neîncetate. Părea un joc de artificii, cu becuri, cu rachete scurte, care se aprindeau, explodau în întuneric, se stingeau şi iarăşi se trezeau. Părea că apa bolboroseşte mărgele de argint. Juca soarele vesel în solzii argintii cînd se mlădia trupul, jucau vesele trupurile în raza soarelui şi în dogoarea dragostelor. Am încercat să urmăresc din mulțimea de peşti pe cîte unul, ca să-i desprind de la început şi pînă la capăt pasul dansului. Unuia, care s-a apropiat de buza malului, i-am putut zări o clipă podoaba de nuntă: petele portocalii de la îmbinarea buzelor şi de la încheietura aripioarelor pectorale; altuia, spinarea negrie. Mulțimea mare, nemăsurat de mare, oglindea argintiu şi ici şi colo, alături, împrăştiat, pretutindeni. Nu-mi mai puteam da seama dacă sînt aceiaşi peşti care joacă pe loc, sau doar cei din fața mea sînt dintr-un convoi care se trage pe apă în sus, mereu alții si alții. Uneori, în acelaşi loc pe care îl fixam din ochi se trezea *216* şir de luciri, alteori mi se părea că aş putea urmări sclipirile
mutîndu-se mai la deal. Dar ochii oboseau încercînd să descîlcească jocuri şi drumuri, şi iarăşi se încîntau de priveliştea cuprinzătoare.
Românul le mai spune scobarilor şi „poduti". Nume potrivit: umblă în cete, fac „poduri" pe albia apei. Şi acum făceau pod, care strălucea fără încetare în mii de sclipiri de cîte o frîntură de clipă.
Alaiul de nuntă, care cînta în luciri, năzuieşte spre apele de mai sus. Vai ! colo, nu departe, e un opust înalt, de beton. Nu-l vor putea trece. Ce vor face ?
Ca un răspuns au străbătut dinspre acel zăgaz comenzile şi chiuiturile de bucurie ale oamenilor care trăgeau la vale plasa întinsă din mal în mal. Jocul de nuntă se va termina în zbă-tăile neputincioase din strîngerea rețelei, elanul poruncii neamului în uitarea morții. Fiindcă Scobarul are oase prea multe, nu se prea dă la undița pescarului sportiv şi-i acuzat că are şi el năravul să mănînce icre. Păcate de moarte, pe care nu i le poate ierta omul.

MAI TARE DECÎT DUREREA

Două vulpi

Dacă pe la sfîrşitul lui ianuarie ai noroc de o zăpadă bună şi te încrezi în carabină, în ochi şi în mînă, poți face o vînătoare care iese din cadrul celor obişnuite. Atunci hoinăresc vulpile în alaiurile lor de nuntă. Pe întinsul zăpezii le vezi de departe. Măiestria e să le poți apropia cu sania sau dibuind, pînă la o sută sau două sute de paşi, de unde le poți trimite un glonț. Cadrul peisajului de iarnă e feeric, iscusința ți-e pusă la probă, împuşcătura e frumoasă, succesul — daca te încununează — îți dă mulțumire. într-o asemenea zi mă ducea sania în pasul domol al căluților peste întinsul fără urmă de drum. Țineam pe cît se putea coamele dealurilor, de unde vederea e largă. încă era dimineață bună, cînd văd într-a doua coastă ceea ce căutam. Mergea in pas întins vulpea, după ea cu doi pețitori. Se grăbea, şi

nu prea tare; se întorcea, se hîrîia către vulpoiul prea îndrăzneț, se mai şi oprea. Am avut vreme să ocolesc pe după un deal şi să
mă apropii destul. Carabina cu glonț mic şi razăm a plesnit ca din bici aerul înghețat, unul dintre vulpoi a sărit cuc şi a rămas nunta fără el.
încă petreceam din ochi perechea de vulpi care, speriată, fugea aşa cum putea mai repede, cînd omul cu sania mă atinge cu cotul şi îmi arată cu codiriştea spre stînga. Venea acolo un alt vulpoi, asemenea copoilor, cu botul în urmă, fără greş pe unde trecuse alaiul. A dat undeva de dîra de miros ademenitor şi se grăbea să-şi încerce şi el norocul. A trebuit să audă împuşcătura — iar vulpea cunoaşte prea bine ce înseamnă ea — şi totuşi nu se putea dezlipi de chemarea miresmei.
A ajuns la vulpoiul mort. S-a oprit, a înconjurat, a revenit şi l-a mirosit din toate părțile. Era vulpoi; nu-l interesa. Că era mort — treaba lui. Morții cu morții... A luat iarăşi urma.
Glonțul meu a scăpătat puțin. S-a răsturnat vulpoiul, dar s-a răscolit, în clipa următoare a sărit sus şi s-a dus ca fulgerul, în trei picioare; cel drept din față îi bălăbănea frînt de sub umăr. M-am scîrbit eu cît se cuvine să te scîrbeşti cînd pățeşti aşa ceva, dar n-a fost nici cea dintîi şi nu va fi nici cea din urmă întîmplarea de acest soi. Păcat numai că am ologit bietul vulpoi şi se va chinui mult cu piciorul fracturat.
L-am ridicat pe cel căzut, ne-am continuat drumul, am mai plesnit o vulpe, am tîndălit la amiază pe sub o poală de pădure aținînd un foc şi gustînd. Spre seară am pornit către sat. în depărtare se iveşte iarăşi o vulpe cu suita după ea. Era prea tîrziu ca să mai încerc să apropii. Opresc sania şi petrec alaiul cu binoclu. Binoclul e bun, aerul curat, ochii nu mi se vor fi stricat aşa deodată. Totuşi, oare văd bine ? Nici vorbă să greşesc: dintre cei doi vulpoi, cel care înainta la coada frumoasei hupăia în trei picioare. Piciorul drept din față îi bălăbănea, frînt de sus. Hotărît ! Era vulpoiul meu de astă-di-mineață ! Spaimă, picior sfărîmat, durere, nevolnicie în mers, toate au fost copleşite. Talazurile în care se frămîntă vietățile în epoca dragostelor de multe ori ni se par nebunie. Uneori însă s-ar potrivi parcă mai bine să le socotim eroism în îm- plinirea marii porunci a speciei.
între durere şi patimă
Am dat de un loc de gonită într-o insulă de tăietură îmbrățişată strîns de o pădure de molid străveche. Nu mi-a fost greu să mă furişez din copac în copac pînă în marginea pădurii. Stăpîn al pacului de ciute era un taur deosebit de puternic şi în trup şi în podoaba capului. Aveam vîntul în față, stăteam bine acoperit, ciutele păşteau, cerbul clocotea mugind întețit; mi-am putut da răgaz ca să mă încînt de scena care se desfăşura în apropierea mea, cu toate fazele jocului de împerechere, bar la o vreme o ciută bătrînă şi-a înălțat periscopul capului şi şi-a îndreptat spre mine pîlniile urechilor mari. Am făcut oare un zgomot fără să-mi dau seama sau poate s-a întors vîntul ? Dacă voiam să duc la cabană minunatul trofeu nu mai puteam aş-tepta. S-a mai întîmplat că în momentul acela taurul s-a răsucit şi mi-a arătat spata, cum nu se putea mai potrivit pentru un glonț sigur. Am ochit cu băgare de seamă şi am tras. Eram . sigur că victima mea se va prăbuşi îndată. Dar surprizele sînt zestrea vînătorului. Fără să dea cel mai mic semn că a primit glonțul, deodată cu pîlcul de ciute a sărit şi taurul şi a pornit în goană spre pădurea de dincolo.

Am rămas atît de surprins, încît nici nu i-am trimis, la repezeală, alt glonț. Insă mirarea mea cea mare avea să urmeze de-abia acum. Ciutele au dispărut în pădure. Cerbul s-a oprit în margine şi a mugit scurt. Apoi s-a întors, a păşit încet spre locul horei de dragoste; în drum a mai mugit o dată înăbuşit. Cum venea încet, am văzut bine locul din spata pe unde a ieşit glonțul, care a trecut prin el rupînd pată mare, am văzut si sîngele care făcea dîra neagră pînă după picioarele din față. A ajuns tocmai în locul unde stătuse cînd a primit glonțul. Acolo a îmbrîncit deodată şi s-a prăbuşit. Si-a mai ridicat o dată capul, a mai scos ca un muget lînced, înfundat, apoi şi l-a scăpătat în iarbă.
De cîte ori stai aşa cum se cuvine, cu capul descoperit, lîngă un vînat ales pe care I-ai doborît, se strecoară în sufletul tău de vînător fierea amară a reproşului. De data aceasta a fost mai amară decît oricînd. Mă întrebam ce l-a făcut oare pe acest cerb rănit de moarte să se întoarcă pe urma lui şi să revină exact la peticul de loc unde duşmanul i-a trimis suprema nenorocire ? Şi de ce a mai mugit ? în zadar încercam să alung răspunsul, care în asemenea clipe porneşte din inimă, trecînd
peste hotarul rațiunii. în închipuirea mea mi se părea că cerbul acesta voia să moară tocmai acolo unde a urcat pînă în culmea ei încîntarea vieții. Mi se părea că a mai încercat să mugească tocmai ca să treacă pragul greu al sfîrşitului în mîngîierea unei iluzii. Şi poate că în ochii care i se frîngeau se desena un pîlc de ciute, ciutele lui.
Vînătorul biruitor regretă uneori amar că nu i-a rămas în carabină cartuşul neaprins.

Inginerul silvic P. I. conducea pe un oaspe din străinătate la muget de cerbi în Munții Sebeşului. Gîndul şi truda le erau concentrate asupra unui taur bătrîn, cu o voce impresionantă, cu urmă ca de bou. Numai voce si urme erau cele ce-l trădau vînătorilor pe acest cerb şi îi făceau să-l socotească mai puternic în coarne decît toți ceilalți. De văzut nu I-au putut vedea niciciînd: taurul bătrîn şi viclean se retrăgea în ascunzişul lui şi înceta să mugească încă din noapte, iar seara nu ieşea şi nu boncăluia decît după ce se făcea întuneric. Dar iată că într-un zori de zi vînătorii au crezut că le zîmbeşte norocul. Deşi se luminase binişor, bătrînul continua să ragă. Oamenii au descoperit îndată şi cauza acestei abateri: în apropierea locului de unde se auzeau mugetele cunoscute mai mugea un taur, întărîtat, mînios. Deci un rival, deci va fi luptă si vînătorii vor avea răgaz şi putință să se apropie şi să surprindă, în sfîrşit, pe cel dorit de mult. S-au grăbit şi au ajuns destul de aproape cînd au auzit zgomotul luptei. Dar aceasta abia a început, abia s-au auzit o dată, de două ori pocniturile coarnelor în coarne şi s-a şi terminat. Bătrînul a slobozit muget de biruință, apoi a tăcut. Era limpede: în cîteva clipe l-a supus pe rivalul încrezut, care a îndrăznit să-i conteste domnia asupra pîlcuşorului de ciute.
Deziluzia vînătorilor, cărora le-a scăpat acest prilej rar, a fost amară. Ca şi cînd ar fi vrut să-şi bată şi el joc de ei, cerbul cel învins a început să mugească din nou, cînd aici, cînd mai încolo, stăruitor, dînd tîrcoale locului de gonită de unde fusese alungat. Vînătorii, pierzîndu-şi orice nădejde să dea față cu taurul cel puternic, cu învingătorul, mai mult din curiozitate şi fără

gînd să tragă în el, s-au apropiat de cel bătut, care *220* continua să mugească. Mirare: cerb cu coarne în paisprezece
raze, frumoase, puternice, cerb cu totul vrednic de a fi împuşcat. Ceea ce li se părea ciudat era că atunci cînd îşi ridica botul în răget, acest cerb îşi ținea gura deschisă, aşa încît se părea că îi atîrnă falca din jos. Oaspele a tras, cerbul a căzut după cîteva sărituri.
Cercetîndu-i au aflat că avea maxilarul inferior fracturat în regiunea molarilor, în ambele părți; aşa se explică de ce „îi atîrna" falca atunci cînd mugea. Fractura era cu totul proaspătă, desigur dobîndită în lupta care abia se terminase. O lovitură puternică dată de celălalt cerb a fracturat maxilarul şi a terminat lupta. Dar n-a adormit talazurile patimei dragostelor. Cu această oribilă rănire, extrem de dureroasă, a continuat să mugească, ca şi cînd nu i s-ar fi întîmplat nimic. Desigur, cu maxilarul complet fracturat, acest cerb era condamnat să moară de foame nemaiputîndu-se hrăni, aşa că glonțul l-a scutit de o moarte lentă şi chinuită. Rămîne dovada puterii co-vîrşitoare a instinctului sexual. (*)

Iată un caz asemănător istorisit de profesorul universitar E. B.
Eram la vînătoare de cerbi în toamna anului 1918. Mă însoțea un prieten şi pădurarul din Sărata, cu care zeci de ani am hoinărit împreună. Vînam pe la obîrşiile Ceremuşului. Pe panta unui început de vale în formă de căldare, puțin deasupra unei cărări care se trăgea de-a curmezişul coastei, răgea un cerb care, după toate semnele, trebuia să fie unul potrivit cu ambițiile mele. însoțitorii mei s-au aşezat pe cărare în colțul căldării, iar eu am pornit sprinten şi plin de nădejde să apropii cerbul. Ajuns mai în apropierea locului respectiv, cerbul a tăcut deodată şi a trebuit să aştept pironit pe loc multişor pînă a dat din nou glas, dar acum cu mult mai din sus, aproape de creasta piciorului care mărginea căldarea. Am păşit repede pe cealaltă pantă a piciorului de munte, cu gîndul să ies înaintea cerbului, şi aud boncăluind un alt cerb, de dincolo de picior. Cum mergeam grăbit deodată apar în fața mea, la vreo sută de paşi, dincolo de culme, o pereche de coarne de toată frumusețea, lungi, tari, crescute regulat, în vîrfuri cu coroane cu furci duble. Cerbul mai rage o dată, fără să-i văd altceva decît coarnele, apoi pe deasupra brăduilor văd coarnele înaintînd pe *221*
picior în sus spre rivalul către care fuseseră ațintite mai înainte şi gîndurile mele. După cîteva clipe apare figura întreagă pe coamă, înaintînd repede apoi în sus, prin zmeurişul înalt si des. Trag, cerbul se prăbuşeşte ca un copac tăiat de la rădăcină şi alunecă pe pantă prin zmeuriş la vale, pînă se opreşte în cărarea pe care mă găseam eu. Se zbate o clipă, apoi deodată sare în picioare, se întoarce cu capul spre mine şi sloboade *un* muget puternic, plin. Ridic la ochi puşca, cerbul se întoarce în momentul focului, se prăbuşeşte din nou şi alunecă mai departe prin zmeurisul de pe coasta abruptă, cu zgomot mare, pînă se opreşte undeva şi iarăşi e tăcere. Tovarăşii mei, la care mă întorceam cam dezamăgit după această întîmplare, au crezut că am făcut o dubletă ce cerbi, deoarece după prima împuşcătură a urmat muget ca toate mugetele de cerb, si apoi al doilea foc. A trebuit să rectific şi să le istorisesc ciudata comportare a acestui cerb.
Se înserase, nu-l mai puteam urmări. A doua dimineață am găsit cerbul

mort în pîrîu, avînd o singură lovitură sub spinare. Am constatat că era lovitura primului glonț, fiindcă dîra de sînge începea tocmai de sus de sub coama piciorului, unde căzuse cerbul prima dată. Glontul al doilea a dat greş. Deci cerbul rănit de moarte s-a ridicat in picioare şi a mugit foarte puternic. Probabil în viitoarea mîniei şi a hotărîm de luptă, cu care se îndrepta spre celălalt cerb, rivalul lui. (*)

LUPTE

între doi vieri mistreți

Pădurarul V. R. supraveghea transportul lemnelor de foc într-o exploatare de fag din regiunea izvoarelor Tîrnavei Mici. Gerul lui ianuarie era aspru, zăpada zăcea groasă. La amiază oamenii s-au strîns în jurul focului, au deznodat traistele cu merinde şi acum îşi pîrpăleau bucățile de slănină în țepile frigărilor, deasupra jeraticului. Vorbe cădeau puține, piciorul de munte era degerat în tăcere. Aşa au putut auzi venind din valea de dincolo un guițat scurt, apoi frînturi de grohăit. Mistreți erau, veniți la jir ; se băteau desigur vierii, acum în zodia împerecherii. S-a tulburat pădurarul că tocmai de *222* data aceasta şi-a lăsat puşca acasă în cui (o dată se întîmplă să-ți fie lene să o mai porți în spinare, şi atunci se potriveşte să ai mai mare nevoie de ea). Totuşi nu s-a răbdat să nu meargă să vadă ce se întîmplă acolo. A pus mîna pe o secure, a luat doi oameni şi au pornit în grabă.
Din culme se vedea toată valea de dincolo, strînsă între dealuri abrupte. îndată au descoperit ciurda de mistreți, negri pe preşul zăpezii. Erau vreo zece scroafe, bîrlinci, şoldani din primăvară. Unii zăceau, alții căutau după jir, rîmînd în zăpadă. Mai la o parte doi vieri băteau luptă crîncenă. Oamenii tupilați au putut vedea vreme îndelungată duelul, scenă sălbatică şi impresionantă, care rareori are spectatori de felul acesta. Pădurarul a recunoscut metoda de luptă, caracteristică acestor pețitori înverşunați. Parcă era un duel între doi gladiatori care mînuiesc cu măiestrie junghiul şi scutul. Junghiuri aveau straşnice, colți lungi şi ascuțiți, scut de apărare pielea de pe umeri, groasă şi mai îngroşată încă de crusta de murdărie de pe ea, apoi perna perilor lungi şi țepoşi.
Vierii stăteau proptiți zdravăn în picioarele scurte, rît lîngă rît, strîns. Nu se loveau, ci se împingeau lateral, în încordarea spinărilor şi a gîturilor scurte, zvîcnind din rîturile prelungite. Unul s-a împins cu un pas mai înainte, s-a desprins puțin, şi-a răsucit capul ca să aibă prinsoare bună iataganul colților, şi a lovit din jos în sus. Dar pe atunci potrivnicul s-a retras şi el un pas, colțul n-a ajuns acolo unde trebuia să sfîşie, în moalele coastelor şi al burții. Lovitura a fost parată în scut, colțul a alunecat sau, dacă a prins, nu s-a adîncit. Cap lîngă cap, rît lîngă rît, încordare împotriva încordării, din nou. Cînd unul, cînd celălalt reuşea să-l scoată pe potrivnic din axa trupului şi atunci iarăşi încerca lovitură în plin, însă în aceeaşi clipă se răsucea şi celălalt trup, împotrivind loviturii platoşa umărului. Se învîrtejeau din picioarele dinapoi în jurul rîturilor ca sudate, spulberau zăpada ; cînd primea unul o lovitură dădea chitanța unui guițat scurt ; gîfîiau, pufneau pe

nări suluri de abur fierbinte, spumă albă le umplea gurile întredeschise şi zbura în clăbuci grei cînd loveau. Tactica celui care ataca era să ajungă cu colții la părțile moi. Tactica de apărare, să prindă lovitura în scut. Uneori se despărțeau, retrăgîndu-se de-a-ndoaselea, cu capetele coborîte, ochi în ochi, pîndind atacul vi- • clean. Se înfruntau aşa cîteva clipe, îşi izbucneau în față pufniturile de abur, apoi se repezeau iarăşi, rît lîngă rît, şi începea o nouă luptă, corp la corp. *223*

Atacuri năprasnice, apărări fulgerătoare, trupuri mari şi negre împietrite în supremă încordare, învolburare de mişcări repezite, lovitură-apărare, lovitură-apărare, grohăit înfundat, țipăt de durere înecată scurt în potop de patimă şi de mînie ; se băteau de moarte uriaşii, cu care rar se hotărăşte să se prindă în luptă şi ursul, cît de mare si de puternic ar fi el. Se luptau de moarte ca să cucerească înclinarea celor ce li se păreau acum mîndrele mîndrelor şi rostul vieții puse în cumpănă. Dar mîndrele cu rîtul lung şi cu pîntecele supt nici nu luau în seamă bătălia crîncenă care se dădea pentru ele. Scurmau liniştite după rădăcini dulci, culegeau din brazda descoperită de riturile lor bunătatea jirului, dacă uneori şi ele se bufneau în rituri sau în coaste, era pentru o bucată bună, rîvnită de amîndouă. De ce şi-ar bate scroafele capul cu cei ce se războiesc ? Se va alege care e mai viteaz si mai vrednic şi li se vor supune, oricare ar fi dintre ei doi. însă treaba scroafelor era şi să vegheze. Vierii sînt învăluiți în nebunia lor de dragoste, mărunțişul e nepriceput ; scroafele bătrîne au paza.

Iată că una şi-a smucit din arătura ei botul, l-a înălțat mişcînd talerul ritului. O aripă de vînt i-a adus veste de primejdie, miros rău de om. Va fi dat semn de alarmă neauzit de cei ce pîndeau pe culmea de dincolo ; au sărit în picioare cei puțini culcați, toată ceata a încremenit în alarmă. Apoi a pornit ca o vijelie, vuind pădurea în iureşul lor.

S-au oprit din luptă şi îndîrjiții ; au înțeles alarma. Oamenii i-au văzut cum suiau si ei coasta de dincolo, în urma pîlcului. Mergeau alături, feriți deolaltă la vreo patru-cinci paşi. Nici acum nu se încredeau ; cel ce ar fi rămas în urmă putea da o lovitură neaşteptată. Aşa-i mai cuminte ; se țin în ochi, fără să fie unul în avantaj. Au trecut şi ei culmea.

în locul bătăliei pădurarul a găsit pe omătul toropit păr smuls si picături de sînge. Colții vor fi ajuns şi pe lîngă platoşă. 6 nimica toată pentru războinici oțeliți cum sînt vierii mistreți. (*)

Zurbagiul

Bătrînețea schimbă firea sălbătăciunilor ca şi pe aceea a oamenilor. Cunoaştem fiecare bătrîni care au devenit ursuzi, ar-*224* țăgoşi, acri, avari, mizantropi, duşmănoşi față cu toată lumea.

Tot aşa cerbul bătrîn caută singurătatea, nu suferă în jurul lui tineret, e irascibil, gata de bătaie. De asemenea fioroşii mistreți solitari, „pustnicii" care se înfundă în sihlele cele mai nepătrunse şi îşi trăiesc viața în ură față de toate viețuitoarele. Şi cerbii, şi căpriorii, si vierii bătrîni se apropie de semenii lor numai chemați de ademenirile împerecherii.

Acelaşi fenomen îl găsim şi la cocoşii de munte. De la o anumită vîrstă cocoşii nu mai sînt parteneri ideali pentru jocurile de dragoste din primăvară. Le-a trecut vremea. Dar le-a rămas, sau chiar li s-a mărit pornirea de invidie şi de gelozie. Vin şi moşnegii la locurile de bătaie, pe care le-au cercetat şi unde au trăit dragostele atîtea primăveri în şir. Aici însă sînt... neglijați. Alte generații au preferința frumoaselor, iar bătrînii în zadar îşi înfoaie trupurile mari si îşi răsfiră cozile cu nouăsprezece pene ; găinile aurii-rugimi se supun voinicilor mai tineri, uitînd pe bătrîni în crucea bradului sau pe pîlcul de zăpadă pe care joacă.

Aceşti cocoşi sfîrşesc prin a deveni nişte bătăuşi straşnici. Unde observă vreo apropiere între trubadur şi domniță se re-

ped, începe bătaia, de cele mai multe ori bătrînul cu trupul greu, cu cioc puternic şi cu labe groase iese biruitor. Uneori un asemenea bătrîn bătăios şi gelos e în stare să strice bătaia în care roteşte şi el. Terorizează pe toți ceilalți cocoşi din bătaie. Am văzut cu ochii : bătrînul rotea şi cînta o vreme, apoi se repezea după cei mai tineri, cum auzea pe vreunul rotind şi el prin apropiere. îndată zburau penele, de parca le smulgeai cu mîna. Cel flocăit, tînărul, tăcea, îi era frică să-şi mai spună versul. Doar dacă rotea tăcut, ca un mut fără gias.

Bătaia de cocoşi din Muntele Fata era şi veche şi vestita între vînători. Adevărat că pornind de la casa silvică de lîngă opustul Oaşa cam asudai urcînd pieptiş coasta iute, dar cam pe la jumătatea urcuşului pînă la golul din vîrf dădeai la dreapta şi de acum nu mai era nici mult si nici greu prin pădurea^ seculară. Iar în bătaia ai cărei molizi bărboşi prindeau, mai întîi zîmbetul zorilor era horă întinsă, cum alta prin munții aceia nu era decît doar cea din Smida Mare şi cea din fiurdubeu.

Se poate că am greşit oleacă împotriva legii ospitalității cînd n-am pomenit

nimic despre bătaia din Fata a celor doi prieteni, care veniseră să împuşte cocoşi. I-am îndreptat spre bătăile din Pîrîul Lacului şi din Diudiu, foarte bune şi ele şi în care apoi au şi avut succes. în Valea Mare aveam de gînd sa împuşc cocoşul pe care mi-l ceruse un liceu pe seama muzeului de istorie naturală. în bătaia din Fata plănuiam să nu răsune puşcă în primăvara aceea. Acolo mă voi furişa cîteva dimineți ca să privesc paşnic hora de dragoste, în toate amănuntele ei.
Chiar în prima seară am urcat la bătaia „mea". Aşa e rînduiala vînătorilor de cocoşi de munte. în zori se merge la vînătoare, iar cu o seară înainte la „ascultat". în crepuscul vin în bătaie cocoşii care peste zi erau răspîndiți ; îşi ocupă fiecare bradul, înnoptează în el si aşteaptă zorile cu frenezia şi încîntările lor. Seara vînătorul îşi dă seama cam cîți cocoşi are în bătaie, cîți au să cînte în dimineața următoare, cînd el are să-i apropie cu puşca. Ştirea pe care am cules-o astfel era bună. Am numărat peste zece cocoşi care s-au slobozit cu zgomot mare în cetinile de pe la vîrfuri şi m-am bucurat dinainte de spectacolul din crăpatul dimineții de mîine.
Cînd am a]uns în apropierea locului de bătaie şi am aşteptat să se taie geana de la răsărit, în pădurea bătrînă era o tă-*226* cere aşa de mare, încît dacă vreo stea ar fi sfîşiat în cădere
bolta de sus, poate i-aş ti auzit vuietul. Apoi, ca în atîtea alte dăti, întîi s-a trezit o păsăruică, apoi a trecut peste vîrfuri, cîrîind, un sitar. Mai tîrziu a bătut toaca cel dintîi cocoş. S-a îndemnat al doilea, s-a trezit al treilea ; şi de aici mai de aproape si din marginea de jos a bătăii au început să vină strofele, întîi timide, apoi încheiate, cu foc, cu tot mai mult foc.
M-am apropiat vînătoreşte, călăuzit de salba de versuri ale unuia, care mi se părea mai înteţit şi aici mai la îndemînă. Nu-l vedeam în semiîntunericul nopții care se lăsa cu greu biruită; si în negreață cetinilor. Nici nu voiam parcă încă să-l văd ; închizîndu-mi şi eu ochii, îi pot despleti mai bine notele ciudate ale cîntecului.
Ce s-a întîmplat oare ? A tăcut în mijlocul versului. Am auzit pocnet de aripi care se lovesc, fîlfîit, cocoşul s-a ridicat şi s-a mutat în alt molid. A tăcut o bucată de vreme, apoi, oarecum cu frică, a clămpănit de cîteva ori. Cînd să înceapă strofă întreagă, aud iarăşi zarvă ca de bătaie şi cocosul meu se avîntă în alt copac. Abia scîrțîie o dată din gîtlej şi nu-l mai aud. încep să petrec cu luare aminte glasul altuia. Acelaşi lucru : ceva îl sperie, îl alungă, îl face să tacă. Apoi iau seama că este ceva ce tulbură întreaga bătaie. Cum se înteţeşte undeva un cîntec, este frînt deodată : se aude
învălmăşeaiă'scurtă, Cîntărețul este alungat şi încetează. Pînă la urmă abia se mai leagă cîte o strofă ici şi colo, pe furiş, ca să fie îndată tăiată. Fîlfîit în dreapta, în stînga, toată bătaia tulburată. Ce să fie oare ?
Mi-am adus aminte de o dimineață din anul trecut, din bătaia de la Comun. Acolo se întîmpla ceva asemănător. O pasăre răpitoare se avînta unde auzea cocoş cîntînd şi îl alunga. Ciudat lucru a fost atunci că acea răpitoare — pe care pînă la urmă am prins-o în bătaia puştii — nici nu era decît un şorecar încălțat *(Buteo lagopus),* oaspe de iarnă la noi, prea mic ca să se încumete la o pradă de mărimea cocoşului de munte. Parcă îşi iacea numai o plăcere din a speria şi a alunga pe cîntăreți. Să se repete oare acum acelaşi lucru neobişnuit ?
Cu mare băgare de seamă m-am furişat pînă spre mijlocul locului de bătaie,

ca să văd ce ar putea să fie.
Nu era nici o pasăre răpitoare, ci un cocoş. Ca şi cînd ar fi înnebunit, unde auzea că se înfiripă cîte un vers se repezea, lovea, alunga. O dată I-am văzut bine în vîrful unui molid din
15*
apropiere. Nu se înfoia, nu cînta ; stătea ca în pîndă, atent. Auzea un vers — se repezea iute ca să-l strice.
Am văzut de atîtea ori duelurile aprige ale cocoşilor de munte. Se desfăşurau însă totdeauna jos, pe pămînt şi aveau în ele ceva cavaleresc. Doi rivali care îşi măsoară puterile şi vor să cucerească întîietatea. Unul rămîne învingător şi se bucură de victorie în iatacul găinilor din tufele de afin, celălalt pleacă să-şi caute norocul în altă parte. Cu aceasta s-a lichidat duşmănia. Acesta de aici era un bătăuş care se lega de toată lumea, îi pizmuia pe toţi. în loc să se ia la întrecere în măiestria cîntecului şi a jocului, nu avea alt gînd decît să împiedice pe ceilalţi. Şi nici nu se bătea ca lumea ; era mulţumit dacă a stricat cheful. Şi reuşea să-l strice. în bătaia asta vestită, cu atîţia cocoşi veniţi în ea, nu puteam auzi un vers dus pînă la capăt. Pînă la urmă abia îndrăznea cîte un cocoş să bată cîte un început de toacă.
îmi era necaz, dar pe de altă parte mă interesa scena care ieşea din comun. Parcă era un flăcău arţăgos şi beat, care a intrat în horă numai ca să facă gîlceavă şi să împiedice petrecerea. Trebuie să stau pînă la sfîrşit, ca să văd cum se termină.
S-a luminat de zi, au venit pe rînd găinile în bătaie, ascunse discret prin afiniş, printre brăduii mărunţi. Unul cîte unul au coborît din molizi cocoşii şi au dat să rotească pe zăpada de jos. Pace bună ! Se repezea nebunul cînd la unul cînd la celălalt şi îi alunga. „Prostule ! — mi-am zis în mine. — Tufele-s pline de găini. Dacă n-ai chef de rotit, du-te şi-ţi alege una". El nu ! Se ţinea de capul jucăuşilor şi îi alunga, pe rînd. Ciudat că nici unul nu îndrăznea să ţină luptă cu el. Trebuie că îi cunoşteau puterea ciocului şi a labelor. îndată se fereau, mai alergînd pe jos, mai luînd aripi pînă în cetini. Găinile au început să cheme, „got-got, got-got". Mai pe ocolite, mai tupilat s-au furişat la ele şi cocoşi din cei înfricaţi. Se mai repezea şi acolo bătăiosul, dar parcă nu rămînea decît pînă zădărnicea o întîlnire, şi căuta pricină altuia. Hotărît : teroriza şi strica toată bătaia, fără să tragă vreun folos, numai aşa, din pizmă.
S-a făcut zi mare. întîi găinile, apoi cocoşii s-au răspîndit, a plecat şi răul. în bătaie n-am mai rămas decît eu singur, care îmi munceam capul să înţeleg adevărata noimă a piesei de *228* teatru ce se terminase.
Am urcat în bătaia din Fata şi a doua dimineaţă. S-a repetat aidoma comedia de ieri. Dar numai pînă la un loc. Cînd mi-a venit la îndemînă arţăgosul care se repezea şi ici si colo, i-am trimis o mînă de alice şi apoi am rămas nemişcat. Tăcerea a încremenit în jurul meu. Apoi. într-un tîrziu a bătut toata un cocoş, pe urmă altul si altul. Timid, ca de încercare. Nu s-a mai repezit nimeni sa le taie elanul. Unul a legat de toacă tocilat, apoi a spus strofa întreagă. în alt molid a versuit şi a jucat altul şi, în mai puţin de o jumătate de oră. era în toi hora de dragoste, aşa cum o ştiam că trebuie să fie, aşa cum îmi aduceam aminte că era şi odinioară, cînd mi-am împuşcat aici primul cocos.
După ce s-au împrăştiat şi de data aceasta nuntaşii, mi-am ridicat victima.

Era un cocoş mare, cum nu mai împuşcasem, si, desigur, cel mai bătrîn pe care I-am avut în mînă vreodată. Un moşneag cu toate semnele vîrstei : ciocul ca de vultur, cu cangea ascuțită adusă pînă sub vîrful mandibulei, cele două şanțuri de pe cioc coborîte aproape pînă la vîrf şi adînci, gîtul gros. barba bogată în pene, picioarele osoase si puternice.
Vîj * înăcrit, căruia vîrsta i-a răpit încîntările dragostei şi i-a pus în loc pornire de mînie şi de pizmă împotriva celor ce J-au luat locul în favoarea mireselor alegătoare.
împuşcătura mea a asigurat pe seama muzeului acelui liceu un cocoş splendid şi în aceeaşi vreme a scăpat bătaia din Fata de zurbagiul care o teroriza.

Duel între rățoi

Căsnicia monogamă a rațelor sălbatice mari *(Anas platy-rhyncha)* nu se scurge fără tulburări. într-adevăr, perechile se formează încă din toamnă şi atunci rățoii îşi joacă dansurile de logodnă, apoi, mai tîrziu, ei iau parte la creşterea puilor. Dar între aceste două puncte extreme, cîte se mai întîmplă ! Nici unul dintre cei doi soți nu se dă în lături de la cîte o mică aventură amoroasă. Scenele de gelozie însă nu lipsesc şi nici duelurile între soțul legitim şi cavalerul întreprinzător. Iar uneori aceste dueluri iau chiar forme serioase.
* moşneag

Lacul din apropierea orăşelului meu de odinioară nu e mare. Doarme în fundul unei pîlnii săpate între dealuri şi îl cuprinzi întreg dintr-o privire a ochilor. Are însă şi oglindă frumoasă, şi stuf des de jur împrejur, şi pături de lintiță, şi poporaşe de păsări de apă : rațe, lişițe, corcodei, cîntătoare de stuf. în epoca de pace, cînd puşca rămîne acasă, zăbovind pe creasta vreunui deal din jur, poți surprinde cîte un crîmpei din viața de acolo. Mai ales dacă te serveşti de un binoclu bun.
Aşa tîndăleam pe acolo într-o după masă de la începutul lui aprilie, bucurîndu-mă de soarele care în acel an a fost deosebit de grăbit să înveselească lumea. Din stufărie se ridicau glasurile bălții ; se auzea mai ales „reb-reb"-ul drăgăstos al rățoi-lor, cărora rar le răspundea cîte un „mac-maac" al raței, care deja avea treabă la cuib. Pe luciu, înnegreau multe lişițe şi cîteva rațe mari şi mici.
Dar iată că vin şi oaspeți. Trei deodată, în zbor înalt şi repezit. Fac acum cercuri deasupra lăcuşorului. Chiar şi fără binoclu, aşa, din depărtare, ştiu despre ce e vorba. Cea care zboară în față e rața, dintre cei doi care o urmăresc unul e soțul legitim, celălalt ispititorul. Aventura a început undeva în stuful altui lac şi nu putem să ştim cîtă parte a avut în desfăşurarea intrigii cochetăria soției fîşnețe. Dar, poate ca să scape de insistențele obraznicului, poate ca să-i pună în rivalitate pe cei doi, s-a ridicat de la cuib şi a pornit în zbor, cu soț şi cu cavaler cu tot după ea.
După două ocoliri, coboară în spirală, se lasă cîteşi trei pe oglinda apei. Se despart îndată. Rața deoparte, cei doi rivali mai depărtişor, şi îndată se înverşunează la bătaie. Se ocolesc bîțîind din capete, îşi ridică vîrful aripilor,

coada, se... rățoiesc unul către celălalt, apoi urmează lupta serioasă. Se plesnesc din aripi, se ciupesc cu ciocurile, se izbesc piept la piept. Durează duelul cu peripețiile lui vreo cinci-zece minute, pînă cînd unul dintre protagonişti dă semne de lîncezeală, apoi se vede că e învins. Nu mai atacă, încearcă să se apere, încearcă să se ferească prin înot. Atunci a urmat momentul de culme, care m-a uimit şi m-a cam şi revoltat. Cel învins era ca beat de cap de *230* loviturile primite în ceafă. Putea să fie iertat în mizeria şi în
ruşinea lui, doar rival nu-i mai putea fi biruitorului. Acestuia însă nu i-a fost destul. A prins cu ciocul de ceafă pe cel năpăstuit şi l-a cufundat cu capul în apă. Ca să-l înece. S-a zbătut nenorocitul, de cîteva ori a reuşit să-şi scoată capul din apă, dar îndată i-a fost adîncit din nou. „îl omoară", mi-am zis. Şi am avut dreptate. îndrăcitul de rățoi nu s-a lăsat decît cînd cel învins nu mai mişca, ci plutea pe apă cu burta în sus.
L-a mai pîndit, ca să vadă dacă nu cumva a mai rămas viață în el, apoi, mîndru, s-a apropiat de rață, i-a dat tîrcoale făcînd fel de fel de figuri din cap, din aripi, din coadă. Rața i-a primit parada, bîțîind des din cap, apoi s-a oprit pe loc ca tu-pilată, cu gîtul întins pe fața apei. Rățoiul a înțeles numai-decît invitația.
După ce şi-au scuturat penele şi au bătut din aripi ridicați în cozi, au luat zbor şi s-au îndepărtat în direcția de unde veniseră. Acum numai doi, şi în bună pace. Desigur, mergeau spre cuib împreună, şi de aici am dedus că legitimul a fost cel biruitor.

Turnir

Stejarul din parc şi-a încheiat deja coroana în frunze fragede, verzi-deschise, fiindcă e luna lui iunie. Pe banca de sub el încă nu-i caut răcoarea umbrei ; zăbovesc oleacă din plimbare, pînă se va coborî înserarea, într-o dulce lenevire a trupului şi a gîndului. Prin acest colț al parcului trecătorii se abat rar. Tufele sînt lăsate să crească în voia lor, fără foarfecele grădinarului, păsările şi-au găsit loc de cuib prin ele şi îşi cîntă ariile de dragoste. Cu o oarecare sforțare a închipuirii cred că sînt departe de frămîntarea oraşului, undeva în margine de pădure. Adaugă iluziei zumzetul care coboară din podoaba copacului. Sînt rădaşte *(Lucanus cervus) ;* văd cîte una des-prinzîndu-se din verdele de sus, făcînd prin aer un ocol ca să se piardă iarăşi în bogăția de frunze. S-ar părea că îşi duc cu greu povara de coarne, zboară cu trupul oblic ; sau sînt mîndre că au aşa podoabă şi arme. S-au strîns multe aici ; stejarii în *231*

232

parc sînt rari, iar rădaştele fără stejari nu pot trăi, doar ei le dau hrană. Nu tocană de frunze, rădaşcă e alegătoare, nu-i place decît seva care se scurge din vreo rană a copacului. Nici n-ar putea să roadă frunza cu gura ei, bună numai ca să lingă mîzga dulce. Dar poate că s-au strîns la nuntă, fiindcă sînt multe cele cu coarne ca ale cerbilor si văd si cîte o femeiuşcă fără coarne, mutîndu-se în zbor. Acestea se văd mai rar ; aşteaptă molcome cavalerii — şi nu-i lipsă de ei, doar la neamul ăsta e un surplus mare de bărbătuşi.

Hop ! cade la picioarele mele un cocon mare şi frumos. îl iau de după cap, ca să nu mă strîngă în cleştele pe care şi-l deschide amenințător. „Ce-ai pățit voinice ? în torace ai o gaură, într-una dintre elitre altă gaură. Ce-ai pățit ?" Semne de bătaie, răniri. îl pun frumos pe coaja copacului şi se trage încet în sus. Tare as vrea să văd o luptă între aceşti bătăiosi, înarmați atît de straşnic. Si iată am văzut, cînd mi-am ridi-

cat ochii spre crengile de deasupra. Cîmpul de bătaie era tocmai creanga groasă care se întindea aproape orizontal, cea mai de jos. Ca să văd mai bine şi mai de aproape m-am suit cu picioarele pe bancă. Cine mă va vedea se va mira şi va rîde de mine. Nu-mi pasă, iar paznicii parcului nu se prea abat prin partea asta. Aici bat luptă groaznică doi viteji !

Iată-i față în față, cu armele ridicate amenințător, ca doi cavaleri medievali în turnir. Se cumpănesc din ochi, îşi judecă puterea, poate fac la repezeală planuri de atac. Tocmai cum fac în munte cerbii, cînd se bat de la ciute. S-au apropiat şi mai mult, acum mai să-şi atingă armele. Credeam că şi le vor ciocni, aducîndu-mi iarăşi aminte de luptele dintre taurii de cerb. Dar nu. Aceşti cavaleri au metodă şi reguli de luptă proprii. Parcă în bună înțelegere îşi trec coarnele încrucişîn-du-le oblic, aşa că fiecare prinde în cleşte, din sus şi din jos, capul şi pieptul împlătosat al celuilalt. Apoi începe trîntă. Se împing înainte şi înapoi, se strîng în foarfecele coarnelor, mi se pare că se străduiesc mai ales să ia de pe picioare pe duşman, învîrtindu-l lateral. Dar amîndoi s-au încleştat bine în scoarța copacului cu cîngile celor şase picioare, nici unul nu se lasă smuls. Şi strîng din fălcile cleştilor ; aproape că le aud pîrîiturile, încep să mă agit ca la un spectacol pugilistic sau de

scrimă. Care va învinge, cum va învinge ? Unul a ajuns în avantaj. A reuşit să-l desprindă pe celălalt de pe coajă, îl ridică sus în puterea coarnelor şi dă să-l prăbuşească. Nu-l poate ; cel în inferioritate de moment se ține bine încleştat cu coarnele în trupul adversarului — dacă au să cadă, cad amîndoi. A făcut ce-a făcut cel din aer şi a prins cu o labă coaja, a prins-o şi cu celelalte şi buşiturile şi răsucirile încep din nou. Pesemne au văzut că sînt deopotrivă de tari şi în felul acesta nu se pot învinge. Trebuie altă tactică. S-au desprins, stau vîrf de coarne lîngă vîrf de coarne, înălțate, deschise larg. Hop ! unul a reuşit cu o mişcare şireată. L-a prins pe celălalt dintr-o parte, de scutul pieptului, l-a smucit în aer, o clipă l-a ținut în coarne şi apoi l-a aruncat de pe creangă la pămînt, învingătorul a stat măreț, înălțat *pe* picioare, cu armele biruitoare ridicate cît a putut mai sus. într-un tîrziu şi-a des- *233*
chis elitrele negre, a bîzîit din aripile membranoase şi s-a ridicat în zbor leneş.
M-am coborît şi eu din observatorul meu, am ridicat de jos pe cel năpăstuit. N-avea urmă de rănire ; pantera bună a rezistat. Si nici istovit si ruşinat nu părea. îndată ce I-am aşezat pe o crenguță şi-a ridicat şi el capacele aripilor, a pîlpîit din ele de cîteva ori şi „bzzz !" dus a fost.
Eram prea bătrîn şi prea greoi ca să mă fi cățărat în stejar să văd şi întîlniri cu frumoasele pentru care cavalerii au coborît în arenă.

VI

Familie, tovărăşie

CUIBURI

Cuibul de vrabie

Am trecut prin împrejurimile gării Braşovului curînd după ce a fost distrusă de bombardamentul din aprilie 1944. Gîndurile, impresiile, pornirile şi sentimentele se îmbulzeau alături de caleidoscopul prăpădului ^care se înfățişa în sute de forme înaintea ochilor îngroziți. în urmă, tot ceea ce simțeam şi gîndeam era mai încîlcit decît mormanul de moloz, lemnărie, mobilă sfărîmată şi zdrențe, care odinioară erau casc unde trăia, cu bucurii şi cu necazuri, cîte o familie de oameni.
Se ridică din fața mea o vrabie cu o pană în cioc. O petrec din ochi. Cine ştie la ce depărtare îşi are cuibul şi a venit tocmai aici, hoața, unde a aflat că e mare belşug de pene răspîndite din pernele pe care îsi aplecau oamenii capetele trudite. Vrabia dispare repede după colțul unei case fără acoperiş, cu ochii ferestrelor goi, înholbați şi încercănați de urmele fumului. După cîteva clipe pasărea coboară iarăşi în drum, alege alt fulg de pană şi zboară grăbită pe aceeaşi cale.
Ciudat lucru ! Vrabia aceasta îşi are cuibul în apropiere, undeva după colțul de casă dărîmată pe după care dispare cu materialul de cuib. Prin vreo minune să fi rămas oare sub o streaşină cuibul vrabiei şi ea acum îl drege ?

Am înconjurat casa şi am pîndit. Nu multă vreme. Vrabia mea a venit vîjîind uşor cu alt fulg şi mi-a descoperit secretul ei. Casa aceasta va fi avut odinioară două etaje. Acum au mai rămas trei pereți, care străjuiesc, negri de fum, o îngrămădire de bolovani, cărămizi, tencuială, lemne, mobilă... toate prinse în teascul a două planşee de beton armat năruite şi ele. Din peretele de după coltul casei atîrna balconul. Se mai ținea în firele de fier care îi legaseră cimentul. Balconul atîrna.' Aveam impresia că dacă ar fi bătut un vîntişor acest balcon ar fi fluturat ca un steag.
Vrabia mea se aşază pe un fier, o clipă, şi dispare după planşeul balconului, care acum stă aproape vertical. Mă potrivesc ca să văd ce ar fi în spațiul mic dintre planşeu şi perete, ce cuib poate să fie acolo ? Iată vrabia ! Stă ca o stăpînă într-o portiță, care se deschide neagră cu uşorii albaştri. Ce-o fi asta ?
Am putut descoperi că era o vază de porțelan, în care odinioară erau aşezate flori, ca să încînte privirea oamenilor. Prea slabi şi prea obosiți îmi erau ochii ca să fi putut descoperi în ce se oprise acel vas. Cine ştie de unde va fi venit el, aruncat de suflul exploziei, cine ştie prin ce minune nu s-a spart şi cum s-a potrivit să rămînă fixat orizontal între firele de fier dintre balconul năruit şi peretele rămas în picioare.
Vrabia l-a descoperit şi s-a bucurat de el, ca şi de toate întîmplările neînțelese care i-au pus la îndemînă acest minunat loc de cuibărit. Unde şi cînd a mai găsit ea si neamul ei un asemenea adevărat palat ? Pereții frumoşi, lucii, încăperea lăr-guță, gura de intrare îngustă. Cîteva fire de paie, cîțiva fulgi de pene şi e gata cel mai minunat cuib. Nu plouă, nu bate vîntul în el, mîța nu se poate sui, iar accesul e deosebit de uşor, fiind acolo acele fire de fier, pe care stăpînii cuibului pot să se aşeze din zbor, şi de unde pot să pornească cu aripile întinse.
între ruine viața îşi urmează cursul şi găseşte în mijlocul durerii şi al cataclismului loc pentru dragoste, pui şi viitor.

Locuri de cuib ciudate

Prin terenul de vînătoare trece o linie ferată principală. într-un loc se apropie de o albie de rîu moartă, năpădită de trestie şi papură. Toamna găseam acolo cîteva rațe si mă bucuram de ele, în regiune nemaifiind locuri unde să se țină. Nu departe era un canton unde poposeam uneori sau mă adăposteam de o ploaie trecătoare. Cantonierul avea puşcă şi permis, mai pocnea cîte un iepure de care se bucura droaia de copii de acasă si avea ochii deschişi la ceea ce se întîmpla prin teren fiind zi de zi pe linie. Acest cantonier mi-a arătat un cuib de rață sălbatică mare, aşezat într-un loc de necrezut.
Sub linia ferată, foarte aproape de şine. era un tub de beton, lăsat pentru scurgerea apei, nu mai larg de patruzeci de centimetri în diametru. Pe la mijlocul acestuia şi-a ales rața loc de cuib şi l-a clădit din cîteva găteje, cîteva fire de papură uscată.
Ne-am apropiat cu grijă si am cercetat ; rața nu era acasă. Am putut număra opt ouă. Mai tîrziu mi-a spus cantonierul că rața a scos pui şi i-a dus în trestiiş. N-a mai venit la cuib, dar a văzut familia fericită ieşind la

ochiurile de apă deschisă.
Pe linia aceea trec zi şi noapte zeci de trenuri. Zgomotul şi zguduirile lor însă n-au speriat-o şi n-au deranjat-o pe rața cu fantezie bogată. Dar oare ce a îndemnat-o să-şi aleagă tocmai acest loc ciudat, cînd avea la îndemînă atîtea locuri bune de cuibărit prin păpuriş, prin sălciile scorburoase de pe mal ? Şi n-a dat de cuib nici vulpe şi nici dihor.

Vecinul meu avea în dosul casei o livadă cu fel de fel de poame alese. Era acolo şi un păr bătrîn, care spre toamnă cocea nişte fructe galbene ca aurul, mai dulci ca mierea şi cu un parfum deosebit de delicat. Perele acestea erau deliciul oamenilor, dar şi al graurilor.
Omul nu putea sta toată ziua să hîşîiască de la pere păsările, într-o vară a făcut o sperietoare. A umplut cu paie nişte pantaloni vechi, un veston, a trecut prin mîneci o bîtă ca să stea mînecile răstignite, a găsit pe undeva şi o căciulă spartă, i-a pus-o în capul chipului de om şi i-a cusut-o acolo, țuguiată. Apoi a suit momîia în păr şi a priponit-o bine.
S-au îndulcit perele, s-au bucurat de ele ai casei şi vecinii. Se vor fi bucurat şi păsările cerului — nu ştiu. Acolo în copac a rămas ciuha şi peste iarnă. A nins pe ea, au zgîlțîit-o vînturile ; era^ prinsă bine, n-au putut-o doborî.
într-o zi, pe la sfîrşitul lui mărțişor, mă strigă de lîngă gard vecinul :
— Hai să vezi ce n-ai mai văzut.
Ocolesc pe la portița de către uliță, intru în livadă şi văd şi eu minunea. Tocmai în creştetul momîiei cînta un graur *(Stur-nus vulgaris).* Cînta de dragoste grăunței de pe o cloambă, cum Ştia el mai frumos, cu ciocul întredeschis, tremurînd din guşă.
— Asta nu-i destul. Mai zăboveşte oleacă si ai să te cruceşti. Am zăbovit şi apoi m-am mirat şi eu. Grăunța, după ce s-a
delectat destul în arta soțului, a zvîcnit din aripi şi... a intrai
în căciula sperietorii, pe uşița unei spărturi. *237*

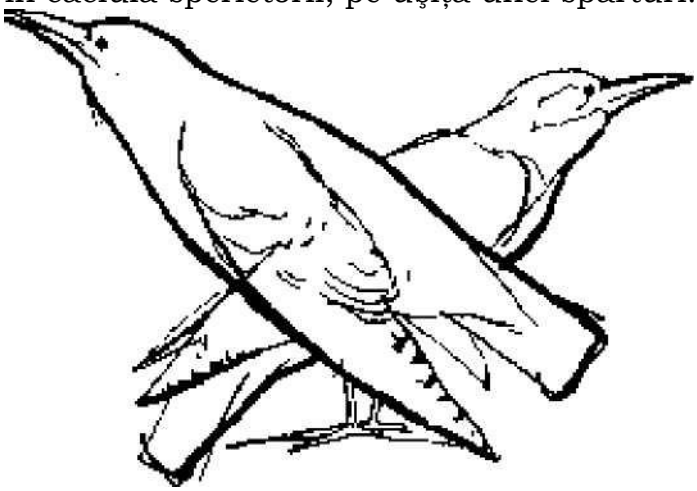

— Curată batjocură ! — se scîrbi vecinul. în loc să se sperie, îsi fac cuib în căciula mogîldeței. Ce zici, oare să le stric casa *i*
Era cam ruşinat omul de „succesul" paznicului de pere, dar era şi bun la suflet. M-a întrebat aşa, cu toate că ştia dinainte răspunsul meu, şi mi se pare că şi fără acesta deja hotărîse ce are să facă.
A scos perechea de grauri puzderie de pui în cuibul din căciulă, şi au rămas

toamna pere destule şi pe seama oamenilor.
Păcat că cel din copac n-a rezistat viscolelor unei alte ierni, care i-a flendurit hainele şi i-a smuls căciula din cap. Poate revenea perechea de grauri la cuibul vechi, care s-a dovedit atît de bun.

împuținarea copacilor bătrîni şi scorburosi de prin pădurile bine gospodărite a micşorat, în timpul din urmă, numărul porumbeilor de scorbură *(Columba oenas)* cuibăriți pe la noi. Tot mai rar le auzim prin codrii noştri glasul caracteristic, „hu-hu-hu-hu", şi plesniturile din aripi, cînd se înalță în zbor. O pereche, căutînd în zadar scorbură în copac, şi-a adoptat *238* una neobişnuită.
Pădurarul Oşica e şi vînător şi gospodar bun. Lîngă casa lui din pădure are livadă frumoasă, în ea stupină. Culcată în furca dintre două crengi stătea acolo o coşniță veche, împletită din nuiele, pe care Oşica o folosea cînd roia cîte un stup si prindea în ea roiul. în primăvară o pereche de porumbei de scorbură şi-a făcut cuib în acea coşniță şi a scos în ea două rînduri de pui — cîte doi. Ciudat era şi acest fapt : porumbeii de scorbură scot într-o vară două-trei rînduri de pui, dar nu în acelaşi cuib, ci fiecare rînd în altul. Perechea aceasta s-a abătut de la legea neamului ; i-a plăcut tare cuibul din coşniță sau n-a găsit prin pădure alt loc de cuib.
Oşica nu i-a tulburat. Mai avea el coşnițe vechi şi rele pe seama roiurilor, iar perechea de porumbei, prin toată ținuta ei, îi mărturisea încredere. Omul se putea apropia la un pas ; pasărea de pe ouă nu se mişca şi nu şi-a părăsit puii, cu toate că omul venea des să-i vadă cum cresc şi se înzdrăvenesc.
în altă primăvară pădurarul a aninat în copaci două cuiburi artificiale, făcute din scînduri. Amîndouă şi-au avut perechea de porumbei.

La cuiburi de rîndunele

înainte cu cîțiva ani m-am pomenit că o pereche de rîndunele şi-a făcut cuib în casa mea într-un loc cu totul neobişnuit, în încăperile de la subsol se intra printr-un pridvor cu tavan destul de scund. în această intrare se găsea un bec electric simplu, dintre cele obişnuite în asemenea locuri, deasupra cu abajur de tinichea în formă de farfurie. Pe această farfurie şi-a făcut cuibul perechea de rîndunele. Cuib curios şi el : în locul obişnuitei pungi de lut au clădit numai o împrejmuire circulară, înaltă de abia doi centimetri. O dovadă că şi aceste păsări harnice se feresc să facă un lucru inutil şi îşi modifică planul de construcție potrivit împrejurărilor. Aşa era de scund tavanul şi deci şi aşezarea cuibului, încît vedeam bine ce se întîmplă acolo, mai ales stînd pe scările care duceau la subsol. Şi puteam să observ liniştit, eu şi ceilalți ai casei, fiindcă păsările cele bătrîne, şi pe urmă şi puii, se obişnuiseră cu noi, încît nu se sfiau nici dacă ne urcam pe un scaun şi le priveam de foarte aproape. E lesne de înțeles cîtă desfătare aveam privind cum vînează rîndunelele după insecte pe deasupra curții şi a *239* grădiniței şi cum îşi hrănesc puii. Cînd s-a apropiat toamna, cu toții aşteptam cu strîngere de inimă ziua cînd oaspeții noştri dragi vor trebui să plece şi ne întrebam dacă vor reveni la primăvară.

A trecut iarna şi, cînd a venit sorocul, într-o dimineaţă ne-a trezit ciripit dulce de rîndunică. Sosiseră şi îndată şi-au luat în primire locul vechi. Erau oare cele din anul trecut ? Erau oare cele bătrîne sau vreunul dintre pui, cu soţie sau cu soţ tînăr ? Perechea a scos două rînduri de pui, dar înainte de a pleca din nou, într-o seară, am prins binişor pe una dintre bătrîne şi i-am legat de picioruşul drept un fir de mătase roşie, în cealaltă primăvară rîndunică însemnată a revenit. Aceeaşi rîndunică venea de-a dreptul la cuibul ei, între cele dintîi care soseau la noi. Se aşeza împreună cu perechea în cuibul vechi, îl lua în seamă, îl curăţa, îl dregea şi începea clocitul. Desigur că şi alţii vor fi făcut asemenea experienţă. Dar în căzui de faţă este de remarcat şi extraordinara lipsă de sfiiciune a acestor păsări, pe care le puteam lua în mînă şi aşeza apoi în cuibul lor. Nu le deranja nici lumina becului, care ardea toată noaptea. Am făcut însă o greşeală : am însemnat numai pe una dintre păsări şi astfel nu ştiu dacă revenea aceeaşi pereche.

Sub streaşina casei vecinului meu şi-au instalat cuiburile mai multe perechi de rîndunele. Le-am observat cu multă plăcere în săptămînile de muncă grea, aducînd de dimineaţa şi pînă seara hrană puilor. Binoclul îmi apropia aceste familii şi le vedeam ca de la un pas. într-o seară zarvă mare. Pricina era nenorocirea atît de obişnuită : un pui a căzut din cuib şi desigur că e pierdut, bietul de el. O mîţa, făcută atentă tocmai de ţipetele bătrînilor, a prins prada uşoară şi a plecat cu ea, lăsînd încă un timp colonia în mare fierbere.
A doua zi văd un lucru ciudat. La unul dintre cuiburi rîndunelele cele bătrîne nu mai aduceau mîncare, ci lut, pe care îl clădeau aşa cum fac primăvara. Observînd mai bine, văd că acest cuib nu era lipit şi de streaşina de deasupra, ci avea numai pereţii laterali. Acum, după o zi de muncă, era desăvîrşit : pereţii duşi pînă sus şi lipiţi de streaşină, avînd numai *240* intrarea obişnuita de la alte cuiburi.
Cum cuibul avea şi înainte pui, care stăteau comod în jurul balustradei, iar acum îşi scoteau capetele înghesuiţi în uşa strîmtă, mi se pare că am fost martor al unei dovezi a inventivităţii acestor păsări. Cred că puiul despre care vorbeam a căzut din acest cuib neacoperit. Păsările bătrîne şi-au dat seama de pricina accidentului şi n-au întîrziat să... ia măsuri, completîndu-şi locuinţa în aşa fel încît puii să nu poată cădea peste... balcon.
N-am văzut ca puiul să fi căzut tocmai din acest cuib. Dar cele două întîmplări urmînd nemijlocit una după cealaltă şi avînd între ele o legătură logică, socot că nu greşesc în presupunerea mea. Mai ales că n-am mai auzit ca rîndunelele să-şi completeze cuibul în vreme ce au atîta treabă cu hrănirea puilor. Prin urmare, numai o nevoie mare şi urgentă le-a putut face să-l modifice. Or, aceasta ce putea să fie decît nevoia de a evita repetarea accidentului ?

întîmplarea e cam veche, s-a petrecut în aprilie 1935, dar îşi păstrează valoarea documentară, mai ales că ea s-a desfăşurat sub ochii mai multor martori.
Rîndunelele revenite de curînd îşi refăceau cuiburile vechi de sub streaşina

unui pavilion al spitalului epidemic din Cluj. Forfoteau harnice, cărînd material, dregînd, lipind. Deodată, mecanicul dezinfector, trecînd pe acolo, a fost surprins de gălăgia mare pe care o făceau rîndunelele. Cauza era uşor de descoperit. O vrabie hoaţă s-a instalat într-unul dintre cuiburi, ocupîndu-1 pe seama ei. S-au strîns toate rîndunelele vecine în ajutorul perechii năpăstuite, zburătăceau în jur, ţipau, făceau ce puteau ca să alunge pe locatarul intrus. Vrabia se instalase însă de-a binelea'; numai din cînd în cînd îşi scotea capul pe uşiţă ca să respingă cîte un atac prea îndrăzneţ. Era în cetate, era mai tare, mai obraznică ; bietele rîndunele se frămîntau în zadar.
S-au mai alăturat mecanicului cîţiva inşi din personalul spitalului, privind cu interes spectacolul neobişnuit şi sfătuindu-se cum ar putea să vină în ajutorul celor nedreptăţite. Atunci s-a întîmplat ceva ce i-a mirat pe toţi.

Ca şi cînd s-ar fi înţeles între ele, rîndunelele au oprit deodată atacurile zadarnice si s-au răspîndit. Dar nu peste mult au revenit pe rînd, aducînd în cioc bulgăraşi de lut, şi au început să zidească intrarea cuibului. Munca a mers cu spor şi cu hărnicie, si cum lucrătoarele erau multe, în cîteva minute usa era încuiata, lipită de toate părţile. Se pare că vrabia nu-şi dădea seama ce se întîmplă, stătea chitic în casa cucerită. După lucrul bine făcut, rîndunelele s-au împrăştiat, fiecare la treaba ei.
După cîtva timp mecanicul s-a suit cu o scară la cuib, l-a dărîmat, curios să vadă ce s-a înîmplat cu vrabia. Era moartă, asfixiată.
Asemenea întîmplări au mai fost relatate, dar mulţi ornito-logi şi biologi le-au contestat, trecîndu-le în domeniul născocirilor atît de frecvente în ce priveşte viaţă animalelor. Iată însă un caz autentic, care exclude orice îndoială. (*)

Bigamie la păsări

La păsări, legătura dintre sexe — „căsnicia" —, după specii, uneori ia forma poligamiei, bărbăţuşul împerechindu-se de-a valma cu mai multe femele şi lăsînd apoi acestora toată grija cuibului şi a creşterii puilor, sau a monogamiei, în care caz perechile stau laolaltă un sezon de cuibărit sau, mai rar, toată viaţa, iar bărbăţuşul ia parte la trudele clădirii cuibului şi ale creşterii puilor. IVÎonogamia e adeseori slăbită de încercările de aventuri amoroase, trecătoare, ale soţului. Am putut însă observa între alţii şi eu un caz de bigamie.
Cu greu am descoperit cuibul pitiguşului codat *(Aegithalos caudatus),* ancorat bine între crengile unei tufe. Nu era încă gata. Forma de ou o avea, pereţii îi erau ţesuţi des în firişoare de iarbă si de muşchi ; şi uşiţa era croită într-o parte, rotundă, îi lipsea insă aranjamentul intern, deoarece stăpînii se trudeau să care de unde puteau fel de fel de pene. Mi-a plăcut să observ de aproape hărnicia acestor păsărele, care par un ghem de pene, abia cît o nucă, în care e înfiptjin gătej : coada lungă. Unde găseau ele oare atîtea pene mici ? într-una veneau cu cîte un fulg în cioc şi îl duceau în casă, ca să-l aştearnă în pat. Dar ce-i asta ? Nu două păsărele cară, ci trei, în bună pace

şi în-*242* ţelegere, chemîndu-se prieteneşte cu un „sit-sit" abia auzit. Era un lucru neobişnuit şi vrednic de a fi observat mai de aproape : „căsnicie" în trei. Erau un bărbătuş şi două femeiuşte. Pe acestea le-am putut recunoaşte după aripile ceva mai scurte. Lucrau pe întrecute toţi trei.
Cuibul nu era departe. A doua şi a treia zi am putut merge să văd ce mai e pe acolo. Acum, desigur, sînt ouă. Aş vrea să ştiu cîte, dar n-am nici un mijloc să constat fără să stric cuibul... Şi iarăşi m-am întrebat: oare clocesc amîndouă pe rînd sau cum ? Vedeam zburătăcind prin jur şi stăpînul şi cîte una dintre Stăpîne, dar nu mă puteam dumiri. După două săptămîni însă a început forfotă mare la cuib. Ieşiseră din ouă puii, bătrînii cărau hrană. Şi toţi trei erau tot cei vechi, un bărbătuş şi două femeiuşte. Oare cîţi pui vor fi în cuib ? Mulţi trebuie sa fie : de la o vreme parcă s-a umflat punga cuibului, apoi a crăpat, şi prin crăpătură se vedea ieşita cîte o codită. In sfîrşit, într-o zi tufa era plină de pui ; stăteau mai mulţi alături şi pe o creangă şi pe alta, ca nişte ghemuşoare de vată, şi aşteptau să sosească părinţii (trei !) cu hrana. I-am putut număra. Erau nouăsprezece. M-am lămurit. Numărul obişnuit al ouălor este de şapte pînă la douăsprezece ; deci amîndouă femeiuştile si-au depus ouăle în acelaşi cuib. Căsnicie în trei ! Vrednic piţiguş, că şi-a cucerit două soţii. Şi înţelegătoare soţii, lipsite de păcatul geloziei.
Pînă în iarnă numeroasa familie a umblat împreună. Apoi va fi pornit să hoinărească ; n-am mai văzut-o.

Vecinătăţi ciudate

Paznicul Florea e încă tînăr în meserie, harnic în combaterea răpitoarelor dăunătoare şi în îndeplinirea îndatoririlor. Mai are însuşirea bună de a nu-şi imagina că ar şti toate, şi nu se sfieşte să întrebe pe cei ce au văzut mai multe decît el.
în pădurea bătrînă de fag a găsit un cuib de pasăre de pradă. Nu s-a putut lămuri de care neam era pasărea care clocea Dacă-i şorecar n-are să se atingă de el, dacă e uliu sau gaie sau alt dăunător trebuie să-l sfîrşească. M-a vestit şi am mers împreună ca să văd şi eu.
Cuibul era o clădire mare, ancorat sus între crengi puternice. Cuib vechi, în care fiecare locatar care s-a perindat an după an a mai clădit crengi, aşa că acum era gros şi înalt. Tocmai de- *243*
16*
asupra se vedeau împlîntate crenguţe proaspete, verzi. Bănuiam de ce neam sînt stăpînii, dar nu eram sigur. Mi s-a întărit bănuiala cînd am văzut că, deşi eram foarte aproape şi vorbeam, clocitoarea nu s-a ridicat. Apoi mai tîrziu, cînd Florea a ciocănit cu muchia securii în copac, s-a sculat de pe cuib în zbor ciudat, legănat, cînd pe o aripă cînd pe cealaltă. S-a înălţat deasupra coroanelor, a făcut cîteva cercuri si a coborît în vîrful uscat al unui fag din apropiere. îndată a şi dat glas, un fel de „ief-ief ascuţit. Bănuiala s-a schimbat în certitudine : acvilă ţipătoare mică *(Aquila pomarina).* Porunca a fost de cruţare. Această pasăre, care foarte rar prinde cîte un vînat mic, adună mulţime de şoareci, reptile, insecte mari dăunătoare şi e destul de rară pe la noi. Apoi înviorează lumea cu zborurile de nuntă frumoase şi cu

țipătul ei des, care seamănă cu chefnitul cîinelui.
Pasărea, stîrnită de pe cuib, aştepta să ne îndepărtăm ca să-şi continue îndatorirea. Oricît de puțin sperioase sînt acvilele acestea în comparație cu alte răpitoare, nu-i erau la îndemînă cei doi oameni de jos. Şi totuşi am zăbovit mult, fiindcă vedeam şi un lucru ciudat.
în jurul cuibului zburătăceau cîteva păsărele. Am putut număra patru-cinci. Din cînd în cînd se lăsau pe crengile mai groase, care formau temelia cuibului, dispăreau în încîlcitură lor, se întorceau, iarăşi zburătăceau, chiar şi pe deasupra cuibului, aproape. De la depărtarea la care mă găseam, cu greu puteam să le identific cu precizie. Totuşi îmi vine să cred ca erau auşei *(Regulus ignicapillus),* după portocaliul frumos de pe creştet, de pe ceafă şi de pe laturile gîtului. Ce era sigur era că aceste păsări, mici insectivore, îşi aveau cuiburile între crengile uscate ale cuibului acvilei. Au cuibărit acolo două stau trei perechi. Cum era pe la sfîrşitul lui mai, probabil că aveau pui şi acestora le cărau insectele după care forfoteau.
Vecinătate ciudată : acvilă răpitoare — păsărele insectivore. Am văzut cu ochii ceea ce citisem în mai multe cărți. E un fel de întovărăşire a ambelor specii, care trag folos bun din ea. Păsărelele mici au loc de cuib bun între vreascurile cuibului mare ; stăpînul puternic, acvila, le e pază sigură împotriva răpitoarelor mai mici. Iar aici hrana e din belşug : întotdeauna, dar mai ales cînd sînt în el pui, cuibul de răpitoare e plin de resturi de carne, la care se strînge roi de muşte, la îndemînă *244* păsărelelor. Şi acvila se bucură de vecinătate. O plagă pentru
ea şi mai ales pentru pui este muscăria care se adună acolo. Unde găseşte acvila apărători mai harnici decît păsărelele mici insectivore ? Au fost observate şi vrăbii şi alte specii în cetatea acvilei țipătoare mici. Iată, eu am văzut auşei, fiindcă aproape sigur că ei erau locatarii.
Mai ciudată este o altă vecinătate de cuib. A fost observată şi consemnată şi de oameni de ştiință. Călifarul alb *(Tadorna 'tadorna),* această frumoasă pasare de apă care face oarecum trecerea între gîşte şi rațe, cuibăreşte în vizuini, în găuri adînci din pămînt, adeseori destul de departe de țărmul mării. Uneori ocupă un cotlon din vizuina vulpii, pe cînd vulpea îşi are puii în aceeaşi vizuină, în cotlonul vecin. Familii atît de deosebite ca neam şi năravuri se tolerează perfect. S-au văzut în gura aceleiaşi vizuini jucîndu-se la soare puii de vulpe şi alături de ci cei de călifar, străjuiți paşnic de părinții respectivi. Oare ce interes îi leagă ? De unde această prietenie atît de nefirească ?

In cercetările lui ornitologice, un tînăr asistent universitar a pătruns în toate colțurile unui teren inundabil, acoperit cu stuf des, întretăiat de luminişuri si cărări făcute de vînat. Apa mica nu permitea luntntul ; a străbătut cu greu, încălțat cu cizme lungi de cauciuc.
Departe de marginea bălții, într-un loc ferit, s-a ridicat din imediată apropiere, vertical, o pasăre de pradă, pe care a identificat-o^ imediat a fi o femelă de erete de stuf *(Circus ae-ruginosus).* în aceeaşi clipă, speriată de apropierea omului, s-a strecurat printre trestii şi a dispărut ca o umbră o lişiță *(Fulica atra).* Amîndouă se ridicaseră de pe cuiburile lor, cuiburi ală-turate, la distanță de abia patru-cinci metri unul de altul. Cuib de erete —

cel mai aprig duşman al păsărilor de apă şi în primul rînd al lisitelor — si cuib de lisită, prada rîvnită a ră-pitoarei.
Cuibul eretelui era la marginea stufului, către lumina bălții, clădit din tulpini vechi de papură şi ridicat cam la douăzeci şi cinci de centimetri deasupra apei. în cuib două ouă, încă calde, de pe care se ridicase clocitoarea. în cuibul lişiței, de asemenea construit pe tulpini de papură, erau zece ouă. *245*
De mirare e şi toleranța ereților, care nu s-au atins de prada uşoară — Uşiță şi ouă —, dar şi lipsa de frică a lisiței care şi-a făcut sau şi-a păstrat cuibul tocmai în vecinătatea duşmanului de veac. Amîndouă femelele şi-au făcut cuib, şi-au depus ouăle, cloceau liniştite, si, probabil, îsi vor fi scos si crescut mai tîrziu puii in deplina... prietenie. Prin ce minune s-a încheiat oare acest armistițiu între clocitoarea răpitoare şi clo-citoarea victimă obişnuită ? (*)

PĂRINȚI ŞI PUI

Mame...
în vîrful dealului viilor, bătrînii au săpat pivnițe în pămînt, în care îsi aşezau rodul. Acum sînt părăsite, în parte năruite, aşa încît nu mai servesc decît ca^ „cetăți" ale generațiilor de viezuri, de un lung şir de ani. în multe toamne am stat aici la pîndă pe lună bună şi am împuşcat de cîteva ori viezuri cu blană frumoasă şi sub ea cu grăsime de un deget.
într-o vară, spre înserare, pe cînd oamenii stropeau via, m-am urcat fără nici un gînd rău, deci fără puşcă, pînă la acele pivnițe surpate, ca să văd dacă mai sînt .,umblătoare", adică dacă şi în anul acesta s-au instalat acolo familii de viezuri. Cînd mă apropii de cea dintîi, aud foşnet ciudat. înaintez cu mare grijă şi văd o scenă nu de toate zilele. Un viezure căra în vizuină frunziş uscat. Era aproape de gura vizuinei, ținea între labele din față un braț de frunze şi înainta de-a-ndăratelea. Aşa a şi intrat pe poarta castelului. Am rămas în pîndă, acoperit de nişte tufe. După cîteva minute apare iarăşi viezurele, trece alături în pădurice şi revine cu o altă sarcină de frunze uscate, mergînd tot ca mai înainte, adică cu dosul. Mi-a plăcut scena neaşteptată, dar m-a şi mirat că viezurele îşi primeneşte patul acum vara, lucru pe care eu îl ştiam că îl face toamna, cînd îşi aranjează casa pentru somnul luna; şi pentru puii care trebuie să vină. Am rămas ca să mai văd o dată scena comică. Dar după cîteva minute, cînd a *246* apărut din nou viezurele, adică... viezuroaica, aceasta era ur-
mată de doi pui. Puii au început să miroasă în jurul vizuinii, s-au depărtat puțin străjuiți de mama lor, şi mi se părea că umblă prin iarba să găsească de mîncare.
Unul dintre ei s-a apropiat prea mult de mine şi m-a observat. S-a oprit neştiutor, a tresărit. Bătrîna îndată a înțeles că e primejdie si a venit grăbită lîngă pui. M-a văzut, dar în loc să fugă speriată de mine, a rămas țintuită locului, mă privea mînios, grohăind sacadat. Credeam că vrea să mă atace : înaintase spre mine doi-trei paşi repeziți, cu capul aplecat, cu ochi răi. Am ridicat bastonul şi i-am strigat. Doar de s-a oprit în mijlocul mişcării de atac.

A rămas aşa, amenințătoare, la cîțiva paşi de mine, pînă cînd cei doi pui au dispărut în vizuină. Atunci s-a smucit şi într-o clipă a fost şi ea în scutul casei lor.
M-am întors zîmbind la lucrătorii din vie învineți ți de ploaia de piatră vînătă şi am luat şi eu în spate vermorelul.

Treceam printr-o pădure de fag tînără, în care securea cruțase ici-colo cîte un copac marc, semincer. Văd o veveriță care se cațără pe un trunchi gros, alergînd pe el în sus ca pe loc oblu. Nu pot să trec pe lîngă o veveriță fără să mă opresc şi să mă delectez o vreme cu giumbuşlucurile ei. Dar acesteia nu-i ardea de acrobații ; avea un obiectiv mai utilitar, pe care I-am descoperit şi eu degrabă. Colo sus în copac se făcea o bortă mică, rotundă ; după coaja de sub ea, dubită şi murdărită, se vedea că acolo-i cuib. La el îi stătea veveriței gîndul, rîvnind şi după altă mîncare decît semințe şi ciuperci. Deci aveam şansă să văd cu ochii mei cum atacă şi despoaie veverița cuiburile de pasăre din borțile copacilor, lucru pe care nu-l mai văzusem.
Codata se opreşte pe o creangă apropiată, cercetează din ochi, apoi sare iarăşi pe trunchiul copacului, se prelinge pe el cu băgare de seamă, pînă ajunge aproape, îşi apropie botul de uşiță şi caută ce-i în casă. In aceeaşi clipă apare în gura cuibului, ca o paiață din cutie, capul unei ciocănitoare verzi şi, țac ! — ca dintr-un resort pocneşte cu ciocul în botul veveriței. Aceasta sare, ciupită, pe creanga de unde a pornit, scuipă, sughiță mînioasă, îşi freacă botul cu lăbuțele. Capul ciocănitoarei a dispărut îndată în cutia ei.
Stă veverița, se ciudeşte, combină,
se hotărăşte să mai facă o încercare. Acum se apropie cu şi mai multă băgare de seamă, dar în momentul potrivit, țac ! apare pe uşiță capul cu clonț ascuțit, loveşte unde trebuie şi se retrage.
încercarea de atac a cetății ghionoaiei s-a mai repetat de cîteva ori cu acelaşi rezultat. Fără nici o agitație — cel puțin aşa mi se părea mie — ciocănitoarea aştepta să se apropie destul botul veveriței, îl ciupea şi îndată dispărea. într-adevăr, ca o maşinuță cu resort. Tare s-a scîrbit veverița. A încercat şi coborînd de sus, şi venind dintr-o parte. Pace bună ! Ciocul plesnea şi, desigur, botişorul durea. Pînă la urmă a renunțat şi a săltat prin crengi pe ici în colo, spre un loc cu mai mult noroc.
După ce a dispărut duşmanul, credeam că pasărea va ieşi din cuib. Am stat multişor să văd, şi n-a ieşit. Era mai în siguranță în cetatea ei, metoda de apărare era perfectă ; asa putea să-şi apere mai bine ouăle sau puii. Probabil că nu era la prima luptă de apărare a cuibului în felul acesta ; şi alte veverițe vor mai fi încercat, pînă au pățit-o şi ele. Nici aceasta nu cred să mai revină vreodată la cuibul apărat atît de isteț şi curajos.

Porunca de la societatea de vînătoare era aspră : vulpile, din pricina cărora ar fi puțini iepurii şi potîrnichile, trebuie stîrpite. Bătrînul paznic Țiplea ştia că această poruncă e pripită şi n-are rost, dar porunca-i poruncă şi trebuie împlinită dacă eşti sub ea.
Şi aşa, într-o zi de vară, pe cînd îşi făcea runda prin terenul de vînătoare şi trecea în lungul unei margini de pădure, zăreşte nişte pui de vulpe, patru. Se

jucau la soare, hîrîindu-se, aler-gîndu-se, tăvălindu-se. S-a oprit Țiplea, i-a privit, şi îi plăcea jocul lor de copii. Şi erau drăguți, bondoci, cu cojocelele lînoase sure-cafenii. Apoi şi-a adus aminte de poruncă şi a slobozit între ei o mînă de alice. Trei pui au sărit îndată în vizuină, al patrulea se zbătea pe jos, de moarte. N-a apucat paznicul să judece dacă a făcut bine sau ba, cînd s-a întîmplat ceva la ce nici nu se gîndea. A zbughit deodată din tufe vulpea bătrînă, a sărit pînă la puiul rănit, l-a prins în gură şi, cu alte sărituri, *248* s-a făcut nevăzută în pădure.

— Da, grăi Țiplea cînd mi-a povestit întîmplarea, să mă crezi că atît am fost de tulburat, încît mi-am zvîrlit cît colo puşca. De jurat nu m-am jurat, dar nici n-am mai omorît pui de vulpe de atunci.

Pentru a deruta duşmanul

A fost adeseori observată şi descrisă manevra 1 potîrnichii cu pui prin care aceasta încearcă să atragă asupra ei atenția duşmanului, luînd fel de fel de atitudini, care o prezintă beteagă, neputincioasă, pradă uşoară. în felul acesta îndepărtează primejdia de la locul unde îi sînt ascunşi puii. Este o comportare care pune întrebări. Oare această metodă de salvare a puilor este proprie potîrnichilor sau o aplică şi alte păsări ? E pusă în practică numai față de duşmanul-om sau şi față de alții ? O astfel de acțiune, care presupune raporturi de cauzalitate destul de complicate şi o ascuțită şiretenie, poate fi trecută numai în tainele instinctului sau îşi are parte în alcătuirea ei şi inteligență ? Argumente pot fi aduse pentru încercări de soluționare a acestei din urmă întrebări şi într-un sens şi în altul. Problema e de domeniul psihologiei animale. La primele două întrebări dau un răspuns precis observările certe. Prima am mai scris-o undeva.

Treceam într-o zi de vară printr-o pădure de stejari cu copaci bătrîni. Aud deodată piuitul caracteristic pe care îl dă căprioara urmărită de țapul îndrăgostit. Mă trag lîngă trunchiul unui copac, aşteptînd să apară perechea în alergare. Piuitul se repetă şi mă miră : venea de sus din copaci. Vulpe şi iepure cățărat în părul unei sălcii ciuntite am mai întîlnit, dar căprioară în copac ? Desigur că nu putea fi căprioară şi mă gîndeam că voi zări între crengi vreo gaiță care, meşteră cum e, are plăcerea să imite de data aceasta glasul căprioarei. Nu se vedea gaiță. Dar în coroana unui copac descopăr un cuib mărişor, de cioară sau de răpitoare. Iar pe marginea cuibului împletit din crengi uscate stăteau doi pui, îmbrăcați în puf albicios, cu puține pete cafenii şi cenuşii. După capul mare şi rotund numai pui de bufniță puteau să fie. Iată şi bătrîna

1 Se va înțelege această comportare ca un act reflex, ci un instinct adaptativ de apărare şi nu ca ceva conştient, rațional. *249*

cucuiată drept pe o creangă, lipită strîns de trunchi. O recunosc îndată : ciuf de pădure *(Asio otus).* Cum le este obiceiul, perechea s-a înstăpînit pe un cuib vechi ; acum puii sînt mărişori şi cer de mîncare cu piuitul ăsta. Ciuful bătrîn m-a observat.]VÎă privea cînd cu amîndoi ochii lui galbeni, cînd cu unul, cînd cu celălalt, închizîndu-i pe rînd. A apărut şi al treilea pui pe marginea cuibului, apoi a urmat o scenă interesantă. Puii au ieşit din cuib şi au început să se cațere prin crengile copacului cu o istețime de necrezut. Cum nu erau încă nici pe departe zburători, au plecat la plimbare... pe jos. Era extrem de comic cum acele ghemuri de puf, cu capete mari şi cu picioare

care păreau lungi, se mişcau printre crengi tocmai ca papagalii. Se prindeau cu ciocul, se prindeau cu cîte un picior, se trăgeau în puterea lor pe o creangă, treceau pe alta, coborau tot aşa. Nu mai văzusem aşa ceva şi m-am apropiat şi mai mult de copacul cu acrobaţii.
Cînd am fost aproape sub stejar, m-am speriat : a căzut de sus la picioarele mele, ca un bolovan, o pasăre mare. Era ciuful pe care-l văzusem în copac. A început să se zbată, ţipa ca şi cînd ar fi fost lovit de moarte, păşea olog, cu o aripă ca beteagă, tîrîtă după el, se răsturna pe spate. A durat această a doua comedie cîteva minute, apoi deodată ciuful s-a făcut teafăr, a bătut din aripile lui lungi şi s-a avîntat într-un copac mai din depărtare, dînd glas înăbuşit. Ca un „vuf-vuf şi „uuuac-uuuac". Numai că nu spunea lămurit : „Aici sînt, vino la mine !" Hotărît, aceeaşi manevră de ademenire a pretinsului duşman pe care o ştiam la potîrniche.
Am ridicat ochii să mai rîd de acrobaţiile puilor. Nu mai erau printre crengi. Pe unul I-am văzut cum şi-a scos capul de după marginea cuibului, să vadă ce s-a întîmplat de le-a stricat mama jocul, anunţîndu-le primejdie.
Abia m-am îndepărtat puţin, şi ciuful a şi revenit la locul lui de strajă din copacul cu cuib.

Am văzut de departe mîţa care ieşise la braconat. Cum căuta printr-o trifoişte cosita de curînd venind spre mine, am rămas nemişcat pînă va ajunge la o distanţă bună pentru carabina mică pe care o aveam. A observat ceva. S-a tupilat una *250* cu pămîntul, din capul coborît privea ţintă, apoi a încercat să
se furişeze încet, tîrîndu-se, lucrînd cu picioarele mărunt şi ascunse sub burtă. Se oprea cîteodată, rămînea nemişcată, numai vîrful cozii îi tremura în agitaţie. Pornea iar cu multă grijă pînă să se apropie pentru săriturile de moarte. Şoarece să fie ? Nu vedeam în faţa ei nici o mişcare. Apoi, deodată, ca din pămînt, a săltat o potîrniche drept în sus, ca îndată să cadă şi să înceapă a se zbate pe loc. Dar cînd pisica s-a avîntat, s-a ferit în zbor cîţiva paşi şi iarăşi a făcut pe oloaga. Se tîra şcbiopătînd, îşi iegăna o aripă ca frîntă ; pisica după ea, acum fără sfială, fără să încerce să surprindă, doar prada era uşoară. Din zbor scurt în zbor scurt, din zbătaie în zbătaie, din urmărire în urmărire, au ajuns în apropierea mea. Plici ! a pocnit puşculiţa cu glonţ mic, acum pisica a săltat o dată în sus şi apoi s-a zbătut, puţin, fiindcă am ochit bine. Potîrnichea poate nici n-a auzit pocnetul uşor, dar desigur n-a putut înţelege ce s-a întîmplat că duşmanul nu mai mişcă de la pămînt. A stat o clipă nehotărîtă, apoi „zbrrr !" a plecat la locul de unde se ridicase. Fără îndoială că acolo îşi avea puii, tupilaţi, pierduţi în culoarea împrejurimii, încît nu i-am putut descoperi. Iar ca să merg să-i găsesc nu voiam. Destulă a fost o spaimă. Şi învăţasem că potîrnichea face această manevră nu numai cînd se crede primejduită de om.

Alăptare

Dintre sălbătăciunile de la noi, căprioara se adaptează cel mai uşor. îsi schimbă uşor mediul si îsi adaptează curînd acestuia modul de viaţă.

Trăieşte şi în brădetul din muntele înalt, dar şi în cîmpia întinsă cu terenuri agricole, aici avînd nevoie doar de mici pădurici sau boschete în care să se poată retrage. Sînt chiar şi căprioare care trăiesc statornic în cîmp deschis. Cu vecinătatea omului, cu umblările şi născocirile lui de asemenea se obişnuieşte curînd, după ce vede că nu-i sînt primejdioase. Cînd trece trenul duduind printr-un teren cu căprioare, călătorii de la fereastră se încîntă adeseori văzînd animalele gingaşe care stau foarte aproape de linia ferată şi privesc liniştite cum goneşte prin preajma lor monstrul de fier, cu zgomot asurzitor, împroşcînd fum şi abur şi scîntei. S-au obişnuit cu el : nu le face nici un rău, de ce s-ar speria şi ar *251*
fugi întrerupîndu-şi păşunatul ? S-au împăcat şi cu automobilele şi cu farurile lor orbitoare.
Cu toate acestea, mi se pare ciudată scena al cărui martor am fost într-o noapte de iunie, pe cînd treceam cu maşina pe şoseaua mare dintre Oradea şi Arad. Fără de veste a apărut în jerba de lumină a farurilor un animal. Stătea în mijlocul drumului, năuc, cu ochii în izvorul de lumină. în primul moment am crezut că ar fi un iepure — o întîlnire frecventă a automobiliştilor noaptea. Mi-am zis că va fi unul care încă nu s-a învățat să sară din vraja conului orbitor, unul dintre aceia care cad victimă uşoară oamenilor fără suflet, ce-i calcă sub roată. Am oprit brusc maşina ; atunci am văzut, de la vreo douăzeci de paşi, că nu-i iepure, ci un ieduț de căprioară. Aşteptam să se hotărască să plece din cale. în loc să plece însă iedul, iată sare din purumbiştea de lîngă drum o căprioară, evident mama lui, şi vine să se oprească şi ea lîngă pui. De-acum vor pleca, mi-am zis iar ; bătrîna cuminte îl va scoate pe prostuț din calea primejdiei. S-a întîmplat însă ceva ce nici prin gînd nu-mi trecea. Iedul s-a dat la ugerul căprioarei şi a început să sugă. Bătrîna l-a suferit, acolo în mijlocul şoselei, în lumina farurilor. Scena mişcătoare a durat vreo cinci minute. Apoi căprioara a plecat încet, după ea cu iedul nemulțumit că i s-a întrerupt suptul.

Iepuroaica este o mamă ciudată. Nu-i vorbă, şi ea îşi apără puii de un duşman pe care I-ar putea abate, şi adeseori chiar cu multă vitejie, dar îi lasă cam singuri, şi abia sînt puii de cîteva zile si ei îi si stă gîndul din nou la pețitori. în cele vreo patru săptămîni cît alăptează de multe ori poartă deja în ea o nouă generație. Dar de pui nu uită.
Văd pe înserat o iepuroaică venind în fuga mare peste un loc cosit şi oprindu-se la marginea unei lucerniști. Poate că a făcut şi alt semn, dar eu n-am văzut-o decît lovind de cîteva ori pămîntul cu picioarele din față, ca şi cu două ciocănele. în cîteva clipe au ieşit din lucernă trei iepuraşi şi îndată au început să sugă. Bătrîna şedea pe coadă, cu picioarele depărtate ; apoi s-a culcat pe o dungă. Prin binoclu vedeam bine ceea ce n-am *252* mai văzut : cum îşi alăptează iepuroaică puii.
Scena a durat vreun sfert de ceas. Deodată mamă s-a ridicat şi, fără să mai facă vreun gest de dragoste sau de îngrijire, cum fac alte mame, s-au să-şi lingă puii, să-i miroasă, s-a întors şi, în fuga mare, aşa cum a şi venit, a intrat în holda de dincolo. Şi-a îndeplinit repede datoria de mamă şi s-a grăbit la alte treburi.
Iepuraşii s-au tras în scutul lucerniştii. Vor sta zguliți acolo, poate că vor

mai ronțăi o frunză fragedă, şi vor aştepta cu răbdare ca mama lor să-şi mai aducă aminte de ei.

între pui şi mama

în relatările vînătorilor de fiare mari din Africa se arată adeseori că puiul mic de elefant, de rinocer, rămîne încăpățînat lîngă cadavrul mamei împuşcate şi uneori poate fi şi prins. Probabil că puiul nu-şi dă seama ce s-a întîmplat cu mama, de lîngă care nu e obişnuit să se îndepărteze. Şi vînătorii noştri povestesc despre iezi de căprioară care nu au plecat de lîngă mama lor nici cînd omul a fost lîngă victima sa. Aceşti pui însă au ținută pasivă, rămîn lîngă mama lor moartă şi lucrul e uşor de înțeles. De gîndit îți dau însă întîmplări ca acelea ce urmează, cu totul reale, oricît de ciudate ar părea.
La începutul lui decembrie îi vine ştire — ne informează un vrednic vînător din Sălaj — că într-o pădure a satului s-a aşezat un pîlcuşor de mistreți — vînat rar în părțile acelea. A luat cîțiva gonaşi şi i-a căutat. într-una dintre goane hăitaşii au dat de ei, i-au pornit şi mistreții i-au venit bine vînătorului. Era un vier mare, o scroafă şi doi grăsuni. în vierul care a sărit peste drumeagul de pădure n-a putut trage ; a tras în mistreață. Aceasta a primit glonțul, s-a întors îndată şi a intrat iarăşi în partea de pădure de unde venise şi de unde se apropiau gona-sii. Cu ea a dispărut unul dintre bîrlinci, pe cînd celălalt s-a luat după vier.
Scroafa lovită a lăsat urmă de sînge bună şi vînătorului i-a fost uşor să meargă pe ea. A si găsit mistreață nu departe, zbătîndu-se încă. Lîngă mistreață se afla grăsunul care o urmase. Stătea atent la gălăgia gonaşilor care continuau să se apropie. Iată se iveşte unul dintre aceştia. Vede şi el vînatul căzut, vede cu mirare şi pe cei ce stătea ca o strajă. Vînătorul, nevoind să rişte o împuşcătură în direcția gonaşilor, a rămas 253
locului, surprins de scena neobişnuită. Gonaşul, cam speriat, a început să strige şi a dat si cu o piatră. Grăsunul, în loc să fugă şi să se salveze, s-a repezit asupra omului bătînd din fălci. Abia a avut vreme gonaşul să se cațere pe un copăcel, care se îndoia sub greutatea lui, stătea să se rupă, în vreme ce bîrlincul dădea tîrcoale pe jos, clefăind din dinți şi pufnind. După cîteva minute grăsunul s-a întors lîngă mistreata acum moartă, s-a învîrtit în jurul ei, a pipăit-o şi a împins-o cu rîtul, ca şi cînd ar fi îndemnat-o să se ridice. Cînd l-a observat şi pe vînător, a dat să se avînte spre el, dar a fost oprit de un glonț.
întîmplarea e ciudată. Grăsunul, probabil al scroafei, era măricel, ajunsese la o vîrstă la care legăturile dintre mama ocrotitoare si puiul neputincios sînt slăbite, puiul are o bună independența şi mai mult instinctul de cîrd îl ține lîngă mama lui şi lîngă ceilalți mistreți. Mai departe, acel pui în loc să caute el protecția mamei, pe care a avut-o în trecut, sau să încerce să-şi scape viața — aşa cum a făcut celălalt — nu numai că a rămas lîngă ea şi după ce mama căzuse, dar din toată purtarea lui era lămurit că voia să o apere, să-i vină în ajutor. A atacat oamenii duşmani, a îndemnat-o să se ridice.
Dacă adeseori asistăm la scene în care părinții, şi mai ales mamele sălbătăciunilor, îşi apără puii chiar pînă la sacrificiul vieții lor, este extrem de rar să vezi pui care să se primejduiască sau chiar şi numai să facă un

gest de apărare pentru părintele în necaz. „Dragostea" puilor față de părinți este egoistă, se stinge cînd puii nu mai au nevoie de bătrîni. Aşa e legea firii... (*)

La o vînătoare cu goană din munții de pe la Gheorgheni unuia dintre vînători i-a ieşit în cale o ursoaică însoțită de doi ursaci, în anul al doilea. Vînătorul, calm şi corect, n-a voit să tragă în ursă, cu toate că puii pe care îi conducea erau deja mărişori. N-a voit, dar a trebuit : cum l-a zărit, ursoaica a dat semne evidente că vrea să-l atace. Or, în asemenea cumpănă a vieții tale alegere n-ai. A căzut îndată bătrîna, ursacii au sărit in pădure şi au dispărut.
De altă goană nu mai era rost. Pînă să vină din sat căruța
care să ducă la vale vînatul, oamenii, vînători şi gonaşi, s-au
 strîns în jurul focului pe care I-au aținat la o oarecare depărtare de locul unde zăcea fiara moartă. Au scos merindele şi ploştile, au pornit vorbele şi n-aveau de ce să vorbească în şoaptă. Deodată aud mişcare şi foşnet dinspre ursoaica doborîtă. Sar la puşti : nu va fi fost moartă ursoaica — s-au mai văzut minuni de acestea. Cei doi vînători se apropie cu grijă, apoi rămîn împietriți de mirare şi înmuiați de înduioşare. Amîndoi ursacii se întorseseră şi acum încercau din răsputeri să-şi tragă în desime mama moartă. Au şi urnit-o din loc, apropiind-o de tufărie. Au văzut oamenii apropiați, au sărit în desime şi au dispărut. N-au mai îndrăznit să revină, dar un timp i-au auzit oamenii umblînd prin apropiere. îi puteau auzi : cele văzute i-au făcut să-şi uite poveştile, îndemnîndu-se gîndurilor în tăcere. (*)

Urletul lupoaicei

Lupoaica, atunci cînd se apropie cu prada de cuibul cu puii ei încă mici, dă semnal un fel de lătrat scurt şi răguşit, abia auzit. Parcă ar întreba pe pui dacă acasă sînt toate în bună regulă. Cățeii răspund cu scîncet.
Mai întîi, profesorul universitar E.B. — zoolog şi vînător — a atras atenția asupra unui alt fel de urlet pe care îl scoate lupoaica. Şi numai atunci cînd puii sînt mari, cînd lupoaica îi conduce la vînătoare şi încă nu s-au înhăitat cu alte familii de lupi. Aceasta se petrece pe la sfîrşitul verii şi toamna, deci în epoca boncăluitului cerbilor. Vînătorii de cerbi au deci mai mult prilej să audă acest urlet caracteristic. Şi acesta are nota de „u" prelungit, însă e cu totul altfel decît celelalte urlete de lup. Este un fel de „vuuuuu" care începe încet, se intensifică, se prelungeşte, scade şi se pierde în aceeaşi înălțime a tonului. Profesorul ni l-a caracterizat foarte bine : parcă-i o pală de vînt puternic, care trece prin tufe dese, vuind. Se aude destul de departe. Cu acest urlet îşi cheamă, îşi avertizează lupoaica lupanii care umblă cu ea, fie că-i îndeamnă la o goană după un vînat pe care l-a descoperit, fie că îi face atenți la vreo primejdie.
în urma comunicării făcute de profesorul B., mai mulți vînători de cerbi au dat toamna atenție şi au auzit şi ei acel urlet caracteristic. însuşi profesorul povestea :

In toamna trecută (1936) cerbii au început să mugească curînd, prin 12

septembrie. în terenul de vînătoare din pădurile Putnei, unde obişnuia să meargă toamna, boncăluitul a fost slab. Seara se auzea şi ici şi colo cîte un muget de cerb, dar după două-trei strofe se stingea şi toată noaptea nu se mai auzea nimic. Vînător cu experienţă, a bănuit că în regiune sînt lupi ; de frica lor cerbii nu dau glas. A stat o noapte întreagă de veghe pe la locul unde seara mugise puţin un taur — n-a mai auzit nici un glas.
„A doua zi am aflat de la un lucrător, care seara plecase de la locul de muncă de dincolo de parchet prin pădure la vale, că a auzit dinapoia lui, în apropiere, acel caracteristic „vuuuuu", şi mi l-a reprodus întocmai. Crezînd omul că-l îngînă vreun tovarăş de muncă, a repetat sunetul. Atunci a auzit la spatele lui din mai multe părţi zgomote şi foşnete, ca şi cînd ar alerga mai mulţi inşi. Omul s-a speriat şi a luat-o în fuga mare la vale... Lucrul prea îmi părea asemănător cu întîmplările de altădată, care m-au dus la recunoaşterea prezenţei lupilor în locurile de muget ale cerbilor. îndeosebi am putut constata prezenţa lupoaicei cu puii scoşi la vînătoare, iar la apariţia omului, acel urlet caracteristic. De altfel, mai tîrziu, un prieten vînător a auzit acel urlet şi în pădurea de la Prisăcăreni (lîngă Şiret), dar nu ca avertisment, ci sub alt aspect. în acest caz este vorba despre un urlet specific, neasemănător cu cel obişnuit, dar foarte asemănător cu suflarea vîntului, urlet prin care, evident, lupoaica îşi adună puii scoşi la vînătoare. Probabil că lupoaica îi si dirijează sau îi ţine în cunoştinţă despre locul unde se găseşte, în tot cazul, prin acest urlet, lupoaica păstrează legătura cu puii ei împrăştiaţi prin pădure. După cum se pare, el se aude toamna (septembrie), cînd puii sînt mari şi încep să se introducă în teren sub conducerea mamei lor".

Alt vînător scrie :

„în luna septembrie 1933 urmăream la muget un cerb bun, în terenul de vînătoare Eremitul, aproape de Sovata. Cerbul mugea pe loc, bine, începînd de pe la ora trei după-masă, toată noaptea pînă a doua zi pe la orele zece-unsprezece. Mugea într-un desiş unde era cu neputinţă de apropiat. A treia zi, ne-*256* maiavînd răbdare să-l aştept să iasă din desime, am hotărît cu paznicul să-l mişcăm din loc, ca apoi să-l prindem la o anumită trecătoare. Pe înserate, pe cînd voiam să ne punem planul în aplicare, cerbul mugea întins într-o vîlcea. Deodată tăcu, ca şi cînd I-ar fi înghiţit pămîntul ; ne întrebam care să fie motivul tăcerii, deoarece pe noi nu ne-a putut simţi, avînd vînt bun.
Nu peste mult auzim aproape de noi urletul unui lup, acel caracteristic „vuuuuu", cu început lin, apoi crescînd, exact aşa cum este descris de profesorul B. Repetîndu-se urletul de mai multe ori lîngă noi, am încercat să mă apropii pe o potecă, însă am fost simţit.
A doua dimineaţă, ciobanul de la stînă mi s-a plîns că lupii i-au sfîşiat nişte oi. Spunea că au fost mai mulţi. Paznicul a constatat apoi o urmă mare de lup şi mai multe mici. Deci urmele au fost ale lupoaicei pe care am auzit-o seara şi ale puilor ei. Urletul a fost auzit atunci şi de un prieten al meu, dar din depărtare. S-a mirat şi el de caracteristica lui.
La un alt muget din septembrie am auzit din nou acel vuiet, însă mai din

depărtare. Am ascultat de multe ori şi concert de lupi în lunile de iarnă, care însă era cu totul altfel". (*)

O singură dată am auzit şi eu urletul lupoaicei care îşi conduce puii crescuți, şi tot în epoca mugetului cerbilor. L-am auzit bine, cu toate că venea de la o depărtare pe care o socotesc cam de trei sute de paşi, dar eram sus într-un pătul şi chiar şi barba-bradului atîrna nemişcată în aerul absolut liniştit.
Se înserase binişor, cerbi auzeam mugind numai în depărtare, cînd se trezeşte din tăcere, abia auzit, un vuiet ; îndată se intensifică fără să se înalțe sau să coboare, se prelungeşte cîteva clipe şi se pierde încet. Din multele zile şi nopți petrecute în singurătăți de munte, am cunoscut toate glasurile pe care urlă lupii ; pe acesta însă nu-l mai auzisem niciodată. în primul moment şi eu credeam că a trecut prin cetini o dîră de vînt pornită deodată. Dar prea curînd s-a stins, şi fumul de țigară se ridica drept în sus. Apoi mi s-a părut că ar fi zvonul foarte îndepărtat al unei sirene de fabrică, însă oraşul cu fabrica era departe şi spre apus, iar vuietul venea din dreapta, dinspre răsărit,

— Ce-a fost asta ? — I-am întrebat în şoaptă pe paznicul Ion D., care era cu mine.
Ion a tras întîi o înjurătură printre dinți, apoi m-a lămurit că e lupoaică cu pui. Trăind tot în munte, el mai auzise urletul acesta şi a şi văzut odată ieşind la loc gol lupoaica cu trei lupani după ca, de acolo de unde urlase aşa.

Iezi de căprioară şi viței de cerb lăsați singuri

Căprioara, ca şi ciuta, cît timp îi sînt puii mici îi ține lîngă ea, ziua şi noaptea. Aceasta e regula generală. Dar iată că sînt abateri şi poate că nu prea rare. Observațiile de mai jos, făcute de un excelent vînător şi scriitor cinegetic al nostru, prezintă trei cazuri în care peste zi mamele şi-au aşezat puii într-un loc sigur, ca într-un leagăn, au plecat şi s-au întors la ei abia seara.
într-o dimineață din luna iunie vînătorul pîndea la un căprior bun, pe care îl văzuse în două rînduri în acelaşi loc, în partea de sus a plantației Coman din Munții Cugirului. După ce s-a făcut ziuă, a văzut ca la o sută de metri o căprioară cu iedul lîngă ea, păscînd liniştită. Pe cînd soarele răsărea, căprioara a plecat spre pădure, a dispărut în desimea ei, însă fără ied, care s-a făcut nevăzut şi el, desigur culcat în vegetația înaltă a plantației.
întîmplarea a făcut să pîndească la acelaşi țap şi în seara aceleiaşi zile. Cu mult înainte de asfințitul soarelui, capra văzută dimineața a ieşit din nou în plantație, mergînd de-a dreptul şi grăbită la locul unde o văzuse cu iedul. Oprindu-se la o distanță de vreo patruzeci de metri, a stat un moment nemişcată, în clipa următoare a țîşnit dintr-o tufă de zmeuriş iedul, a străbătut distanța pînă la căprioară repede ca o năluca, vă-zîndu-i-se din iarba înaltă numai urechile, şi s-a înfundat sub pîntecele mamei. A început

să sugă cu nesaț, izbind des cu botul în ugerul căprioarei, care răspundea la fiecare lovitură ridicîndu-şi puțin piciorul. Era hămesit bietul ied, nu supsese de dimineața pînă seara.
Cu un an mai tîrziu, către sfîrşitul lunii mai, tot în crăpatul zorilor, vînătorul era la pîndă' într-un observator înalt din Pîrîul Căldării, din Muntele Măgura (Cugir). Tîrziu, pe cînd soarele era sus, se scoală din bisacănul înalt al tăieturii o că-*258* prioară cu doi iezi. Căprioara a trecut pe lîngă observator, a
intrat în pădurea de la spatele acestuia fără să se înapoieze şi fără ca iezii să o mai urmeze timp de două ore, cît a mai stat vînătorul acolo. Foarte probabil că mama lor i-a... culcat, ca să revină la ei numai seara.
în ziua de 20 iulie a altui an, acelaşi vînător stătea în alt pătul din acelaşi teren de vînătoare, mai mult ca să se bucure de privelişte, de vînatul care ieşea seara la păscut. Era o seară blîndă. La mică distantă, apa învolburată a rîului Cugir vuia monoton, povestind întîmplări vechi pe care le-a văzut. înainte de a fi apus soarele se mişcă ceva în tufişul din rîpă din fată. Prin binoclu vînătorul descoperă un viței de cerb, care ieşise din tufele mici şi începuse să ciugulească pe panta rîpei. Se oprea des şi privea atent spre pădure. Nu mult după aceea se mişcă tufele din marginea pădurii mari şi apare o ciută. Si viţelul şi ciuta rămîn nemişcați, privind unul în direcția celuilalt, fără să se poată vedea din cauza spinăriei rîpei. După cîtăva vreme, ca la un semn, ciuta se apropie de malul rîpei, iar viţelul este în cîteva sărituri sus pe mal, îşi vîră capul sub mamă-sa şi suge de zor. Peste zi viţelul rămăsese departe de ciută şi s-au întîlnit iarăşi numai seara. Interesant cum s-au simțit amîndoi cînd a venit ciuta. Poate i-a făcut aceasta un semn, poate a dat un glas pe care vînătorul nu l-a auzit. (*)

Jocul iedului

Am fost martorul unei scene de o rară drăgălăşenie. Pe mine m-a încîntat în chip deosebit, fiindcă pînă atunci n-am avut prilej să observ decît în treacăt şi în cîteva clipe scurte zbenguitul iezilor de capră neagră. De data aceasta scena s-a prelungit aproape o jumătate de ceas şi desigur că prin binoclu am văzut-o de aproape.
Prin septembrie voiam să am o imagine a terenului de vînătoare Sîmbăta de Sus. Teren de capre negre, cu prea puțină pădure de molid, aproape numai stîncărie acoperită pe alocuri de postate de jepi şi de smirdar. O veche cărare de vînătoare, neglijată, mă ducea de-a lungul coastei, dîndu-mi putința să văd şi abruptul de dincolo de vale şi văile laterale care învrîs-tau coasta pe care înaintam. Paznicul, om vechi în locurile acelea, îmi spunea pe rînd numele piscurilor, ale şurlaielor mai *259*
17*
mari, îmi indica „locurile bune". $i ici şi colo vedeam cîoporaşe de capre negre cu iezi între ele. Cîte un țap stătea singuratic, disprețuind încă caprele şi mărunțişul lor. Sub un perete de dincolo o capră cu ied. Iedul cînd suge, cînd sare împrejurul mamei, cînd se culcă la pămînt, ca să nu aibă însă stare multă vreme şi să reînceapă joaca.
Sîntem obişnuiți să vedem animalele sălbatice stîrnite, speriate, căutînd

scăpare. Rareori le vedem în seninătatea linişte lor. Or, aceasta este ceea ce poate încînta pe un iubitor al naturii. Deosebit de mişcătoare şi pline de duioşie sînt scenele cu pui de Sălbătăciune. Copii care se joacă, mame care îşi revarsă asupra lor o dragoste şi o îngrijire cu nimic mai prejos decît cea a mamelor noastre, înțelepte şi gata de jertfă.
De după o stîncă am privit cu multă plăcere capra şi iedul, şi mi-ar fi peste putință să înşir toate momentele, şi hazlii şi înduioşătoare, care mi s-au înfățişat. Ajunge unul.
Capra păscînd., mai oprindu-se ca să vadă de ied, înainta pe stîncărie în sus. înainta încet, pe unde era locul uşor şi unde găsea iarbă. Acolo unde trebuia să treacă locuri rele se. avînta în salturi. Apoi a luat-o mai cu nădejde : pesemne voia să treacă creasta. Iedul rămînea în urmă. Dar cînd se îndepărta capra la treizeci-patruzeci de paşi, deodată sărea în urma ei şi, cu o sprinteneală şi o siguranță uimitoare, trecea în salturi iuți. într-o clipă era lîngă bătrînă, mai făcea şi în jurul ei cîteva piruete, apoi iarăşi rămînea în urmă, lăsîndu-şi mama să înainteze singură, ca pe urmă să o ajungă în sărituri sprintene. Jocul s-a repetat de cîteva ori. Mi se părea că iedul vrea să facă „bravuri". Pe unde trecea bătrîna cu socoteală bună, el săgeta în zigzaguri în cîteva clipe. Mi se părea cert că iedul rămînea în urmă intenționat, ca să aibă prilej să facă acrobații în voie şi într-un tempo care îi plăcea. în salturile lui părea un purice care sare pe un perete sur. E de mirare unde îşi poate rezema picioarele şi cum poate socoti distanțele, ca să nu calce alături în prăpastie. Bătrîna îşi întorcea numai uneori capul spre el, şi nu părea neliniştită de nebuniile iedului. Avea încredere în istețimea lui şi ceea ce făcea nu era numai joc, ci şi şcoală.
Apoi au trecut culmea. Am pornit şi noi, în nădejdea altor *260* scene din viața de vară a caprelor negre.
Corecție maternă
Se pare că şi unele animale ar cunoaşte vorba veche, ca „joarda-i ruptă din rai", cînd au grija creşterii puilor. Cînd puii nu-s cuminți şi ascultători, nu le strică o mică păruială. Am văzut odată o ursoaică cum îşi „pălmuia" puiul, care nu ie grăbea destul să se îndepărteze de omul cu primejdie. Dar întîmplarea aceea am descris-o în altă parte. Acum îmi aduc aminte de un incident din familia cucoanei vulpe.
Tîndăleam cu puşca în spate, fără rost, de-a lungul marginii unei păduri. într-o asemenea înserare blîndă din prima lună a verii, drumul spre casă parcă e prea scurt... Văd ceva sur-roşcat mişcînd încet în iarba mare din marginea pădurii, ca la treizeci de paşi înaintea mea. Mi se pare că ar fi un iepure care se pregăteşte să iasă la bogăția de hrană a vreunei trifoişti. Nu-i iepure. Cînd se ridică mai înalt, văd că-i vulpe, supta şi jerpelită, aşa cum sînt vulpile cu pui. In loc să sară speriată in pădure, stă şi mă priveşte țintă, apoi deodată face cîteva sărituri repezi' spre mine. N-am avut vreme să mă mir şi să mă întreb ce ar fi asta. Colo unde s-a oprit din sărituri văd şi eu acum un pui de vulpe mărişor, cu părul lînos. Bătrîna îndată începe a-l lovi cu labele, a-l pălmui în toată legea, îl si buşeşte de cîteva ori cu botul, apoi sare în desime urmată de bulgărul de păr roşcat.
Cînd ți-e dat să vezi asemenea scene din viața animalelor eşti ademenit să le interpretezi şi uneori aluneci pe cărarea fabu-liştilor, punînd grai în gura sălbătăciunilor, cu toate că ştii că nu-i nimic real în închipuirea ta. Fără

îndoială mama-vulpe a administrat o corecție puiului neascultător. în închipuirea mea mi se pare că i-a grăit cam aşa în limba ei : „Ticălos ce eşti ! Nu ți-am spus să nu pleci de lîngă mine, ci să stai la coada mea, ca frații tăi ? Haide, şterge-o, că te pomeneşti cu blănița ciuruită ! Mai na-ti vreo dbuă, ca să tii minte !"'

Şcoală de înot

De îndată ce au ieşit din găoace şi s-a uscat puful de pe ei, puii de rață intră cu mama lor în apă şi înoată minunat. Ai crede că lucrurile se petrec la fel şi cu puii de vidră, mamifer pentru care apa e în cea mai mare'parte mediu de viață şi ele- *261*
mentul care o hrăneşte. Se pare însă că vidra s-a desprins de neamul ei terestru — bursuc, jder, beică...— prea degrabă, deşi cu milioane de ani înainte, pentru ca puii să fi moştenit instinctiv modul de viață acvatic, cu toate că corpul şi labele lor li s-au adaptat la înot. Se întîmplă că vidre ținute în captivitate, prinse de pui foarte mici, nu se îndeamnă să intre în apă, nu ştiu să prindă peşte, deşi îl mănîncă cu plăcere pe cel dat de mîna omului. La început vidra-mamă trebuie să-şi îndemne puii ca să intre în apă şi apoi să-i învețe să vîneze peşte.
Paznicul Achim, care avea în grijă o apă cu păstrăvi, mi-a povestit o scenă petrecută între o vidră şi doi pui mărişori, cam de trei luni.
Se odihnea pe înserat pe un mal înalt, de unde vedea o porțiune bună a rîului. Deodată vede mişcare în bălăriile de pe malul din față, vede vidra şi se scîrbeşte că n-are cu el puşca. Cel puțin să o pîndească ce face.
Vidra spionează din ochi în sus şi în jos, apoi scoate un şuierat foarte încet, neasemuit mai slab decît cel cu care se cheamă ele la jocurile de dragoste. îndată ies la iveală doi pui mărişori şi păşesc pe urma bătrînei pînă în buza apei, care acolo spăla pat domol de nisip. Şi-a mai mirosit puii, i-a mai mîngîiat cu limba si a intrat încet în apă. Nu s-a îndepărtat nici la doi paşi, a început ca un dans. înota în cerc mic, se răsturna pe spate, bătea apa cu labele, uneori scotea acel şuier înfundat. Era de înțeles că îşi chema puii. Puii s-au apropiat, au petrecut din ochi mişcările mamei, au pus botişoarele în marginea apei şi s-au retras pe țărm, umblînd încoace şi încolo nehotărîți. A mai chemat bătrîna o vreme, apoi şi-a pierdut răbdarea. A ieşit pe masa de prund şi, nici una nici două, a buşit cu botul pe unul dintre pui, l-a atins şi cu o labă şi l-a împins în apă. Spaimă pe bietul pui ! Nu ştia cum să scape mai degrabă, s-a zbătut, a ieşit la uscat şi nu s-a oprit pînă la rădăcina unui brad din margine. Vidra a luat la şcoală pe celălalt pui. Şi cu el a pățit la fel, dar cu asta n-a încheiat ora de lecție, poate prima. Ieşea la mal, îşi chema puii şi, cînd pe unul cînd pe altul, îi împingea în apă. De la un timp va fi văzut că aşa nu merge, trebuie să aplice o metodă nouă si trebuie să-i ducă în apă mai adîncă, unde nu dau cu labele de fund şi, vrînd-nevrînd, trebuie să înoate. Iată îl prinde pe unul cu gura de după cap, intră cu el în apă, depărtişor, şi îi *262* dă drumul. Acum a fost spaima cea mare ! A dat puiul din
lăbuțe, dezordonat, ca un copil gata să se înece, s-a ținut o clipă la suprafață, apoi i s-a înfundat capul, a început să strănute, să tuşească.

Bătrîna din preajmă îi dădea tîrcoale, îl lăsa să se necăjească. Cu chiu cu vai a ieşit puiul la mal şi a rămas tare supărat şi înfricoşat. Hai la celălalt ! Hoţul a văzut ce a păţit frate-său şi a dat să se ascundă în tufe. în zadar ! L-a îmbăiat bine şi l-a lăsat să iasă din apa adîncă cu puterea lui, cum va şti. Acesta a fost mai isteţ, a înotat destul de bine, apă n-a băut, dar nici nu i-a prea plăcut aventura.
Ca şi cînd ar fi voit să-i împace, vidra a început să se joace cu puii pe nisipul uscat, încălzit de soarele de peste zi. Se tăvăleau, se hîrjoneau, bătrîna lăsa să o înşface cu gurile de unde apucau, alerga stîngaci ca să o urmărească şi să o prindă. Iat-o intrată şi în marginea apei, stînd în picioarele ei scurte. în elanul jocului au intrat şi puii şi acum se bălătăceau toţi trei în apa de o şchioapă.
Atunci Achim nu şi-a mai putut îneca tusea care îl strîngea de gît de mult. S-a răscolit vidra, au sărit şi puii, şi într-o clipă prundul a fost gol. Numai urmele de pe el mai mărturiseau că acolo a fost o oră de lecţie.
Cred că nu au avut nevoie de multe.

Familie de arici

Era o seară caldă de mai. Şedeam în cerdacul casei ; în faţă se afla curtea mică, îngustă care despărţea grădina de zarzavat de cea de porni roditori. Nu se auzea decît glasul privighetorilor care îşi făcuseră, vreo două, cuiburi în gardul viu ce împrejmuia aşezarea din margine de sat. Doar o pereche de ţărci, care nu se saturaseră încă de pălăvrăgeală, mai schimbau din vreme în vreme cîte o cîrîitură în vîrful unuia dintre plopii din apropiere.
Aud deodată, dinspre grădina de zarzavat, un glas neobişnuit, ţîţîitor şi un fel de grohăit uşor. După cîteva momente observ un ghem, urmat de patru ghemuşoare, înaintînd de zor — dar fără mare spor — înspre livadă, trecînd peste curte. Cu botişoarele la pămînt, mişcîndu-se cînd în dreapta, cînd în stînga, păreau că ar căuta ceva pe jos. Era o familie de arici.
Grădina cu pomi era împrejmuită cu o reţea de sîrmă, în care se găsea, la o înălţime de zece-doisprezece centimetri de la *263*
pămînt, o spărtură mica. Se vede că familia de arici cunoştea bine topografia locului, fiindcă a ţinut de-a dreptul spre spărtură, fără să caute o altă trecere în livadă.
Aricioaica s-a ridicat în picioarele dinapoi şi a trecut repede prin gaură. Trei dintre pui au urmat-o fără zăbavă, trudin-du-se puţin. Al patrulea, mai prostuţ, n-a găsit trecătoarea şi a început să umble desperat încoace şi încolo pe lîngă împrejmuire, repede, cît îl ţineau picioarele scurte, şi ţîţîind într-una. A trecut aşa vreo jumătate de minut. Tocmai ma ridicasem ca să ajut puiul să treacă şi el peste piedică, cînd observ că unul dintre puii care trecuseră se întoarce la spărtură şi revine în curte. Credeam că am să văd familia întreagă întorcîndu-se, dar s-a întîmplat altceva. Puiul care s-a întors s-a grăbit lîngă frate-său încurcat, a început să-l miroasă ţîţîind şi el neîncetat. Apoi a plecat, s-a oprit în faţa spărturii şi a trecut prin gaură în livadă. Fratele lui l-a urmat numaidecît.
Mult mi-am purtat prin cap scena aceasta de cîteva minute. Mă ducea gîndul să-mi închipui că bătrîna i-a poruncit puiului să meargă să-şi ajute

fratele. Dar o asemenea tîlcuire ar fi mult prea îndrăzneață. (*)

Frați buni

în stuful unui heleşteu aproape părăsit îşi făcuse cuib o pereche de găinuşe de baltă *(Gallinula chloropus).* Le-am văzut începînd de cînd duceau material pentru cuib, pînă au ieşit la larg după ele cu droaia de pui negri ca nişte drăcuşori. Apoi am revenit peste vreo lună şi jumătate ca să mai petrec un sfîrşit de săptămînă cu undita lîngă acel lăcuşor. Atunci am văzut un lucru care m-a mirat.
Bărbătuşul perechii se plimba pe sub malul de dincolo, trecea peste patul de lintiță ca pe uscat, ciocănea în apă cu pliscul lui ascuțit prinzînd ce-i plăcea din vietățile multe ale apei. Mă obişnuisem să-l văd şi pe el cu familia, cu soția, cu puii ; acum era singur. Apoi s-a ivit şi familia, ieşind din păpuriş. Mama, cîțiva pui măruntei şi vreo patru pui crescuți, aproape cît bătrîna. Aşadar, cîtă vreme am fost plecat, perechea de găinuşe de baltă, harnică, a mai scos un rînd de pui, şi iată că şi puii din cuibul dintîi, deşi crescuți, se mai tin pe lîngă mama *264* lor. Desigur, mama îşi împarte dragostea intre cei mărişori
şi cei mărunței. Frumoasa idilă de familie din lumea păsărilor ! — mi-am zis. Mirarea mea mare a urmat însă abia acum.
Găinuşa-mamă a călăuzit ceata pînă la un loc, apoi s-a despărțit de ea şi s-a tras încet, singură, spre un pîlc de papură. Au rămas pun singuri. Cei mari sînt în stare să-şi cîştige singuri hrana si să se ferească de primejdie, dar mărunții ? Poate se vor grăbi cu toții la mama lor. De unde ! Pesemne se simțeau foarte bine şi asa, de capul lor. Cei mici nu prea aveau acum parte de mamă. Dar aveau frați buni. într-adevăr, puii cei mari se îngrijeau de neputincioşii mici. îi chemau cîrcîind, îi călăuzeau, îi strigau cînd găseau ceva bun pentru ei de-ale mîncării ; în loc de o mamă puişorii parcă aveau patru, tot atît de bune şi de grijulii. După un timp, găinuşa bătrînă a venit la pui. I-a strigat, i-a adunat pe toți în jurul ei, parcă i-a luat în seamă dacă sînt toți de față. A stat ce a stat cu familia, apoi iarăşi s-a răzlețit. După grija celor două cuiburi, după plictiseala' celor doua răstimpuri de clocit, avea si ea dreptul să-şi vadă de nevoile şi de plăcerile ei. Iar puişori/or celor mici avea cine să le poarte de grijă şi să-i ocrotească. Aşa-i legea în familia găinuşelor de baltă : frații din cuibul prim' sînt datori să ajute pe bătrîni la creşterea celor din cuibul al doilea. (*)

Perechea de rîndunele de sub streaşina casei unde locuiam a scos primul rînd de pui. S-au trudit greu pînă i-au crescut şi, într-o bună zi, i-am văzut pe toți şase puii înşirați pe sîrma conductei electrice. în curînd au învățat măiestria zborului şi abia mai primeau hrană de la bătrîni. Aceştia nici nu le mai puteau purta de grijă : îndată au început al doilea cuib, cu ouşoare, cu clocit, cu alți pui golaşi şi urîți care cereau necontenit de mîncare. Bătrînii cărau toată ziua gîzele pe care le prindeau în zbor, dar... cum e asta ? Uneori vin la cuib cu hrană pentru pui trei, chiar patru rîndunele şi hrănesc. Părinții sînt numai doi, iar hrănitorii mai mulți ! Apoi am desluşit ca unele

dintre rîndunelele acestea au haina mată, iar furca cozii cu mult mai scurtă : erau pui din cuibul dintîi. Adică luau parte la truda părinților în creşterea rîndului al doilea, al fraților din cuibul al doilea. Pînă au luat aripi şi frații mai mici veneau cu hrană cei vîrstnici, apoi s-au învăluit toți în stolul care începuse să se formele în pragul călătoriei celei lungi.
265
Pui de rață paraşutați
In terenul pe care vînam se găseşte un lac cu păpuriş şi cu ochiuri ascunse. Clocesc multe rațe sălbatice aici, fiind un loc de pace. într-o dimineață am băgat de seamă că o pereche de rațe mari *(Anas platyrhyncha)* a ocupat un cuib de cioară părăsit, care era clădit într-un salcîm, la o înălțime de cinci-şase metri. Salcîmul era la marginea apei, la cîțiva paşi de aceasta. Trecînd pe acolo şi oprindu-mă, am observat cu multă plăcere cum perechea de rațe şi-a dres cuibul după pofta specială ră-țească, cum venea şi pleca, pe urmă cum clocea, văzîndu-se doar ciocul lat deasupra marginii cuibului.
Pe cînd clocea rața, pe mine mă frămînta o întrebare. Ştiam că puii de rață sălbatică, îndată ce ies din găoace, pornesc cu mama lor pe luciul apei, după mîncare. Rața nu aduce hrana la cuib — îşi duce puii la ea. Mă întrebam ce va face rața din cuibul înalt cu puii ei ? Cum are să-i coboare la pămînt ? Luîndu-i în cioc ?
Cînd am socotit că se apropie sorocul să iasă puii, am aşezat în apropierea cuibului o strajă : un copil ca de opt ani. Misiunea lui era că, îndată ce va vedea sau va auzi ceva în cuib care să-l facă să creadă că au ieşit puii, să vină şi să mă vestească. Chimu, băiatul, a născocit ceva mai bun decît I-am sfătuit eu. în apropiere, la vreo douăzeci de metri, era un plop bătrîn, cu ramuri groase. Chimu şi-a găsit loc de pîndă pe o creangă şi doar ca să mănînce şi sa doarmă cobora din observatorul lui înalt. într-o zi a venit cu vestea că au ieşit puii. A văzut şi cu ochii, a auzit şi cu urechile, dar mai ales s-a încredințat din cojile de ou pe care rața le-a lepădat la pămînt.
Ştirea mi-a adus-o spre seară. Peste noapte nu se va întîmpla nimic — mi-am zis. A doua zi dis-de-dimineață m-am aşezat la pîndă (nu în plop !). Trebuia să văd ce face rața cu puii. Pe la amiază am văzut lucru la care nu mă aşteptam.
Rata bătrînă (pe rățoi nu I-am văzut prin apropiere) a zburat din cuib şi, după ce a făcut pe deasupra două ocoale de cercetare, s-a aşezat în stuful din apropierea malului unde se afla copacul cu pui. Apoi a început a chema „vac-vac-vac-vac". Peste vreo cinci minute observ că din cuib cade la pămînt unul dintre pui. Apoi, la intervale de două-trei minute altul şi altul, opt la rînd. Nu încercau să zboare — doar nu aveau pene *266* în aripi —, ci se lăsau la pămînt, cum va da norocul. Se mai
şi loveau de crengi pînă ajungeau jos. La început am crezut că au căzut în urma unui accident si desigur că s-au zdrobit. Dar nu a apucat să cadă al doilea, şi al treilea, că cel dintîi, după cîteva clipe de zăpăceală, a început să se mişte şi a pornit frumos, pe picioruşele lui, legănat, pînă la apă şi a dispărut în stuf. Asa au făcut pe rînd şi ceilalți. In timpul acesta rața continua sa cheme din vreme în vreme.
Aşadar, acesta e mijlocul de coborîre de la etajul de sus ! Fără multă bătaie de cap, puii îşi dau drumul de la o înălțime de cinci-şase metri. Dar cum de nu-şi rup oasele ? Explicația e simplă, cred. Acest salt îl fac în prima sau

într-a doua zi a vieții lor. Adică pe cînd puiul nu e decît un sîmbure de cărniță şi de oscioare, foarte uşoare şi îmbrăcate în puf mult. Volum mare de puf, în jurul unui trupsor foarte mic. Coborîrea se face astfel cu un fel de... paraşuta. Sau, aş face asemănare cu căderea lentă a unor semințe cu puf. Nu trebuie să adaug că puii nu s-au mai întors în cuibul din copac, ci au rămas cu rața bătrînă în stuf.
N-am regretat vremea pierdută.

ADOPTĂRI, ORFANI

Adoptări ciudate

Sînt cunoscute multe cazuri de dădăcire a puilor de unele mame vitrege din neamuri străine. Cățele şi pisici alăptează iepuraşi, pui de jder şi alți orfani, capra de casă e bucuroasă de iedul căprioarei. De multe ori m-am gîndit curn e cu putință ca o copoaică să alăpteze un pui de iepure. în loc să-l înşface şi să-l ucidă, cum face cu iepurii din pădure, pe „al ei" îl îngrijeşte şi îl apără. Oricum, ea îşi dă seama că iepurele, cu forma şi cu mirosul lui, nu poate să fie puiul ei. Cum se răsfrînge instinctul de mamă asupra unui pui din neam străin şi cum poate el să copleşească celălalt instinct, al uciderii pentru hrană, care e la temelia firii unei mame-copoaice ?
Dar mai bine să vă istorisesc cîteva întîmplări pe tema aceasta.
Eroul întîmplării a fost un uliu şorecar *(Buteo buteo)* pe care i-au adus copiii acasă şi care, cu vremea, s-a îmblînzit peste
orice aşteptare. Nu-l mai țineam nici legat, nici în cuşcă, ci cu totul liber. Doar de-i tăiam din cînd în cînd vîrful aripilor, ca să nu se mai poată avînta în văzduh, dar să se poată urca pe gard, în podul surei, unde petrecea cu multă plăcere din pricina şoarecilor care umblau mulți pe acolo şi îi dădeau prilej de vînătoare. Şorecarul ajunsese de trei ani cînd într-o zi, venind de la serviciu, mă întîmpină ceata copiilor : „a ouat Pic un ou, dar l-a spart". într-adevăr, într-un colt al podului, între resturile de fîn din anul trecut, găsesc un cuibar cu un ou spart, pe care Pic, şorecarul, îl apăra mînios. Am mîngîiat copiii, spunîndu-le că Pic are să mai facă două-trei ouă, însă am rămas de minciună, fiindcă pasărea s-a mulțumit cu ceea ce făcuse. Dar stătea înfoiată, pe cuib, cu multa străşnicie.
Ce-mi trăsneşte prin cap ? Odată, cînd şorecarul s-a îndepărtat de pe cuibul lui, aşez în acesta patru ouă de bibilică, adică de „pichiri", cum zic moldovenii. Pic a luat în primire cuibul astfel asortat şi a stat pe el cu răbdare desăvîrşită săptămînile după lege, pînă au ieşit din ouă „pichireții". Trei numai, al patrulea ou era sterp.
La început mă gîndeam că a fost destulă experiența făcută şi eram pe cale să despart de cloşcă puii, de teama că aceea, trezindu-se că a fost păcălită, are să-i înghită frumos, din cîte două icnituri, aşa cum face cu şoarecii şi cu vrăbiile. M-am răzgîndit însă şi, lăsînd la o parte orice considerent gospodăresc sau de milă, am lăsat puii în seama „mamei" lor — pasăre de pradă — ca să vedem ce se va mai întîmpla. Şi s-au întîmplat lucruri interesante. Pic s-a dovedit a fi o mamă foarte bună. Nu te puteai apropia de

cuib. îndată se burzuluia şi se arunca cu ciocul si cu ghearele. Nu suferea pe nimeni decît pe unul dintre copii care, din motive pe care nu le puteam cunoaşte, a reuşit să-i cucerească încrederea. Dar cum hrănea puii ? A fost o comedie întreagă. Puii aşteptau păsat, grăunțe, cîte o goangă ; Pic, umblînd cu ei, îi îmbia stăruitor cu bucățele de şoareci pe care îi prindea^ şi cu firimituri de carne pe care o primea de la bucătărie. în cîteva zile s-a stabilit un acord perfect. Puii mîncau din păsatul pe care li-l dădeam, fără ca să se scandalizeze „mama" ; aceasta se învățase să dumice în plisc, mărunțel, carnea, iar puii ciuguleau bucățelele din ciocul cloştii. Dar ce era mai ciudat e că regimul acesta cam de pasăre răpitoare a pretins puilor şi digestivul folosit de păsările *268* de pradă. Au început să ciupească şi să înghită penisoare. Unde
găseau una, rupeau din ea şi înghițeau ba, egoişti cum sînt puii, au început să ciupească şi din penele şorecarului. Cît erau mici, puii se îndesau la căldură sub penele înfoiate ale dădacei ; mai tîrziu era frumos să-i vezi cum se înşirau pe o leață, lîngă şorecar, pentru odihna de noapte.
Sfîrşitul acestei legături nenaturale a fost unul cu totul... natural. Ca toți copiii, şi puii de bibilică, dacă au prins putere şi si-au putut agonisi hrana, au uitat de bătrînă şi au pără-răsit-o. (*)

Mîța noastră a făcut cinci pui ; ei au fost înecați. Spre uimirea noastră, a doua zi, în coşul unde fătase mîța am găsit un pui de iepure, ca de două-trei zile. Cum a observat mîța că ne apropiem de culcuş, a venit mieunînd şi s-a suit lîngă odrasla ei, care îndată a început să sugă cu toată pofta. Oare de unde să-şi fi dobîndit mîța puiul de iepure ? Nu e alt răspuns decît că a ieşit la vînătoare, ca de obicei, în trifoiştea care se întindea după casă, şi a găsit puiul de iepure. Altă dată I-ar fi omorît şi I-ar fi mîncat ; acum, că şi-a pierdut puii, l-a adus acasă teafăr şi l-a adoptat.
La vreo două zile îmi vine în minte să încerc o experiență. Am luat iepuraşul, pe cînd „mama" era pe undeva prin bucătărie, şi I-am dus în marginea trifoiştii, apoi m-am aşezat la pîndă. Nu a trecut o jumătate de oră şi am auzit mieunatul jalnic al pisicii. îşi chema puiul, parcă acesta ar fi avut glas să răspundă ca pisoii ! Am prins mîța şi am dus-o cam la zece paşi de locul unde aşezasem iepuraşul şi de unde acesta abia se depărtase două-trei şchioape. Stătea ghem, moțăia. Mîța a început să dea tîrcoale. Cînd a observat iepurele, s-a tupilat, aşa cum fac mîțele cînd vor să sară asupra prăzii. Apoi a început să se tîrască, să se apropie tupilată, pînă a ajuns la distanță bună pentru ultima săritură. E gata cu iepuraşul nostru ! Tocmai voiam să intervin, cînd mîța se ridică în picioare şi merge repede, mieunînd, la puiul de iepure, îl linge, îl mîngîie. II recunoscuse că e... al ei.
A urmat o încercare desperată de a lua în gură puiul şi a-l transporta spre casă. Văzînd cum se necăjeşte, am ridicat puiul şi, escortat de mama îngrijorată, I-am dus la culcuşul din *269*
Coş. Mîța îndată s-a aşezat, covrig, lîngă el şi iepuraşul a început să sugă. Iepurele s-a făcut mare, aproape cît mîța. Mînca verdețurile pe care i le dădeam, dar din cînd în cînd se mai înfrupta şi din laptele doicii. (*)

Terenul de vînătoare O este foarte liniştit. Plantațiile tinere de molid sînt ferite de invazia oilor, exploatări nu se fac, braconieri nu-s, lupii sînt prigoniți, aşa că vînatul iese seara de cu bună vreme, iar soarele de dimineață îl găseşte încă prin tăieturile largi. Iubitorii de natură vor înțelege că în verile pe care le petreceam în acei munți, abia era o înserare sau un crăpat de zori care să nu mă fi găsit în vreunul dintre observatoarele înalte cu care era înzestrat terenul.
într-o asemenea seară văd ieşind din pădurea bătrînă o ciută de cerb, urmată de un vitei din anul acesta. Mi se pare curios că viţelul rămîne uneori îndărătul mamei şi îşi împarte atenția între mamă-sa, care înainta în tăietură, şi ceva ce era încă în pădure. Făcea viţelul cîţiva paşi pe urma ciutei, se întorcea către pădure şi privea atent într-acolo, apoi păşea iarăşi înainte. Speriat nu era, să zici că a simțit vreo primejdie din desime, şi de altfel liniştea desăvîrşită a ciutei înlătura ipoteza aceasta. Deodată văd că iese din pădure un al doilea viţel, care însă arăta o mare sfială. Să vină sau să nu vină ? A fost plină de farmec scena care a urmat. Era vădit că primul viţel îl aştepta pe celălalt, îl îndemna să se apropie. Alerga spre el, făcea cîteva sărituri de joacă în fața lui, se îndepărta privind peste umăr dacă îl urmează celălalt. Nu ^erau frați. Cel de-al doilea era mult mai mic şi mai slăbuț. în urmă amîndoi viţeii ajunseră la ciută şi cel curajos îşi şi înfundă botişorul în ugerul mamei sale. Celălalt stătea deoparte, privind cu jind, şi încerca să ciugulească colt de iarbă. Odată a îndrăznit să-şi apropie botul de ugerui ciutei. Aceasta s-a ferit, a dat cu piciorul, l-a alungat. Alte două încercări ale necăjitului au fost şi ele zadarnice, în vreme ce viţelul ciutei se desfăta de lapte cît voia. în tot timpul cît i-am observat în seara aceea, cei doi viţei se purtau ca frați adevărați, se jucau, o dată s-au culcat laolaltă. Ciuta însă era bună cu unul, rea foc cu celălalt. Au *270* pierit apoi în pînzele serii, lăsînd în gîndul meu o întrebare.
M-am hotărît să petrec cu atenție această ciudată familie. A doua şi a treia zi nu am mai văzut-o. Cred că ieşiseră la păscut în altă parte. A patra seară au venit însă în aceeaşi tăietură plantată în care îi văzusem înainte. Greşeală nu putea să fie : aceeaşi ciută bătrînă, cu doi viţei de două mărimi. Dar acum era o mare deosebire. Ciuta se purta la fel de duios cu amîndoi. Jucau în jurul ei, îi chema cînd se îndepărtau prea mult, îi lingea pe rînd, îi lăsa pe amîndoi să sugă. Apoi, în alte cîteva dimineți şi seri, am văzut acelaşi tablou : mamă bună, cu doi viţei, deopotrivă de dragi.
Nu încăpea îndoială că unul dintre viţei, cel mic, era străin. I-a murit mama sau s-a pierdut de ea şi s-a alăturat străinei. întîi s-a împrietenit cu celălalt viţel şi, rînd pe rînd, a învins rezistenta ciutei, care pînă la urmă l-a adoptat şi i-a fost şi lui mama bună.

La o goană de urşi, după cum îi era datoria, conducătorul a atras atenția vînătorilor că nu au voie să tragă în urs mic, sub doi ani şi nici în ursoaice cu pui. Era necesară această avertizare, mai cu seamă fiindcă printre noi se găseau şi doi vînători, vechi de altfel, dar pentru prima dată la urşi. „Nu vă pierdeți capul. Vedeți în ce trageți !"
Goana urca de departe pe coasta unui făget bătrîn, îmbrăcat în splendoarea de culori a toamnei, ajungea la culmea înaltă pe care creşteau molizi, apoi

cobora pe celălalt versant cu fag, spre pîrîul în dosul căruia, pe altă coastă, aşteptau cei cu puşca. Din linia noastră, a vînătorilor, se zărea unde şi unde printre fagii mari de pe versantul din față. Go-naşii, care încă nu se iviseră în creastă, au dat deodată glas de alarmă : ridicaseră urs. Nu peste mult observ mişcare pe povîrniş ; apare şi dispare în desime negreață ursului. Urs mare, vine bine, coborînd spre lanțul vînătorilor. Dar după namilă doi mici ! Ursoaică cu pui. Puii erau cît un cîine ciobănesc — pui din anul acela. Păcat că-i ursoaică !

Se apropie încet, adulmecînd, speculînd încotro să o ia, face spre dreapta, ține tot la vale spre pîrîu. Ursoaică cu pui nu-i plăcut să ai în goană. De n-ar face vreunul dintre novici vreo imprudență să sperie puii, de nu s-ar îndîrji ursoaica si să atace ! Ce bine ar fi să-şi schimbe direcția si să

iasă în pace pe flanc i De unde ! Cei trei, uriaşa înainte, iar puii îndată la spate, coboară şi coboară ; nu-i mai văd, au apucat depărtişor spre vînătorul al treilea din dreapta mea. Stau cu inima în gît.

O împuşcătură ! Urlet groaznic, apoi încă o bubuitură de armă şi, tăcere de cîteva clipe. Aud tropăituri ; vin în fugă mare cei doi pui şi trec pe lîngă mine. Singuri !

„Nerodul a împuşcat ursoaica !" — şi am alergat, ca şi ceilalți, spre locul împuşcăturii.

Vînătorul stătea încă nemişcat în țiitoarea lui. Cam palid ia față si, dacă i-ai fi pus mîna pe genunchi, cred că ai fi simțit că-i tremură. Dar colo la douăzeci de paşi, lîngă pîrîu, zăcea namila.

S-a repezit în „vînătorul norocos" conducătorul goanei, ne-am repezit şi noi, care mai de care.

— Nu ți-am spus că nu se trage în ursoaică cu pui ? Nu te-am dăscălit destul ? Acum ai făcut-o ! Ruşine pe capul tău si pedeapsă. Ruşine pe noi toți. La prepelițe să mergi, nu ia urşi !

— Te-a atacat ? — încercă unul dintre noi să sugereze vinovatului circumstanță atenuantă,

— N... n... nu m-a atacat..,

— Atunci de ce ai tras, brînzoi cu urechi verzi ce-mi eşti ? *272* - se răsti iarăşi conducătorul,

— N... n... nu ştiu. M... m-am zăpăcit...

— Dar nu te-ai zăpăcit să tragi şi să omori pe loc... Dă încoace puşca. La celelalte goane nu mai iei parte.

S-au apropiat gonaşii. In goană alt urs nu mai era.

— A fost ce-a fost. Ce să mai bocim, picurai vorbă de împăciuire. Măi

fîrtați, zic către gonaşi, puneți mîna şi scoateți mai la deal ursoaica să o jupuim şi să trecem dincolo.
— Nu-i Măriuță, că-i Niculae ! — strigă din vale Macedon, paznicul cel bătrîn.
— Cum să fie urs, bade Macedoane ?
— Atîta voi cunoaşte şi eu, domnule, care-i urs şi care-i ursoaică, se indignă paznicul.
Ne-am bulucit cu toții în jurul namilei. Urs era, cu toate dovezile bărbăției ; şi mare şi bătrîn, cărunt pe bot şi pe creştet.
Conducătorului sever i-a pierit graiul ; celui achitat astfel pe neaşteptate i-a revenit. Şi a început să explice, cu convingerea cu care argumentează brînzoii, că el a recunoscut îndată că e urs şi nu e ursoaică, după trup, după cap, după comportare, după...
— Dar puii de lîngă el ? — întrebă unul dintre noi.
N-a putut răspunde cel ce ştia toate (din cărți) şi n-am putut răspunde nici noi, ceilalți, care de asemenea ne-am pus întrebarea aceasta.
La masa din crîşma satului am discutat problema pe toate laturile. Nu era uşor de rezolvat. Urs mascul mare era ; pui lîngă el erau ; gonaşii i-au stîrnit pe toți trei din acelaşi loc ; ursoaică în goană n-a fost. Ştiam noi că lupul şi vulpoiul uneori adoptă puii rămaşi fără mamă, dar nu s-a mai auzit ca urs bătrîn să ia asupra sa grija unor părăsiți.
Şi totuşi nu putea să fie altceva.

„Că o cățea pierzîndu-şi puii adoptă şi alăptează altă lighioană, sugătoare şi ea, am auzit şi am văzut în multe rînduri. Că o cloşcă adoptă şi ea pui străini de neamul ei, se vede adesea. Dar ca o cloşcă să adopte... căței, drept să spun, n-am mai pomenit,
273
Faptul era riguros exact, iar fotografiile pe care le am mă dispensează de jurăminte şi mă apără de bănuieli, că m-aş întrece cu gluma.
O cloşcă, care îşi părăsise ouăle înainte de vreme sau din care aşteptase zadarnic să mai iasă ceva, a rămas cu toate atributele cloştii, minus progenitura. Umbla înfoiată, cloncănea, chema puii absenți — tot şartul. Şi deodată se pomeneşte amicul meu că cloşca adoptă, cu toată seriozitatea, nişte dolofani de cățeluşi. îi ia sub aripi, îi purică, îi păzeşte, umblă cu ei, îi apără, îi veghează. Puii adoptivi primesc, cu oarecare obrăznicie, părțile ce le convin. Dar neînțelegînd limba găinească, nu există mare coeziune în această ciudată familie. Biata cloşcă cîrîie cu devotament, chemînd puii cînd descoperă vreo trufanda — bob de grîu, viermuşor apetisant. Dar cățeii, se înțelege, nu pricep şi nici n-au ce face cu bobul de grîu sau cu vermuşorul şi răspund cu jocuri şi cu giumbuşlucuri de căței. Nişte pui' foarte obraznici. Biata cloşcă ie suferă toate apucăturile cam grosolane : o trag de aripi, dau cu laba, îi iau capul în gură ; jocuri cu totul nepotrivite, năzdrăvănii cu totul deplasate fată de o găină. Cloşca rabdă însă toate, cu un devotament demn de admirat. Iar cînd cățeii, disprețuind căldura aripilor, dorm tolăniți la soare, cloşca le veghează somnul.
Ciudată deplasare a simțului matern !" (*)

Deci, cloşcă cu căței ! Dar iată că s-a întîmplat şi invers : cîine cu pui'cu pene. Şi încă mai ciudat este că dădaca nu era cățea, ci cîine mascul. Un gospodar vînător ne informează :
S-a întîmplat ca o curcă ce clocea pe un cuib de ouă să nu scoată decît un singur pui. Din oarecare pricină celelalte ouă erau sterpe. Curca mai avea chef de clocit ; i s-a pus în cuib alt rînd de ouă, poate mai cu noroc. Dar ce să facem cu puiul stingher ? Mama l-a pus deocamdată la căldură în buzunarul hainei ei. Toată ziua a piuit acolo puiul ; nu-i mirare, doar neam de neamul lui n-a stat într-un asemenea cuib si, pesemne, aştepta să fie dădăcit de o mamă de felul lui. Seara, mai mult în glumă, I-am aşezat în lădița care era dormitorul cîinelui meu bursucar. S-a uitat cam chiorîş Taki la *274* soțul lui de pat, a ascultat, parcă înțelegea vorbele mele care îl îndemnau să fie cuminte, apoi s-a încolăcit şi a adormit. Puiului de curcă i-a plăcut mai mult căldura trupului-străin decît buzunarul hainei, s-a cuibărit lîngă cîine şi toată noaptea n-a mai piuit.
Din ziua aceea nu mai aveam grija orfanului, decît să-i dăm de mîncare. îl adoptase Taki. Puiul se ținea mereu după el prin casă, prin curte ; cînd lipsea, îl căuta piuind jalnic Se întorcea atunci cîinele, se bucura şi el dînd din coadă, se liniştea şi puiul. îndată ce se culca bursucarul, puiul i se îndesa între picioarele dinainte şi dormeau aşa... îmbrățişați. Dădăcirea aceasta a durat pînă ce puiul s-a făcut mare. (Credeam că se va schimba în prietenie. Dar din puiac s-a făcut curcan, rău şi arțăgos. Parcă îi făcea plăcere să-l tachineze pe bietul Taki. Una-două se repezea la el, îl ciupea cu clon-țul, îl lovea cu aripile, îl maltrata gîlgîindu-i la ureche. Iar cîinele, cu toate că şi el era dîrz şi bătăios, se ferea pe cît putea, le suferea pe toate, deşi i se vedea pe mutră că este extrem de indignat.
Curcanul a sfîrşit ca toți curcanii. Cînd era pe tavă, i-am iertat păcatul nerecunoştinței si, desigur, Taki n-a avut mustrări de conştiință cînd îl rodea oasele. (*)

Părinți răi, maşteri buni, pui nerecunoscător

Eram prieten cu pădurarul şi treceam destul de des pe la casa lui. Nu era departe nici de orăşelul în care locuiam pe atunci, şi era aşezată frumos sub streaşina pădurii, iar oamenii din ea îmi erau dragi. Aşa am putut petrece de aproape şi ceea ce s-a întîmplat acolo într-o vară.
Copiii pădurarului, vînător, au moştenit de la tatăl lor interesul față de animale şi şi-au făcut o adevărată menajerie. Erau acolo, cu aprobarea tatălui şi spre nemulțumirea mamei, cînd pui de vulpe, cînd de bursuc, arici,' veveriță în cuşcă, cobai, şoareci albi, iepuri de casă, bufniță şi cîte altele, într-o colivie mare îşi aveau locaşul două turturele domesticite din neamul rîzătoarelor *(Streptopelia risoria),* care ieşeau şi reveneau în voia lor, scoteau pui.
într-o primăvară în cuibul din colivie se aflau doi pui. Cînd aceştia erau ca de o săptămînă, copiii, hoinărind prin pădure, au dat de un cuib de porumbel gulerat *(Columba pa-* *275*

lumbus), cam la marginea pădurii. Cuibul primitv, clădit doar din cîteva crăci, era pe umărul unei crengi mai groase dinspre vîrf. Ca să se poată apropia mai uşor de cuib, avînd în gînd să-l țină sub observație, copiii au făcut o cărăruie prin tufăria dimprejur. Perechea de porumbei pleca, venea neliniştită, se aşeza pe lîngă cuib, privea atent băieții care făceau zgomot pe jos.
A doua zi copiii au mers la control. Au găsit uşor cuibul, au stat, au pîndit ; s-a arătat numai unul dintre porumbeii bătrîni. Stătea pe o cracă şi privea la cuib, apoi, speriat, a plecat. N-a mai venit. A treia zi cuibul era părăsit, bătrînii nu s-au mai ivit. S-au sfătuit cei doi mici iubitori de animale şi au hotărît să cerceteze ce-i în cuib. S-a urcat cel mai mărişor şi a găsit doi pui, unul mort, celălalt cu un strop de viață în el. Au făcut judecată bună şi au luat hotărîre bună. Perechea de porumbei şi-a văzut descoperit cuibul, treabă şi larmă de om prin apropiere şi I-au părăsit cu pui cu tot, lăsîndu-i în ştirea sorții, adică să moară de foame. Apoi hotărîrea bună : puiul care mai mişca era cam de aceeaşi vîrstă cu puii turturelelor de acasă ; să-l ducă, poate îl vor primi.
Au coborît şi au dus în pălărie puiul beteag, pe care I-au aşezat în cuibul turturelelor, alături de cei doi ai casei. Semăna şi nu prea cu puii turturelelor, era mai mărişor şi puful avea pene mai albăstrui. Ce vor face oare turturelele cu puiul străin ? îl vor bate, îl vor lepăda din cuib si din cuşcă, îl vor omorî ! Tot pierea necăjitul şi dacă îl lăsau în cuibul din pădure. Altfel s-a întîmplat. Perechea de turturele, zburătăcită pînă au umblat copiii pe la colivie, cînd s-a întors părea cam mirată. Se răsuceau cele două în jurul puilor, îi priveau cînd cu un ochi cînd cu celălalt, părea că înțelegeau ceva. Au stat mult aşa în cumpănă. Puiul străin s-a cuibărit lîngă ceilalți, abia mai deschizînd pe jumătate ochii obosiți. Cei de acasă de la ei I-au suferit, apoi au început să ceara de mîncare, iar turturelele au început să verse din guşă hrană în gîtlejul puilor. Cei voinici au fost mai harnici, străinul stătea ca leşinat. Şi atunci s-a întîmplat un lucru ciudat, pe care mi l-a povestit pădurarul. Una dintre turturele a început să lovească uşor cu ciocul în ciocul beteagului, ca şi cînd I-ar fi îndemnat să mănînce şi el. Abia şi-a putut potrivi ciocul în cel al uneia din-*276* tre turturele, dar apoi hrana a ştiut să o înghită avid ; şi îndată
a mai cerut. încet-încet s-a trezit sîmburele de viață care mai pîlpîia slab în el ; a doua, a treia zi puiul străin era vioi ca si ceilalți, şi a crescut hrănit cu credință de maşterii buni, care ii împresurau cu grija şi atenția lor şi după ce penele crescute îl dovedeau de neam străin.
A ieşit şi guleratul din cuşcă la primele încercări de zbor ale fraților, a stat alături pe spinarea acoperişului şi s-a întors şi el cuminte în colivie. Pînă într-o zi cînd, zburînd bine, a făcut un ocol deasupra casei, a mai făcut unul larg pînă deasupra pădurii, s-a întors acasă. N-a mai intrat în colivie ; stătea pe spinarea casei nemişcat, ca si cînd ar fi ascultat ceva dinspre pădure. S-a avîntat, a plecat in lumea lui, nu s-a mai întors.
Copiii au rămas cam dezamăgiți şi de pierdere şi de „nerecunoştința" miluitului şi n-au putut înțelege rostul vorbelor cu care pădurarul a încheiat întîmplarea': „Fă binele şi aruncă-i în rîu amintirea".

Simț patern

Cu prilejul unei expoziții de cîini care a avut loc la Timişoara, după terminarea arbitrajului şi a celorlalte formalități, cîțiva prieteni stăteau de vorbă în jurul unei mese din restaurantul expoziției. Atunci a istorisit unul dintre ei :
„Am un lup blînd, pe care I-am primit înainte cu cîțiva ani din Bozovici-Caraş, pe cînd nu era decît un biet pui. Datorită blîndeții cu care I-am tratat, acest lup a devenit domestic, în înțelesul adevărat al cuvîntului. Stătea cu noi în casă, ca orice cîine, şi, condus în lesă, îl scoteam şi în oraş la plimbare. în timpul acestor plimbări, trăgînd cu urechea, auzeam critici interesante din partea trecătorilor «experți» care făceau aluzii la însoțitorul meu. Asa, bunăoară aud pe unul • "Ia uite mă ce cîine -lup frumos ;' seamănă leit cu un lup sălbatic". Celalalt îi răspunde : «Frumos cîine, dar nu pare a fi de rasă pură».
Lupul a trăit la noi în casă şi în curte fără să ne facă neajunsuri. O singură dată a prins un cocoş al vecinului, care trecuse gardul în zbor. L-a rupt şi l-a înghițit cît ai clipi din ochi.
i Numire dată eronat cîinelui ciobănesc german, care nu se trage din lup.

Deoarece într-un timp aveam în canisa mea mulți cîini, am fost nevoit să închid şi lupul într-o remiză, separindu-1. Tot atunci aveam un cuib de prepelicari. Cățeii făceau gălăgie mare cînd li se dădea cîinilor de mîncare şi am observat că atunci lupul vădea o mare nelinişte. într-o zi apoi nu s-a putut stăpîni. Am adus lupului hrană (o jumătate de vadră de resturi de carne de la abator), tocmai pe vremea cînd trebuiau să fie hrăniți şi cățeii, care scînceau nerăbdător. Lupul, auzind seîn-cetele, înfulecă rapid carnea fără să o mai mestece, apoi peste cîteva clipe o varsă. A repetat acest lucru de vreo trei ori, alergînd nervos prin ocolaşul lui. Curios să văd ce vrea, am deschis şi i-am dat drumul. A alergat îndată lîngă gardul despărțiturii cățeilor, vărsînd acolo din nou carnea. Cățeii au venit lîngă gard şi, prin rețeaua de sîrmă, au mirosit carnea vărsată ; dădeau din coadă scîncind mereu. Bietul lup nu mai ştia ce să facă. Alerga pe lîngă gard, apoi a înghițit carnea din nou. Atunci, riscînd să-mi înghită şi vreun cățel, am deschis uşa. Ce să vezi, însă ? Lupul vărsă'carnea în fața cățeilor, care, fără sfială, începură să mănînce. Nici vorbă nu era să-l atace pe careva. Dimpotrivă, se vedea din toată ținuta lupului cît de mulțumit este. A privit un timp cum mîncau cățeii, apoi s-a lungit la soare, iar cățeii, după ce au terminat cu mîncatul, s-au culcat toți lîngă el, pe el. Era un tablou nespus de duios. întîmplarea o găsesc deosebit de interesantă. Este lucru cunoscut că unii vulpoi, care dau de pui de vulpe orfani, îi iau sub ocrotirea lor. Nu mai auzisem încă despre lup să facă la fel. Fapta lupului era cu atît mai mult de mirare, cu cît acesta era şi foarte mîncăcios. Devora la o singură „masă" cantități de carne enorme. Odată a înghițit un vulpoi jupuit care cîntărea şapte kilograme. L-a mîncat fără să lase din el nici măcar un dinte sau o gheară. Şi totuşi, cînd l-a cuprins mila fată de cățeii pe care îi credea flămînzi, a renunțat la hrana lui. Şi apoi nici nu era vorba despre pui din neamul său, ci despre cîine, duşmanul lui de moarte". (*)

Orfanul

Ce-ar fi să dau o raită prin tara caprelor negre din căldarea Sîmbetei ? Trei zile ; duminica dimineața sînt acasă. Cum e
278 toiul verii, duminică vor izbucni în munte cetele de turişti, iar eu nu am ce căuta acolo cînd bietele capre negre sînt speriate. Doar caprele vreau să le văd, şi iezii cum se joacă. Dacă voi lua cu mine puşca, ea va fi numai dovadă că m-aş ține şi eu de tagma vînătorilor.

Cînd m-am ivit în gol, de după perdeaua rară a molizilor piperniciți din margine, asinul de la cabană a dat semn că soseşte om străin. Nici n-a încetat să zbiere, şi a apărut în uşă cabanierul, ca să vadă cine-i. M-a recunoscut de departe şi' i s-a luminat fața, de altfel destul şi permanent luminată de nasul mare şi roşu, mărturie că n-a ajuns la bătrînețe membru al unei ligi de temperanță. Repede mi-am lepădat sarcina în cămăruța de sub acoperiş şi am păşit la deal pe fundul căldării, spre Colțul Bălăcenilor. Tocmai sub Colț ştiu o lespede pe care te poți şi tolăni, dacă ți s-a urît să şezi, iar de acolo-i vedere largă peste toți pereții căldării. Se mai cațără acolo spre pisc şi o postată de bujori de munte. Acum tufuşoarele-s numai flori roşii şi strecoară în bunătatea de aer mireasmă dulce. Acolo mi-am deznodat la amiază ranița cu merinde şi tot acolo, pe lespedea încălzită de soare, am tras un pui de somn după aceea, cînd şi caprele negre s-au tras la oleacă de odihnă. M-am bucurat de ciopoare cu iezi zburdînd în jurul lor şi am sorbit dulceața singurătății pînă s-a ridicat din marea cerului luceafă-rtil, ca' şi de alte dați. Acum însă am văzut şi o scenă care şi-a tors în amintire firul pînă în ziua de azi.

Binoclul mi-a apropiat pîlcuşorul, încît nu mi-a fost greu să număr şi să observ. Erau patru capre, şase iezi şi un țăpuşor din anul trecut. Şi-au ales loc bun. Curtea Oțelelor e o padină care face insulă verde în surul stîncilor din jur, adîncită puțin ca un căuş. Iarba acolo-i fragedă. Creşte trifoiul de munte, cîteva sălcii pitice dau destulă umbră pentru ceasurile de odihnă, de nicăieri nu se poate furişa primejdia fără să fie simțită la timp.

De o sută de ori de ai pîndi mănunchi de capre negre cu iezi, de fiecare dată ți se va părea că e ceva nou. încîntarea repetată nu pierde nimic din farmecul ei. Ca zîmbetul Giocondei sau Pastorala lui Beethoven.

Bătrînele adună harnic stropii de lapte din dulceața ierbii de mătase. Cîte una îşi ridică capul, ochii ageri scrutează, nările întreabă boarea, urechile înălțate caută zvon străin. Nimic nu tulbură pacea singurătăților ; botul coboară în căutare nouă. Cîte una şi-a pierdut din vedere iedul. Nu-i pot auzi mehăitul scurt şi înfundat, dar desigur că şi-a întrebat puiul unde e.
279

S-a desprins din ceata jucăuşă unul, unul singur, cei care â recunoscut glasul mamei lui, s-a apropiat cuminte şi s-a arătat: ,,aicia-s". Liniştită, capra se întoarce la păşunatul ei. Trece pe deasupra ca un planor acvila : toate şi-au înălțat capetele şi şi-au tupilat puțin picioarele, gata de salt de apărare ; iezii au lăsat într-o clipa joaca şi vin repede să se alăture fiecare celei pe care o cunoaşte că e a lui. Răpitoarea a văzut zădărnicia unui atac, a rotit o dată pe deasupra şi a plecat. Ochii o petrec pînă a trecut custura culmii, iezii mai zăbovesc oleacă în scut, dar cînd capetele au coborît din nou în verdele de jos înțeleg si se adună iarăşi la o parte, la treaba lor, jocul. Şi trag horă, săltată, şi dau lupte de şagă cap în cap, sar cuc, se alungă pînă

îi vine unuia în minte izvorul de lapte dulce şi cald. După el, ca la comandă, se iau toți, găsindu-şi fiecare ugerul lui. Mama îi primeşte şi se potriveşte din picioare ca să ajungă bine botişorul la sfîrcurile ugerului, nu mai paste, stă nemişcată în plăcerea care e şi a ei. Din cînd în cînd îşi întoarce capul şi linge spinarea puiului drag... Se vede că plosca s-a cam golit ; botişorul bufneşte în uger, si bufneşte cu nădejde, stă să mişte din loc pe mama. Destul a fost ! Bătrîna păşeşte peste iedul de sub ea, se desprinde, nu-l mai lasă. Suptul încă e o oboseală pe lîngă cea a jocului ; se culcă un ied, se culcă şi celălalt. Pînă sare unul si începe alt dans... Dar cîte variante ale aceleiaşi simfonii a păcii şi voioşiei !
De la una dintre capre sug doi iezi, de la celelalte trei numai cîte unul. Atîția au. Iezi însă sînt şase. Al cui e cel de-al şaselea ? Doar văd limpede că în afară de cele patru capre nu-i decît țapul mărişor, cu cornițe' deja în clenci pronunțat. Se joacă toți sase iezii ca frații ; din depărtarea aceasta e unul ca celălalt. Insă cînd vine toana suptului, aleargă la bunătate numai cinci dintre ei ; unul rămîne stingher. Se apropie şi el cu sfiiciune, se opreşte la o capră, la cealaltă, priveşte lung ospățul ; el n-are de la cine să sugă. îi e foame şi lui, rîvneşțe şi el la dulceața laptelui ; lui nu-i întinde nimeni uger plin. încet-încet se iuri-şează pe din dosul uneia dintre capre, încearcă să pună şi el gura. Se fereşte capra şi se întoarce spre el cu coarnele coborîte. Speriat, sare înapoi orfanul. Orfan era bietul de el. I se va fi prăpădit mama, se va fi pierdut de ea. S-a alăturat si el cioporului. Lapte nu-i ; se fereşte deoparte şi începe sa rupă colț de iarbă, smucind din cap la fiecare îmbucătură. Macină în *280* gură lung verdeața ; îi place, nu-i place, altă hrană nu-i. îl
văd că alege. Pune botul şi nu ia în ei, dincolo ciupeşte. Mai fragede-s frunzele trifoiului şi mai zemoase, ca şi cele lunguiețe ale pătlaginei de munte ; nevoia l-a învățat să le cunoască. Stă şi priveşte cu jind pe frățiinii lui maşteri. N-are ce căuta acolo şi pipăie iarăşi hrana lui de ied orfan. Sătui, ceilalți s-au culcat ; verdeața n-are sațul laptelui şi se culege încet şi cu greu. Poate I-ar primi acum vreuna dintre capre, după ce iedul ei e îndestulat. Dar nu-l primeşte. Una mai firetică se şi avîntă după el, pînă îl alungă departe. Ceilalți dorm cu boturile aduse la burta plinuță ; el mai are treabă cu hrana lui săracă. A obosit. Se culcă şi el mai la o parte, stingher... S-a trezit un ied, se ridică în picioarele lungi şi noduroase şi se întinde lenevos din spinare. S-a trezit încă unul, s-au sculat toți cei cu mame şi îndată începe alt carusel. Stingherul îşi ridică încet capul şi îi priveşte lung. Nu ştie ce să facă. El abia a apucat să închidă ochii, întîrziat la mîncarea lui. Dar copilul e copil, joaca-i a lui. Şi apoi, iezii îl primesc bucuros între ei, în joacă-i alături asemenea cu ceilalți, şi nu-i singur. Sare sprinten şi îndată-i cap la cap în vîrtejul unei lupte drepte, îndată-i în volbura alergăturilor. L-am pierdut. Nu mai ştiu care dintre cei şase e orfanul şi mi se potoleşte puțin din milă.
Soarele a ajuns în cruce şi dogoreşte şi aici la înălțimile mari. Caprele sătule caută umbra odihnei şi a rumegatului. încet-încet se trag spre un şurlău cuprins de arinaşi şi de sălcii de munte, fiecare cu puiul ei lîngă ea. Păşeşte încet şi țăpuleanul ; tocmai în coada convoiului, sărmanul cioporului. Abia mai văd caprele tolănite la adăpost. Țăpuşorul s-a culcat mai la o parte, iedul fără mamă a stat cumpănind. Apoi încet s-a apropiat de țap, a

îndrăznit să meargă pînă lîngă el, parcă l-a întrebat dacă îl primeşte. Nu l-a alungat, şi stingherul s-a adunat şi el ghem, la picioarele milostivului.
Cu ranița sub cap am urmat şi eu pilda bună a sălbătăciuni-lor, apoi mai tîrziu am urcat culmea Drăgusului ca să văd ce-i şi prin căldarea Viştişoarei, pînă nu se întunecă. Din creastă mi-am aruncat încă o dată ochii spre Curtea Oțelelor. Şirul de capre negre se apropia încet de ostrovul de iarbă măruntă la păscutul de seară. Părea o salbă înşirată în mărgele, unele mari, altele mărunte.
Numai un bob negru strica şirul. Era desprins, singur, venea cu sfială în urmă, ca un copil orfan în casă străină. *281*

SOȚI ŞI TOVARĂŞI

Lupii — tovarăşi buni

Rudi, paznicul de la cabana Prigoana din Munții Sebeşului, era un îndîrjit prigonitor al lupilor, care decimau cerbii şi căprioarele date în grija lui. Foc de armă, capcane, otravă — pe toate le punea în lucrare pentru a mai rări numărul acestor fiare nesăturate. Cu toată pornirea pe care o avea împotriva lupilor, uneori vorbea despre ei şi cu milă, gîndindu-se la ceea ce pătimesc cînd sînt prinşi în fier sau chinuiți de otrava.
într-o seară, pe cînd eram alături de el în înălțimea unui pătul, aşteptînd un cerb anumit (care n-a venit) şi cînd între -tăiam atenția cu amintiri vînătoreşti spuse cu glas scăzut la ureche, Rudi mi-a destăinuit o însuşire frumoasă a lupilor, în nepotrivire cu imaginea pe care ne-o facem de obicei despre firea lor. Mi-a povestit două întîmplări din cele multe pe care le-a trăit în şirul de ani petrecut între jivinele muntelui şi care dovedesc ataşamentul lupilor față de cei dintr-o familie sau dintr-o haită cu ei.
în terenul de la Prigoana iacea iarna pagube mari un haitic de şapte lupi. Umblau împreună, vînau cu iscusință şi li se vedea şi ici şi colo urma isprăvilor : oase şi păr de ciută, de căprioară, zăpadă însîngerată. După urme, haita avea căpitan o lupoaică mare. Desigur, o lupoaică bătrînă, pe care anii au învățat-o toate meşteşugurile prin care se ocoleşte primejdia şi se dobîndeşte hrana. Că era vătafă o deducea din poziția centrală pe care lupoaica o lua atunci cînd haita în goană se desfăcea în evantai ; că era lupoaică se vedea din urmele mai alungite, din degetele foarte strînse şi din unghiile mai ascuțite.
într-o seară paznicul a auzit haita urlînd deosebit de sinistru şi de jalnic, nu departe de cabană, în apropierea unui loc unde aşezase o pulpă de cal otrăvită. Au urlat lung, timp ca de o oră, apoi s-au mistuit în tăcerea muntelui încremenit de ger. Rudi abia a aşteptat crăpatul zorilor tîrzii ca să meargă şi să controleze hoitul otrăvit. Avea nădejde că lupii vor fi mîncat la hoit şi vor fi căzut. într-adevăr, carnea era mîncată, de jur împrejur se vedeau „trîntituri", adică urmele lupilor care *282* s-au tăvălit în spasmele stricninei. La cîțiva paşi a găsit moartă
lupoaica mare ; era sigur că haita îşi pierduse conducătoarea. Mai încolo, la distanță mică, încă un lup. înaintînd pe urme, ca la patru sute de metri de la locul hoitului, a aflat unde s-au oprit cei cinci lupi care au mai rămas. Aceştia şi-au rîcîit cotloane în zăpadă şi au stat acolo o bucată de vreme. în

acest loc îi auzise urlînd cu o seară înainte. De aici au plecat apoi betegi, după cum dovedeau trîntituri, vărsături şi alte semne. Mai încolo a dat peste stîrvul lupului al treilea.
Rudi şi-a făcut judecata : lupii, deşi betegi, n-au voit să plece fără lupoaică, starostea lor. S-au aşezat la o anumită distanță si au început să o cheme cu urletele lor din ce în ce mai jalnice. Pe acestea le auzise aseară paznicul. S-au hotărît să plece după un timp destul de îndelungat. După două zile paznicul a observat pe zăpada proaspătă că cei patru lupi rămaşi în viață au revenit la locul dezastrului şi au „călcat locul"' unde zăcuse lupoaica moartă. O căutau. Au mai venit încă de două ori, dînd prilej paznicului să mai omoare pe unul din ei, din pîndă, cu arma. Astfel, din haită au mai rămas numai trei supraviețuitori.
In altă iarnă paznicul a avut iarăşi multe ceasuri de mînie, constatînd pagubele mari pe care le făceau doi lupi. Unul dintre ei era de o mărime excepțională. Erau vînători iscusiți, şi paznicul a păşit de multe ori pe urmele lor pînă în funduri de văi, unde lupii de obicei cotropesc victima istovită. într-o noapte lupii aceştia au dat de hoit. Pesemne cel mare a alungat de la carne pe tovarăşul mai slab si a mîncat singur jumătate din bucata de carne otrăvită. A doua zi l-a găsit mort. Din urma celui mai mic, pe care a mers ceasuri întregi, a putut constata că era sănătos ; nici un semn că s-ar fi îmbolnăvit si el. Dar spre seară l-a auzit urlînd, stingher, în apropierea locului unde căzuse tovarăşul lui. Trei nopți a revenit lupul acesta şi a urlat jalnic, chemîndu-şi în zadar soțul.

Urlete de lupi

Bordeiul de pîndă era săpat în prăbuşirea unei rîpe. Bordei bun : doi oameni încăpeau pe laviță, uşa îngustă abia se zărea dintre brădui, fereastra din ea era numai cît să poți vedea şi în dreapta şi în stînga, dacă îți apropiai bine ochii de geam. Bîrlog în pămînt, în care poți răzbi ceasurile de, noapte cînd

gerul are colții mai răi. Sub rîpă curgea rîul, iar pe malul de dincolo, la distanță de împuşcătură bună, locul de hoit. Din bătrîni se ştia că pe acolo-i trecere de lupi bună. îşi aveau şi ei calea învățată de la bătrînii lor şi se țineau de ea din neam în neam, uitînd parcă de cei a căror cale s-a frînt aici cîteodată.
într-un astfel de bordei, sub picioare cu un braț de paie, în spate cu cojoc, în cap cu cuşmă trasă pînă peste urechi, vînătorul are un singur duşman, somnul. De la o vreme se furişează lîngă căldura dulce a trupului, îl mîngîie, îl leagănă în hoinărelile gîndului şi, pe nesimțite, îi atinge genele cu degetele lui catifelate. Fumul de țigară îl alungă, ceasurile care se scurg îl readuc.
în noaptea aceea nu aveam să lupt cu acest duşman, doar cu abureala care se prindea într-una în cristale pe palma de geam prin care vedeam o privelişte de noapte înghețată cum parcă n-a mai fost nici o alta din multele trăite în singurătăți. Pe bolta de viorea nu era norişor care să fure ceva din lumina lunii pline. Pîclele de dimineață degeraseră în promoroacă, îmbrăcînd în pudră de zahăr si ceea ce rămăsese nealbit de povara de zăpadă. Siluetele molizilor rari, împrăştiați pe padina de dincolo de rîu, se desenau în haină

de arlechin, jumătate strălucind în lună, jumătate boite cu albastru de umbră. Colo în depărtarea culmii de munte creştetul pădurii de molid ridica şir de lănci uriaşe, ca falangă de paznici neclintiți ai împărăției muntelui. Un tablou în alb. Dar cîte nuanțe delicate a ştiut meşterul Iarnă să îmbine, ca să vrăjească această feerie de poveste ! Cum a ales de pe paleta lui asemenea gamă de albăstrui cu care a zugrăvit umbrele, şi de unde a luat bobitele de nestemate pe care le-a atîrnat, nenumărate, în toate cetinile ?
în pîndele de peste zi ceasurile aleargă duse de sutele de forme de viață care se înfățişează în jurul vînătorului, realități care îi prind atenția, îl învață totdeauna ceva ce nu ştia, şi, dacă e vînător şi nu puşcaş, îl încîntă. într-o noapte de ger, ca cea pe care nu o pot uita, hotarul dintre ce e aievea şi ce e închipuire se şterge. Da, e buhă mare ceea ce s-a desprins din taina pilcului de brazi, a trecut în vîsliri neauzite şi s-a mistuit în altă taină. Da, e vulpe pata lunguiață care se strecoară peste albul zăpezii, ca si cînd ar aluneca pe ea, ca în clipa următoare să nu mai fie nicăieri. Puține vietăți îşi lămuresc de îndată ființa. Dar, parcă înainte, colo lîngă umbra aruncată jos de molidul cela nu era cealaltă umbră, mai mică. Se pare că a şi

mişcat. Lup să fie, care stă pe gînduri încotro să o ia, căprioară care a găsit lujerii unei sălcii de munte ieşiți din zăpadă şi acum se bucură de ei ? Ochii pîndesc o mişcare, închipuirea îi înşală. Binoclul lămureşte însă buturuga. Acolo era şi mai înainte, dar luna călătoare i-a dat o altă înfățişare... O cetină a bradului din apropiere şi-a scuturat deodată perna de zăpadă şi acum se clatină. Jder va fi fost cel care a trezit-o din mişcarea împovă-

rată. Jder, care trece pe calea lui din copaci, căutînd cuib de veveriță. Poate îi va vedea vînătorul negreață trupului zvelt. I se pare că îl şi vede, dar e

părere şi închipuirea toarce lung firul unei întîmplări cu un jder flămînd şi cu o veveriță care sare sprintenă din culcuşul ei cald... Pare să fie tot părere şi nu rîs ceea ce a zărit cu coada ochiului ca şi cînd s-ar fi furişat pe sub crengile joase ale molizilor. Dar poate că aievea e rîs. Ii va mai putea oare descoperi o mişcare felină, cînd se va apropia de hoit, stors şi el de foamea iernii ? N-a venit la hoit ; a simțit ceva a primejdie. Dar oare rîs a fost sau iarăşi numai joc al luminii înşelătoare şi al pînzei de fum de țigară dinaintea ochilor ?... O neştiută vrajă se încheagă din caleidoscopul în care se împleteşte fără încetare cosită din şuvițele realității şi cele întraurite ale închipuirii. Iar ceasurile trec pe aripi uşoare şi prea grăbite.
Aceasta însă, hotărît, n-a fost închipuire. Ochii obosiți pot să înşele, urechile odihnite în tăcerea prelungă, nu. Urlet ! Urlet de lup ! De aici de mai aproape, dintre molizii din padină. „Aauuuuuuaaa", s-a înfiripat din tăcere, abia auzit, a prins putere, s-a înălțat răsunător, ca deodată să scapete ca într-un gîlgîit sugrumat. Liniştea rănită ca de o sfîşiere neaşteptată pare acum şi mai adîncă. Haita ? Aştept înfrigurat să se trezească şi celelalte glasuri ale concertului sinistru obişnuit. Urechile-s avide, ochii încearcă să lămurească şi ei ce pot. încet-încet am deschis ferestruia, alunecînd-o fără zgomot în canaturile ei. Omor sîmburele de foc al țigării, ridic pe genunchi carabina rezemată alături... Totuşi, să fi fost numai o părere ? Răspunsul vine, ca şi cînd mi-ar fi fost înțeleasă întrebarea. „Aauuuuuuaa". Acelaşi urlet, unul singur, dar mai prelungit, mai plin. Nu-i haită, ci lup stingher. Iată-l cum se desprinde din umbra molidului, se opreşte în marginea ei, nemişcat. Ascultă îndelungat, face cîțiva paşi înceți, stă iarăşi pe loc, acum în plină lumină a lunii. Cît poate să mi-l lămurească binoclul îl recunosc lup mare, bătrîn, cu guler gros în jurul gîtului, îmbrăcat în cojoc de iarnă. Cînd se răsuceşte oleacă şi razele lunii cad oblic pe părul lung pare vărsat cu argint. Acum îşi înalță botul drept în sus ; mi se pare că zăresc şi clăbucul de abur *286* care îi însoțeşte alt urlet. Distanța e mult prea mare ca să fiu ademenit să încerc un foc în lumina nesigură, chiar şi prin luneta carabinei. E în cale spre hoit, va veni unde trebuie... Dar de ce urlă ? Acum s-a aşezat pe coadă, sprijinit pe picioarele din față şi iarăşi îşi ridică botul-pîlnie spre alt urlet. Ciudat urlet ! Cu mici nuanțe, acelaşi. Nu am mai auzit lup din asa apropiere şi atît de lămurit. Cum e unul singur şi în glasul lui nu se încîlcesc şi altele, am prilej să-i desprind versul şi să mi-l întipăresc în minte. Are în el ceva şi din nota jalnică obişnuită în urletul lupilor şi al cîinilor, dar vine din gît plin, sonor, pătrunzător. Acum că sînt atent, desluşesc mai bine şi acel gîlgîit terminal. Este mai mult un fel de lătrat sacadat în trei-patru icnituri. „Aauuuuuu-hau-hau-hau-aa", scăzînd treptat notele de la sfîrşit. După cîteva urlete s-a culcat în zăpadă ; îşi mişcă în toate părțile capul cu fruntea lată şi cu urechile ciulite. în zadar pîndesc alt urlet. Lupul aşteaptă să se întîmple ceva, aşa cum aşteaptă să se întîmple ceva şi omul din bordei. Acesta însă ştie acum : lupul cheamă. Urletul pe care I-am auzit acum de mai multe ori are ceva caracteristic, mai ales în hămăitul de la sfîrşit, acelaşi, repetat. E semnal, e chemare. Nu mă îndoiesc că am înțeles o slovă din graiul lupilor. Sau poate e cuvîntul de chemare al *acestui* lup ? Oare va fi înțeles de tovarăşii lui ? Oare va fi urmat ?
A trecut o jumătate de oră de cînd am auzit primul urlet, va fi trecut mai mult, mai puțin ? Cine poate măsura timpul în vîltoarea întîmplării

neaşteptate şi în neliniştea aşteptării ? Nu ştiu după cîtă vreme, multă sau puțină, am văzut venind în goană mare alt lup, şi apoi al treilea, din altă parte. S-a ridicat urlătorul si i-a aşteptat. Mai vin oare si alții ? N-au mai venit. Cei trei erau acum alături, mişcîndu-se încet, oprindu-se ca şi cînd s-ar sfătui. Au pornit spre hoit şi, ca să fiu gata, am strecurat pe deschizătura ferestrei țeava carabinei...
S-a întîmplat ceva. Deodată lupii s-au oprit din mersul lor furişat si s-au întors toți trei spre tăietura din coasta de dincolo. De acolo le-a venit vreo ştire — pe mine nu m-au putut simți, speriați nu erau şi apoi deodată au pornit în sărituri lungi spre acel loc şi în curînd nu i-am mai văzut. Vai de biata ciută sau căprioară al cărei miros l-a adus moartea în nările fiarelor !

Cînd, dezamăgit, mi-am întors ochii spre hoit, o vulpe se înfrupta culcată lîngă hrana multă. Puşca n-a mai întrebat-o cînd si cum a venit fără să fie observată. Nu am întrebat-o nici eu. Gîndul îmi era încă tot la lupul care a chemat şi la ceilalți doi care au înțeles semnalul.

Jocul cerbilor

Țin de ritualul frămîntărilor din epoca împerecherii luptele dintre cerbii voinici. De departe auzi cum se pocnesc în coarne, iar dacă reuşeşti să te apropii şi să-i vezi, ai parte de un spectacol care te răpeşte în agitație mai mult decît cea mai aprigă luptă a campionilor de box sau de trîntă. Acesta nu e sport în care se dobîndeşte o cunună de lauri simbolică după judecata unui arbitru ;^la sfîrşitul încordării adversarii nu-şi întind mîini de prietenie. în luptele taurilor de cerb clocoteşte mînie dîrză, nu se cunosc lovituri reglementare şi nereglementare, biruința şi înfrîngerea sînt depline, de multe ori înroşite de sînge, uneori cernite de moarte.
Mai sînt însă şi alt fel de lupte între cerbi. Bătrînii ursuzi le disprețuiesc şi nu se angajează în ele ; sînt mai adeseori jocuri prieteneşti ale cerbulenilor de trei-patru ani, cărora le place încă să umble cu cîrdul. Spectatorului neobservat adeseori i se luminează fata în zîmbet văzînd reuşita mimare a mîniei, în-cleştările de coarne dozate prudent, învîrtejirile, încordările, istețimile care se termină foarte paşnic, ca între tovarăşi buni : protagoniştii îşi coboară alături boturile în iarbă sau chiar se mîngîie, hngîndu-se unul pe celălalt pe bot, pe ochi, aşa cum am văzut o dată. Armele în aceste turnire sînt tot coarnele. Pe la sfîrşitul iernii coarnele însă cad, cele noi, care încep să mijească, sînt moi, dureroase la atingere. Dar rămîne între prieteni îndemnul de a mai învrîsta cu cîte o diversiune veselă nevoile şi grijile obişnuite ale vieții. Jocurile „de-a lupta" continuă, însă au acum cu totul altă înfățişare.
Bătrînul paznic de la Joseni din Munții Gheorghenilor mi-a propus într-o după-masă de primăvară timpurie să mergem la ceea ce a numit el „circul cerbilor". Mai fusese de cîteva ori în zilele trecute şi mare minune ar fi dacă nu s-ar da şi azi
 reprezentație. Arena „circului" era o poiană largă, care se

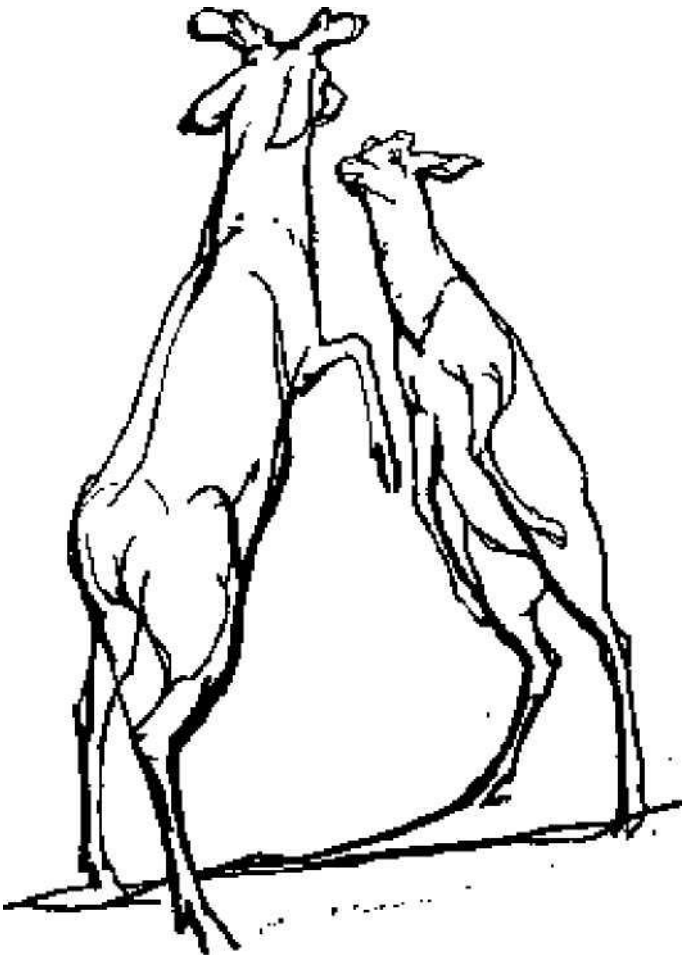

deschidea ca un iezer verde şi vesel în încruntarea pădurii mohorîte de brad. Bilet de intrare nu ni s-a cerut, cînd după vreo două ceasuri de călcat am ajuns în loja paznicului, aşezată frumos la rădăcina a doi molizi îngemănați, în față cu balustrada cîtorva brădustei.

Ca şi cînd artiştii ne-ar fi aşteptat pe noi înainte de a ieşi în arenă, abia ne-am luat locurile şi au apărut de după culisele marginii de pădure de dincolo. Au venit toți, şi erau multişori. Nu erau prea durdulii după stagiunea de iarnă săracă în hrană, şi nici hainele de pe ei nu erau arătoase. Cojoacele se învechiseră şi începuseră să lepede zdrențe, îmbrăcămintea de vară, roşcată şi lucie, era încă ascunsă lîngă piele. Cei vreo cinci cerbi tineri erau şuți : abia li se ridicau deasupra frunții, ca nişte măciulii cît pumnul, temeliile podoabelor din viitor. Totuşi, ciute, tău-renci, viței din anul trecut încîntau ca totdeauna prin armonia liniei trupurilor, prin acea îmbinare a aspectului de forță şi de delicatețe pe care la nici o altă Sălbătăciune nu o întîlnim ca la neamul lor, apoi prin suplețea şi eleganța mişcărilor. Şi slăbiți, ponosiți la îmbrăcăminte cum ar fi fost, erau cerbii noştri, alintații noştri. Ne-am bucurat de ei si le-am privit cu interes şi cu drag acel crîmpei de viață pe care ne-a fost dat să-l vedem acum.

întîi s-a arătat o ciută, bătrîna cîrdului. Abia şi-a scos de după brăduii din margine capul ridicat înalt pe gîtul subțire şi sec. A întrebat boarea prinzîndu-i fuiorul în nările lărgite, şi-a îndreptat pîlniile urechilor mari în toate părțile, a cercetat de jur împrejur cu ochii ei catifelați, şi a găsit toate

aşa cum voia să le găsească. Noroc că vîntuleţul abia simţit ne adia în faţă ; altfel, de la distanţa aceasta de vreo două sute de paşi nu rămîneam nedescoperiţi. Bătrîna a iscodit în felul acesta cîteva minute, apoi a păşit în lărgime şi şi-a coborît în iarbă botul lung. Acesta a fost destul semn ca să-l înţeleagă ceata, şi deodată au ieşit cu toţii, fără grijă. Au venit la păşunea lor bună, doar de astă-dimineaţă puţin au putut ciupi din verdeaţa săracă încolţită în răcoarea pădurii. îndată s-au răspîndit, rupînd harnic ceea ce le plăcea mai mult din iarba măruntă a poienii. Din cînd în cînd ciuta cea iscusită şi cu răspundere controla împrejurimile ; o dată a rămas cu ochii aţintiţi îndelungat spre ascunzătoarea noastră, fiindcă o gaiţă a trecut pe sus şi ne-a cîrîit. Ne-a venit în ajutor un sturz gulerat, care sălta pe jos la cîţiva paşi de noi, şi celălalt care îşi cînta versul de seară în crucea unui brăduştean din apropiere. S-ar fi speriat sturzii dacă ar fi *290* primejdie ; şi s-a liniştit şi ciuta.

Să nu fi fost martori decît ai acestei scene — pîlc de cerbi păscînd fără gînd sub paza clăpăugei conducătoare — şi încă ne-ar fi fost răsplătite şi drumul şi vremea.

După un ceas bun, paznicul mă atinge cu cotul şi îmi arată din cap spre stînga. S-au desprins din ceată doi tauri, au păşit alături, chiar apropiindu-se puţin de alesul nostru. Erau amîndoi deopotrivă, crescuţi deplin. Cum nu aveau coarne, tinereţea le-o trădau doar trupurile mai zvelte, gîturile mai puţin încomate şi mai subţiri, liniile capetelor mai moi. Unul dintre ei s-a oprit pe loc, celălalt a făcut deodată un salt, a alergat înţepat făcînd o jumătate de ocol, s-a răsucit şi iată-i faţă în faţă. Se privesc încordat ca doi duşmani, îşi rotesc ochii, scurmă pămîntul cu copitele ; dacă am fi mai aproape cred că i-am auzi cum scrîşnesc din măsele, asa doar le vedem cum si le freacă lateral. Numai mugetul de provocare mai lipseşte din ceremonialul primei faze a bătăliilor din epoca împerecherii. Fac cîţiva paşi, apoi se năpustesc frunte înspre frunte. Cînd să se atingă, frînează amîndoi cu picioarele înfipte înainte : atingerea coarnelor încă moi le-ar fi dureroasă. în loc să se izbească, se ridică în picioarele dinapoi, înalţi, cu capetele răsturnate spre spate şi încep să... boxeze. Clămpănesc, bat aerul cu picioarele din faţă, se feresc, se ating. Unul îşi pierde echilibrul, cade în toate patru picioarele, se răsuceşte, fuge, se dă bătut în această repriză. Dar e numai runda primă, şi iată-i iarăşi, ocolindu-se pe departe, provocîndu-se cu gesturi de mînie. Uite-i din nou prăbuşindu-se unul împotriva celuilalt, ferindu-şi capetele şi măciuliile coarnelor încă abia de o şchioapă. Un minut, două, trei se pot ţine aşa ridicaţi, se lovesc tare şi nu prea cu picioarele — nu ştiu dacă si de data aceasta a rămas biruitor ace-laşi — se desprind, se aleargă, se opresc la o încercare nouă. Joc de-a lupta, cu armele pe care le mai au, cu şiretlicuri, cu lovituri dozate aşa încît să nu fie nici slăbănoage, dar nici prea dureroase.

Şi iarăşi m-a atins cu cotul paznicul de lîngă mine şi mi-a şoptit că acum urmează ceea ce e mai frumos. (Parcă el, paznicul, regiza reprezentaţia şi prezenta publicului numerele !)

Au încetat să mai pască şi ceilalţi doi cerbi ai pîlcului, au privit o clipă pe luptători, apoi au intrat şi ei în joc. Acum *291*

19*

patru se alungau în întinsul poienii, se roteau şi făceau figurile începutului

de luptă. S-au avîntat toți patru si au ajuns aproape deolaltă, în cerc, s-au ridicat toți patru în picioarele dinapoi şi a început întrecerea. Parcă nici nu mai voiau să se lovească, deşi băteau neîncetat din picioare ; părea că este o emulație, care dintre ei va putea sta mai mult înălțat în două picioare. Avea dreptate paznicul : „ca la circ". A scăpătat unul, s-au lăsat pe rînd şi ceilalți, şi a început o altă alergare cît era poiana de mare, şi apoi o altă întîlnire. Au obosit, s-au plictisit de joc, poate le-a venit în minte iarba. Au revenit la pîlc şi au început să pască.
Cu încetul seara a coborît cortina între noi şi scenă. Ne-am retras încetişor şi am luat drumul cabanei.

Milostiv sau soț bun ?

La începutul lui mai mă găseam într-o pădure de cîmp, curios să văd mai ales cum se prezintă în anul acesta cornițele căpriorilor. înaintea mea tăietură cu seminceri bătrîni, la spate pădure mare, încheiată. Ieşisem prea devreme şi aveam răgaz ca, pînă să scapete soarele, să mă bucur de multele lucruri frumoase pe care le poate vedea omul într-o asemenea după-masă de primăvară. Unde arunci ochii e viață. Or, viața — copac, floare, gîză, pasăre, mamifer, orice — e plină de frumuseți şi de lucruri minunate.
Astfel am petrecut cu atenție istețimea şi hărnicia unui țoi *(Sitta europaea)* care, în acrobații fără sfîrşit, se cățăra pe scoarța crăpată a unui stejar, scormonea sub ea, căuta insecte, viermuşori — hrană. Mi se părea ciudat că din cînd în cînd zboară la alt copac din marginea pădurii, rămîne acolo doar o clipă şi apoi se întoarce iarăşi la lucru, la semicercul din apropierea mea. Am observat apoi că duce cîte ceva în cioc. Acest du-te-vino îl făcea cu atîta regularitate, încît mi-a bătut la ochi şi, crezînd că duce hrană la puii surprinzător de timpurii, am început să iscodesc locul spre care ducea țoiul mîncarea. Am descoperit însă nu cuib şi nu pui, ci o pasăre adultă — tot țoi — care stătea singură pe o cracă. După coloritul penelor, atît de *292* viu la bătrîni şi şters la pui, am putut constata fără nici o greu-
tate că nu era pui. Stătea aproape nemişcat şi primea hrana pe care țoiul cel harnic o aducea într-una. Că nu era pui, vedeam şi din faptul că era singur, nu zbătea din aripi nerăbdător şi nu cerşea cu gura căscată, aşa cum fac puii atunci cînd părinții le aduc de mîncare, ci primea hrana oarecum cu indiferență. Dar scotea cîte un „sit-sit" destul de tare ca să-l pot auzi si eu. Cînd vezi scene de felul acesta, chiar fără să vrei, încerci o tălmăcire şi eşti prea uşor ademenit să faci analogii cu motivele şi sentimentele care pornesc acțiunile omeneşti ; uneori însă nu greşeşti. Aşa, aveam impresia că sînt martorul unei acțiuni de mila,' de frățietate între aceste două păsări de acelaşi neam. Va fi bolnavă, neputincioasă miluita, care nu-şi poate agonisi hrana singură. Dar aceasta nu se prea potriveşte cu firea țoilor. Ei fac parte dintre păsările care caută mai puțin societatea semenilor lor şi, ciudat, mai bucuros se asociază cu alte păsărele decît cu cele din neamul lor. Explicația de mai sus prea e după etalon omenesc ; nu cred să fie bună.
Alta : pe vremea aceasta țoii cuibăresc. în cuibul din borta copacului cloceşte numai femeiuşcă. Ea e hrănită de soțul credincios. Deci ar fi o pereche : cloşca primeşte hrana. Şi aici este însă un „dar". De obicei

clocitoarea nu-şi părăseşte cuibul, bărbatul îi aduce mîncarea chiar la cuib, tocmai pentru ca ouăle să nu fie lăsate descoperite nici o clipă. De data aceasta, pasărea hrănită era departe de cuib şi, dacă ar fi cloşcă şi totuşi s-a hotărît să se ridice şi să iasă în lume, mi se pare că n-ar sta atît ide leneşă, aşteptînd darul, ci ar umbla şi ea după agoniseală. Puțină mişcare i-ar cădea şi ei bine, mai ales că în firea țoilor e vioiciune, mişcare necontenită. O bună jumătate de ceas am putut vedea că dăruita nu s-a mişcat de pe creanga ei, mulțumindu-se să primească hrana de-a gata. Şi acolo a rămas ciudata pereche.

N-am putut dezlega... problema. Dar am putut să mă încînt liniştit de frumusețea penelor acestor păsări şi de istețimea celui ce se hărnicea după hrană, ca şi de devotamentul lui — fie că era milostiv sau soț grijuliu. Şi mi-am pus încă o întrebare. Avem noi încă o pasăre mică, mult mai modestă în culorile penelor, care se hrăneşte ca şi țoiul, cățărîndu-se pe coaja copacilor şi scoțînd de acolo insecte. E cojoaica *(Certhia fa-miliaris).* Țoiul se cațără cum îi place, cînd cu capul în sus, gînd cu el în jos. Cojoaica numai într-un fel : porneşte de jos,
de la rădăcina copacului, şi înaintează în spirală pînă sus, ca apoi să revină iarăşi în zbor lîngă rădăcină şi să facă altă cale spirală în sus. Niciodată nu coboară pe trunchi cu capul în jos, cum face adeseori țoiul. Măcar că cu ghearele ascuțite pe care le are ar putea-o face.

Soț credincios

Prepelița „pestriță" e migratoare şi poligamă ; sora ei mai mare, potîrnichea, e credincioasă țării, înfruntă la noi greutățile iernii şi e monogamă. Perechile de potîrnichi se formează în pragul primăverii, căsnicia în doi durează pînă toamna. Atunci puii sînt crescuți, îndatoririle părinților încetează — se for-, mează pilcurile de care se bucură vînătorii. Contract de căsătorie pe termen scurt, dar care leagă strîns pe cei doi soți, ce adeseori dau dovadă de ataşament mişcător.

Un vînător cam începător din Cluj a ieşit la pază de sitari într-o înserare de la începutul lui aprilie. Au trecut cîțiva sitari pe deasupra părului pădurii — nu ştiu dacă vînătorul a coborît vreunul din zborul lui de buhă — apoi s-a sfîrşit scurta jumătate de oră a jocului de dragoste. Drumul spre casă îi trecea printr-o tăietură veche, în care lăstărişul se trudea să refacă pădurea mîndră de odinioară. Fără veste, din apropiere se ridică două păsări mărişoare. înserare, surpriză, lipsă de experiență» gîndul la vînatul care îl interesa — a crezut că-s sitari şi a aruncat un foc grăbit. Abia atunci şi-a dat seama că erau potîrnichi : o pereche. Păsările au dispărut în desime, vînătorul a crezut că a tras alături şi de data aceasta s-a bucurat de neîn-demînarea sa.

A doua seară din nou la sitari şi în aceeaşi pădure din apropierea oraşului. Pe cînd înainta pe drumeagul de pădure unde se întîmplaseră cele de ieri, deodată i se ridică tocmai de lîngă picioare o potîrniche, una singură. Cînd a cotit pasărea în zborul ei repezit, i s-a văzut potcoava ruginie de pe piept: era cocoşel. Vînătorul aştepta să salte în aripi şi găinuşa, apoi a căutat pe jos. O găseşte pitulată sub o tufă, de unde zburase cocoşelul. Era bolnavă, abia s-a

putut feri cîțiva paşi şi vînătorul a putut-o prinde uşor. Avea o aripă frîntă ; alicele pro-*294* babil că au atins-o şi în altă parte. Fără îndoială era potîrni-
chea de ieri. Reproşuri tardive şi sterpe ! A aşezat pasărea în locul de unde o ridicase ; năcăjită s-a tras încet în desime, pe picioare nesigure.
A treia seară vînătorul a venit iarăşi şi a cercetat amănunțit împrejurimile. Nu se vedeau pene pe jos şi, căutînd iluzia unei mîngîieri, vînătorul s-a bucurat că potîrnichea rănită n-a căzut victimă vulpii. Poate a prins putere, poate se vindecă.
întîmplarea mi se pare tristă şi duioasă. Cocoşelul rămas teafăr după spaima mare şi-a căutat soția. A găsit-o bolnavă, nu putea să zboare, nu putea să se îndepărteze de locul primejdiei. A rămas lîngă ea credincios. (*)

încă o întîmplare cu un cocoşel de potîrniche. Aceasta mai veselă, povestită de un prieten.
însoțit de un pădurar trecea pe marginea unei poieni în care era holdă de ovăz. Mergeau încet, agale, povestind, ca oamenii fără grabă. Deodată văd o mişcare în marginea ovăzului şi iată o familie de potîrnichi care se grăbea să dispară în scutul holdei. Cei doi părinți, cu o puzderie de pui abia ieşiți din ou. Numai o clipă au'văzut-o, apoi mişcarea firelor de ovăz din calea grăbită a familiei. Dar îndată a ieşit din ovăz cocoşelul, singur, viteaz. Şi i-a... atacat pe cei doi oameni uimiți. Nu încerca tactica veche şi obişnuită de a se preface beteag şi a atrage asupra lui toată atenția „duşmanilor". Era bătăios, voia să sperie, voia să alunge ! Făcea cum ştia el să facă mai urît si mai înspăimîntător. Se umfla în pene, se repezea ca o cloşcă furioasă, se răsucea pe loc, iar se repezea spre oameni şi îi amenința din glas „țirrrrrit—tirrrrrit". Era nespus de caraghios cum se străduia să apară fioros şi să pună pe fugă cogeamite oameni.
„Duşmanii" s-au ferit... speriați, au lăsat terenul cocoşelului victorios, păstrînd micului erou tot respectul. (*)

VII

Drame şi tragedii

VICTIME ALE IERNII

Cimitirul

Mistrețul cel mare s-a desprins de cîinii care îl opriseră şi a luat-o la goană întinsă. Pînă la urmă cîinii totuşi au reuşit să-l țină iarăşi pe loc, însă atît de departe, încît abia le mai auzeam lătratul. Am tras o fugă, cu inima în gît, cum numai la vînătoarea de mistreți ți se întîmplă. Cîinii erau ageri, vierul gras şi obosit, aşa că am ajuns încă la timp ca să trag în namila care se lupta cu duşmanii. Plumbul greu, trimis din apropiere de cîțiva paşi, a lovit unde trebuie, dar nu e fiară de la noi mai rezistentă decît mistrețul mare. A

mai mers cu moartea în el binişor, pînă s-a răsturnat. Parcă şi-a ales locul unde să cadă, anume ca să ne facă necaz. Nu în zadar îi zicea acolo Hîr-toape : pădurea era ca şi f rămîntată. Numai văi înguste, spălaturi de apă, povîrnişuri urîte. Tocmai în fundul unei rupturi a căzut vierul. Era ca o încuietoare. Deasupra în fund, în cele două părți, se ridicau maluri golaşe şi înalte cît o casă cu etaj, numai de vale se deschidea ca o portiță îngustă. Am trudit cu sudoare patru oameni pînă am putut scoate vierul la vale prin deschizătură.
Eram vrednici şi de popas, şi de o îmbucătură şi de o gură din ploscă. în acel popas, lîngă focul pripit, ne-a povestit pădurarul o întîmplare.
— Poate că vierul ăsta a năzuit să moară în pogradie.
— Cum în pogradie, bade Oşica ? Aici doar n-a fost cimitir de cînd e lumea.
— De oameni nu. Dacă am scormoni însă în fundul surpătu-rii mai că am da de oase şi după atîția ani. Oase de mistreți.
 Aici a pierit aproape o ciurdă întreagă.
Iarna s-a grăbit în anul acela. Mistreți aveam mulți şi, abia am apucat să Împuşcăm cîțiva după ce s-a rărit frunza, şi ne-a şi năpădit zăpada. N-a contenit ninsoarea pînă ce a ajuns pînă peste genunchi. Am mai încercat şi nu era chip. Noi mai rupeam zăpada cu greu, cîinii se înfundau pînă deasupra spinării, nu puteau face nici o treabă. După un ger sec s-a repezit un spulber, a învolburat, a măturat şi a troienit. M-am crucit într-o dimineață cînd s-a oprit în curtea mea o sanie cu doi vînători de la oraş. Cum au răzbit pînă la mine în pădure numai ei ştiu şi căluții din care ieşea aburul ca din cazan. Nu au mai putut răbda, au gîndit că se va mai fi aşezat zăpada, că o va mai fi şters-o şi vîntul. Curată punere a capului. Ce să fac ? Au venit cu trudă atîta drum. Nu-i puteam întoarce cu vorbe. Mi-am luat de lănțug cîinii şi am pornit. Vîntul mai contenise, gerul încremenea. Nu avea rost să slobozim cîinii pînă nu vom da de urmă. Umblăm, ocolim, căutăm ; cîte o urmă de vulpe, cîte o urmă de iepure, de mistreți nu. Pe la amiază deodată se opresc cîinii, adulmecă aerul întorşi într-o parte, trag în lanț. De bună seamă că au simțit duhoare de mistreți. I-am dezlegat, s-au repezit cu piepturile în nea, îndată au dat glas. Latră ca la om, pe loc ; au dat de vreun vier îndărătnic, au dat de ciurdă poate şi încă n-au spart-o. Hotărîm care dintre noi să se bage şi să tragă, ne despărțim, alergăm la țiitori ca să ajungem pînă nu vor fi pornit mistreții.
Ce o fi oare cu cîinii ăştia ? Prin pădurea rară îi zărim cum se zolesc, aleargă în jur, latră întărîtat ; mistreți, nicăieri. Ajungem tocmai lîngă ei, la ruptura asta. Cîinii nu puteau coborî pe coasta ca peretele, de din jos poarta era încuiată cu troian cît casa. încercau prin tot locul, în zadar. Se sfărîmau neputincioşi. Mă apropii pînă în buza spărturii, văd pînă în fundul ei, ridic puşca, apoi o cobor. Vin şi ceilalți doi şi rămînem uimiți.
Colo unde am găsit azi vierul căzut era o ciurdă întreagă. Mişunau negri pe zăpada bătătorită din talpa îngustă a văii. Speriați de cîini, speriați de noi, grohăiau, pufneau, se frămîntau, încercau să iasă pe malurile abrupte ; abia săreau şi se răsturnau înapoi ; dădeau să iasă pe la vale, se înfundau în troian, se zbăteau plini de zăpadă, nu răzbeau, parcă ar fi lovit în zid. Erau încuiați în fundul strîmt. Se vor fi adăpostit acolo de vîntul năprasnic din zilele trecute, fuiagul a îngrămădit zid de zăpadă înalt şi gros la singura ieşire, au rămas prinşi.

297
20 — Instantanee din viața animalelor

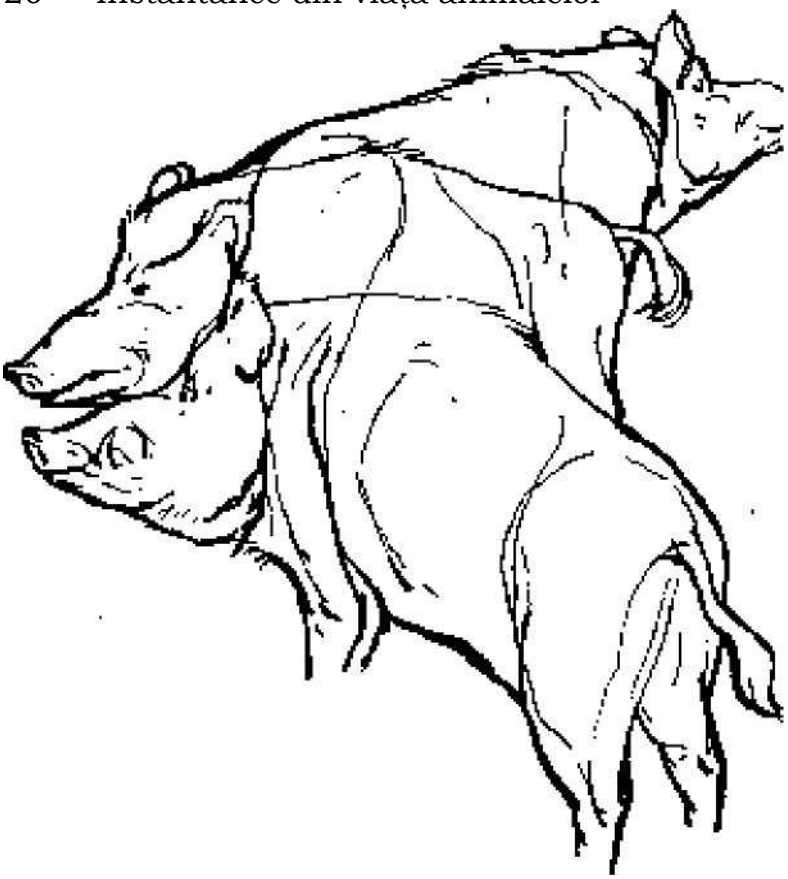

298
I-am putut număra : două scroafe mari, nouă bîrlinci **din** anul acela, trei vieri tineri — paisprezece. Nici un vier mare între ei. în ce stare erau ! Slabi, slabi, numai pielea pe oase. Spinările le ieşeau încovoiate şi ascuțite, coastele le erau strînse, lați cum e plătica. Părul le era zbîrlit şi plin de zăpadă ; picioarele de sub pîntecele tras păreau lungi.' Supți de foame şi de frig. Dacă ar fi fost în putere, scroafele şi vierii crescuți mai că ar fi putut să rîme si sa spargă ieşirea. De cînd s-a pus zăpada mare peste pămîntul înghețat li s-a încuiat mîncarea şi s-au topit
pînă la oase. Mai la o parte zăcea neputincios un şoldănaş, parcă trăgea de moarte.
Nouă, vînătorilor care am ieşit să omorîm mistreți, ni s-a înmuiat pornirea. Cum am putea trage în prăpăstuiții ăştia istoviți, care nu pot nici să se ferească şi nici să se apere ? Am legat cîinii şi i-am priponit mai depărtişor de un copac.
Ce ne facem ? Dacă nu dă cumva o moină, acum într-o zi sau două, mor toți. Cu gerul ăsta de ianuarie nădejde de moină nu-i. Să aducem lopeți şi să le săpăm drum prin troian ! Am cercetat. Atîta zăpadă era îngrămădită încît ne-am luat gîndul să o putem feri. Vor da peste ei lupi ; pe lupi îi ține zăpada, vor putea trece peste nămete ca peste pod. Ce să ne facem ? Şi iată ce am făcut.
Ne-am întors, cale de două ceasuri, acasă, am umplut ranițele cu ştiuleți de porumb, am răzbit iarăşi, ca vai de noi, pînă la ruptura asta şi le-am aruncat hrana. înfricoşați, mistreții nu s-au atins de ea cît am străjuit —

puțin, că se lăsase seara» Vînătorii au plecat în oraşul lor. A doua zi dimineața am pornit Cu altă raniță plină în spate. Necăjiții mîncaseră şi cocenii ştiu-leților de ieri. Doi bîrlinci erau morți. în altă zi, cînd le-am dus hrană, înnegreau nemişcat trei şi una din scroafe. în alta, din toată ciurda nu mai mişcau decît şase. Să mă mai căznesc ? M-am căznit încă trei zile. Muierea mă cicălea că golesc coşarul ; cine-a mai văzut să dai din mînă porcilor de pădure şi, în loc să-ți vezi de treabă, să te omori cărînd în spate prin noianul ăsta de zăpadă ? Au rămas cei şase. Apoi într-o zi m-am întors acasă cu sacul plin. Pesemne au prins putere din hrană, au răzbit prin troian şi s-au dus. Şase din paisprezece.
Spre primăvară, cînd am mai trecut pe acolo, albeau oasele împrăştiate. S-au hrănit lupii şi vulpile...
— Iar acum, bade Oşica, zici că vierul ăsta a tras să moară acolo de unde a scăpat atunci, bîrlinc ?
— Nu zic, dar mă fură gîndul...

Hecatombă de păsărele

Un vînător ornitolog ne scrie :
„în munții Sebeşului, la Oaşa, în vara anului 1946 am aflat de la paznici despre una dintre dramele cele multe şi neştiute ce se abat uneori şi peste lumea necuvîntătoare, o dată cu iarna. *299*
20
Cam pe la 15 decembrie, către ceasurile zece dimineața — îmi spunea paznicul A. P. — tăiam lemne cu ferăstrăul în curtea casei. (Casa aceasta e în munte, între brazi, la peste o mie două sute de metri altitudine.)
Pe cînd paznicul tăia lemne, deodată s-a ivit un stol mare de păsărele — poate două sute — şi s-a abătut jos, peste tot. Şi altele prin vecinătate. Erau de mai multe feluri, dar toate sfîrşite, amorțite, abia mai putînd zburătăci. Le puteai prinde cu mîna ; mîțele culegeau cîte voiau, fără nici o împotrivire, vacile le puteau linge cu limba pe jos... Căutau adăpost pe fereastră, pe prispă. S-au aşezat şi pe capra de tăiat lemne, unde lucra paznicul. Nu se mai fereau. Abia mai puteau căuta după hrană prin gunoi.
în ziua aceea bătea vînt, cu zăpadă „din ger". Era frig, dar nu chiar ger mare, apreciază paznicul, om de munte. După două zile a fost într-adevăr ger cumplit.
Păsărelele au rămas toată ziua acolo. A doua zi au fost mai puține : moarte multe, poate plecate altele. Apoi n-a mai fost nici una. Cînd a mers paznicul a treia zi prin pădure a găsit multe moarte. Şi tot aşa a găsit, oriunde, păsărele moarte, pînă le-a acoperit zăpada nouă mai tîrziu. Mai multe au fost prinse atunci în prima zi, şi puse în colivie. Dar n-au trăit ; au murit şi ele. Nu scoteau nici un fel de glas.
întîmplarea a făcut să mai găsim, vara, rămăşițe din aceste nefericite păsărele : aripi, părți de piei uscate. Le-am trimis profesorului Dionisie Linția, distinsul ornitolog de la Timişoara, care a avut bunăvoința să le identifice. Iată ce erau acele păsărele amestecate în acelaşi stol : cinteze *(Fringilla coelebs),* presuri aurii *(Emberiza citrinella),* sturzi cîntători *(Turdus ericetorum),* cinteze de iarnă *(Fringilla montifringilla).*

Acestea erau păsărelele care au presărat cu leşurile lor mici pădurile întunecoase de brad de la Oaşa. Ce li s-a întîmplat ? Dacă pentru cinteze şi presuri, şi mai ales pentru sturzi cîntători (ce căutau aceşti călători în muntele nostru prin decembrie ?) putem găsi mai uşor o explicaţie, ne putem însă întreba ce grozăvie a putut înfrînge cinteza de iarnă, o „specialistă" a *300* iernilor noastre ? Trebuie să ne închipuim, amestecîndu-le în
aceeaşi soartă de jale, vreo vijelie, vreo negură care le-a rătăcit, gerul aspru şi, pe deasupra tuturor, lipsa de hrană, a semințelor trebuitoare, de negăsit în întunecimile pădurilor de brad." (*)

ACCIDENTE

O *aventură ciudată a unui iepure*

Mihail Sadoveanu scria în revista de vînătoare „Carpații"[1] „Se produc uneori coincidențe bizare, care au ceva misterios şi înfricoşat. Aşa prietenul Ionel Pop îmi povesteşte că o partidă de prieteni vînători, încărcați într-un automobil, au umblat drumuri de munte oprindu-se, rătăcind drumul, întorcîndu-se îndărăt ca să apuce pe o cale mai bună ; au găsit într-o vale, cu căruța stricată, pe un negustor măcelar, care i-a rugat să-l ia neapărat pînă în oraşul lui, unde are treburi ce nu suferă întîrziere ; I-au luat, au intrat pe şoseaua pe care se poate merge cu cea mai mare iuțeală şi, la o cale ferată, au găsit bariera pusă ; au dat înapoi, căci se grăbeau, şi au răzbit în altă parte, la alt pasaj, tocmai în clipa cînd trebuiau să fie surprinşi şi zdrobiți de tren. Situația măcelarului, pe care îl aşteptau afacerile şi registrele, apare ca cea mai impresionantă, însă este numai în aparență, deoarece eroii acestei drame — şi locomotiva, şi automobilul, şi prietenii, şi întîrzierile, şi popasurile, şi bariera, şi viteza — au făcut tot ce a trebuit ca să se producă deznodămîntul înscris si în fiecare din ele si în armonia ansamblului — dacă ne e permis să întrebuințăm această expresie. Zilele trecute făceam drumul de la Teius la Sebeş si Oasa Mică. Ajungînd maşina într-un anumit loc, în apropiere de Lancrăm, la o pantă uşoară a drumului, domnul Şuster, şoferul, mi-a arătat în marginea dreaptă a şoselei locul unde un iepure a făcut o săritură ciudată. Faptul se petrecuse cu cîteva zile înainte.

[1] Revista „Carpații", 1936. nr. *7,* p. 185.

Un automobil cu doi călători grăbea pe acelaşi drum, către Sebeş, cu o viteză de şaizeci de kilometri pe oră. Iepurele se oprise în zori de zi dincolo de şanț, sub protecția unei tufe si dormita. Zgomotul maşinii l-a trezit. S-a ridicat ca să se salveze prin unicul lui mijloc — fuga. A făcut o săritură, maşina a fost asupra lui : apariție înfricoşată. A doua săritură a iepurelui, din resortul celei mai mari spaime, a fost făcută ca să treacă pe dinaintea sau pe deasupra acelui obstacol. Săritura a fost făcută aşa încît animalul a întîlnit parbrizul automobilului în viteză ; a spart parbrizul în partea dreaptă, ca o ghiulea, împroşcînd tăndările de sticlă şi rănind pe călătorii din fund, şi în

aceeaşi clipă a căzut pe genunchii călătorilor, într-un ultim spasm. Spaima călătorilor a egalat pe a iepurelui, uimirea lor durează încă..." (*)

Cocoş în frigare

Trecuse epoca rotitului cocoşilor de munte, locurile de bătaie erau din nou pustii. înainte de a coborî în lumea de jos, ca de un rămas bun pentru cîteva luni, am mai făcut o zi de plimbare prin teren. într-o pădure de molid bătrînă, paznicul care mă însoțea mă opreşte şi îmi arată cu mîna spre un copac ce-tinos. îmi şopteşte :
— Cocoş. Doarme.
Cum ar fi să doarmă cocoş de munte în ziua mare ? — m-am întrebat în gînd îndată, apoi I-am văzut şi eu.
Stătea prins într-o creangă de pe la mijlocul molidului, aproape de trunchi. Cocoş era, dar avea o altă înfățişare decît cea pe care o cunoşteam fie cînd roteau înfoiați, fie în toanele lor obişnuite. Acesta stătea cu capul tras între umeri, penele îi erau zbîrlite, coada lungă îi atîrna moale, aripile scăpate în jos. Ca să văd mai bine am ridicat la ochi binoclul. Ochii îi avea închişi, ciocul deschis si parcă se clătina uşor în răsuflare. Cocos bolnav, poate bătut rău în luptele pe care le-a dat mai zilele trecute. Apoi observ un lucru ciudat. Din umăr, pe la cotul aripii, îi ieşea, ca de o şchioapă, o țeapă de lemn groasă cît *302* degetul cel mic.
Citisem odinioară că a fost prinsă o barză, întoarsă la noi primăvara, care a dus, înfiptă în muşchii pieptului, săgeata unui indigen african. Dar cocoşii noştri nu cunosc Africa, pe aici nimeni nu vînează cu săgeți. Ce poate să fie ?
Nici prin gînd nu-mi trecea să mai împuşc cocoş ; îmi luasem partea. Acesta era însă chinuit, gata să moară. împuşcătura mea a fost o binefacere.
L-am cercetat. într-adevăr avea înfipt în el un ciot uscat. După ce am desfăcut cocoşul am văzut că lemnul ascuțit intrase din față pînă la intestinele pline de puroi.
Accident. Mi s-a părut că nu s-a putut întîmpla decît într-un singur fel. Cocoşul s-a aruncat din zbor în cetina unui molid, poate chiar într-un loc de bătaie. Din întîmplare s-a izbit într-un ciot de creangă uscată. Zbor rapid, greutatea trupului mare, ciotul ascuțit — i-a pătruns pînă adînc şi s-a rupt apoi. Cîteva zile lungi s-a chinuit bietul cocoş cu rana urîtă, cu intestinele rupte, cu durerile peritonitei, care pînă la urmă I-ar fi omorît. Şi cît va fi încercat, în zadar, să-şi scoată din trup țeapă. într-adevăr împuşcătura mea a fost pentru el *fi),* binefacere.

Accidente la capre negre
Dintre viețuitoarele mari de la noi caprele negre şi-au ales țara cea mai aspră, țara stîncăriilor care împung în bolta cerului. Anotimpurile blînde sînt acolo mai scurte, iernile-s îndelungate, viscolele năprasnice, hrana rară. Şi apoi terenul şi împrejurările, care fac să le pîndească multe accidente. Este adevărat că întreaga alcătuire a trupului, simțurile, îndemînă-rile caprelor

negre s-au adaptat modului şi locului lor de trai. învinq greutăţile vieţii, înconjură accidentele, dar acestea cer totuşi multe victime. Avalanşele, prăbuşirile de stînci şi de bolovani, alunecările în abisuri, rîurile de grohotişuri mişcătoare care pornesc sub copite oricît de prinzatoare şi de harnice sînt acestea, toate sînt primejdii care nu pîndesc animalele din regiunile de jos. în colecţiile vînătorilor vedem adeseori trofee de capră neagră cu unul sau cu amîndouă coarnele frînte. Cum la caprele negre coarnele nu se înnoiesc, ca la cervide, urma *303*
unui accident, prăbuşire în care s-a frînt cornul, e purtată viaţa întreagă, cornul nu se mai reface. Dar vînătorii au prilejul să constate accidente şi de altă natură.
Alergatul ţapilor negri era în toi în toamna anului 1944, cînd vînătorul S. V. dibuia după ei în stîncăriile sălbatice ale Muntelui Vasielu din Retezat. Şi ici şi colo înnegreau pe zăpada timpurie pîlcuşoare de capre negre ; ţapii se frămîntau în jurul lor, alţii făceau suveică alergînd de la cîrd la cîrd, mînaţi de patimă. Iată în depărtare sub o streaşină de stîncă un ţap singuratic. Pîlc nu-i în apropiere, acesta nu alerga ca să-şi găsească o capră docilă, stătea pe loc, se mişca puţin, abia mutîndu-se — o ţinută cu totul neobişnuită mai ales în această epocă, a împerecherii. Vînătorul, intrigat, îl cercetează înde-lung cu binoclul la ochi. Ceea ce vede îl miră şi îl face să se apropie. De la distanţă mică observă că ţapul era deşelat. îşi tîra picioarele dinapoi ca pe o sanie, sprijinindu-se şi împingîndu-se înainte numai din puterea picioarelor din faţă. Şi totuşi, aşa olog, cînd a observat pe marele duşman, omul, a încercat să scape, şi înainta cu o repeziciune de necrezut faţă de starea în care se afla. Omul abia putea să micşoreze distanţa. Impresionant era cum ştia ţapul să se folosească de conformaţia terenului pentru înaintarea lui chinuită. Făcea ce făcea, ca să ajungă la postate de zăpadă, pe care aluneca uşor, ca pe un tobogan, înconjura bolovanii mai mari, peste care i-ar fi fost mai greu să treacă. Vînătorul a ajuns la cîţiva paşi, a putut face şi o fotografie, apoi s-a cumpănit în nehotărîre. îi era milă de făptura nenorocită, care gîfîia neputincioasă în faţa lui, cu groaza morţii în ochi. Şi îi era milă gîndindu-se la chinurile din fiecare moment pe care trebuia să le sufere ologul, care nicicînd nu va mai fi teafăr, şi îl aştepta o moarte chinuită după grozăviile şi foametea din iarna care era în prag. A ales bine. I-a părut însă rău că n-a trimis de la distanţă glonţul eliberator, pe cînd încă nu-l observase ţapul şi cînd acesta ar fi trecut în neştire fără să mai aibă cutremurul groazei de om. A cercetat animalul mort. Avea deasupra şalelor urma unei lovituri puternice, foarte probabil izbitura unui bolovan rosto-*304*
golit, care i-a fracturat spinarea. Pe burtă părul era dubit,

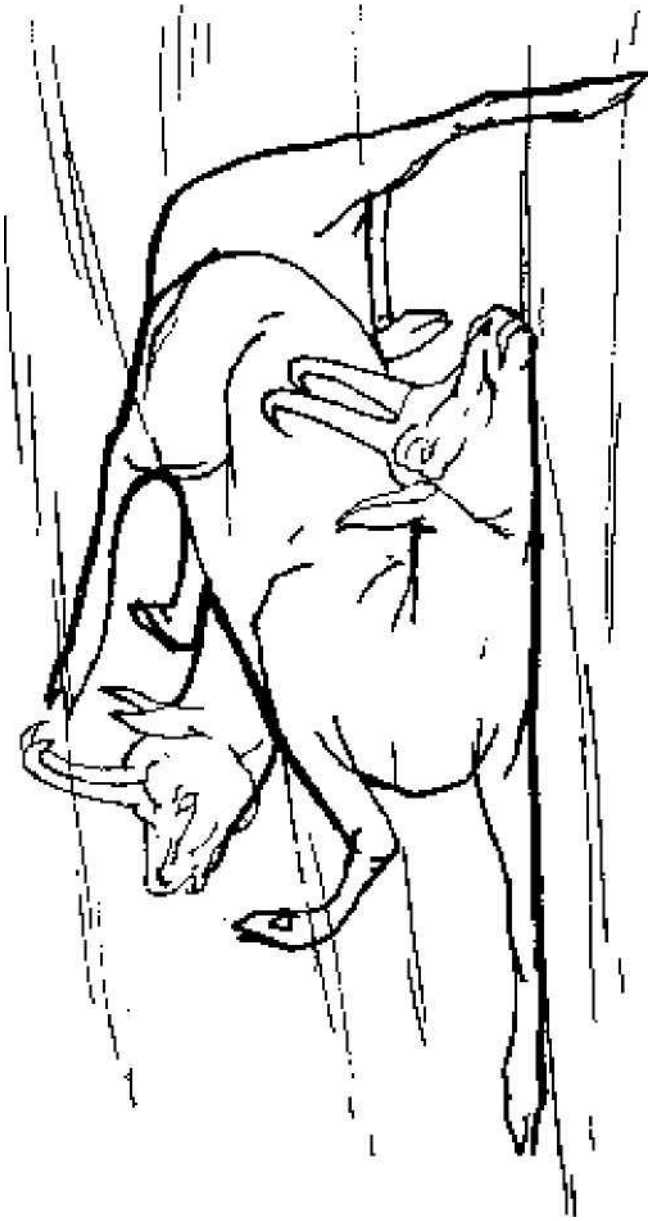

pielea goală. După starea loviturii din şale şi după părul dubit, vînătorul a judecat că ţapul era olog, se tîra de multă vreme, poate chiar de o lună sau de două. (*)

în Munţii Făgăraşului, sus pe creste. Abia începuse alergarea, ţapii cei bătrîni ieşiseră din tainiţele lor si începeau să se alăture ciopoarelor de capre. Pe atunci, micile goane la capre negre erau obişnuite şi admise. Cei cîţiva gonasi au pornit de pe vale pilcurile, vînătorii aşteptau în trecătorile de sus. Iată se ivesc de pe la talpa căldării doi ţapi ; speriaţi, vin în fuga mare unul în spatele celuilalt. Sar peste bolovani, peste postate de merişori, urcă uimitor pereţi de stînci, ca să ajungă la Fereastră şi să treacă în căldarea de dincolo. Cînd ajung aproape de unul dintre vînători, acesta observă că un tap e ciung de piciorul drept din faţă, are un mers şchiopătat şi totuşi aleargă, sare, alături de cel teafăr. Reuşeşte să-l împuşte pe cel beteag şi atunci constată că piciorul îi este retezat de sub genunchi. Nu numai că rana îi era cu totul vindecată, dar în locul ei i se formase un fel de talpă :

piele groasă, aspră, cu semne evidente că țapul se folosea şi de piciorul ciung, călcînd pe el.
Să jertfim cîteva clipe şi să refacem în închipuire cele întîmplate. Țapul şi-a fracturat piciorul, prăbuşindu-se, sau i l-a fracturat glontul unui vînător neîndemînatic, țintaş rău. Se mai ținea numai în piele şi în muşchi, sfîşiați şi ei. Os la os, ca să se sudeze, nu ajungea, decît doar în mişcare, şi atunci, frecîndu-se, oasele trezeau dureri cumplite. Au trecut multe zile de chin pînă s-au necrozat țesuturile sfîşiate si s-a desprins piciorul de sub genunchi. A rămas ciung. Osul frînt împungea în gol, dureros la orice atingere. Săptămîni au trebuit, pînă să crească pielea şi să-l acopere, şi au trebuit altele, multe, pînă să îndrăznească țapul să atingă piatra şi cu bontul. Şi cîtă vreme oare pînă să se formeze „talpa" şi să se folosească de ea fără durere mare ? Iar în toată vremea aceasta lungă, țapul trebuia să se hrănească, să se mişte, să se ferească de duşmani, de avalanşe, de alte primejdii. Abia ne putem imagina suferințele prin care a trecut. Şi totuşi vitalitatea mare a învins ; țapul şi-a reluat modul de viață normal, cu salturile năprasnice' cu cațărări pe *306* pereți aproape verticali, cu coborîri pe pante aspre, vara,
iarna. Iar acum a intrat şi el în horă, în concurența şi în bătăliile pentru îndeplinirea îndatoririi lui față de perpetuarea speciei. (*)

Maxilar vindecat

în 1936, inginerul silvic P. I. conducea la cerbi în Munții Sebeşului pe un vînător din străinătate. Vînătorul a avut noroc : a împuşcat un taur excepțional de puternic. Mare în trup, cu şaisprezece raze în coarnele enorme. La jupuire s-a constatat o anomalie a maxilarului inferior. în jumătatea dreaptă lipsea un molar, osul era uşor concav şi prezenta o îngroşare foarte pronunțată. în jumătatea stîngă dinții erau foarte uzați. Era evident că maxilarul a fost fracturat şi apoi s-a vindecat.
La examenul radiologie s-a constatat „o veche fractură vindecată, cu o uşoară deformare prin formarea unei curburi cu concavitatea în sus, datorită consolidării fragmentelor în această poziție. Fractura a fost cauzată probabil prin izbire, cu care ocazie a fost smuls şi molarul care lipseşte".
Iată sfîrşitul unei alte drame din viața nevăzută a muntelui. Cîndva, într-o luptă pentru ciute, o izbitură dată de protagonistul mai puternic sau mai isteț a fracturat maxilarul acestui cerb, spre norocul lui însă numai în jumătatea din dreapta. Totuşi, rănire gravă, socotită gravă şi greu de vindecat chiar şi la om, care are la îndemînă chirurgi, medicamente, aparate şi îngrijiri. Cum s-a putut oare hrăni acest cerb cu falca fracturată ? Cu cît chin a putut rupe iarbă şi frunze, cu cît chin le-a putut măcina în jumătatea bună a maxilarului, răspunzînd fiecărei dureri din partea fracturată ! Si cum s-a putut vindeca osul atît de perfect, cu toate mişcările inevitabile pe care le făcea cerbul cînd mînca sau rumega, oricît de puțin s-ar fi hrănit.
Vindecarea va fi durat cel puțin cinci-şase săptămîni. Cît chin, de durere şi de foame, va fi îndurat acest cerb ! Şi s-a vindecat, şi a continuat să-şi mai înzdrăvenească trupul şi să pună coarne tot mai puternice, ajungînd unul dintre cei mai falnici cerbi împuşcați în munții aceia.
Dovadă a vitalității extraordinare a vînatului nostru de la munte şi

descoperire întîmplătoare a unei suferințe mari şi tăcute. (*)
'" ' *307*

Capcane pe care nu omul le-a pus

Aveam biroul în centrul oraşului, într-o casă nouă cu două etaje. La parter, spre curte, într-un apartament mic, locuia mama proprietarului, bătrînă bolnăvicioasă, singură. într-o zi mi se plînge de o serie de întîmplări foarte ciudate, care s-au produs în cele două luni de cînd ocupă apartamentul. De multe ori vin păsări şi se izbesc în geamul camerei ei de culcare. Vin păsări mai mici, dar în trei rînduri s-au lovit şi porumbei. Unul a şi spart geamul, cu atîta putere l-a izbit. Ciudat că asemenea lucru se întîmplă numai la această fereastră. N-am putut să-i dau nici o explicație, şi ea, superstițioasă, s-a întărit în credința că acest şir de cercetări ale ferestrei ei este un semn sinistru la vîrsta pe care o are.
După cîteva zile îmi năvăleşte în birou, ieşită din fire. Zice că un „vultur" s-a izbit în fereastră, a spart amîndouă geamurile şi acum e în casă „gata de atac". Merg imediat să văd minunea asta.
într-adevăr, geamurile mari, duble, erau sparte, încît prin spărturi ar fi putut intra un copil. Camera plină de cioburi, iar sub masă un uliu porumbar. Nu prea era „gata de atac". Era beat de cap de izbitura puternică. Stătea cu aripile lîncede, cu ciocul căscat, respirînd accelerat. Nu i-a fost greu portarului să-l prindă şi să-l încuie într-o cuşcă.
Această întîmplare, pe lîngă că a vîrît o nouă groază în capul bătrînei, mă provoca oarecum să caut o explicație a şirului de întîmplări ciudate. Ce poate să fie ceea ce atrage păsările spre această fereastră — şi păsări de felurite feluri şi mărimi ? De ce se izbesc în ea în plin elan al zborului ? Dacă s-ar fi produs aceste lucruri noaptea sau seara, aş zice că păsările au fost atrase si înşelate de lumina din cameră. Dar toate s-au întîm-plat în plină zi. Am combinat, am cercetat, am adoptat şi am abandonat pe rînd mai multe ipoteze. Apoi, ieşind în curte şi ridieîndu-mă pe fuşteii unei scări am găsit cheia secretului.
La o distanță de vreo cincisprezece metri de la clădirea principală (în care e şi fereastra bătrînei), se găseşte în curte o 308 casă cu parter, față în față cu clădirea mare, deci şi cu fereastra-
magnet. Această casă mică, împreună cu cerul de deasupra ei, se oglindeşte în geamul larg al ferestrei cu pricina. Dinspre curte, deci în acest geam mare, vezi imaginea acoperişului căsuței şi deasupra ei cerul. Păsările, venind în zbor dinspre curte, văd acolo un acoperiş scund şi deasupra lui întinderea cerului. Unele — porumbeii, vrăbiile — probabil că voiau să se aşeze pe acel acoperiş imaginar şi se izbeau de geamul-oglindă. îmi imaginez în ce linie frumoasă, arcuită, va fi venit năprasnic uliul porumbar, furişat aproape de acoperişul casei reale, cu gîndul să se înalțe apoi pe deasupra acelei case cu acoperiş scund pe care o vedea în față, ca trecînd-o să surprindă vreun porumbel sau vreo găină.
A doua zi, la sfatul meu, bătrîna a înlocuit geamul extern spart cu unul din sticlă opacă. Şi a scăpat de vizita păsărilor... şi de prevestirea morții ei.

Trenul industrial urca încet şi gîfîind de-a lungul rîului Lă-puşna din Gurghiu. Pe un ger de douăzeci de grade ducea spre munte muncitori de pădure. Pe o platformă se găsea şi paznicul de vînătoare. La un moment dat, oamenii văd în faţa trenului un animal zbătîndu-se pe şină. Cum trenul nu era îngîmfat şi nici orar foarte precis nu avea, maşinistul a oprit. Paznicul se dă jos, trece în faţa locomotivei şi vede că animalul cu pricina e o pisică sălbatică. Fără să caute mult de ce se zbate pe şină, o omoară cu un foc de alice. Cînd să ridice prada, nu poate. Cotoiul era prins îngheţat pe fierul şinei. îi era prinsă coada, sloi de gheaţă, îi era fixat de şină piciorul stîng din faţă şi cel drept dinapoi. Mai solid decît în orice capcană. Ca să ridice pisica, paznicul a trebuit să o desprindă de şină cu tăişul cuţitului.
Cum s-a putut întîmpla aşa ceva ? I s-au găsit urmele cotoiului cum trecuse peste un pîrîu repede, care încă nu îngheţase. Din pricina unei sărituri greşite sau din altă pricină, pisica şi-a înmuiat în apă coada şi picioarele. Cum a trecut peste şinele din apropiere, poate chiar oprindu-se o clipă lîngă o şină, s-a prins pe rînd, cu coada şi cu picioarele, de fierul rece.

Să ne aducem aminte de păţaniile din copilărie, şi Vom şti cît de năprasnic prinde iarna fierul rece, dacă ai avut imprudenţa să pui pe el mîna asudată sau chiar limba. (*)

Celebrul Munchhausen povestea, pentru cei cărora le plac minciunile vînătoreşti gogonate, cum pot fi prinşi uşor iepurii iarna. Pe ger cumplit, se aşază un felinar undeva pe cîmp. Vin iepurii la lumină, aproape, dar din cauza ei încep să le curgă lacrimile. Curg lacrimile şiroi, se fac ţurţuri pînă la pămînt: iepurii sînt imobilizaţi, încătuşaţi de sloiurile de gheaţă. Cititorul rîde şi, evident, nu crede asemenea bazaconie.
Dar iată că s-a întîmplat aievea ceva ce transformă minciuna lui Munchhausen în exagerare numai.
Iarna, moină, ploaie, apoi îndată ger aspru. Vînătorul care a văzut minunea — şi el nu e dintre învăţăceii acelui baron mincinos — a ieşit în dimineaţa următoare la iepuri, pe cîmp deschis, la sărite. Pămîntul era îngheţat sub polei gros. Iepurii săreau foarte departe, mult în. afara bătăii puştii. Nimic de făcut ! Dar într-un loc cu spinărie, vînătorul parcă zăreşte un iepure tupilat lîngă o tufa de mărăcini. Se apropie, iepurele nu sare ca ceilalţi. Se apropie şi mai mult, şi într-adevăr vede un iepure în culcuş. Se agită, se frămîntă pe loc, dar nu sare. în sfîrşit, ca dintr-o sforţare mare, se rupe din culcuş şi pleacă în fuga mare. E dat peste cap. Curios, vînătorul merge la culcuşul cu pricina. Acolo găseşte smocuri întregi de. blană prinse în gheaţă si lipite de mărăcini. Iepurele fusese, aşadar, legat, imobilizat in culcuşul lui, prins de sloiurile de gheaţă formate după ploaie. (*)

Vînătoarea de cocoşi de munte se desfăşoară în primele zori. Cînd s-a ridicat soarele e terminată, vînătorul se întoarce la cabană şi îşi completează somnul scurt de peste noapte. Asa făceam şi eu, iar după-mesele hoinăream prin teren, ca să vad ce mai e cu cerbii şi cu căprioarele, dacă au dat peste

iarnă tribut mare lupilor.
— Lupi n-am avut prea mulți, şi puțin rău au făcut. A mai căzut cîte o ciută, cîte o căprioara slăbănoagă, de istovire, şi

nu-i pagubă de ele. Rămîne ce-i bun şi de viață... Păcat că s-a prăpădit un cerb bunişor. Dacă vreți, să mergem să vedeți şi dumneavoastră.
Aşa mi-a grăit bătrînul paznic, care pe atunci făcea slujbă la Gotu, şi m-a condus ca să văd într-o față de munte, unde se învăluia molidul cu fagul si mai creşteau si alți copaci cu frunza căzătoare, lata ce am văzut.
Un arin destul de gros, la o înălțime de aproape doi metri, îşi desfăcea trunchiul în furcă. în furca aceasta stătea atîrnat scheletul unui cerb, adică spinarea şi capul ; ciolanele picioarelor se desprinseseră şi erau pe jos. Pe jos erau şi sfîrtecături de piele. în îngustimea furcii era prins gîtul ; dincolo capul cu coarne în şase ramuri, dincoace atîrna spinarea cu coastele.
N-a trebuit să-mi explice Moş Toma ce tragedie s-a petrecut aici. în iarna grea, cerbul a rîvnit la frunzele uscate care au mai rămas prinse, şi la lujerii fragezi ai arinului. Ca să ajungă, S-a ridicat înalt în picioarele dinapoi, sprijinindu-se de copac cu cele din față. Pe cînd se întindea cu gura ca să ajungă la hrană, i-au alunecat copitele de pe coaja trunchiului, şi atît de fără noroc, încît gîtul cerbului s-a încleştat în furcă. Se va fi zbătut mult nenorocitul în puterea picioarelor de pe pămînt, ca să scape. Dacă nu erau coarnele, care împiedicau, poate că şi reuşea. Aşa, a rămas gîtuit, spînzurat — a pierit.
Jderii, gaițele şi pițiguşii s-au bucurat, poate şi vreo vulpe a ajuns pînă la buturile leşului. Au cules de pe oase toată carnea, pînă la ultima pielcuță.
— Toată viața mi-o petrec prin aceşti munți, a grăit bătrînul, multe necazuri ale viețuitoarelor văd şi mă întristez. Dar cîte sînt cele ce se întîmplă în taină, fără să mai ştie omul de ele. Mai bine că nu le ştim...

Paznicul de vînătoare de la Bucin s-a grăbit să-mi scrie. Adică, vorbele erau ale lui, scrisul al muierii lui, care ştia oleacă de carte. Lupii, vulpile, rîşii, vidrele şi jderii erau tainul paznicilor — de Anul nou îşi puteau împuşca cîte doi mistreți, dar de cerbi nu aveau voie să se atingă — şi iată că el, paznicul, a împuşcat un cerb. Putea să-l tăinuiască, dacă nu era om drept şi cu credință. Aşa, mi-a scris întîmplarea şi a cerut să-l dezleg.'

Umblînd prin teren, pe zăpadă, a dat de o urmă de cerb, cum n-a mai văzut. Urmă de trei picioare cu copite, în cea a piciorului stîng din față parcă a călcat cu vîrzob ; urmă mare cît o farfurie, neregulată, tîrîtă prin stratul de zăpadă. Cerbul umbla stingher, se oprea des, se vedea că mergea greu, tare obosit. Paznicul n-a putut trece mai departe fără să dezlege acel lucru neobişnuit şi a luat pîrtia. S-a înserat, s-a făcut noapte, a trebuit să se întoarcă la cabană. A nins peste noapte şi a doua zi, şi zăpada a acoperit urmele vechi. Peste vreo săptămînă a dat din nou de pîrtia cerbului cu vîrzob la picior, şi atunci a ajuns pînă la el.
L-a apropiat într-o rarişte a molidişului. Era un cerb cu zece raze în coarne, de vreo patru-cinci ani. L-a găsit culcat. La apropierea omului s-a ridicat cu greu, sprijinindu-se în față numai într-un picior. Cerb destul de mare în

trup, dar numai pielea întinsă pe oase. A pornit încet, cu capul coborît, împleticindu-se. Piciorul stîng din fată, tocmai de la chişiță, îi era prins în ceva lat, colțuros, cu zăpadă înghețată pe el ; abia îl tîra cerbul. Era un cerb chinuit, pierdut, pradă lupilor sau istovirii. Paznicul s-a cumpănit o clipă ce să facă, apoi a tras. A cercetat piciorul. „Vîrzobul" era o rădăcină groasă, uscată, încîlcită ciudat, formînd un fel de triunghi.
Din întîmplare cerbul a călcat în ea, i s-a prins de picior şi n-a mai putut să şi-o scoată. Nimeni nu poate şti de cînd s-a chinuit acel cerb cu piciorul încătuşat, care îl împiedica în mers ; la fiecare pas poticneală şi durere. După starea de slăbiciune a cerbului, accidentul trebuie să se fi întîmplat destul de demult.
Am dat paznicului dezlegarea. Primăvara cînd am urcat la cocoşii de munte, paznicul mi-a arătat rădăcina, cu piciorul de cerb retezat în ea. Mi-am adus aminte atunci de o capcană străveche, pe care o văzusem într-un muzeu de vînătoare. Era făcută în întregime din lemn, ca o săniuță îngustă. Braconierul o aşeza în hățişul cerbilor. Călca din întîmplare cerbul în uluc, sărea căluşul, şi două coarde laterale strîngeau piciorul. Animalul nu mai putea fugi cu povara prinsă de picior ; era o pradă uşoară. De mult au ieşit din uz aceste capcane barbare, dar iată că în arsenalul naturii s-a mai găsit una asemănătoare, *312* si a făcut victimă.

Păstrăv orb

S-a întîmplat să găsim păstrăvii în toane bune, adică porniți pe vînătoare. îndată ce sărutau musculițele noastre mincinoase din pleasna undiței, unda de cristal a Frumoasei răspundea din horbota şuvoiului fulgerarea argintie, şi unul după altul se zbăteau, aduşi spre mal, peştii cu puncte roşii. Mărunțişul se alegea cu o spaimă şi, eliberat îndată din prinsoarea delicată a cîrligului minuscul, țîşnea spre adînc. în coşuri, culcați pe pat de urzici, s-au strîns destui. Frumuşei, mărişori, dar nici unul dintre cei voinici, pe care trebuie să-i joci şi să-i oboseşti pînă îi poți aduce în gura minciocului. Prietenul meu, cu care undeam alături, jinduia şi aici la recorduri, ca şi atunci cînd alegea taurul de cerb în boncăluit. S-a cam plictisit de mediocritatea prăzii, a schimbat musculițele cu un cîrlig zdravăn şi a ales din cutie o rîma apetisantă. Pe cînd eu continuam să avînt artificialele pînă la malul de dincolo şi să le las să plutească între două ape trecînd în curbă peste şuvoiul din mijloc, el, prietenul meu, adîncea momeala cărnoasă în cotloanele săpate sub stîncile țărmului. A scos cîțiva frumoşi, apoi deodată i s-a încovoiat varga, gata să se rupă, şi i-a cîrîit aspru mulinetul, lăsînd sfoară peştelui care porni în iureş nebun. în sfîrşit, un peşte mare ! In sfîrşit agitația plăcută a unei lupte între puterea peştelui, delicatețea undiței şi îndemînarea pescarului ! Iată păstrăvul obosit : se lasă adus spre mal abia împotrivindu-se, îşi arată laturile clătinîndu-se ; îl ridică minciocul. Păstrăv voinic, aproape să bată kilogramul. Şi gros în trup şi împodobit cu puncte negre şi roşii. Nici nu s-a prins în vara aceea pe acolo altul asemenea lui.
L-am admirat, apoi am rămas uimiți. „Păstrăvul ăsta-i orb, complet orb !" Avea amîndouă orbitele goale, două găuri adînci, din care de mult pieriseră

globii ochilor. Nici urmă de rănire, de sîngerare ; pielcuța din fundul ochilor era subțire, lucie, albicioasă, vindecată.
I-am deschis stomacul : ticsit de carabeți, de rîme, de musculițe. Şi canibal era — am găsit resturile macerate ale unui păstrăvior.
Cum se nutrea oare păstrăvul ăsta orb, cum se ferea de duşmani, cum se orienta prin apă găsindu-şi locurile de vînătoare *313*
21
şi cele de odihnă ? Cum a putut simți rîma coborîtă încet în apă, şi îndată a prins-o fără greş, ieşind din cuptorul de sub mal, unde stătea la pîndă ?
Era o minunată dovadă a însemnătății pe care o are „linia laterală", acea linie cu puncte mai închise pe care o vedem şi la păstrăvi, pornind de la cap, trecînd peste coaste şi sfîrşindu-se la coadă. Ihtiologii socotesc acest organ de simț chiar ca pe cel mai important, compensînd insuficiența văzului şi a auzului peştilor. Linia laterală este excitată de vibrațiile de frecvență joasă ale apei fie în curentul ei liber, fie reflectate de vreun obstacol cît de mic ; un fel de pipăit de la distanță. Peştele nostru, complet lipsit de vedere, şi-a găsit calea prin apă cu precizie, călăuzit de linia laterală, şi a simțit chiar şi adîncirea rîmei, i-a localizat perfect situația şi a apucat-o ca şi cînd ar fi văzut-o.
Am comparat linia de puncte de pe laturile acestui peşte orb cu cele ale celorlalți din coşurile noastre. Mi se părea mult mai bine marcată — poate o hipertrofiere în urma folosirii mai intense, înlocuind vederea.
Cauza orbirii ? Poate lovitură de sloi de gheață, poate vidră, poate vreo boală... Mă gîndeam la boala urîtă „micoza oculară", dar aceasta pare că trage numai un văl albicios peste cornee, fără să distrugă întreg globul ochiului. Tot vreun accident ciudat trebuie că a fost.

BOLI, MOARTE

Suferință

Dintre sălbătăciunile mari şi mai ales dintre cele care formează obiectivul vînătorii, puține mor de bătrînețe. Arma de foc, capcanele şi odioasa otravă le taie multora firul vieții. Nu ne dăm însă seama cîte mor de boli, în afară de secerişul pe care îl face moartea în puiet. Epizootiile, care izbucnesc deodată, sînt în stare să golească în scurtă vreme un teritoriu întins de mistreți, iepuri, căprioare, capre negre, fazani şi altele. O listă întreagă de paraziți le chinuiesc, le slăbesc şi pe *314* unele le omoară, Felurite boli necontagioase le aduc suferințe
neştiute de om şi le iau viața. O vietate bolnavă este un spectacol extrem de dureros şi, oricît de împietrit ai fi din fire, dacă îți dai seama de suferințele fără leac şi alinare prin care trece nu e cu putință să nu simți milă.
Mijloc de august, în munte. Alergatul căpriorilor se cam terminase, eu îmi luasem partea zgîrcită din acest sezon. Mugetul cerbilor era încă departe, urşii deocamdată nu-şi îmbrăcaseră cojocul de iarnă. Mi-am făurit un pretext de hoinăreală gîndindu-mă să cercetez cîteva gloduri, la care veneau să se îmbăieze mistreții şi cerbii. Carabina din spate era numai de mărturie. Găsesc şi la un glod şi la altul urme, găsesc pe copacul din apropiere şi

„murluială", adică mînjitura de noroi lăsată de cei ce după plăcerea îmbăiatului şi-au mai dat şi plăcerea scărpinatului. Mă bucură cîteva urme bune de tauri de cerb voinici, de vieri bătrîni.
Cînd să mă apropii fără grijă de altă băltuță noroioasă alimentată de un fir de apă, mă opresc mirat. Acum, în mijlocul . zilei, zăcea în glod Sălbătăciune. în prima clipă şi din oarecare depărtare îmi închipui că ar fi viţel de cerb. De unde ! E căprior. Cum se poate aşa ceva ? — m-am întrebat iarăşi. Doar căprioarele şi căprioriii nicicînd nu se tăvălesc în glod. Mă strecor încet, ferindu-mă pe după tufe, ajung aproape — căpriorul nu se mişcă. Stătea culcat ca adormit, cu ochii închişi pe jumătate, cu capul coborît, încît botul aproape îi ajungea în tina băltuţei ; răsufla repezit. Poate a fost alungat de lupi, a scăpat cumva şi, istovit şi înfierbîntat de goana de moarte, s-a culcat ca să se răcorească, împotriva obiceiului neamului. Dar aşa ceva nu s-a mai pomenit.
Căpriorul nu s-a ridicat nici cînd am ajuns la zece paşi. I-am fluierat. Abia atunci m-a observat, s-a ridicat cu greu şi a păşit încet, chinuit, cu spinarea încovoiată. M-au surprins şi burta umflată, şi părul fără luciu, zbîrlit. Abia a putut face cîţiva paşi şi s-a oprit. Era o datorie a mea să-l scap de chinuri cît mai în grabă ; nu mă îndoiam că era pe moarte şi s-ar mai fi chinuit mult pînă să vină alinarea cea mare.
Cînd am pus mîna pe leş, ardea ca focul. La prima împunsătură de cuţit în abdomen, a ţîşnit-havuz de puroi. Apoi, fără" să fiu medic, mi-a fost uşor să constat peritonita. Am căutat cu de-amănuntul pielea şi n-am găsit nici urmă de rănire de armă sau împunsătură de corn ; peritonita fusese provocată de vreo cauză internă.
315
M-a copleşit mila. Prin ce suferinţe groaznice va fi trecut bietul căprior de-a lungul zilelor şi nopţilor în care boala înainta, tot mai dureroasă ! Cît va fi stat înfundat în desimi ferite, aşa cum fac sălbătăciunile bolnave, cum şi-a căutat el în zadar alinarea arşiţei şi a sfişierilor în răcoarea glodului în care nu mai intrase niciodată ! Mi-am adus aminte de suferinţele unui om, atins de aceeaşi boală. A fost însă la îndemînă chirurgul, lîngă pat străjuia cu grijă şi dragoste suflet apropiat. Aici singurătate, părăsire şi o singură scăpare, moartea, care întîrzia prea mult.
Nu ne dăm seama cîtă suferinţă e ascunsă în peisajul muntelui care ne încîntă cu frumuseţile lui.
Am îngropat adînc căpriorul. Mi se părea că ar fi fost o pîngărire să-l las să se bucure de durerile şi de sfîrşitul lui, ospătîndu-se, jivinele.

Bătrînul vînător T. din Copăcel (Făgăraş) povestea :
în ianuarie anul trecut, pe zăpadă mare, am ieşit la mistreţi. După un timp cîinii au dat glas şi, apropiindu-se, vînătorii au descoperit sălbătăciunea înfundată sub un brădui, şezînd, încît numai rîtul i se vedea de sub cetinile pline de zăpadă, împuşcătura a culcat-o pe loc. Scoţînd-o din cotlonul ei — era o scroafă mare — oamenii au băgat de seamă numaidecît un lucru ciudat : scroafa era începută la ceafă, unde^ îi lipsea din carne cît doi pumni. Rană proaspătă, cu sînge. în altă parte, prin burtă, urmă de glonţ intrat şi ieşit. Rană veche, de cîteva zile. Intrigaţi de cele constatate au

cercetat locul primprejur şi au lămurit în curînd. în jurul cotlonului unde zăcuse mistreata, zăpada era plină de urme de jder.
Cele întîmplate au putut fi şi de data aceasta uşor reconstituite. Scroafa rănită greu s-a tras în zăcătoare, unde s-a îmbolnăvit tot mai mult, pînă a ajuns într-o stare de extremă slăbiciune şi toropeală. A dat de ea un jder, simțind mirosul dulce al sîngelui ; a mai venit unul, poate şi mai mulți. Au tăbărît pe acest animal mare, dar în neputință de a se apăra,-şi au început să-l mănînce, de viu.
Un fapt curios este acela că jderul sau jderii au început să *316* mănînce scroafa la ceafă, deci în locul unde sfîşie mai întîi
mustelidele atunci cînd îşi atacă prada, cu toate că la scroafa nu putea fi vorba să o omoare rupîndu-i artera jugulară, aşa cum fac mustelidele cu iepurii, puii de căprioară şi altele. (*)

Administratorul unui excelent teren de vînătoare de la munte ne informa : într-un teren trebuiau să fie împuşcate cîteva ciute, ele în-multindu-se peste măsură. Treaba aceasta o fac de obicei paznicii. Dar am avut un oaspe căruia îi făceau o deosebită plăcere împuşcăturile frumoase pe care le putea realiza, cu glonț, din observator, asupra ciutelor care ieşeau multe în tăieturi. Era zi de iarnă. Oaspele, însoțit de un paznic, trage într-o ciută cînd cădea seara. Ciuta se prăbuşeşte, mai dă din picioare, mai ridică o dată capul, apoi se întinde. Prin binoclu nu se mai vede nici o mişcare : e moartă. Zăpadă mare, seară, pînă la ciută vreo două sute de metri la deal prin tăietură încîlcită pe coastă rea. Rămîne ciuta acolo unde a căzut, ca mîine dimineața să vină paznicii şi să o ridice.
Dimineața paznicii găsesc ciuta încă vie, nemişcată din locul unde căzuse. Avea o pulpă complet mîncată. Urmele de vulpe din jurul bietului animal au trădat grozăviile nopții trecute.
Oaspele a primit o dojană prietenească, paznicul care îl însoțea una zdravănă, pentru neîngăduita neglijență de a nu fi căutat şi ridicat de îndată animalul căzut, chiar dacă transportul urma să fie făcut în altă zi. (*)

Cauze ciudate

Mergeam călare pe un plai nebătătorit încă în anul acela de oieri, ca să străbat pînă la o colibă din apropierea unei tăieturi, în care voiam să aştept un căprior. Deodată calul dă semne de nelinişte, sforăie, se opreşte. Nu observ nimic, nu aud nimic. Dar calul, cu simțurile lui mai agere, nu se putea înşela ; era ceva. Am descălecat, am priponit calul şi în curînd am găsit cadavrul unui căprior. Avea cornițele curățite de moț — era prin 10 mai — era aproape complet năpîrlît, căprior în toata puterea. Putea să fie căzut cel mult de o zi — nu avea nici *317*
un semn de descompunere. L-am cercetat, ca să aflu care a putut fi cauza morții ; bănuiam braconieri. în loc de rană de împuşcătură am găsit ceva surprinzător. Căpriorul avea răni pe greabăn, la gît în partea de sus îi era sfîşiată artera, din care cursese sînge mult. Am găsit apoi pe spate rănile făcute de pasăre de pradă.

Deci căpriorul adult a fost omorît de o pasăre de pradă. Poate fi vorba numai de acvilă de piatră *(Aguila chrisaetus)* sau, mai puțin probabil, de buhă mare *(Bubo bubo).* Rănile erau atît de caracteristice pentru o pasăre răpitoare, încît nici vorbă să fi fost atacatorul lup sau rîs. Dar oare cum s-a încumetat acvila (şi mai ales buha) să atace căprior mare ? Şi de ce s-a mulțumit să-l omoare, fără să se fi ospătat cît de puțin ? Să fi fost căpriorul bolnav, lînced ?
Cum s-a săvîrşit tragedia putem ghici cu multă probabilitate. Am găsit un loc, unde căpriorul a scăpătat şi a lăsat sînge mult. Pasărea s-a înfipt cu ghearele în spinarea lui şi a început să-i taie cu ciocul artera jugulară. Această operație nu se putea face prea repede şi, desigur că țapul, chiar bolnav, a alergat mult cu moartea în spate, încercînd să scape de duşman, lucru care nu i-a reuşit. Sau doar în fuga lui a putut să intre prin vreun desiş, să treacă pe sub o creangă joasă, ştergînd de pe el duşmanul, poate chiar rănindu-l în felul acesta. In acest caz s-ar explica de ce răpitoarea nu a mîncat din victimă, iar căpriorul cu artera sfîşiată a mai făcut oarecare drum, pînă să se scurgă de sînge şi să cadă.
Lucru rar : căprior adult omorît de pasăre de pradă.

Un profesor, vestit vînător de fiare mari, vîna la ursi în Munții Bîrgăului. Plăcerea lui era să vîneze ursi cu cîini, si într-adevăr avea pe atunci doi copoi pe care i-a dresat să nu gonească decît urs şi mistreț. Pasionați ca toți copoii, curajoşi, cu nas fin, găseau uşor sălbătăciunea şi, o dată găsită, nu o mai slăbeau.
Iată dau de un urs care îşi avea zăcătoarea într-un tăpşan. *318* îl hărțuiesc pe loc, dar ursul simte apropierea vînătorului,
sare, porneşte în goană cu cîinii după el. L-au dus pînă li s-a pierdut lătratul în depărtări, I-au întors, goana a trecut pe lîngă țiitoarea vînătorului fără ca acesta să poată trage. Iarăşi goană întinsă, cu opriri scurte, la deal, la vale, peste creste, nu se mai aud cîinii, iarăşi se aud. O oră, două, trei... Goana se apropie, vînătorul dă să iasă înainte unde chibzuia că va trece fiara.
: Deodată se schimbă glasul copoilor. în loc de lătratul chef-nit, ascuțit, rar, acum lătrau pe loc, întărîtat, „ca la om".
„L-au oprit !" — se bucură vînătorul, şi porneşte în fugă ca să nu scape prilejul bun. Dar iarăşi s-a schimbat timbrul lătrăturilor. Acum hămăituri scurte, mîrîituri, apoi tăcere. Să se fi desprins de urs cîinii obosiți ? Nu se poate ! Din apropiere îi aude hîrîind, vînjolindu-se. Vînătorul se apropie şi mai mult prin desimea mare, cu arma gata să tragă, şi îndată o coboară, mirat. Ursul zăcea mort, cîinii îşi astîmpărau focul flocăindu-1.
Era un urs de vreo patru ani, bine făcut, îngrăşat mult de bogăția de jir din toamna aceea. Desfăcîndu-1, vînătorul găseşte coşul pieptului năpădit de sînge, apoi aorta crăpată. "Ursul gras, hăituit vreme îndelungată, murise de apoplexie. (*)

Lupi turbați

Lupilor le este frică de om. Chiar în haită să fie, chiar iarna, flămînziți, nu îndrăznesc să atace om. Cu toate poveştile impresionante, cu toată groaza pe

care o au oamenii care călătoresc pe jos sau cu sania iarna în regiunile cu lupi, acesta-i adevărul.
Şi totuşi se înregistrează atacuri reale ale unor lupi asupra omului teafăr, viu. Totdeauna este însă vorba despre un lup singuratic, nu în haită — lup turbat, care atacă, sfîşie, dar nici nu se gîndeşte să omoare şi să mănînce, ci pleacă mai departe în nebunia lui provocată de turbare. Ca şi cîinii atinşi de ra-bie, într-un anumit stadiu al bolii lupul turbat porneşte în hoinăreală nebună, atacă şi muşcă tot ce-i vine în cale — animale, oameni. Adeseori un singur lup turbat face ravagii mari. întîmplări de felul acesta sînt multe şi certe. Iată cîteva. *319*
în luna iunie 1934, un ciobănaş, numai de treisprezece ani, păzea pe luncile Frumoasei viţeii de la stîna din Slimoi, din Munţii Sebeşului. Deodată se iveşte un lup şi vine în pas spre viţeii răspîndiţi pe păşune. Copilul îşi ştia datoria. Ca să abată lupul de la viţeii lui, a început să strige, chiar a pornit spre lup, amenințîndu-1 cu bîta. îndată ce l-a observat, lupul s-a repezit asupra lui şi l-a doborît. Au sărit cîinii, ciobănaşul a scăpat, dar avea răni urîte la cap şi pe faţă. Lupul, urmărit de cîini, a trecut spre Muntele Oaşa Mare.
în după-masă aceleiaşi zile un flăcău lucra la repararea unei cabane lîngă clocitoria de păstrăvi de la poalele Oaşei Mari. A plecat să aducă lemne din apropiere, pentru foc. Cînd se înapoia cu sarcina de lemne în spate şi ajunsese aproape de cabană, aude paşi la spatele lui. Se întoarce ca să vadă ce-i şi, în aceeaşi clipă, se năpusteşte asupra lui un lup şi îl apucă de picior. Flăcăul a lepădat din spate lemnele, a prins lupul de grumaz şi a început între ei o luptă crîncenă. Lupul a reuşit să-i prindă în colţi mîna stîngă, sfîşiindu-i-o, omul izbea cu dreapta în capul fiarei. O lovitură zdravănă, dată în ochi, l-a ameţit pe lup, care a scăpat din gură mîna prinsă. Urmărit de fiară, omul a ajuns la cabană, a luat din cui arma încărcată, s-a repezit după lup şi, cu o împuşcătură, i-a frînt şira spinării. Apoi l-a omorît, izbin-du-l cu patul puştii (pe care l-a şi rupt).
Amîndoi răniţii au fost duşi îndată la Institutul antirabic din Cluj, au fost trataţi şi scăpaţi de urmările atacului.
Era, desigur, acelaşi lup turbat, care hoinărea tehui, atacînd orbeşte ce-i venea în cale.

Coincidenţă ciudată : după cîţiva ani de la întîmplarea de mai sus, m-am împrietenit cu un alt băiat, Petrică, acesta mai mărişor, care luase slujba de păstor al viţeilor de la aceeaşi stînă de pe Slimoi. Cînd pescuiam pe porţiunea Frumoasei care şerpuia domolită pe padina luncii, Petrică se apropia şi, fără să piardă din ochi viţeii daţi în grija lui, mă însoţea, bucurîndu-se de capturile mele şi, mai ales, de partea pe care i-o iaceam şi lui din păstrăvi. Era un băiat frumuşel, vioi şi *320* deosebit de deştept. îmi era tare drag.
Şi în alt an mi-am întîlnit micul prieten, în vacanţa mea. Apoi a lipsit. I-am auzit tragedia. înainte de a fi suit noi la munte pentru luna de vară, într-o zi Petrică a fost atacat de un lup turbat, care i-a mursecat şi doi viţei. L-a sfîşiat rău pe băiat. Spre nenorocirea lui, o babă de la stînă a încercat să-l vindece cu leacuri de-ale ei. L-au pornit apoi spre Cluj, legat în căruţă, abia

cînd boala a erupt în toată grozăvia ei. Nici n-a mai ajuns în viață la institutul antirabic.

Mi s-a povestit odată o întîmplare cu lup turbat, tot din regiunea aceea. într-o zi de vară a intrat în comuna Şugag un lup şi a luat-o de-a lungul străzii principale, care duce alături de rîul Sebeş. în drumul lui a sîngerat mai multe vite şi a atacat şi pe un moşneag, care se sorea pe laviţa de lîngă poartă. Moşneagul, cu cojoc de oaie gros şi lung, a scăpat nevătămat, lupul sfîşiindu-i numai mîndreţe de haină. S-au ridicat oamenii, au ieşit cu coase, cu furci, cu ce au apucat, şi au omorît lupul în capătul celălalt al satului. Din toate acestea şi din altele asemănătoare se poate trage şi o învăţătură. Nu-i motiv de spaimă cînd vezi lupi, chiar în haită, dar un lup care umblă singuratic, cu ţinută de hoinăreală fără ţintă, e o primejdie mare. Probabil că e turbat şi, în nebunia lui, atacă orbeşte.

Tragedii la bîrlogul de urs

Doi paznici de vînătoare coborau spre casă coasta Muntelui Alunişul din hotarul comunei Bilbor, în ziua de 12 decembrie 1935. într-un loc dau de leşul unui urs, ca de trei ani, sfîrtecat rău. între picioarele dinapoi şi pe burtă blana îi era jupuită ca de mînă de om şi ferită în două părţi. Din burta deschisă lipseau toate intestinele şi jumătate din stomac. îi erau mîncate şi coapsele pînă la os. De la cadavru se vedeau urme de urşi, venite, plecate, învăluite cu sînge.

Paznicii au luat urma, uşor de dus pe zăpadă, şi, la o distanţă cam de cinci sute de metri la deal, au dat peste intrarea unui bîrlog de urs, care se deschidea într-o porţiune stîncoasă, acoperită de brădet tînăr şi des. Bîrlogul încă nu era ocupat; oamenii, gata să se apere, au strigat, au făcut zgomot; n-a ieşit urs şi nici alte semne n-au avut. Au îndrăznit să se apropie şi să cerceteze bîrlogul, cît au putut pătrunde în el. La intrare bîrlogul din stîncă avea înălţimea de un metru, apoi, după un foişor lung de vreo doi metri, i se reducea înălţimea la abia şaizeci de centimetri. De la această a doua „uşă" bîrlogul se strîmtă şi, la o distanţă de un metru, se bifurca : un crac cotit urca spre suprafaţă, iar celălalt, orizontal, se pierdea în întuneric.

De-a lungul urmei de la cadavru şi pînă la bîrlog multe semne de bătaie, trîntituri, sînge răspîndit. Pe lîngă urma mai mică a ursului mort se cunoştea bine cea a altuia mult mai mare, şi pe lîngă leş, şi de-a lungul pîrtiei. în porţiunea mai largă a bîrlogului paznicii au găsit pe piatră picături de sînge uscate.

întorşi acasă, paznicii au raportat şi, a doua zi, cîţiva vînători au mers şi au verificat întocmai cele relatate. Cadavrul ursului era vechi de o zi sau două. L-au jupuit şi, pe lîngă sfişieturile groaznice ce se vedeau imediat, s-au văzut şi alte răniri grele. De două părţi ale gîtului, pe amîndouă brîncile din faţă, pe picioarele dinapoi urme de gheare şi sub piele pungi de sînge închegat; două coaste din partea dreaptă erau fracturate. Semne evidente ale unei lupte îndîrjite.

Zăpada din gura bîrlogului fiind topită, acolo nu s-au găsit, urme. Nu s-a putut constata care dintre cei doi urşi a pus mai întîi stăpînire pe bîrlog,

care a intrat, care a ieşit şi ce anume s-a întîmplat acolo. Totuşi, pare sigur că apropiindu-se vremea intrării în bîrlog, ursul mai mic a pus stăpînire pe el şi a început să şi-l aranjeze de iarnă. Cel mare, poate cel ce în alți ani a iernat acolo, a voit să-l cucerească pentru el. S-a încins luptă, bătrînul a alungat de la bîrlog pe celălalt, nu s-a mulțumit cu atîta, l-a urmărit şi, îndîrjit, l-a şi omorît. în jurul cadavrului *322* oamenii n-au găsit urme de lupi sau de vulpi, deci se poate
presupune că fiorosul birutior nu s-a mulțumit cu cucerirea bîrlogului şi cu omorîrea potrivnicului, ci s-a şi ospătat din el.
Vînătorii-țărani din partea locului cunosc bîrlogurile de urs. Pe acesta nu-l ştiau. Adică nu-l ştiau vînătorii de acum. L-a găsit însă unul, cîndva, şi după semne n-a mai ajuns să-l descopere şi altora. în uşa bîrlogului paznicii de acum au găsit o pălărie țărănească, de felul celor purtate în comunele Rîpa, Dumbrava, Glodeni. Pălăria era mucegăită, putredă, încît abia se mai ținea deolaltă. Desigur, a zăcut acolo mulțime de ani. Oare cine a purtat-o în cap pînă în uşa bîrlogului şi unde va fi capul care a purtat-o ? Dacă s-ar mai fi întors cel care a dus-o, n-ar fi rămas acest bîrlog neştiut.
Două tragedii la acelaşi bîrlog. Vor fi fost şi altele, rămase fără urmă.
A doua noapte, după ce cercetaseră oamenii, ursul cel mare a dat tîrcoale în jurul bîrlogului, dar n-a intrat în el. (*)

Sînt oare impresionate animalele de moartea semenilor ?

Am văzut scene care m-ar face să răspund „nu !" — şi am văzut altele care îmi spun că animalele au conştiința morții, ştiu că un tovarăş mort înseamnă primejdie şi sînt impresionate de văzul unui semen ucis. Mi se desprind din amintiri trei scene.
în tinerețe călătoream des cu trenul între Blaj şi Praid. Oricît de trîndav înainta acest tren de linie secundară, s-a întîmplat odată că a surprins în apropierea unei comune săseşti două bivolițe, care păşteau pe linie. Pe una locomotiva a luat-o în bot, a sfărîmat-o, împrăştiindu-i sîngele şi mațele pe o întindere de cîteva zeci de metri. Mare agitație ; trenul fluieră şi se opreşte în scrîşnirea frînelor, călătorii sar şi forfotesc, bătrîna care adormise lîngă bivolițe țipă melițind din brațe ; mirosea locul a intestine sfîşiate şi a iarbă semidigerată. Toată lumea agitată... în afară de cealaltă bivoliță, care păştea mai departe liniştită pe lîngă şine şi abia învrednicea cu cîte o privire apatică şi stupidă stîrvul tovarăşei sale. *323*
Nu mi-s dragi aceste animale diforme, spîne, murdare, cu priviri după care nu ştii nicicînd dacă nu mocneşte un gînd duşmănos. Bruta aceasta însă, atît de nesimțitoare, m-a scos din fire. Am luat de pe terasament o piatră şi, spre mirarea celorlalți călători, am izbit în bivoliță, cum am putut mai tare. Ea a scuturat din piele ca de muşte şi a ronțăit mai departe iarba...

în august, pe vremea alergatului căprioarelor, stăteam la pîndă într-un pătul dintr-un teren de munte. Patului era clădit cu măiestrie între patru molizi mari din marginea unei tăieturi presărate cu mici boschete de brădui. A fost şi amurgul din ziua aceea unul dintre nenumăratele pe care le-am petrecut

în amvonul înalt al observatoarelor, şi care au cuprins poate ceasurile cele mai pline de încîntări din cariera mea de vînător.
In fața observatorului a apărut devreme, printre ierbăria înaltă, pata roşie, desluşindu-se apoi capul suriu, botişorul negru, cornițele frumoase. Am rezemat arma de balustrada pătu-lului, am ochit cu grijă, căpriorul a sărit înalt din picioarele din fată, semn că glonțul a lovit în loc bun, în spata, şi a dispărut in cîteva sărituri largi într-un mănunchi de brăduştei din apropiere. Acolo a rămas, căzut, mort.
Aprind țigara, şi parcă îmi pare rău că a ieşit căpriorul atît de curînd, terminîndu-mi-se pentru azi vînătoarea. Dar de ce să mă grăbesc ? Privelişte a, singurătatea ademenesc şi nu este pîndă în pătul fără să se arate ceva ce interesează. Colo pe seară, găsesc eu căpriorul, îl iau în spate şi-l duc la cabană. Mai rămîn. Aşez arma la o parte şi iau binoclul, ca pe rînd să observ aici o căprioară ieşind sfiicioasă din pădure să ciugulească frunza şi florile bisacănului, colo una cu doi iezi zburdalnici, ca să mă facă să tresar zborul zgomotos al unui cocoş de munte care trece pe deasupra tăieturii bătînd repede din aripile prea scurte pentru trupul lui greu, ca să mă văd deodată înconjurat de o ceată veselă de pițiguşi codați, mici în trup cît nuca, neînfricați de omul despre care nu ştiu ce fiară e.
Iată un alt căprior. Dacă nu ar zace unul, I-aş judeca vrednic de glonț. Aşa, îl las — doar nu recoltez, ci vînez. Vine pre-*324* cis pe urma celui năpăstuit. Adulmecă, prinde în nări urma
asemenea unui copoi. Cînd i se pare că o pierde miroase împrejur, se îndreaptă. Probabil că îl crede un rival cu mireasă, pe care vrea să i-o răpească. Acum ajunge la locul împuşcăturii. Trece mai departe, ca după cîțiva paşi să se cutremure, gata să sară înapoi. Ştiu de ce : a dat de sînge. îşi întinde gîtul, mai păşeşte cu mare grijă. Acum a intrat în boschetul de brădui. Abia o clipă : îl aud brăhnind scurt si țîşneşte din desime ne-bun de groază, apucă pe coastă la deal în fugă cum n-am mai văzut, nu alege locul, se loveşte de tufe ; şi-a pierdut capul. N-am mai pomenit la sălbătăciuni ceva care să arate atîta spaimă.
Desigur, a dat peste țapul mort, a înțeles şi a fost cuprins de groaza morții.

Coincidențele sînt stranii, adeseori uimitoare. Iată că peste vreo doi ani, mă găseam din nou în acelaşi pătul, aşteptînd alt căprior. A venit, a căzut, dar în văzul meu, pe loc deschis. Şi iarăşi am avut plăcere să mai zăbovesc în înserarea prietenoasă.
între copacii mari din culmea de dincolo de tăietură se iveşte un cerbulean. Stă, îşi întoarce în dreapta şi în stînga capul împodobit cu coarne cu opt raze pe ele, se socoteşte ce să facă. Binoclul mi-l aduce aproape. De la o vreme coboară încet în tăietură, culege de pe jos, culege cîte o frunză fragedă, dă cu capul şi cu picioarele după nişte blestemați de tăuni care îl necăjesc, se scarpină cu coarnele pînă unde ajunge cu ele, coboară agale panta. Mi-a venit în minte întîmplarea de acum doi ani. Cum s-a îndreptat în mers cerbul acesta, va da de căpriorul căzut. Cum se va speria ! Cum o va lua la goană !
Se opreşte, cu ochii țintă la căpriorul mort. Pare că nu-şi dă seama ce ar putea să fie pata roşie care zace în verdele tăieturii. Bate şi din picior,

nehotărît, nerăbdător, curios. Se apropie încet, ajunge, întinde botul, adulmecă ; vine chiar lîngă leş şi mi se pare că îl şi atinge cu nasul. Şi... se întoarce încet şi, nepăsător, continuă să pască liniştit. A sărit numai tîrziu, cînd am mers să ridic căpriorul, fiindcă începea a se înnopta. *325*